

קובץ גליונות

פרשת ויקהל-פקודי

ממרגנז ורבנז גדולי ומאורי הדור

השבוע ניתן להשיג הינם במוקדי ההפצה של ה"קובץ גליונות":

מצורף!

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק

03-900-9944

עיר	הדלק"ג	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:13	6:25	7:05
בני ברק	5:28	6:27	7:02
קרית ספר	5:22	6:26	7:04
בית שמש	5:12	6:26	7:04
אופקים	5:21	6:27	7:04
חיפה	5:20	6:26	7:03

שבת מברכין: המולד יהיה בליל רביעי בשעה 1, 24 דקות
121 חלקים ראש חודש ניסן יהיה ביום החמישי

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו הר"ר **אריה קניבסקי** שליט"א
נכדו של מרן שר התורה **הגר"ח קניבסקי** זצוק"ל שזכה אצלו לחביבות יתירה
לרגל השמחה הגדולה במעונו **בנישואי בתו** שתחי'
יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן בישראל
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ג' ניסן ויקרא	• קדושים	• השבועות נשא	• י"ט תמוז פינחס	• ט' אלול כי תצא
• חג הפסח	• ט"ו אייר אמור	• י"ד סיון בהעלתך	• כ"ו תמוז מטות	• ט"ז אלול כי תבא
• כ"ד ניסן שמיני	• כ"ב אייר בהר	• כ"א סיון שלח	• מסעי	• כ"ג אלול נצבים
• א' אייר תזריע	• בחוקותי	• כ"ח סיון קרח	• ד' אב דברים	• וילך
• מצורע	• כ"ט אייר במדבר	• ה' תמוז חקת	• י"א אב ואתחנן	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• ח' אייר אחרי	• ז' סיון חג	• י"ב תמוז בלק	• ב' אלול שופטים	• חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

מכון להאדרת ספרי רשכבה"ג
מרח' הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

רק שנה חלפה מאז בוטל התמיד

מאז נסתלק לבית עולמו האיש שאת העולם הרעיד
שבעת הדפים שבכל יום היה את העולם ממלא
חסרים ודורשים את חלקם למלא
כולנו חבים למרחן שר התורה
נוכל להשיב לו רק בעוד ועוד דפי גמרא

נקבל על עצמנו גם בשנה השניה

לסיים לזכרו

עוד ועוד מסכתות לעילוי נשמתו

מסיימים לזכרו
מקבלים, זוכים, ומזכים!

התקשרו עכשיו:

073-347-8888

דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יורה דעה כרך ט' האורה חיים שבין ד' - הלכות ספר תורה, שילוח הקן, חדש, ערלה וכו' סימנים ע"ד - שכל שבי"ד.

בכל בית חזכה

יורה דעה' חלק ט' החדש במהדורת דרשו
האו"ח שבין ד' הכולל הלכות מצוות ומעשיות

פתח שעשוי רק ליציאת חרום, האם חייב במזוזה? חדר כביסה האם חייב במזוזה, ומה הדין כשנכנסים אליו מחדר האמבטיה?

הלכות מזוזה סימן רפז אלב"ד צה, יח, לד

האם מותר לחבר מזוזה לפתח רק במסמור אחד או שחייבים שני מסמורים. ומה הדין להדביקה לפתח בנייר דבק 'סלוטייפ'?
הלכות מזוזה סימן רפט אלב"ד לד

האם מותר לעשות פדיון הבן בפורים, מצד אין מערבין שמחה בשמחה?

הלכות פדיון הבן סימן שה אלב"ד פט

האם מותר לקיים מצות שילוח הקן בימי הספירה ובשנת השמיטה?
הלכות שילוח הקן סימן רצב אלב"ד א

מה הטעמים למצות כתיבת ס"ת לכל איש ישראל, ומה נפק"מ בין הטעמים להלכה למעשה?
הלכות ספר תורה סימן ער סעיף א לאס"ש

מה טעם הפטור ממזוזה בפתח ביה"כ? ומה טעם המנהג בזמננו לשים מזוזה בפתח ביה"כ?
הלכות מזוזה סימן רפו סעיף ג לאס"ש, אלב"ד כח

באיזה אופן מותר לשבת על ספסל שמונח עליו ספר קודש?

הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ז' אלב"ד לא

הרואה ברחוב עיתון שמסתפק האם יש שם דברי תורה, האם חייב להרימו?

הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ז' אלב"ד ל

לפתוח ספר קודש בשביל לתפוס מקום, או להשתמש בספר כדי להגביה ספר אחר?
הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף יט אלב"ד עא

כיצד לכתוב את הפסוק 'עוד ישמע' בהזמנות כדי להמנע מהצורך לגנוזם?

הלכות ספר תורה סימן רפב אלב"ד עג

דף שכתוב בראשו המילה 'בס"ד' או 'ב"ה' האם צריך לגנוזו?
הלכות ספר תורה סימן רעז אלב"ד עג

מסילה של דלת הזזה האם נחשבת כמשקוף לחייב הפתח במזוזה?
הלכות מזוזה סימן רפו אלב"ד צה

משקוף שהוא עגול, האם נחשב כמשקוף לחייב הפתח במזוזה?
הלכות מזוזה סימן קפו אלב"ד ה

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מְדוּר שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְׁבּוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"י

הגאון רבי שמואל גריינמן (י"ג אדר א' תשי"ז) מרן הגר"מ פיינשטיין בעל אגרות משה (י"ג אדר א' תשמ"ו)

הגאון רבי מאיר קרליץ (ט"ו אדר תשט"ו) הגר"י שפירא זצ"ל מוראשי כלל הזון איש (הזה"מ פסח)

נשמה לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

שבועיים לפטירת הגאון רבי זאב אלעזר וולף זצ"ל (נלב"ע ט' אדר תשפ"ג)

רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל

לפני למעלה מיובל שנים כאשר נוסד בבני ברק הסמינר הראשון של 'בית יעקב', נתמנה הגאון רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל כמנהל, הוא הגבר זכה להיות שליח ההשגחה העליונה להעמיד על תילה את חינוך בית יעקב בעיר בני ברק בדור האחרון, וממנו למדו גם כאן שאר מוסדות בית יעקב לבנות בשאר חלקי הארץ. בכל ימיו הרגיש כשליח של מרן ורבנן גדולי הדור שליט"א ועל פיהם עשה כל דבר. היה יוצא ובא בחדרו של מרן בעל הקהילות יעקב 'הסטייפלר' זי"ע, ולא זו כמלא הנימה מכל מה שהורהו, גם בהמשך היה כפוף לגדולי ישראל, וכמוהו נהג גם בנו רבי זאב זצ"ל ממשיך דרכו בניהול הסמינר עשרות בשנים.

רבי צבי בנימין וולף זצ"ל

אחיו הצעיר של רבי יוסף אברהם, הגאון רבי צבי וולף זצ"ל, היה גם הוא אישיות חינוכית רבת מעלות, ושימש רוב שנותיו לצד אחיו בסמינר, כשהוא מוסר בפני התלמידות שיעורים בהלכה ובהשקפה, ומאיר את הדרך לפנייהם בתהפוכות החיים. רבי צבי התגורר ברחוב רשב"ם, וקבע את תפילתו בבית הכנסת 'לדרמן'.

ספר 'נביאים ראשונים לאור המסורה'

חלק נכבד מחייו השקיע ר' צבי בביאורי מקראות הנביאים כדי לפרשם על פי יסודות השקפה נאמנים מבלי להזדקק חלילה למפרשים שאינם יראי השם, בחייו זכה להוציא לאור על: יהושע, שופטים, שמואל, מלכים I. בספריו הוא מביא עשרות עשרות פעמים שמועות ודברי תורה ששמע מרבינו ומה שהעתיק מספריו למכסה עתיק, שיח השדה וקרית מלך וטעמא דקרא. מקוצר המקום איננו מאריכים בקשר ההדוק שהיה לרבינו עמו.

רבי זאב אלעזר וולף

אחרי פטירת רבי יוסף אברהם נתמנה בנו רבי זאב אלעזר למנהל הסמינר תחתיו, והוא אכן ניהל אותו ביד רמה למעלה מארבעים שנה, כשהוא נושא את מסורת אבותיו בגאון, ושומר על גחלת השקפת בית יעקב הברורה שלא תדעך. בימיו ידעה הנהלת הסמינר התפתחות רבה, כאשר מספר התלמידות הכפיל והשליש את עצמו, והוא הרחיב את מקום אהל. אך הקפיד שלא לשנות בכהוא זה את השקפת עולם הסמינר. בשנת תשע"ד כאשר אנשים משולי המחנה קראו תיגר על הנהגת גדולי ישראל זצ"ל, רבי זאב ז"ל לא חת מפני איש והודיע לתלמידות כי מי שאינה

צועדת לאורם של מרן ורבנן אין מקומה בסמינר. כך גם הודיע ברורות לכל אנשי הצוות החינוכי. צעד זה עלה ביוקר רב כאשר ניסו להכפיש את שמו, אך סוף האמת לנצח, וב"ה הוא לא הפסיד מכך.

להתחמק מעזרה

רבי זאב קבע את תפילתו בשנים האחרונות בבית הכנסת 'לדרמן' במנין וותיקין עם רבינו, ולא אחת היה רבי זאב נועץ ברבינו בהכוונת הסמינר, ובדרך כלל לא גילה לאיש על כך, אך את המעט שידוע לנו נביא כאן.

(טבת תשנ"ט) רבי זאב שאל את רבינו, שיטנה אגודה שמסייעת לנזקקים ומבקשים מהנהלה שתעודד את הבנות לסייע להם בהתרמת כסף עבור האגודה, וטענתם היא שיש להם פעילות רבה בבני ברק, דא עקא שמנהלי האגודה אינם ישרים (ומסתמא מרוויחים הרבה לעצמם), ושאל אם לשתף איתם פעולה.

ונענה: מה שהם מסייעים הרבה לתושבי בני ברק אין זה מספיק טענה, ומכיון שהם לא מספיק הגונים יש להתחמק מהם, אבל אין צריך לומר להם האמת (מדוע אין רוצים לעזור להם).

רבי זאב זצ"ל ובנו להבחל"ח רבי שלמה אצל רבינו זי"ע

בלי התערבות ברישום

שמו הטוב של הסמינר בניהולו של רבי זאב וולף עשה לו כנפים, וציבור בני התורה ביקש להירשם דווקא לסמינר זה, אף שבמשך השנים נפתחו עוד מוסדות חשובים, מכל מקום הרבה ביכרו ללמוד דווקא שם, והביקוש עלה על ההיצע, בכל שנה נאלצה הנהלת הסמינר להשיב פני רבים ריקם מחוסר מקום.

וכמעט כל שנה היו באים אנשים לרבינו בעונת הרישום לבקש את ברכתו שיתקבלו לסמינר, והרבה אף ביקשו שיאות להמליץ עליהם טוב בפני הרב המנהל, אך בדרך כלל תשובתו היתה "אם ישאלו אותי אמליץ טוב, והוא מצידו - מסיבות שונות - לא רצה ללכת אליי". אך היה יוצא מן הכלל, כמו העובדא הבאה.

אשת חבר הרבנית ע"ה לעומתו, בליבה הרחום היתה פונה מידי שנה להנהלת הסמינר וממליצה טוב עבור משפחות יקרות שביקשו ממנה שתבקש עבורם להתקבל לסמינר, את חלקם כלל לא הכירה מקרוב אבל לא היתה מסוגלת לעמוד מנגד...

לבקש עבור שני בנות שיתקבלו

פעם ביקש רבינו ממקורבו הגר"ר אלי' מן שידבר עם המנהל ר' זאב וולף בעד בת אחת שלא התקבלה לסמינר, ואחרי כן ניגשה הרבנית לרב מן וביקשה שגם הוא ימליץ טוב על בת אחרת שלא התקבלה לשם, אמר לו רבינו: לא מבקשים על שני דברים, שכך מצינו בגמרא גיטין נ"ו ב' במעשה עם רבי יוחנן בן זכאי "והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד".

ושאל ר' אלי' מדוע רבינו לא ציין את הגמרא בתענית ח' ב' שאין מבקשין בתענית על שני דברים. וענהו: שם זה לענין תפלה.

1. סיפר חתן רבינו הגר"ש שטינמן שליט"א: בעת שעסק רבי צבי בכתיבת חיבורו על שמואל, שוחח איתי בכאב על כך שיש מפרשים את הפסוק שנאמר על שאלו כאשר החל למלוך (שמואל א' י"ט כ"ד) ויתנבא גם הוא לפני שמואל ויפול ערום כל היום ההוא וגו', ופירש"י, בשם תרגום ויפול ערום - ונפל ברשן, ובשם רבי מנחם ששמע מפי ערבי אחד, 'ברשן', בלשון ערבי 'משוגע' עכ"ל. והתאונן ר' צבי כי יש טועים לפרש כפשוטו שח"ו שאלו נשתגע, ובדאי אין הכוונה כן (ובספרו על שמואל שם, מפרט רבי צבי וכתב: הלשון של דרגת הקדושה הגבוהה ביותר והלשון של שגעון הם קרובות ביותר, וכשם שכאן ברור שמה שהעריבם קוראים ברשן - משוגע, הוא לאמיתו של דבר הדרגה הגבוהה של קדושה, וזה גם הכוונה בדברי רש"י בשמואל פרק י"ח פסוק י', ע"ש, ובספרו על מלכים ב' ט' י"א בדברי הרד"ק שהיו קוראים לנביא משוגע).

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

דברים לעצרת ככלות השנה לפטירת מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

ואפילו שמשה רבינו כבר יש לו עולם הבא שאין לשער, אבל אין סוף ואין גבול לתענוגי העולם הבא, ואין לנו מושג כמה שאפשר להוסיף עוד עולם הבא ועוד עולם הבא, ומשה רבינו זכות הרבים של כלל ישראל תלוי בו ואין לשער את העולם הבא שיש לו על כך.

ועכשיו שחסרה לנו ההשפעה של רבי חיים, חסר ההשפעה של זיכוי הרבים, ואמנם יש השפעה הנמשכת מהספרים שהוא חיבר, אבל אם הוא היה חי הרי היה משפיע עוד יותר, ועכשיו חסרה ההשפעה, ואם אין השפעה מה העצה? שכל אחד ישפיע על עצמו!

וכיצד להשפיע על עצמו? יש שני דרכים שמשפיעים:

הא' אם עוסקים בחיזוק על ידי ספרי מוסר, קביעות יום יומית במוסר, ובישיבות לבחורים יש סדר מוסר קבוע בכל יום חצי שעה, וזה דבר עצום, שנותן זכויות עצומות, כי מי שלומד מוסר נקרא 'בא ליטרה', ועל ידי זה יש סייעתא דשמיא. וכבר סיפרתי מעשה שהיה באחד שרצה ללמוד ולא היה יכול ללמוד, ורק בסוף היום היה יכול ללמוד קצת, ובא לישיבה ללמוד חצי שעה מוסר, ושאלתי אותו למה הוא לומד דווקא מוסר? ואמר: אני מרגיש שזה מחיה אותי! והסוף היה שכל הקשיים וההפרעות עברו, ועכשיו הוא מזכה הרבים. זוהי הזכות שיש בלימוד המוסר, שהבא ליטרה מסייעת אותו.

והדבר השני שמשפיע הוא תפילה, וידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי תפילה על רוחניות זה דבר בדוק ומנוסה שעוזר, כי הבא ליטרה מסייעת אותו, וכן אמרו בגמרא (ברכות נ, א) על הפסוק "הרחב פיך ואמלאהו" – ההוא בדברי תורה כתיב, רק תבקש ותקבל!

ואם כן העצה, אם חסרה ההשפעה שאין מי שישפיע עלינו, אנו יכולים בעצמנו לזכות, על ידי עסק המוסר ועל ידי תפילה, לבקש רחמים על רוחניות, על עצמו ועל מישהו אחר, על כלל ישראל, ובזה אפשר לזכות! יהי רצון שמן השמים יתנו סייעתא דשמיא לכל אחד ואחד, לכל כלל ישראל, שיהיו להם הזכויות וגם יזכו לזכות את הרבים.

כבר עברה שנה אחרי שרבי חיים נפטר, וההשפעה חסרה. כל החיים שלו היו השפעה של זיכוי הרבים, וכל הספרים שחיבר היו לזיכוי הרבים, כגון קרית מלך, שבו ציין את כל המקורות להלכות של הרמב"ם, ויש גם טעמא דקרא, והדרך אמונה על זרעים, ועוד ספרים ומעשים טובים של פעולות לזיכוי הרבים.

ומזכה הרבים זו הזכות הכי גדולה שיכולה להיות, כמו שכתב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) שאפילו אדם שיש לו כוחות של מלאך והוא עושה עם הכוחות האלו הרבה מעשים טובים, אבל הוא רק אדם אחד, וכמה שיעשה אינו דומה למי שמזכה את הרבים ומשפיע על אחרים שיעשו מעשים טובים, תורה ומצוות אמונה ויראת שמים ומידות טובות, כי כל השפעה שאדם משפיע על אחרים, זו השפעה שנמשכת, כי המושפע גם משפיע על משפחתו ומחנך אותם כפי מה שהוא, וההשפעה נמשכת הרבה מאד, על הרבה מושפעים.

וכבר אמרו באבות (ה, יח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, והמשנה ממשיכה שם: משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, משה רבינו קודם 'זכה', כי מזכה הרבים צריך זכויות קודמות, שכל הצלחה רוחנית צריכה זכויות, ומשה רבינו זכה, שהיו לו קודם מעשים טובים שעשה בעצמו, כמו שמובא במדרשים על החסד, איך שהיה מרחם על הבריות, והמעשה עם השם (שמות רבה ב, ב), והקב"ה אמר לו, אם כך אתה מרחם על השם, אתה תהיה גם המרחם על כלל ישראל, ומהו החסד הכי גדול לכלל ישראל? תורה! וחיי עולם נטע בתוכנו! אם כן בזה זכה משה רבינו להיות מזכה את הרבים.

והמשנה ממשיכה "זכות הרבים תלוי בו", והיינו שכל המעשים הטובים שעושים כל כלל ישראל גם עכשיו, תורה וכל המעשים הטובים, שזה בא ממשה רבינו, הרי זה כמו שהוא עושה אותם, כי מי שמזכה את הרבים נחשב כמו שהוא עושה את מה שהם עושים, ואף שהוא כבר בעולם האמת ואינו יכול לעשות מעשים טובים בפועל, אבל אם יש בעולם הזה השפעה הנמשכת ממנו, שאחרים עושים מעשים טובים מהשפעתו, זה כאילו שהוא עושה אותם עכשיו.

חיזוק לאחר פורים

וכמדומה שאחד הדברים שקשה מאד לקיים, זה להיות דבוק בתורה כל הזמנים בלי היסח הדעת, לכן עיקר החיזוק צריך להיות בזה, שלא להסיח דעת מן התורה, וגם בזמנים שיש רפיון, להתגבר על הקשיים ולהמשיך בדבקות בתורה.

(אדר תשע"ג)

כשהלימוד מעניין – אין רפיון אחרי פורים

צריכים לשבח את הציבור, שיידעו את המעשים הטובים שהם עושים, כי בדרך הטבע אחרי פורים יש רפיון, וזה דבר מובן וטבעי, אף אחד לא בא בקושי מידע יש רפיון, אבל השאלה הנשאלת היא כיצד יש כאלה שאין להם רפיון, מה ההבדל ומה נשתנו הם מאחרים? הרי גם הם ילודי אשה, ומדוע לאחרים קשה להמשיך בחיזוק, והנמצאים כאן לא מרגישים את הקושי? זה לא נובע רק מצדקות או מיראת שמים, כי היראה לבד לא מספקת להביא לידי שמחה בתורה, וכיצד יש כאלה ששמחים ורגועים בלי להרגיש כלל את סוף הזמן?

ההתמדה אחרי פורים

זכות לסייעתא דשמיא לכל השנה!

אנו עומדים אחרי פורים וגם ימים ספורים לפני סוף הזמן, וכידוע בימים אלו יש 'תרת לריעותא', שתי סיבות הגורמות לרפיון מן התורה, יש כאלו שעדיין לא חזרו לעצמם מפורים, וגם יש רפיון מחמת סוף הזמן שמתקרב. וכל אחד צריך לחפש עצות איך להתגבר על הרפיון ולהתחזק בדבקות בתורה.

ומי שמתאמץ בימים אלו ולומד בהתמדה למרות הקשיים, זוכה לסייעתא דשמיא עצומה במשך כל השנה, וגם נוטל שכר כנגד אלו שאינם לומדים, כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות ט, ה) "אם ראת את הבריות שנתיאשו ידיהן מן התורה מאד, עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם".

וידוע מהגר"א שעיקר תפקיד האדם בעולם הזה הוא להתחזק בדברים שקשה לו לקיים אותם, ואם יש איזה מצוה שקשה לאדם לקיים אותה, זהו סימן שהתפקיד שלו להתחזק בקיום אותה המצוה.

התשובה אחת היא, כי הלימוד מעניין אותם! דבר שמעניין אינו קשה, וכפי שרואים אצל ילדים קטנים שמתעצלים לקום בבוקר, וכשיש טיול קמים בזריזות לפני כולם, כי זה מושך ומעניין, ודבר שמעניין לא קשה.

והנה כתוב בפסוק בנסיעה הראשונה של בני ישראל מהר סיני (במדבר י, לג) "ויסעו מהר השם", ואמרו חז"ל (ילקוט בעלותך תשכט) שנסעו בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, שאמרו כמה קשה היה לנו ללמוד תורה בהר סיני, ושמחו שעכשיו יוכלו לנוח מעט מעמלם.

וטבע זה של תינוק הבורח מבית הספר קיים לא רק בתינוקות, אלא גם באנשים מבוגרים, וכפי ששמעתי בילדותי מבעל מוסר שאמר שיכול להיות 'אכציג יאריקער אינגל' – בן שמונים והוא ילד, וכל אחד יש לו טבע של אהבת המנוחה, ואינו צריך להיות דווקא ילד לזה, אלא שאצל

ילדים קטנים זה בולט כי אין להם עול שמחייב אותם, אבל ה'תינוק' הזה קיים אצל כל אחד ואחד ומתעורר בו מפעם לפעם, בפרט בסוף הזמן שאז יש רבים שמתעורר אצלם טבע אהבת המנוחה, אבל יש כאלה שטבע ה'תינוק' לא משפיע עליהם, כי הלימוד מושך אותם.

ואלו התלמידים שממשיכים בסדרי הלימוד כרגיל ומשתתפים בשיעורים גם בסוף הזמן, הרי הם בדרגה שאין כאן 'ויסעו מהר השם', אלא כל הזמן נמצאים בהר השם ומרגישים את הר השם, ובודאי זהו המשך ה'מרבדים בשמחה' של חודש אדר, ואם חושבים על זה אפשר לשמוח שמחה של מצוה.

(אדר ב' תשע"א)

דברים שאמר רבינו שליט"א בסעודת פורים בביתו

עניינא דיומא, עכשיו פורים, שהוא זמן קבלת התורה מאהבה, וקודם היה קבלת התורה מיראה, שבמתן תורה כפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית (שבת פח, א), ובפורים היה עוד פעם קבלת התורה. ואם כן זהו זמן של קבלת התורה.

והנה בחג השבועות אנו אומרים בתפילה ובקידוש 'זמן מתן תורתנו', ולכאורה הרי מתן תורה היה פעם, ומדוע זה נקרא זמן מתן תורתנו גם היום? והפירוש הוא כי זמן מתן תורתנו אין הכוונה רק על מה שהיה פעם, אלא כמו שכתוב בספרים שכל השפעה רוחנית שהייתה פעם, ההשפעה חוזרת בכל שנה, ורק צריך לקבל את ההשפעה, אבל ההשפעה קיימת, ובכל שנה חוזרת אותה ההשפעה, ובשבועות שהיה מתן תורה כל שנה חוזרת ההשפעה של תורה, כמובן צריך הכנה לזה, אבל מי שמוכן ומתאים לזה יש לו השפעה מיוחדת עם סייעתא דשמיא מיוחדת של תורה בחג השבועות.

וכך גם בפסח שנקרא 'זמן חירותנו', הכוונה לחירות רוחנית, כי במצרים היו מושפעים מטומאת מצרים, וכדאייתא בזוהר שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה, ורק היה שער אחד של קדושה, וכשיצאו ממצרים יצאו מהטומאה, לחירות עולם, חירות רוחנית, חירות של קדושה, ובכל שנה בפסח חוזרת ההשפעה שאפשר לזכות לחירות רוחנית מהיצר הרע.

וגם חג הסוכות 'זמן שמחתנו', אין הכוונה לשמחה גשמית, אלא שמחה רוחנית, והוא זמן של שמחה רוחנית, כי יש בו הרבה מצוות, סוכה, וארבעה מינים, וכן ניסוך המים היה בסוכות, ואומרים הלל, ומצות סוכה גם כן יש בה קדושה מיוחדת, כמו שמפורש בגמרא (סוכה ט, א) שיש איסור הנאה בעצי הסוכה, והסוכה היא מקום קדוש ומקדשת את היושב בה, ולכן זה זמן של שמחה של קדושה, שהקדושה משמחת! ומטעם זה שמחת תורה הוא המשך אחרי סוכות ולא בזמן אחר, כי הוא זמן שיש בו ההשפעה של שמחה של מצוה, וכן בכל המועדים כל שנה חוזרת ההשפעה שהייתה פעם.

וכך גם בפורים שהוא זמן שהיה עוד מתן תורה, שחזרו וקיבלוה מאהבה, בכל שנה יש השפעה של תורה בפורים, ולכן ידוע שעסק התורה בפורים נותן זכויות עצומות מאד, והרבה שהיו זקוקים לישועה נושעו בפורים, בזכות עסק התורה בפורים, שהוא זכות גדולה ומדרגה מיוחדת. ולכן גם כל מה שדיברו פה בדברי תורה, ואף עשו סיום מסכת, ודיברו ושרו שירים במעלת התורה, אשרי מי שעמלו בתורה, אשריכם תלמידי חכמים, וגם דיברו על אמונה, אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, האמונה היא היסוד, וכל זה שייך לפורים. בעזרת השם מן השמים יתנו סייעתא דשמיא לכל הציבור, לכולנו הנמצאים פה ולכל כלל ישראל, להיות במדרגות הרוחניות שיש בפורים בעזרת השם.

בעיצומו של יום הפורים, נכנסו תלמידי הישיבה מבני שיעור א' לשמחת פורים בבית רבינו.
לאחר ששרו ברגש את מילות הפסוק **"עבדו את השם בשמחה בואו לפני ברננה"**, אמר רבינו שליט"א:

עבדו את השם בשמחה, בואו לפני ברננה. זה שני דברים.

ראשית עצם עבודת השם בשמחה, מתוך שמחה, שמחה שאנו עובדים את השם, כמו שמביא המסילת ישרים מאמר חז"ל, כשאתה מתפלל יהא לבך שמח עליך שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, מלך מלכי המלכים, אין כזה מלך כמו הקב"ה, והוא שמח שאנו מתפללים אליו, וכמה גדולה היא השמחה בזה!

וכיצד עובדים את השם? עוסקים בתורה, ובתפילה, וכן תפילין וציצית וכל מעשי המצוות הם עבודת השם, והכל בשמחה, כי זו שמחה גדולה שיש לנו מלך שאוהב ושמח בזה שאנו עובדים אותו.

ועל זה ההמשך: בואו לפני ברננה, לכן אנחנו צריכים לרנן! כי איך שמחים? מרננים, ואז שמחים! כמו ששרו כאן, ברננה, כך עושים וכך מקיימים את השמחה, לשיר ברננה.

בעזרת השם שיהיה לכולכם חיים טובים ומאושרים, חיים שכולם תורה בשמחה.

לע"נ הר"ר **אברהם** ב"ר **שלמה** ז"ל
נלב"ע כ"ג שבט תשמ"ט - תנצב"ה
חוג' מרת **דבורה** ב"ר **חיים הלוי** ע"ה
נלב"ע כ"א אדר ב' תשע"ד - תנצב"ה

לע"נ רבי **משה** ב"ר **גרשון** ז"ל **אלינסון**
נלב"ע כ"ג באדר ב' תשע"ט - תנצב"ה
חוג' מרת **לאה רחל** ב"ר **יוסף** ע"ה
נלב"ע א' דר"ח אדר תשפ"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"ג רבי **ישראל דב**
בן הגאון רבי **מרדכי ציקינבסקי** זצ"ל
מוותיקי תלמידי רבינו שיבלחט"א
נלב"ע י"ז אדר א' תשפ"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת רבי **גרשון** ב"ר **יעקב** זצ"ל נלב"ע י"ח אדר - תנצב"ה

מוקדש להצלחת התורם ומשפחתו

מנחת דבר פרשת ויקהל פקודי מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (ל"ה ג')

ביבמות ו' ב' ילפינן מהכא שלא ישרפו בית דין בשבת למי שנתחייב שריפה או שאר מיתות בית דין. וכתב החינוך מצוה קי"ד שלא יעשו הדיינים דין בשבת. ומדברי החינוך מבואר דלאו זה לא קאי על המלאכה, שהרי גם הדיין המצווה לשרוף עובר ג"כ בלאו הזה, וא"כ גדר האיסור הוא בעשיית הפסק דין [וכל המשתתפים בזה בכלל הלאו], ולא שייך א"כ להתרות למיתה העובר משום לאו זה.

וגם יש לדון דילקו על לאו זה [אם לא התרו על לאו המלאכה בשבת, למ"ד חייבי מיתות שוגגין אינו פוטר מלקות], ויל"ע בגדרי לאו שאין בו מעשה באופן שעשה בו מעשה. ויל"ע בחינוך מצוה ת"ט ובמנחת חינוך שם, ודו"ק.

ואם צוה הבית דין לשרוף את החייב בשבת עברו בלאו הזה, ואף כשהפסק דין ה' כבר בערב שבת [ולענין הפסק דין עצמו לא שייך לאוסרו בשבת משום לאו זה, אף בדאיכא עי"ז עינוי הדין]. ומיהו רק הבית דין השולחים להרוג עוברים בלאו הזה, אבל אם חכם או בית דין בעלמא יורה להם להרוג בשבת אינו בכלל, ודו"ק בגדרי הענין בזה [ובגדר הענין בעלמא בקיום הפסק על פי בית דין].

וכתב החינוך שם דאם עשו בו מעשה, כגון ששרפוהו הם בידיהם, אם יש עדים והתראה נסקליו, והלשון הם בידיהם משמע דרק הדיינים עוברים על הלאו ולא העדים. והעירו דכן משמע עוד מלשון החינוך שם שכתב דנהגת מצוה זו בזכרים שהם בעלי המשפט

וכל אשה חכמת לב בידיה טור (ל"ה כ"ה)

יחידים לא היו יכולים להתנדב לעשיית מלאכת המשכן שהרי צריך לבוא מן הציבור, ולא שייך לומר שהקדישו עבודתם דמאי הקדש שייך בזה, ואולי הקדישו ידיהם לעבודות הקדש, והא לא מסתבר, ואולי שהקדישו עצמם בקנין פועל להקדש, וכל זה יל"ע מנל.

ואם נצטוו הממונים על זה לעשות, לא נצטוו להקדיש, ויל"ע מגדרי אומן קונה בשבח כלי, דלהא בעינן שיקדיש השבח, וצ"ת.

ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור (ל"ז כ"ט)

כתב המשך חכמה דצריך ביאור הא קי"ל דכל מעשי הקטרת צריך להיות בקדש ואם פטמה בחוץ או בכלי חול פסולה ואיך עשה בצלאל טרם שהוקם המשכן בחול את הקטרת, וצריך לאמר כהרמב"ן (מ, כז) שהך ויקטר עליו קטרת סמים קאי על שבעה ימי המלואים שהקטיר משה שהי' זר ולכן נתפטמה שלא במשכן ואז ה' דינו כבמה. ובמנחות דף ט' למד על יציקה ובלילה שכשירה בזר ומדכהונה לא בעיא פנים נמי לא בעיא כו' ולפ"ז הא איכא פטום הקטרת דבעיא פנים ולא בעיא כהונה וע"כ דסבר ר"ל כריב"ל בירושלמי דפטמה בחול כשירה ודו"ק.

ולכא"ל תליא בסיבת הענין דבעי פנים, ופטום הקטרת הא ודאי דלאו שם עבודה עלה, ורק מגדר הכשר עשיית הקטרת הוא, ולא דמי ליציקה ובלילה.

ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם נחשת (ל"ח ו')

יש לעי' בארון אם מטמא ככלי מתכת מדין ציפוי. ומדין כלי עץ יש לדון מדין בית קיבול העשוי למלאות (סוכה י"ב ב' ובתוס' שם ועזחז"א עוקצין סו"ס ד') וצ"ת בגדרי דין זה. ועוד עי' לת' הר"א חגיגה דף כ"ב ב' ד"ה כלי דחד ארון הוא. ויל"ע תוס' ערובין ס"ג ב' אי חד ארון הוא או ב', וענין עץ י"ל אפי' לסוברים דב' ארונות הוו דו"ק בסוג' דיומא ג' ב' וברש"י שם מתוס' חולין, וצע"ש.

ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים (ל"ט ל"ח)

במשך חכמה הקשה הא קיימא לן דכל מעשה הקטרת צריך להיות בקדש, ואם פטמה בחוץ או בכלי חול פסולה (רמב"ם כלי המקדש ב' ז'), ואיך עשה בצלאל, טרם שהוקם המשכן, בחול את הקטרת. ואמנם דעת ריב"ל בירו' שקלים ד' שפטמה בחולין כשרה, וכ"מ במנחות ט' א' גבי יציקה ובלילה דמדכהונה לא בעיא, פנים נמי לא בעיא וכו'. והא איכא פטום הקטרת דבעיא פנים ולא בעיא כהונה! ועל כרחך דסבר ריש לקיש דפטמה בחול כשירה. ולכא"ל תליא בסיבת הדין דבעי פנים, ופיטום הקטרת הא ודאי דלא היא עבודה, והוא רק גדר הכשר עשיית הקטרת, ולא דמי ליציקה ובלילה שהם גדר עבודה.

את השלחן את כל כליו וגו' את המנרה הטהרה וגו' (ל"ט ל"ו ל"ז)

עשרה שולחנות שעשה שלמה ולא היו מסדרין אלא על של משה, וכן עשרה מנורות כו', מנחות צ"ט א', נראה שלא היה להם דין כלי שרת כי לא השתמשו בהם, וגם למ"ד על כולם היו מסדרים ומדליקים, לפי פשוטו לא היה בזה דין עבודה וכלי שרת לכולם אלא היו לכבוד ולנוי, ולא היתה הדלקתם דוחה שבת [ואמנם רש"י שם כתב שלמ"ד בכולם היו מדליקים היינו פעמים בזה פעמים בזה וא"כ נתקדשו כולם. ועי' חק נתן שם בשם מדרש ובמשך חכמה ריש תצוה].

ובמקדש דוד סי' ב' אות א' ד"ה ועוד יותר, כתב שנתקדשו בעצם קביעתם במקום המיוחד להם, וראיתו ממה שאמרו בגמ' שכל השולחנות צריכים להיות במקום השולחן. (וכתב שבזה יוכלו לקדש ארון אף שאין בו עבודה לחנכו). והוא חידוש גדול, ומה שהוכיח ממה שהקפידו על מקום השולחנות והמנורות, י"ל מפני שאין משמעות לתניית השולחנות אם לא במקום השולחן וכן במנורות. גם דבריו שם בארון צ"ע.

והבאת את השלחן וערכת את ערכו והבאת את המנרה והעלית את נרתיה (מ' ד')

נחלקו הרמב"ם (ס"ה מ' עשה כ') והרמב"ן (בהשגות מ"ע ל"ג) בטעם שלא נמנו הכלים למצוות לעצמם. הרמב"ם כתב שהוא מכלל מצות המקדש והרמב"ן שהם מכשירי עבודה ואין להם תכלית עצמית. ויש להקשות ממש"כ הגמ' חגיגה כ"ו ב' שכיון שנאמר במנורה ושמת את המנורה נוכח השולחן הרי זה כאילו נאמר תמיד בעמידת המנורה שם. ואולי אין הכוונה למצוה שתעמוד המנורה אלא שידלק בה נר תמיד כעין שאמרו שם תמיד בשולחן שהוא להיות להם עליו. (ולכא"ל בגמ' לא משמע כן).

עוד יש לשאול מהמבואר בירושלמי שקלים פ"ד שהכיר מעכב עבודה יתר משאר כלים. אף שיכול הכהן לקדש ידיו בכלי אחר. וכע"ז מבואר בשלהי זבחים שמנו החילוקים בין במה גדולה לקטנה. ואמרו כיור וכו' בגדולה ולא בקטנה. והנה כלל אין דין קידוש יו"ר בקטנה ומה משמעות יש

לכיוור וכנו. ומשמע שיש מצוה בכיוור מצד עצמו. ולא רק להכשר עבודה. (ולכאן' היא הערה גם על הרמב"ם שכתב שהכיוור הוא דין במקדש, שהרי במה קטנה אין בה ענין בית).

והתשובה לכל זה, שגם אם יש מצוה שיהיו הכלים תמיד אין בזה תכלית לעצמה אלא שיהיו ראויים לעבודה בכל שעה. ולכן אין ראוי למנותם מצוה לעצמה אלא בכלל מצות העבודה.

ומנחת את הכיור ואת כנו וקדשת אתו (מ' י"א)

בדברי הימים ב' פרק ו', כי עשה שלמה כיור נחשת כו' ויעמד עליו ויברך על ברכיו נגד כל קהל ישראל ויפרש כפיו השמומה. וצ"ע איך עמד על הכיור שהוא כלי שרת. ואף שעשה שלמה עשר כיורות ואולי לא היו כלי שרת (ע"י זבחים נ"ט א' שהיה מקום הכיור מכון ביותר שיהיה בין מזבח לאהל מועד אבל לא יפסיק בין המזבח לפתח. ושיהיה צפון פנוי מכלים. ולא דקדקו כן בעשרת הכיורות) הרי מבואר בפסוק שעמד על הכיור הגדול. וגם אם יאמר שאין בזה מעילה כי עשה לצורך תפילה ושבח ונאמר מצות לאו ליהנות נתנו. מכל מקום ודאי יש בזה בזיון כלי שרת. ועוד מה יאמר מאן דאמר מצות ליהנות נתנו. ולכאן' צריך לומר שעמד עליו קודם שנתקדש להיות כלי שרת.

ואמנם רש"י להלן פרק כ"ג י"ג ביאר את הכתוב והנה המלך עומד על עמודו כדאמר לעיל ויעמוד המלך על העמוד כי עשה שלמה כיור נחשת וגו' ויעמד עליו ויברך על ברכיו. כמדומה שהוציא הכתוב מפשוטו שלא עמד על הכיור ממש אלא על דבר אחר שנקרא כיור או שהיה מחובר לו עמוד לשם כך. וכפי הנראה פירש כן מחמת קושי' זו.

ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה ד' את משה (מ' י"ט)

בכמה מקומות בש"ס מצינו שאין לשנות תבנית בית המקדש ממה שאמר דוד הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל. ולכאן' ענין מגילה זו היא האמורה בילקוט שמואל, מגלת בית המקדש מסר הקדוש ברוך הוא בעמידה דכתי' ואתה פה עמוד עמדי וגו', עמד משה ומסרה ליהושע, עמד יהושע ומסרה לזקנים בעמידה כו' עמד דוד ומסרה לשלמה בעמידה כו' ואומר הכל בכתב מיד ה' מלמד שנתן במסורת. עלי השכיל מלמד שנתנה ברוח הקדוש. ובירושלמי פ"ק דמגילה אמרו שניתנה לידרש. אבל ברש"י סוכה נא: כתב כל מלאכת התבנית שהודיעו הקדוש ברוך הוא על ידי גד החוזה ונתן הנביא (וע"י עירובין ק"ד א') והוא פלא שלא הזכיר רש"י שהוא נמסר למשה בסיני. ואם אכן היא נבואה בעלמא, יקשה איך נביא רשאי לחדש דבר, שהרי תבנית המשכן היתה הלכה שנקבעה לצורת המשכן ואין לשנות. וצ"ל שהיתה הלכה למשה מסיני שימסרו פרטים אלו ע"י נבואה.

וממ"ש שניתנה במסורת וניתנה לידרש נראה שהיתה ממש מכתבי הקודש, הרי שחסר לנו אחד מכתבי הקודש. (וראה כעין זה מש"כ האבן עזרא חוקת על הכתוב בספר מלחמות ד' - ספר היה בפני עצמו ושם כתוב מלחמות ד' כו' כי ספרים רבים אבדו, ואינם נמצאים אצלנו, כדברי נתן ועדו ודברי הימים למלכי ישראל, ושירות שלמה ומשליו).

ואף שאמרו חז"ל בכמה מקומות שיש כ"ד כתבי הקודש (ומשמע שהוא מספר מכוון ע"י שמו"ר מ"ד ה' כתשיטיי כלה. במד"ר יד יח כ"ד פרים כנגד כ"ד ספרים). ואם מגילה זו ככתבי הקודש הרי הן כ"ה. על כרחך אין מספר זה דוקא. שהרי נחלקו במס' ידים בקהלת ושה"ש אם מטמאין את הידים. ואם קהלת אינה במנין הרי חסר מכ"ד. ועוד הרי ביקשו לגנוז ספר יחזקאל וא"כ היינו חסרים עוד ספר.

וישם את הכיר בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחצה (מ' ל')

בדברי הימים (ב' ד') ואת הים לרחצה לכהנים. משמע שלא היה לטבול בו כלים ולא להדיח בו עולות אלא לכהנים. וע"י בתרגום שמשמע שהיה לקידוש ידים ורגלים (וכיור הנחושת היה רק לכה"ג ושאר הכיורות להדחת הקרבנות) אבל הראשונים בב"ב הביאו ירושלמי יומא פ"ג ה"ח איתא הים בית טבילה לכהנים הוא ומקשי ולא כלי הוא אמת הים מושכת לו מעיטם כו'.

וע"י מצודות ורד"ק שכתבו שנטהרו בו הכהנים מטומאתם. וקשה, אם הים היה בעזרה כנראה במקראות ובמפרשים במלכים (פרק ז' ל"ט, וברש"י ורד"ק. וכן מבואר בסמ"ג המובא להלן) והטמא אינו רשאי לשהות בעזרה, והרי גם לכשיטבול יהא טבול יום ואסור להיות שם. ואין לדחוק ולומר שהיתה טבילה לטומאת ידים. שאין נראה שעשה שלמה את הים במקדש לצורך תקנת ידים שתיקן. ועוד הרי אין טומאת ידים במקדש (פסחים יט). ויש באחרונים שדנו שלענין עבודה היה צריך טבילה (ע"י מצפה איתן זבחים כ"ב). גם לא נראה שעשה כן לשאר מעלות דרבנן. ולולא דבריהם יש לדחוק שאינה לטהרת טמאים אלא לטהורים כגון טבילות כהן גדול ביום הכפורים. (אי נמי לא היה הים בעזרה ממש אלא בלשכות שהיו טמאים מותרים שם).

וע"י סמ"ג עשה רמ"ח דלא איירי בטבילת טמאים שאין טמא בעזרה. וצ"ע, שהרי הדין שכל כהן צריך טבילה הוא דרבנן ועכ"פ הוא במחלוקת תנאים ע"י יומא דף ל. ובתוס'. ואיך אמרו שעשה שלמה את הים לצורך תקנה זו. (ועוד שמשמע שם שהוא חיוב קודם הכניסה לעזרה. ואם נאמר שהנכנס שלא לעבודה כלל פטור י"ל ככהן שנמלך לעבוד). וברמב"ן (ור"טב"א) ב"ב ס"ה ב' כתבו שטבולו שם טמאים.

ויש להציע בהקדם דברי הרמב"ם הל' ביאת מקדש פרק ד' ה"ד שטבול יום ששימש חייב מיתה. והשיג עליו הראב"ד כיון שטבו"י חייב על ביאת מקדש היכי משכחת לן חיוב מיתה על עבודה (ובשלמא בעיקר טומאה משכחת לן בנטמא בעזרה אבל טבול יום לא משכח"ל). ואינו מוצא דין זה אלא בממה או שעשה בית יד ארוכה כו'. ויש ליישב הלכה זו באופן של טומאה בציבור, אי נמי טבול יום דוב לאו כזב. שכהן שראה זביה וכיו"ב אסור לשהות במקדש שטומאה היוצאה מגופו לא הותרה. אבל מוטב שיקפצו לים של שלמה (בבגדיו) ויטהרו מיד. ואף שהוא טבול יום מ"מ אם לאו כזב הותר לשהות לצורך עבודת ציבור. אבל אם ישמש לעבודת קרבן יחיד חייב מיתה. הרי יש לנו שימוש לטמאים בים של שלמה. ואף שהוא אופן רחוק. הרי עיקר ענין טומאה במקדש שיעשו לו ים הוא רחוק מאוד.

פרפראות להכמה

חידה לפרשת ויקהל פקודי - איך יתכן שאדם יתחייב למנוע את בנו מלעשות פעולה בשבת ולו בעצמו מותר לעשות?

תשובה על החידה לפרשת כי תשא - היכי תימצא שע"י הסתכלות בדבר מסוים יקבל האדם טומאה?, תשובה המשמרת את הפרה מטמא בגדים, ב"מ צ"ג א'.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת ויקהל תשפ"ג

הלכות הפסח - שלושים יום קודם החג

אבל האמת שיש לזה יסוד בהלכה, משום שבדאורייתא אין סומכים על חזקה ששליח עושה שליחותו, ויש פוסקים דס"ל שמכירת חמץ מהני לדאורייתא, כי אינו מתכוון לבטל החמץ שמכר (וכמבואר בסידור הגר"ז), לכן משלמים לו שייחשב כפועל, ואז אפשר לסמוך עליו (כמו שפסק בשו"ת אחיעזר ח"ג ס' ע"ג).

יש לכלול את המניות (שערס) בשטר ההרשאה. וגם אם אינם סוחרים בחברות המחזיקות חמץ בבעלותם, מ"מ לעיתים יש שם מסעדת חמץ בבעלות החברה עבור הפועלים. והגם שיש מקומות שלפי תקנות הבורסה אין המכירה חלה כשאינה רשומה בספריהם, אנו מפרשים בשטר מכירה של בד"צ העדה החרדית, שהמכירה יכול גם אם אינה חלה באופן רשמי. ועוד, שעצם המכירה מהווה גילוי דעת שאינו רוצה בחמץ, ודי בכך. (עי' תשובה"נ ח"ד צ"ד, צ"ה).

יכול למנות הרב על ידי מכתב מינוי, ובשעת הדחק יכול גם למנותו שליח על ידי הטלפון.

רצוי שלא למכור החמץ לשני רבנים הפועלים מכח שני בתי דינים. מכיון שמוכרים בערב פסח לפני חצות לשני נכרים ואין יודעים איזה נכרי קנה ראשון, אין אחד מהם יכול ליטול החמץ, ובדינא דמלכותא לא יכירו במכירה שאינה יכולה להתממש, (ועי' בתשובות והנהגות ח"ז ס' מ"ח).

בני אמריקה הנמצאים בפסח בארץ ישראל ויש להם חמץ באמריקה, דעת רוב פוסקים שעוברים על החמץ משעת חצות בערב פסח בארץ ישראל, אף ששם לא הגיע עדיין זמן האיסור. ולכן צריך לכתחילה למכור החמץ כאן בארץ ישראל שיחול מזמן האיסור בארץ ישראל ויודיע לבני ביתו שבאמריקה שאין להם להחזיק חמץ משעת חצות בארץ ישראל. וכמה מצער הדבר שלפעמים יהודי בא לארץ ישראל לקיים מצוה דיישוב הארץ, ולבנתיים הוא עובר מחמת זה באיסור החמור דכל יראה וכל ימצא. (ולעניין דיעבד עי' בתשובה"נ ח"ה ס' ק"ה שאינו נאסר).

יש מוכרים החמץ במכירת י"ג. שבזה לכו"ע פטור מלבדוק הארונות שנמכרו. ומי שיש לו מניות בסין ואוסטרליה, יש לו למכור במכירת י"ג ולא להמתין למכירת י"ד שזהו כבר אחר חצות אצלם, ובזה יוצא מכל חשש.

הכשרת כלים

כשמנקים המזוזות, יש להשגיח שלא יחדרו מים, שעלולים לפסול את המזוזות.

ומעשה בא לידי באחד שהקיפוהו צרות רבות, ואמרתי לו לבדוק המזוזות בדקדוק רב, וטען שזה עכשיו קנה את המזוזות, וכל אחד נעשה בהידור רב, ושילם על כל מזוזה סכום גדול לברר שאין בהם פסול, ואמרתי לו, שאעפ"כ עצה טובה היא לבדוק את המזוזות, ואכן בדק ומצא שחסר שם איזה תג שמעכב בכשרות המזוזה, וכשקנה אחר נהפך לו לטובה ב"ה.

אין להגעיל מיקרוגל.

ראוי לייחד כלים לפסח, ולא להגעיל כלי חמץ. ואם מגעילים, יש להימנע משימוש בחמץ כ"ד שעות לפני ההגעלה.

כלי אלומיניום ונירוסטה חדשים צריכים הגעלה, [מחשש שנמשחו בשומן מן החי להבריקם] אלא אם יש אישור הבד"צ.

וראוי להגעיל במקום שיש בו הכשר, להשגיח שהמים רותחים ומעלים אבעבועות כדין, ושלא מגעילים שם חמץ.

כלי מתכת וזכוכית המיוצרים בחו"ל טעונים טבילה.

ולעיתים כתוב על גבי הכלי שהוא תוצרת הארץ, ובאמת הכלי עצמו מיוצר בחו"ל, ורק משלימים הייצור בארץ, ולפעמים הוא באופן שאינו מפקיע חיוב הטבילה, ויש להזהר בזה.

מכירת חמץ

המדקקים אינם מוכרים חמץ ואף לא תערובת חמץ הראויה לאכילה שאסורה מן התורה, מפני שיש כמה חששות במכירה שנראה כהערמה. ובשנים הקודמות היה כל אחד מוכר בפני עצמו את חמצו לנכרי שהיה עובד בביתו ולא היה נראה כהערמה כ"כ, אבל בזמנינו שנכרי בעלמא קונה חמץ בהרשאה מכל בני העיר כשהכל יחד שוה מליארדים, ההערמה מוכחת יותר, ולכן יש לזהר לכתחילה לבער החמץ ולא לסמוך על המכירה. [ובחנניות התיירו למכור החמץ, שהוא שעת הדחק אצלם].

ויש מגדולי האחרונים שנזהרו אף לאחר הפסח מחמץ שנמכר.

נהגו לשלם לרב דמי מכירת חמץ, ויש מדמים שזהו נתינה בעלמא,

שלושים יום קודם החג - הנהגות הפסח אצל מרן רבינו שליט"א

(מועצת מתוך יומנו של נכדו ומשמשו של מרן רבינו שליט"א הרה"ג ר' דוד שטרנבוך שליט"א)

עם התקדש החג - מיד לאחר תפילת מנחה, דורש רבינו בבית מדרשו ואומר פרטי הלכות כל ההידורים והדקדוקים בעניין ליל הסדר, ופורטם אחת לאחת, ולאחר מכן מתפללים מעריב בהתלהבות עצומה וכמבואר בסידור הרש"ש גודל מעלת תפילת מעריב דליל הסדר.

'הלל' בליל הסדר אומר בלא ברכה, ומבקש מאחר שיוציאו בברכת ההלל וכן בסוף ההלל שיוציאו בברכת החתימה דיהללך. [ושנה אחת אירע שלא הזדמן לו מי שיוציאו בברכה, ובירך בעצמו - כמנהג]. וקפיד מאוד שישוררו את כל ההלל בליל הסדר בניגונים ובשמחה גדולה וכמבואר בשו"ע שהלל בליל הסדר צריך לאומרו 'בנעימה' וכפי שביאר כל זה בתשובות והנהגות. ובפרט באמירת המזמור 'בצאת ישראל' אומר בהתלהבות ובשמחה גדולה.

כרפס: אוכל כזית בהסיבה ומברך בצנעא בורא נפשות, ולפני הסעודה מברך בורא פרי האדמה על פרי אחר, אבל למסובים אצלו מורה לאכול פחות כזית ושלא בהסיבה.

מגיד: לפני תחילת ההגדה בליל הסדר מספר מה ששמע בליל הסדר בילדותו מאביו על החפץ חיים שרופא אחד פקפק בפניו על מציאות הבורא רח"ל, והחפץ חיים הסביר לו שייציאת מצרים הוא בגדר 'תעודה' לדורות של הקב"ה וכפי שנדפס בהגדה של פסח מרבינו. וכמו כן קורא את ה"זהו"ק שנדפס בהגדה בעניין מעלת ושבת אמירת ההגדה של פסח בהתלהבות ובשמחה.

אומר ההגדה בהתלהבות גדולה באופן שניכר על תנועות גופו גודל שמחתו והתלהבותו וכמבואר בחיד"א שצריך לאומרה בהתלהבות באופן שיהא ניכר על כל המסובין גודל התלהבותו. (ולפעמים אירע שהבחין באחד מנכדיו שאינו אומר ההגדה בהתלהבות כראוי, ומיד מסמן מיד בידו להתלהב ולומר בשמחה ובהתלהבות עצומה). וכדרכו מבאר רבינו כל שטיקעל בהגדה, ומוסיף ביאורים וחידושים שנתחדשו לו השנה. ובייחוד מתרגש באמירת "והיא שעמדה", שאומרו בהתרגשות ובבכיה גדולה, ובפרט באמירת "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו".

רבינו מורה ובא מידי שנה למסובים על שולחנו, שראוי להם להוסיף ולומר איזה 'ווארס' על ההגדה ולא לקרוא ההגדה רק כבעל קורא, וכאשר ביאר כ"ז בתשובות והנהגות ודייק כן מלשון הרמב"ם. בדר"כ מכריז ואומר לפני ליל הסדר שישלם לאחר ליל הסדר לכל ילד אם ישאל שאלות הגונות. ובשנים קודמות היה רבינו גם משליש ממון ביד בניו, כדי שימריצו בכך את נכדיו לשאול שאלות בליל הסדר. ובהו"ה שותף עם בניו בעריכת הסדר וסיפור יציאת מצרים לנכדיו. לפני כל סימן בהגדה (קדש, ורחץ, כרפס, וכו') מכריז ואומר "קדש" וכו' ואמר שיש בזה תיקון עפי"סוד.

מה נשתנה: דורש מכל אחד מנכדיו המסובים על שולחנו שישאל בנפרד מה נשתנה, ולאחר ששואלים הבנים והנכדים מה נשתנה, חוזר יחד עם כולם ושואל עמהם בניגון ידוע ובשמחה גדולה ומעודד את הסובבים לשיר עמו.

ד' כוסות: בשנים קודמות היה שותה יין, אבל לאחר שאירע לפני כעשרים שנה שאושפז בבית חולים בליל הסדר לאחר ששתה יין, מאז והילך שותה מיץ ענבים מהול בייין.

כשאפשר לו משתדל לסיים כוס אחרון של ארבע כוסות לפני חצות.

נעמד בברכה של אשר גאלנו כמנהג שראה בבית אבותיו ואומר בהתלהבות ובקול בכי.

הסיבה: בהסיבה נודע מנהגו לפשוט רגליו לפניו, ולהטות חצי גופו העליון לצד שמאל, וכלשונו "חצי בשכיבה", וכמבואר כ"ז בתשובות והנהגות בהסיבה אינו רק להטות את חצי הגוף העליון לצד שמאל, אלא הסיבה צריך להיות באופן שגם פושט רגליו לפניו ואז נמצא שבצירוף הטיית חצי גופו העליון הוא נמצא 'חצי שוכב'.

מרור: אכל שלש מיני מרור, שורש חסה ערבית, עולשין, וחריין.

לפני בדיקת חמץ מבקש מרן רבינו שליט"א שיחביאו 'כזית' חמץ דווקא באיזה מקום, ויקפידו שיהיה בו כזית דווקא (כמבואר בספריו תשובות והנהגות דבפחות מכזית כשהוא עטוף בניילון ואינו יכול להתקבץ עם שאר החמץ אין חיוב תשבתו מהתורה).

בדוק החמץ עם פנס ועם נר, ובמקום שקשה לבדוק עם נר בודק עם פנס. וסיפר שכן נהג הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל שבדק עם פנס. ובדוק כפי כוחו בחדרי הבית, ולאחר מכן משלם לאחד לנכדיו סכום כסף על מנת שישלים את הבדיקה במקומות שלא בדק, וטעם העניין כבר ביאר רבינו בספרו 'תשובות והנהגות' דבאופן שמשלם לשלוח לא אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו.

מורה לנכדיו שלומדים בישיבות הקדושות, שישכרו מאביהם חדר בדירה כדי שיוכלו לקיים בכך מצוות בדיקת חמץ כדין בליל י"ד [ע"י בתשובות והנהגות שביאר הדברים דכיון שכבר נתחייב בבדיקה בחדרו בישיבה, ולא קיים המצוה בזמנה בליל י"ד ראוי לו לשכור חדר בליל י"ד]. וכמו כן משלם ליהושע אלימלך מאה שקלים

מיד בבוקר של ערב חג הפסח מתעטף רבינו בדריכות להספיק לקיים את כל מצוות היום וגם ללכת ללשכת הבר"ץ לקיים השליחות הגדולה המוטלת עליו מרבבות בית ישראל ששלחוהו למכור את חמצם.

תפילת שחרית בערב פסח בשעה מוקדמת, ומיד לאחר מכן אוכל בזריזות וניגש לשריפת חמץ. ומקפיד מאוד על צחצוח השיניים כראוי וכמבואר בחיד"א.

לפעמים הורה לאותו שערך הסיום בערב פסח, שיחלק בעצמו את המיץ ענבים לשאר הבכורים שרוצים לפטור עצמם.

שריפת חמץ נוהג רבינו לשרוף דווקא בתוך כלי ובתוך חצרו דווקא וכמבואר בתשובה"נ. באמירת כל חמירא וכו' מוסיף שאם מה שמכר לא חל ג"כ יתבטל וכמו שהביא בתשובה"נ.

במשך היום בערב פסח - וכן בימים שלפניו, יושב וכותב בכתב ידו ביאורים על סדר הגדה של פסח, ומפליא לעשות שאע"פ שכבר זכה לחבר כמה ספרים ופירושים על הגדש"פ, מ"מ משתדל בכל שנה להוסיף מחדש.

כמו כן בערב פסח טועם פחות מרביעית מהיין, כדי לבדוק איך היין יהא ערב עליו, וכמבואר ברמב"ם שהיין צריך להיות ערב.

במשך היום בער"פ מקבל מצות מצווה שנאפו בערב פסח ואוכל מהם בליל הפסח.

בערב יו"ט לובש בגדי יו"ט, וכך מגיע לבית דין למכירת חמץ בבגדי יו"ט.

במשך כל השנים הקודמות היה יוצא בער"פ לכותל המערבי לומר את סדר קרבן פסח. [חוץ משנה אחת שהלך לפדיון שבויים אצל וואלעס ואמר שארבעים שנה כבר לא עשה כדבר הזה שלא הלך לכותל המערבי בערב פסח, אך השנה עשה כן בכדי להיראות לפדיון שבויים].

בכל ליל הסדר שרוי רבינו בשמחה עצומה, וכל ההגדה אומר בהתלהבות, ומוסיף ביאורים על כל חלק בהגדה, והכל בשמחה עצומה. ובעניין זה ציינו בני משפחתו של רבינו שגם בשנים הקשים בהם אשת רבינו הייתה חולה במצב קשה מאוד, והייתה שוכבת בבית בבחינת מתו מוטל לפניו, היה רבינו שרוי בשמחה עצומה בליל הסדר, באופן שלא ניתן לתיאור, וכל בני המשפחה היו עומדים בהשתאות בהרגשה כי לאו דין בר נש, המסוגל להתנתק מצרותיו חגשיים ולשמוח בשמחה עילאה ואמיתית.

(וסיפר הרה"ג ר' משה ברים, מנכדי רבינו שליט"א: שנה אחת לאחר שזכיתי לאכול בליל הסדר אצל מרן שליט"א, נכנסתי אח"כ לכ"ק האדמו"ר מבוהוש שליט"א, ושאלני מה ראיתי אצל מרן שליט"א בליל הסדר. אמרתי לו כי ראיתי בעיקר את גודל התלהבותו בלילה הזה, והעסק הגדול ממצות מצה בחביבות יתרה. והנה לאחר מכן נכנסתי לרבינו וסיפרתי לו כי נשאלתי על ידי האדמו"ר מבוהוש מה ראיתי כאן, מיד הפטיר רבינו "אין מה לראות אצלי". אמרתי לו שראיתי כאן חביבות מיוחדת של מצוות הלילה ובפרט מצוות מצה, והשיב רבינו, "זה איני יכול להכחיש").

מערכי תורה

ויקהל פקודי

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

בנין המשכן אינה דוחה שבת

בבנין המשכן נאמרה אזהרה מיוחדת שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, וכמו שכתב רש"י על הכתוב ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש וגו', הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה שבת. ונראה לבאר הענין הזה, דהנה דעת רש"י בתחילת הפרשה הדצווי האמור על מלאכת המשכן, היה למחרת יום הכיפורים כשירד משה רבנו מן ההר. והנה איתא בחז"ל שהמשכן וכליו היו כנגד העולם, ומכוונין כנגד כל הבריאה כולה, ובילקוט שמעוני (פר' פקודי) איתא היה רבי נחמיה אומר אהל מועד שעשה משה רבנו במדבר כנגד מעשה בראשית, יריעות כנגד שמים וארץ וכו'. ומבואר דהמשכן היה עולם בפני עצמו, הכולל את כל הבריאה כולה. וכן איתא באדרת אליהו.

ובזה נראה לבאר מה שאמרו בברכות דף ג"ה שיודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ומבואר דעשיית המשכן היה בצירוף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וצריך טעם למה צריך לזה. ולפי המבואר דהמשכן היה עולם בפני עצמו הוא מבואר היטב, דמשום דעשיית המשכן שהוא עולם בפני עצמו, הרי הוא כמו בריאת העולם, ולזה הוצרך לדעת צירוף האותיות שבהם נבראו שמים וארץ. וכן נראה לבאר הא דאמרינן בגמ' במגילה דף י' שביום השמיני למילואים, היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, ולפי המבואר הוא מבואר היטב, דהקמת המשכן הוא כמו בריאת העולם, שעשיית המשכן הוא עשיית עולם בפני עצמו, ולכן הייתה שמחה לפניו ביום הקמת המשכן כיום שנבראו בו שמים וארץ.

והנה עיקר הדבר דהמשכן הוא עולם בפני עצמו, ביאורו הוא שבשביל השראת השכינה היה צריך שיהיה מקום בפני עצמו שהוא חלוק ועומד לעצמו מכל העולם כולו, והטעם לזה יש לומר דהשראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם' שייך רק בעולם מתוקן ומזוכך שאין בו חטא, ועל כן העולם כולו שהוא עולם פגום ומעורב בו רע וטוב, וכמו שביאר בנפש החיים דעל ידי חטא אדם הראשון נעשה העולם כולו מעורב טוב ורע, והחטא פגם בטהרת וזכות העולם כולו, א"א שתהיה בו השראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם', ובשביל השראת השכינה היה צריך שיהיה עולם בפני עצמו, שהוא מקום בפני עצמו שבו לא פגם החטא, והוא מקום העומד בתיקונו וטהרתו, וזהו הענין שהמקדש הוא עולם בפני עצמו מתוקן ומזוכך בלא פגם החטא. ועל פי זה נראה לבאר דהטעם דנצטוו על עשיית המשכן רק אחר חטא העגל, הוא משום דהרי בעת שעמדו על ישראל בהר סיני שפסקה זוהמתן, ונתקן חטא האדם הראשון, והיו ישראל במדרגה כאדם הראשון קודם החטא, היה העולם כולו ראוי להשראת השכינה, ולא היה צריך עולם מיוחד בפני עצמו בשביל השראת השכינה, שכל העולם כולו היה ראוי לזה, ורק בעת חטא העגל, שחזרו וקלקלו, וחזרה אותה הזוהמה ונתערבה בתוכם, כמו בחטא האדם הראשון, וכמו שמבואר זה בנפש החיים, אז נתחדש דבשביל השראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם', צריך עולם בפני עצמו, שהוא מקום מתוקן שאינו פגום, ולזה הוצרכו לבניית המשכן, ועל כן רק אחר חטא העגל הוא שנצטוו על עשיית המשכן.

ולפי זה יש לומר, דהנה השבת היא מעין העולם הבא, ובטור סימן רצ"ב כתב דבשבת תיקנו ג' מטבעות של תפלה חלוקין למעריב שחרית ומנחה, כנגד ג' שבתות, אתה קדשת, כנגד שבת בראשית, ישמח משה, כנגד שבת של מתן תורה, ואתה אחד, כנגד שבת שלעתידי לבא, עכ"ד, הרי מבואר דהשבת היא שבת שלעתידי לבא, ובשבת אנו חיים חיי העולם הבא, והעולם הבא הוא עולם שכולו טוב, ואין בו שום רע כלל, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי ומלאה הארץ דעה את ה', ועל זה נאמר בזכריה 'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ', על כן יום השבת הוא יום שבו העולם הוא מתוקן ואין בו פגם החטא, כמו בעולם הבא, ואיתא בחז"ל דבשבת הגיהנום שובת, והיינו משום דבשבת חוזרים ישראל לשורשם הראשון כמו אדם הראשון קודם החטא.

מעתה יש לומר דבשבת עצמה כיון שהיא מעין עולם הבא, אין צריכין את המקדש בשביל השראת השכינה, דבשבת כל העולם כולו ראוי הוא להשראת השכינה, ואין צריך מקום מיוחד בפני עצמו שיהיה ראוי להשראת השכינה, וזהו הענין שאין עשיית המשכן דוחה שבת.

לא תבערו אש ביום השבת

הנה באיסור הבערה כתוב 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' וגו'. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. ולכאורה סיום הפסוק 'ביום השבת' הוא כפל לשון מיותר, שהרי כל הפרשה מדברת מאיסור מלאכה דביום השביעי, ולמה חזר בסיום הפסוק דלא תבערו אש ביום השבת, והלא בשבת מדבר הכתוב.

ואפשר לפרש בזה דאתא הפסוק לאשמעינן ביחוד בדין הבערה, דרק הבערה ביום השבת הוא דאסור, אבל הבערה מערב שבת אע"פ דהיא נמשכת ודולקת לאחר מכן ביום השבת, אין בזה איסור, גם למאן דאמר דאש משום חיצי, וזה כמבואר בדברי הנמוקי יוסף בפרק כיצד הרגל שהקשה למ"ד

אשו משום חיציו, היכי שרינן להדליק נרות בערב שבת והדלקתה נמשכת בשבת, והרי כיון דהוא כחציו הרי זה כאילו מבעירה בשבת, עיי"ש מה שביאר בזה, ולפי זה יש לומר דלכן סיים הכתוב דהאיסור דלא תבערו אש, הוא דוקא להדליק ביום השבת, לומר דרך הבערה ביום השבת אסורה אבל מערב שבת מותר להבעיר.

המשכן - משכון על עונותיהן של ישראל

כתוב 'אלה פקודי המשכן משכן העדות'. וכתב רש"י, המשכן משכן שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל. ומבואר דחורבן הבית הוא לא רק משום שכלל ישראל הגיעו למצב שאינם ראויים עוד להשראת השכינה, וממילא נסתלקה מהם השכינה, אלא שהחורבן גם בא בתורת פרעון וגוביינא כמו מלוה הנוטל משכון מהלוה בהגיע זמן הפרעון ובזה נפרע החוב. וצריך ביאור למה נכתב ענין זה של חורבן הבית, וענין זה שהוא נחרב בתורת משכון על עונותיהן של ישראל, בפרשה זו העוסקת בבנין המשכן.

ונראה לומר בזה דהנה בנבואת בלעם כתוב מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, וכתב רש"י, מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם, משכנותיך, אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם, וחורבנן כפרה על הנפשות, שנאמר, כלה ה' את חמתו, ובמה כלה, ויצת אש בציון עכ"ל, ומבואר דיש בבית המקדש שתי מעלות לישראל, ענין אחד, הוא בעת שבית המקדש קיים, שמקריבים בו קרבנות לכפרה, ועוד מעלה יש, כשהוא חרב, שהמעלה בזה הוא שהוא נלקח בחורבנו כמשכון לכפר על ישראל, וחורבנו הוא גופא גם כפרה על ישראל. ולפי זה מבואר היטב למה מזכיר ענין החורבן והמשכון כבר בעת בנין המשכן, דענין זה שהבית נחרב, והוא נחרב בתורת משכון ופרעון על עונותיהם של ישראל, ובזה יש כפרה לישראל, כל זה הוא חלק ממעלת המשכון, ועל כן שפיר יש לרומזו בעת בנין המשכון.

'וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים'

בעשיית הבגדים כתוב 'ויעש את האפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר. וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חושב'. הנה הבגדים נעשו מכל אלו המינים, אכן ביומא דף ע"ב מבואר דהזהב חלוק משאר המינים, שהזהב לא היה חוט בפני עצמו, אלא היה מעורב בתוך כל אחד ואחד מהמינים, וכדכתיב לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן. וצריך ביאור למה אין הזהב נעשה חוט בפני עצמו, כמו שנעשו שאר המינים.

ויש לומר בזה דבאמת הזהב הוא מין מתכת ואין דרכו להעשות כחוט בבגדים, וכמו שכתב הרמב"ן דהטעם דפירש כאן הכתוב דרך עשיית הזהב אע"פ שבכל שאר מלאכת הקודש לא פירש הכתוב דרך האומנות איך נעשה, משום שבזהב הוא ענין מיוחד להיות נעשה טווי ושזור כמו שעושין בצמר ופשתים, ולא נשמע עד היום ההוא לעשות כן, עכ"ד, וכן יש לומר דזהו גם הטעם למה לא נעשו כחוטין בפני עצמן, משום שאינם ראויים לזה. ויש להוסיף עוד, דהרי מדינא אין חשוב בגד אלא העשוי מצמר ומפשתים, וכמבואר בסוגיא רפ"ק דיבמות ובפרק במה מדליקין ובמנחות דף ל"ט, ומהאי טעמא אין חיוב ציצית מהתורה, אלא בבגד דצמר ופשתים בלבד ושאר המינים חיובן מדרבנן. וכן בקבלת טומאה הוא מקבל טומאה בתורת כלי מתכות ולא בתורת בגד. וגם אינם בתורת חוטין ואריגה. ולפי זה מבואר היטב דאין לעשות מהזהב חוטין בפני עצמן, אלא רק שיהיו נתונים בתוך החוטין של התכלת והארגמן ושאר המינים.

'יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים'

לאחר גמר מלאכת המשכן כתוב (ל"ט, מ"ג) 'וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה'. ובתורת כהנים איתא, ויברך אותם משה, מה ברכה ברכן, אמר להם, תשרה שכינה במעשה ידיכם, רבי מאיר אומר, כך ברכן, ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, והם אמרו לו, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו'.

וצריך ביאור, מה השייכות של ברכה זו של יוסף עליכם ככם אלף פעמים לבנין המשכן, שברכן משה בזה.

ונראה לבאר בזה, דהנה מצינו בכתובים שבית המקדש נקרא 'מטה', וכדכתיב בשיר השירים, 'הנה מטתו שלשלמה', וכן כתוב שם 'אף ערשנו רעננה', ובמלכים (ב', פרק י"א) כתוב על בית קדשי הקדשים 'חדר המיטות אשר בבית ה', וברש"י בשיר השירים כתב דבית המקדש נקרא כן, משום שבית המקדש הוא מקום פריין ורביין של ישראל. ובתרגום שם כתב, ובעידן די את משרי פפורינא חביבתא, ובננא סגין עלוי ארעא, ואנחנא פישין וסגין, כאילו דנציב על עינא דמיא, והיינו כמבואר בדברי רש"י, דבית המקדש נקרא בלשון מטה, על שם פוריא, דהוא לשון פריה ורביה, ועל ידי השראת השכינה בבית המקדש, ישראל פריין ורביין.

ולפי זה הרי מבואר היטב דבעת בנין המשכון, מברכם שיוסף ה' עליהם אלף פעמים, שהרי בהשלמת הקמת המשכון נשלם הקמת מקום פריין ורבייתן של ישראל, ועל כן הוא מברכם שירבו מאוד.

פורים - עגל (כי תשא) ושביבי נוגה ממרן שה"ת זיע"א ליום עלותו בסערה השמימה - שושן פורים תשפ"ג

שהיה שם. העלו אותו על כפיים מלמעלה, הוא הגיע סמוך לקבר להגיד קדיש - - - והתעלף!!! אחד מהחברא קדישא שפך עליו מים, זה הדבר היחידי שעורר אותו, והוא מיד אמר 'יאל אסור ברחיצה'!!! ומאידך, **אין לך אדם שמח בעולם יותר מרבי חיים קניבסקי!!! תמיד עם מצב רוח, תמיד עם חיוך על הפנים, עם וורט טוב...** אכן זה הולך?... להיכן נעלם הצו"ל?... לאן כנוי העמלק נעלם בדרך, מה קרה פתאום?... אולי יש כאלו יוצאים מן הכלל...!!!

תלמיד חכם הוא חפצא של תורה!

ונראה מה זה שמחה, ומה זה מרבין בשמחה: ידוע גם בשם רבי חיים, וגם בשם מרן הרב אלישיב, שאצל יהודים אין שמחה חוץ מתורה, פיקודי ה' ישרים משמחי לב. ובעומק הרי הימים של פורים זה לא סתם 'עוד שמחה', אלא זה היה מתן תורה!! הדר קבלוה בימי אשורוש! קבלת תורה מאהבה וברצון. מה שכלל ישראל אמרו נעשה ונשמע זה היה על תורה שבכתב, אך תורה שבע"פ הם לא הסכימו לקבל.

והמתן תורה של 'מאהבה', ועיקר המתן תורה של תושבע"פ - היה בפורים. אז זה זמן של פיקודי ה', וכל החודש שמח!!! פשוט. ולא נאריך הרבה - - - אך אחד מהדברים, אכן מגיעים לחטא העגל?... התשובה היא פשוטה: דבר שעושים בגלל יפפה עליהם הר כגיגית, דבר שאתה עושה כי אתה מוכרח, וכופים עליך - מהר מאד עוזבים אותו ומחפשים דברים יותר קלים.

ברגע ובני ישראל קבלו את זה בתור כפייה, הם חיפשו להשתחרר מזה כמה שיותר מהר. וחשוב אמנם לדעת - שרק חלק עבדו ע"ז, וכל השאר נתבעו על כך שלא מיחו, ומה הכוונה שלא מיחו?...

יש שאלה ידועה של הגאון ר' אייזיק שר, אכן ייתכן שהמנורה שהיא רק רמז לתורה [שהרצוה להחכים - ידרים], כולה מקשה אחת זהב טהור, והארון, ששם היו הלוחות בעצמם, היה עשוי מעץ... ורק מצופה זהב מבית ומחוץ. מסביר ר' אייזיק, (וזה מפורסם) זהב זה אמנם דבר יפה, אך הוא לעולם לא יכול לפרוח ולהתקדם הלאה, הוא נשאר תמיד באותו מצב שהוא היה ביום הראשון.

תלמיד חכם - המהות שלו זה שטייגן, וזה עץ! עץ פורח, עץ מלבב, אלא מה הת"ח גם יפה? אז הוא מצופה מבית ומחוץ בזהב. המהר"ל מפראג אומר, זהב לא מתחבר למשהו, הוא דבר בפני עצמו, אך עץ, כשהוא מתחבר לאדמה הוא נהיה חלק ממנה!!!

בתורה - התלמיד חכם מתחבר לקב"ה!!! קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא! התלמיד חכם מתחבר לתורה, ועי"ז לקב"ה, זה לא שני דברים נפרדים.

מספרים שהנצי"ב מוואלוז'ין נפל ארצה בשיבת וואלוז'ין עם ספר תורה בידו, ומיהרו להרים תחילה את ספר התורה, ומיד אח"כ את הנצי"ב. ואמר עי"ז הרב קאמיר רבה של מיר שזה לא כדון, כי היו צריכים להרים קודם את הנצי"ב, ואחרי זה את הספר תורה!!!

תלמיד חכם עם התורה הוא אחד!

הגמרא אומרת בסוף חגיגה, תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו מסלמנדריא. ומה סלמנדריא שנוצרה באש - הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש - שנא' הלא כה דברי כאשר נאום ה', על אחת כמה וכמה.

ושואלים, כתוב ש'**דברי** כאשר מה זה נוגע אליי?... אלא מסבירים שתלמיד חכם זה חפצא של כל דברי! זה חיבור גמור עם התורה!!! לוקחים לך דבר שלך - אכן אתה לא מוחה?... אתה לוקח לי את הנשמה שלי! זה לא סתם דין מחאה, אם אחד בא אלי הביתה בלילה וגונב לי מאה אלף דולר, ואני רואה, אז אני אצק עליו רק מדין 'מחאה' שהוא עובר על לא תגזול!... אני ארגיש שהוא נוטל לי את כל רכושי והתגובה תהיה בהתאם!!! לוקחים לך את התורה הקדושה שזה עתה קבלת ועושים תחליף של עגל בזוי, מה זה האדישות הזו?... דבר פשוט.

על דבר אמיתי צריך לעמוד!...

הזכרנו את הגמרא בב"מ (כח, ב) אבן טוען היתה בירושלים, כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם, וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם, זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנים ונוטלה. אנחנו היום מכריזים על 'אבן הטוען'. בירושלים של מעלה - בשיבה הקדושה, יש הרבה שאבדו שני דברים, איבדו את פורים, ואיבדו את המהות של שמחה יהודית אמיתית. ומהר מהר - החלפנו את השמחה היהודית האמיתית.

אכן אמר הרביה שלנו ר' מאיר חדש?... אנחנו רגילים להזכיר את זה באלול, למה תוקעין בשופר כל האלול? א' מהטעמים כי בשעה שמשנה רבינו עלה למרום, עם ישראל חטאו בעגל. זה פרשת "כי תשא", לכן כשהוא עלה בפעם השניה היו תוקעים ומכריזים "אל תחטאו בעגל". ושאל המשגיח רבי מאיר חדש, הייתכן?... אכן באמת מגיעים מהמעמד הנורא של מתן תורה, כבודה של תורה, לחטא העגל?... לבעל חי?... אלא, כאשר מחפשים תחליפים זולים, מהר מאד מגיעים גם לעגל.

אל תחטאו בעגל... על דבר אמיתי צריך לעבוד! על דבר אמיתי צריכים להשקיע! תחליף זול של הוללות, של בדיחות או של ליצנות - זה לא שמחה יהודית וזה לא פורים.

יש שתי ראיות שהביאו גדולי עולם, שהפורים שנראה לנו, הוא לא הפורים האמיתי. ראיה אחת של המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין, וראיה אחת מהרה"י הג"ר דוד פוברסקי.

ר' יחזקאל אמר, שכתוב מצוה גוררת מצוה. ואם קיימנו את הפורים כהלכתו, היה צריך להיות שבמוצאי פורים נתיישב ללמוד 'משמר שני'... בהתמדה עצומה! שבני ברקי יסע לירושלים בשושן פורים - מאן דבר שמיה... זה דבר כ"כ מופקע, ואינו מן היישוב... אך היות וזה לא ככה, זה כבר ספק במצוה הראשונה...

הרה"י הג"ר דוד פוברסקי אמר, כל דבר של מצוה בא ע"י עמל והכנה. פורים של ליצנות כמו שמקובל ברחוב, לא מכינים שם כלום, להיפך, פורקים את הכל... זה לא טעינה זו פריקה...

ונראה קצת בעמקן של דברים:

מרן רה"י זיע"א שאל פעם, מי המבין הכי גדול בערכם של הימים האלו?... וענה הרה"י, היצר הרע!... הוא לקח את חנוכה ואת פורים. מחנוכה הוא עשה לטקס... וסתם מבטלים זמן, ומפורים הוא עשה כובע ליצן ואזני המן וסתם הורגים את הזמן...

היצה"ר יודע מה גדול מה חשוב ומה נכבד היום הזה.

ובואו נשאל את עצמינו: כולנו יודעים שהאר"י ז"ל אומר 'כיפורים כפורים', והרב דסלר אומר, מי נתלה במי? קטן בגדול. דהיינו יוצא שיום פורים הוא יותר גדול מיום הכיפורים.

אנחנו לא מבינים את הכל, אבל זו האמת הברורה כי גדול היום האלוקינו.

יש היום דבר שאנחנו תמיד חוזרים עליו, וקיבלנו שזה בא מיסודו מבית מדרשו של עמלק, שבחור שמתקדם קצת יותר ביראת שמים, יש ונותנים לו כינוי של צו"ל.

מי הצו"לניק הכי גדול שהיה בעולם?... רבי חיים קניבסקי. ללא ספק! הוא החמיר כל חומרא שיכל, וכל מה שיכל לעשות... אני לא יודע הרבה...

אגב, סיפור מענין: ביום שנפטר אביו הסטייפלער, כאשר הודיעו לו הרופאים שאבא נפטר, הוא מייד הסיט את ראשו הצידה, כי אסור להסתכל בפני מת... ואח"כ הוא לא אכל ולא שתה כל הזמן עד הלילה, כיון שאונן אסור בברכה, ולאכול בלי ברכה הוא לא רצה... וכמובן הוא לא יכל להירדם בלילה, זה אבא שלו...

למחרת הייתה הלילה, היה שמש ויוקדת, הוא הלך להלוייה, וכשהוא הגיע לבית הקברות לא היה שייך להגיע לקבר מחמת הדוחק העצום

אנחנו צריכים לדעת - שהלא כה דברי כאש, זה אחד מהסיבות שכשמדברים בלימוד קופצים וצועקים, זה אש! אש חמה, אש לוהטת!!! אי אפשר ללמוד בקרירות. עמלק מצנן, "אשר קרד" אבל התורה מחממת!!!

הרה"י רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל היה אומר, למה כשמדברים בלימוד פתאום צועקים בקול, וגם האנשים שבטבעם רגועים, בתורה הם לומדים בקול ונושאים ונותנים בד"ת בצעקות גדולות. אי אפשר ללמוד רגוע ובשקט...

אלא היות ומתן תורה ניתן בקולות וברקים, כך צורת מסירת התורה לדורות, בקולות וברקים, זה כבודה של תורה הודה והדרה. על דברים כאלו בזיון וחילול כבוד שמים וכבודה של תורה אי אפשר לשתוק.

וכאשר חלק מעם ישראל עשו עגל ורקדו לכבודו, והיו שראו ושתקו, ולא מיחו - הם שיתפו פעולה ונענשו באותה מידה!

כל ידיעה בתורה זה מליונים!!!

אבל בואו נשאל את השאלה האמיתית:

זה הרי כ"כ פשוט, למה באמת אנחנו לא כל כך שמחים...? למה לא רואים אצלנו פיקודי ה' ישרים משמחי לב, להנות - - - אה!

הגאון רבי חיים שינקר (ר"י דרכי משה) פגש אותי פעם ברחוב, ושר לי את השיר של אבא שלו, שהוא היה שר ב"תורת אמת", **'כפית מרק עם רבינו תם'... הטעם הכי טוב בעולם... אה!!!... כפית מרק עם רבינו תם, מי שלא מאמין שזה טעים - שינסה... זה משהו!**

התורה כל כך חמודה, כל כך מתוקה. מרן רה"י זיע"א אמר לי פעם שבחור שיש לו טעם בלימוד, אני לא מבין במה היצר הרע יכול לפתות אותו, כי שאר הדברים - הכל מתגמד ומאבד ערך...

אז בואו נגיד שני דברים ממרן שה"ת, למה באמת לא מרגישים את השמחה והמתקנות:

דבר אחד שהוא אמר לנוכדים שלו, שכתוב במדרש משל לאדם שעשה טובה למלך, והוא קיבל מתנה להיכנס לגנני המלך למשך כמה שעות, ויכול ליטול לעצמו מה שהוא רוצה! אך היות וזה כמה שעות, ואדם יכול להיות רעב ועייף, אז המלך נתן לו שמה חדר סמוך עם מיטה מלכותית, וארוחה משובחת כדי המלך, ואמר לו, בכל זמן שתהיה רעב או עייף - תאכל ותישן. אותו אדם החל לאסוף אוצרות, עד שנהיה רעב, הוא רצה ללכת לאכול, אך תפס את עצמו, מה אני כזה שוטה!... כל רגע זה עוד אוצרות וסכיות חמדה של עשרות אלפי דולרים!!!

אח"כ הוא התעייף ורצה לישון, ויש כזו מיטה מלכותית מפנקת... אך הוא התגבר ע"ע, מה אני שוטה?... כל רגע אני סוחר פה אוצרות!!!

אחד הדברים שמפריעים לנו, שנראה לנו שאנחנו נהיה מאושרים רק כשנראה שאנחנו בכיוון להיות רבי חיים קניבסקי. אבל אם אני רחוק מזה - אז מה זה שווה...

רבי חיים לימד אותנו להיות מאושר מכל ידיעה של תורה!!! כמו יהלומן שהרויח מאה אלף דולר, והוא שמח ומאושר... למה אתה שמח, החבר שלך הרויח באותו רגע - מליון!... נכון, אבל מה זה גורע ממני?... אני הרווחתי מאה אלף!!! כל ידיעה של תורה, כל תוספות, כל רגע שאני נהנה, אני מאושר, מאושר בעולם הזה, ומאושר בעולם הבא...

יש בחורים שאמרו לי שבבין הזמנים הם למדו הרבה יותר טוב מאשר בזמן. ולמה?... כי בבין הזמנים הם יושבים לבד, אין קטאה ותחרות, אין חלומות, אני לומד, נהנה, יש לי גישמאק... גמרא היא מתוקה!!! מתוקים מדבש ונופת צופים... משמחי לב... להינות מכל דבר של תורה! אומר ר' חיים... חבל לבזבז את זה... בא, תהנה, וקובץ על יד ירבה, כך באמת נהיים רבי חיים!

מה אנחנו חושבים, כשר' חיים התחיל הוא היה רבי חיים!...

סיפר אחד מראשי הישיבות שהוא למד בזמנו בלומז'א, וכשהציעו לו ללמוד חברותא עם רבי חיים קניבסקי זה לא היה כבוד...! הוא אמנם היה 'בק', ולמד הכל וגם למד מדרשים, אבל לא היה נחשב מהאריות שבחבורה, והוסיף, אבל היום הוא עשרות מונים ממני.

רבי חיים עצמו סיפר למישהו, כשהייתי בחור - צחקו עלי... אבל רבי חיים לא נבהל. וכמו שאומרים צוחק - מי שצוחק אחרון...

אני רוצה להגיד לכם, כל הזמן, עשרות שנים, כולנו ידענו שרבי חיים הוא בקי. בסדר, יש עוד בקיאים... הוא אמנם בקי גדול. אבל ברגע ויצא לאור ספרו 'דרך אמונה' - אומרים שאז אמר רבי חיים קרייזוירט שהתברר שהוא אדם גדול בקנה מידה ענק. הדרך אמונה מלא לא רק בידיעות, אלא מלא בסברות הלכתיות. עד הדרך אמונה - לא ידעו כחו הגדול ורב חילו, אבל מהדרך אמונה ואילך, ראינו שהוא כמה ראשים למעלה!!!

הרבנית ע"ה אמרה, אמרו לה מה החכמה... את לקחת את רבי חיים קניבסקי... בשבילו באמת כדאי להשקיע...! כל אחת היתה מוכנה

להשקיע בגדול הדור...! אמרה הרבנית, אני לא לקחתי אותו כשהוא היה גדול הדור... וכבר ידועים כל הסיפורים שחוץ מללמוד הוא לא ידע כלום!

ללמוד בהתמדה ובתמימות, בלי שום דבר אחר בראש.

ובמוסגר: סיפר פעם הגר"א מן, שביאריצייט של הרבנית כל שנה רבי חיים היה אומר לו איזו מעלה מיוחדת של הרבנית. ופעם אחת הוא אמר לו - שהיתה לה מעלה שהיא לקחה אותי... לא כולם יכלו לעמוד בזה, אבל היא לקחה רק בחור עם אהבת תורה! אף אחד לא חלם שהוא יהיה גדול הדור, ולא חלמו שהוא יהיה 'בעל מופת' או משהו כזה... בחור שמופקע מהעולם הזה, אך מושרש בה אהבת תורה במדה גדושה, ולכן לקחה אותו - אך סוף הכבוד לבוא.

ונכון... בסוף הוא נהיה רבי חיים קניבסקי...

צריך לדעת שככה זה כל החיים... כשאחד רוצה להשקיע כסף בבנק, אם אתה משקיע לזמן קצר - אתה מרויח גרושים, אך אם זה לטווח ארוך - אתה מרויח פי כמה וכמה.

אחד שלומד ומשקיע בלימוד בשביל שמיד הוא יהיה גדול הדור, זה גרושים... אבל אחד שמשקיע ועובד, ועובד, וקובץ על יד ירבה, **לאט לאט הוא נהיה 'גדול הדור'!!!**

אחד מהדברים שאמר מרן רה"י זיע"א תמיד, וראו את זה אצל רבי חיים, הוא - כדי לגדול צריך לדעת לנצל את הזמן! לא לבזבז זמן.

וכבר הבאנו את החז"ל בתהילים עה"פ (ק"ט, צו) מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי - משל לחבית של **דבש** נכנס מים יצא דבש. כך נכנס דבר בטל מן התורה יצא תורה, וביארו שהכוונה לדבש של תורה - למתיקות של תורה, שהרי כשנכנס מים לא רק יצא הדבש, גם מה שנשאר זה כבר פחות מתוק דבש עם מים, וככל שנכנס יותר מים נשאר בסוף מים עם דבש שמתיקותה לקויה וחסרה. מי שרוצה להגיע למה **אהבתי תורתך - כל היום היא שיחתי.**

אחד מהנכדים שאל את מרן שה"ת על דבר שנתפרסם בשמו אם הוא נכון, ושאלו היכן ואמר בעתון, א"ל מרן - וכי לעיתון יש דין נאמנות? ושוב שאלו על דבר אחר וא"ל שכן כתוב במודעות, א"ל איך יש לך זמן לבזבז על להסתכל במודעות - הרי באותו זמן אפשר ללמוד.

הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א מירושלים, הוא רבי חיים קניבסקי קטן... יש לו שליטה בכל התורה, בנגלה ובנסתר. ופעם שאל מישהו את אבא שלו בהתפעלות - איפה הוא למד?... וכוונתו היתה לשאול באיזו **ישיבה** הוא למד. אמר לו אביו, איפה הוא לא למד?... בבית, בבית כנסת, בישיבה, באוטובוס, במכולת, ובבית מרקחת... בכל מקום שהוא היה אי פעם הוא למד! כזה היה רבי חיים.

ידוע הסיפור שאשתו הרבנית ע"ה, כשהיתה כלה ובאה לשבת אל בית החתן, בית הסטייפלער, רבי חיים הלך לתחנת האוטובוס בשביל להביא אותה. ולאחר זמן מה, היא באה לבית, ושאלו אותה כולם איפה חיים?... (היו נוסעים אז מירושלים לבי"ב דרך תל אביב) היא אמרה, לא ראיתי אותו... הסטייפלער חיך, בטח הוא נשאר ללמוד שמה... וכך הוה.

איפה הוא לא למד?... איפה שראו אותו, תמיד הוא ישב ולמד.

התורה בוחנת אותנו

אנחנו יודעים ממרן רה"י זיע"א, וממרן רה"י רבי גרשון שיבלחט"א, פורים זה זמן של שמחת תורה אמיתית, של קבלת התורה מאהבה, שאפשר לזכות לזה!! זה לא סתם שאומרים לך תלמד היום... אלא זה הזמן!!! כעת זה הזמן! היום זה יום החתונה של התורה שבעל פה, קבלה מאהבה.

מה דעתכם שחתן וכלה יתחתנו, ויום אחרי החתונה אשתו תראה אותו פתאום לובש כובע ליצן ואומר בדיחות נבובות... זה מקיש הויה ליציאה... התורה בטוחה שהיא לקחה לה לחתן בחור ישיבה מתמיד מבני ברק, ופתאום היא רואה ליצן מרמת 'גן'... זה לא מתאים לה... היא צריכה רמה יותר גבוהה!

צריך לדעת, אם אנחנו באמת רוצים להשיג תורה, זה היום, וזה הזמן! לא לבזבז את היום, כי זה יום שבו זוכים לדורות!!! היצר הרע יודע את זה, אז הוא לא נותן לנו את זה...

היום הכלה בוחנת אותנו, הכדאי להינשא לו, או לא?... וכמשי"כ בסנהדרין (צט, ב) שהיא מבקשת מאת קונה גללות לו טעמי תורה וסדריה, היום החתונה, היא רואה אם זה חתן טוב או לא... כדאי לנו להצליח במבחן...

לכל בעיה יש לנו כתובת...

אבל יש לנו עוד דבר...

במה בעצם אנחנו שמחים?... הגמ' בשבת (ל, ב) אומרת פסוק אחד הוא אומר - ומשבח אני את השמחה, ופסוק אחד הוא אומר ולשמחה מה זו עושה, הא כיצד? לא קשיא, כאן בשמחה של מצוה, וכאן בשמחה שאינה של מצוה, שנאמר "ויהי כגון המעגן ותנה עליו רוח ה'".

השמחה האמיתית היא ישמח ישראל בעושי, בני ציון יגילו במלכם.
ובמאמר המוסגר: בספרו של רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל, מספר שמישהו שאל את רבי יצחק הוטנר, (הרה"י שלו) כתוב "ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב". ובשלמה שמחה יש - ויין ישמח לבב אנוש, אבל טוב לב, הרי הוא היה כולו לב רע.

אמר לו הפחד יצחק, אתה לא מבין... הקב"ה יודע שבסוף הכל יהיה "ונהפוך הוא", שכל מה שהיה להמן יהיה לכלל ישראל, והקב"ה רוצה שלכלל ישראל תהיה שמחה ולב טוב, אז הוא נתן להמן לב טוב, ואז נהיה "ונהפוך הוא", ולכלל ישראל יהיה גם את הלב טוב של המן...! דברנו שכתוב ברמב"ם (בסוף מנין המצוות הקצור, תחילת ספר 'המדע') 'שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גידול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו'.

וביאר הרב מבריסק, שלכן אומרים אחרי המגילה **להודיע** שכל קוץ לא יבושו ולא יכלמו, שהם הם הדברים.

השמחה האמיתית שיש ליהודי, זה שיש לי את הקדוש ברוך הוא, אם יש לי בעיה או צרה - יש לי כתובת!!! אדם שחולה, והוא קרוב לרופא הכי גדול שמיד יכול לרפאות אותו, הוא מאושר כולו! גם יהודי, כשיש צרה או בעיה, יש כתובת!!!

הכינור שפורט על נימי הנשמה...

והזכרנו שהחזון אי"ש בקובץ אגרות (ח"ב אגרת ב') כותב: מנויה וגמורה, כי בלב האדם להכין לבו לשמים, וכל שמרבה לצאת מהשקר ולצייר בלבו, ציור אמיתי כי אמנם ניתן לאדם להתקשר במחשבתו עם עילת כל העילות וקרוב ה' לכל קוראיו, וזה נחת רוח ליוצרו, אשר כמובן הוא כולו סוד ואין בכך אנושי לציירו ציור אמיתי.

אבל אמנם כנור תלוי בלב כל אנוש ונהנה הוא מנעימת זמירותיה, ומה נפלא הדבר כי ביכולת האדם להשיג דאגותיו לפני אדון עולם יתברך כאשר הוא משיח לרעהו, והמקום ברוך הוא מכנהו ילד שעשועים...! ותפילה בעת צרה שהאדם נצטוו עליה היא לו לעזר ותרופה מתמדת משמחת לב ומאירת עיניים!!!

שמעתם פעם את הכינור הזה?... הוא פורט הרי על נימי הנשמה העדינים...! איזה כינור... דבקות בקדוש ברוך הוא...

תארו לכם שבשביל לגמור את הבנין ר' יעקב צריך לדוגמא עוד חמישים מליון דולר, והוא בא לאיזה גביר מבוקש שכולם משחרים לפתחו, והגביר מקבלו בלבביות - אני מחכה לך...! אני כל כך אוהב אותך...

אני צריך את הקב"ה, והוא קורא לי 'ילד שעשועים'... אני בא אליו והוא אומר לי אני מחכה לך... אתה ילד שעשועים שלי... איזה נחמד זה... זה בורא עולם! חמישים מליון דולר אצל הקב"ה זה אפילו לא כסף קטן... לה' הארץ ומלואה, הכל שלו!!! והוא מחכה לי... ואני מדבר איתו... אפשר בפורים לשמוע את הכינור הזה... פורים זה זמן שכל הפושט יד נותנים לו, וידוע שכתוב בספרים לבקש הכל מהקדוש ברוך הוא.

ויש בזה שני זמנים הקב הישר דבר על תענית אסתר, ובלקווד מוציאים כל שנה גליון עם מופתים וניסים שקרו בזכות התפילות של פורים, כוללי ירנה של תורה. כעת הוציאו ספר של סגולת היום ומופתים בזכות התפילות של פורים, ובעיקר לאחר הלימוד, זה הזמן כעת להתקשר עם הבורא עולם, לשמוע את הכינור שמתנגן בלב... ולהידבק עם הקב"ה.

דרך אגב, הרה"ג רבי מרדכי פיש (מגבעת שאול, ירושלים) שהיה פעם משגיח באור אלחנן, וכיום אצל הרב סורוצקין בב"ב, יש לו ניגון מיוחד על החזון אי"ש הזה... מי שישמע אותו - הכינור שלו יתחיל להתנגן... הוא יודע לפרוט על נימי הכינור הזה...

שמחת פורים האמיתית

ופה אני רוצה להגיד לכם:

השמחה האמיתית של היהודי זה הקשר עם הבורא עולם. מה היה פעם 'שמחה של פורים'...? איך היו שמחים... היו שרים שירי רגש... יכלת לבא לשם ולהתרגש... מלאי נשמה, מלאי לב... לא שירים זולים ופרועים...

הייתי פעם בחתונה יחד עם המשגיח של 'נחלת הלויים' - הגה"צ ר' אורי ויסבלום שליט"א, ושרו שם כמו שנהוג היום בחתונות... אז הוא פנה אלי ושאל בקולו השקט... 'אתה חושב שככה היתה גם שירת הלויים בבית המקדש?...! אמרתי לו, נכון. אבל זה מה שאוהבים הדור הצעיר... ואמר לי - 'על דא קא בכינא'...

יש ת"ח שמספר ששאלו אותו בחורים בישיבה שאלה, כתוב בגמרא: 'ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה'" שאין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, והוא הביא את הוורט שמביא מורינו הרה"י ר' איתמר, שחז"ל אומרים מאיפה היו לעמ"י תופים ביציאת מצרים?

כי הם ידעו שתהיה גאולה, אז הם הביאו אתם תופים. ולמה לא שואלים על התוף של מרים שהיה קודם בפסוק?... כי מרים היתה נביאה, והיתה צריכה תוף בשביל הנבואה, [שמגיעה כאשר מנגן המנגן]. שאלו את אותו רב: למה בישיבות, הרבנים לא מרשים לשמוע נגנים?... אדרבה, כנגן המנגן ותנח עליו רוח ה'...! אני מבטיח לכם שכל הניגונים של הנגנים היום, נבואה - אף אחד לא יקבל מזה...

וכי זה ניגונים שאתם אפשר להתרומם באהבת ה' ולהגיע לנבואה?! בואו נשאל שאלה: אם אחד לא מבין 'ברכת שמואל', ולא רק על יבמות, שלומדים בישיבה, אגב, אמר הגי"ר אשר אריאלי שבמיר כידוע יש הרבה אמריקאים, יש כאלו שהולכים במשך הזמן גם למסחר אחרי החתונה. אך מכל הבחורים שלמדו במיר יבמות - אף אחד לא הלך למסחר... כשיספרו זאת למרן ראש הישיבה זיע"א, אמר הרה"י, יש חושבים שעמל התורה מכביד... אבל עמל התורה הוא **מקשר** אותך! כשאתה לומד יבמות כמו שצריך - אתה מתקשר לבורא עולם! אתה לא יכול אח"כ לעזוב את הדף גמרא.

והנה, בחור שלא מבין ר' ברוך בער, (ברכת שמואל) מה אומרים עליו, יש לו בעיה, מסכן... חסר לו משהו בחבנה בראש. והנה אם היום תשמעו שירים של ר' ברוך בער... ותגידו - מזה אי"א להנות, מזה הוא נהנה?...! מה אנחנו אומרים? חסר לך משהו **בלב**...!!!

ר' ברוך בער... ר' משה שמואל שפירא... מלאי נשמה... ר' דן סגל הוא היחיד שעוד הצליח לקשר בין הדורות של שירי הנשמה לדור שלימינו ע"י השיר 'טאטאלע קום שוין א היים'...

אבל איפה הרגש... איפה הלב... עם מה אתה רוצה לשמוח? עם כמה נגונים רעשניים חסרי רגש?...! פעם, כשהיה רגש, מה שרו! אמונה... משיח... פרטו על נימי הנשמה... זה היה משהו אחר לגמרי... כל כך חבל לאבד את זה.

השיכור - מגלה את הפנימיות

הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב אמר לי שני דברים, ואני רוצה כעת להגיד אותם: הוא דיבר נגד שכרות, שבחור אח"כ מאבד את הדעת ונהיה מזולזל. רבי חיים קניבסקי סיפר שפעם אחת הוא השתכר בלומיזה, הלכו שם לבית הרבנים, והחזירו אותו הביתה במונית, אמר לו החזון אי"ש, לא זה מה שהתורה רוצה...

זה שתי דעות בהלכה, אך היום **רוב** בני אדם שמשתכרים - לא עושים דברים טובים... ואפשר לסמוך על השיטה שישתה יותר מלמודו וישן. והסביר לי הגרי"א וינטרויב: הרי מה הענין של שכרות?... ודרך משל, היה פעם מלך שאחד השרים הגדולים גילה סוד של המלוכה. כשרצו לברר מי השר הבוגד, כולם הכחישו כמובן. מה עשה המלך?... הוא עשה משתה גדול, הביא יינות משכרים, וכולם השתכרו, וכשנסנס יין יצא סוד, ואותו שר סיפר בגאווה בלתי מוסתרת איך אני 'עבדתי' על המלך, סיפרתי, הוא לא יודע מזה... וכמובן שהוא יצא ממשתה היין להיתלות על עץ גבוה כהמן בשעתו.

אומר ר' ישראל אליה, השכרות היא לגלות את הסוד, מה יש לך בלב... פעם, כשהיו משתכרים מה היו מדברים?... איזה רגש, איזה קרבת ה'...

הג"ר יוסף חיים זוננפלד התגלה בגדלותו ע"י משתה היין של פורים. המהרי"ל דיסקין דיבר בעומקה של תורה, וכמעט כולם שהיו שתויים - נרדמו... ר' יוסף חיים החזיק מעמד, והתווכח איתו, [בגלל שהוא היה שתוי, אחרת - מי היה מעיז...! וכשיסיימו, אמר המהרי"ל, כעת נודע לי מי זה רבי יוסף חיים זוננפלד...]

מה אנחנו מגלים בפנימיות שלנו?...! אוי ואבוי... מה בחור מגלה?... מה הוא מגלה כשהוא שיכור, את הפנימיות שלו שהיא ריקה ונבובה?...!

השמחה של פורים

דבר נוסף אמר לי ר' ישראל אליה: נוהגים היום להתחפש בפורים... עושים מזה עסק שלם, ואם יש ילדים קטנים אז בכלל... וכל אחד תחפושת אחרת...

ומאד מעניין - אמר ר' ישראל אליה - שאין שום מקור למנהג הזה שמתחפשים בפורים, יש רק בהלכה נדון לגבי לא ילבש וכיוצא, אבל אין מקום שכתוב שהמנהג להתחפש, אז למה מתחפשים?... והסביר ר' ישראל אליה, היה בחור טוב מוצלח קראו לו 'ענקליה', ונעבאד... לא הלך לו בשידוכים... הוא העפיל לגיל שלושים, וכל כמה שמתבגרים יותר קשה יותר... אבל בגיל שלושים הוא זכה ועשה שידוך... משהו מיוחד! האמא חזרה הביתה מהווארט מאושרת כולה... בעניים... מוישה'לה בן השנתיים שכב במיטה, ונס את שנתו. האמא מעירה אותו, מוישה'לה...! תרקוד! 'ענקליה התארס...!!! והוא, מסכן... פותח בקושי את העיניים, מה היא רוצה מהחיים שלו... תצחק, תחידך!!! וזה לא עוזר כלום... אבל האמא לא יכולה, כל הבית צריך לרקוד... אז מה היא עשתה?... היא לבשה כובע ליצן, צבעה את הפנים, עשתה כמה עוויות, ומוישה'לה צחק צחק...

על מה הוא צחק, על זה שיענקלה התארס?... לא. אבל העיקר שהוא צחק, מה זה משנה למה...

בפורים - הכניסה לעצובים אסורה! אבל תסלחו לי, יש הרבה מוישהלאך... גם בגיל שבעים וגם בגיל תשעים, וגם הם צריכים לשמוח... אז נותנים להם כובע ליצן, ושאר דברים בשביל שהם ישמחו. תגיד לי, אתה מוישהלאך?... בן כמה אתה היום?... זה מתאים לך?... ככה אמר רבי ישראל אליה.

בא נהנה באמת, שמחה אמיתית של פורים... שמחה של תורה, שמחה של דבקות בקדוש ברוך הוא... ולנצל את היום... אפשר לקבל!!! זה יום של תפילה! זה יום שהתורה בודקת אותי... לבקש על תורה של אהבה, על שמחה, לבקש על דביקות בה'... לשמוע את הכינור... היום את הכינור הזה אפשר לשמוע...

מי שמנצל את היום הזה מרויח הרבה!

אבל אני רוצה לומר לכם עוד דבר: העצבות אמר רבי אליהו לפיאן, זה 'עלה' מבית הקברות. והליצנות היא 'עץ' מבית הקברות... **הליצנות זה הורג את הבן אדם**... הוא מאבד את השכל... שוטה דחד יומא... אין כזה ענין!

בין אדם לחבירו...

דבר נוסף יש לנו, של בין אדם לחבירו: מרן הגר"ח קניבסקי, הבין אדם לחבירו שלו היה לשם דבר, לכל אחד הוא אמר מילה טובה... היה ילד אחד שהתחפש לדג... הילד היה קצת מאוכזב מהתחפושת העלובה הזאת... הוא בא לרבי חיים בפורים, והגר"ח שואל: למה התחפשת?... לדג. אמר לו רבי חיים, לא... אתה התחפשת ליונה הנביא שהדג בלע אותו... אתה יונה הנביא!

פעם בא אדם קצת תמהוני שבא לרבי חיים בפורים והביא לו 'משלוח מנות'. מה הוא הביא?... הוא קנה כמה בורקסים מא' הקונדטוריות... וכיוצא באלה האנשים שם לא ידעו איך להגיב, בפרט שהוא גם החזיק את זה בידים... אחרי שהוא הניח את זה על השלחן ופנה לצאת, אחד מהנכדים לקח את זה והחזיר לו את זה.

רבי חיים מסתכל, ושואל איפה זה?... החזרת לי. השיב הנכד. **רבי חיים מזדעזע... החזרת לו?!... הרי"ז הלבנת פנים, כעת אין סעודת פורים, אין כלום, עד שאתם קוראים לו בחזרה שיביא לי את המשלוח שלו!** ירדו, חיפשו באיזור, חיפשו בלדרמן ולא מצאו אותו... אמרו לרבי חיים, אנחנו לא מוצאים אותו. אמר רבי חיים, אז לא. אין יותר סעודת פורים! חיפשו אותו כבר בכל רחבי בני ברק... עד שבסוף מצאו אותו, ואמרו לו שהרב קורא לך... הוא בא מהר, **רבי חיים האיר לו פנים, אני מחכה לך!! איפה המשלוח מנות שלך, אני רוצה את זה!!... הוא נתן לו, ורבי חיים ברך אותו מכל הלב, והוא יצא בעננים**... זה היה רבי חיים.

יצא כעת ספרים על ר' חיים מהרה"ג ר' גדליה הונגסברג. אמר לי מורינו הגר"ש שטיינמן, מאיזה סיפור הוא הכי התרגש?... כשר' חיים היה צעיר, הוא היה לפעמים הולך לשלום זכר' ולוקח אתו את הילדים הקטנים.

באחד הפעמים, אמר שם בעל הבית איזה שטיקל תורה על רמב"ם, עם דיוק מהמילים של הרמב"ם. כשהוא סיים, אמר לו רבי חיים, הכל יפה, אבל יש טעות ברמב"ם, והגירסא היא אחרת, ובדפוסים החדשים תקנו את זה. ובנו הקטן של ר' חיים, ששמע את הדברים חידק, כי בנה ארמון שלם על בסיס מוטעה... כשיצאו שאל ר' חיים את הילד, למה חייכת?... כעת יש לך עונש שאתה שנה שלימה לא תבוא איתי לשלום זכר... לא מביישים בן אדם!!!

כעת יש לי הצעה בשבילכם: תרצו תקבלו, לא תרצו - אז לא. אני רק מציע... אנחנו תמיד אומרים שהמשלוח מנות הכי חכם זה לא לתת למי שאני רוצה, כי זה לא מתנה בשבילו, זה בשבילי... משתלם לי לתת לו... [אמנם העירו לי שהפתחי תשובה דן אם אדם שאני לא מסמפט אותו ואני נותן לו משלוח מנות, אם יוצאים בזה ידי חובה, כי זה לא רעהו...

אך הרב אלישיב פוסק שיוצאים. אחרת אם יהיה לו שור נח שיגח את השור שלך הוא יהיה פטור, כי כתוב את שור רעהו... אלא ודאי רעהו במצוות, משלוח מנות נועד בשביל להרבות אהבה, וכן מבואר להדיא בספר פלא יועץ.

אבל יש לי הצעה: רבי חיים קניבסקי היה שולח לאביו ולרבו ספר. בעבר עשו כך גם בישיבה למרן רה"י זי"ע. לי יש הצעה למשלוח מנות 'מקורי'... **יש לנו בישיבה בחורים מבוגרים טרם מצאו את זיווגם, שכל אחד יתפלל על השני... איזה משלוח מנות זה... תאמינו לי, זה שווה לו מהכל! מה יש... וכל המתפלל על חברו והוא גם צריך לאותו דבר - הוא נענה תחילה!**

יש לנו כמה אברכים שלי"ע חולים מאד...! אחד בניוון שרירים, עוד אחד ת"ח שחולה במחלה הממארת, ויש עוד אברך שהבן שלו חולה. להתפלל עליהם!!! היום - כל הפושט יד נותנים לו! בואו נעשה את זה באמת.

בין אדם לחבירו - אדרבה... זה מה שהראש ישיבה רצה. לפגוע בשני - מאן דכר שמיה... למשגיח רבי דן סגל שליט"א, היה אח שקראו לו ישראל. הוא היה קצת בעל גאווה, ולא כ"כ אהבו אותו. אך שנה אחת פגעו בו קשה בפורים, והוא נהיה עוכר ישראל!! הוא היה אח"כ שדרן בטלויזיה. בישיבה הוא היה בחור בעל כשרון, הוא למד טוב. אמנם הוא היה בעל גאווה... אך כשפגעו בו באיזה משהו שהוא עשה לא כשורה, הוא עזב את הישיבה ונהיה עוכר ישראל!!! מרן הרה"י רבי גרשון אמר, שבפורים מקפידים יותר על בין אדם לחבירו.

כל הפושט יד - נותנים לו!!!

אני רוצה לסיים: כולכם מכירים את הסיפור עם החפץ חיים (מור"ר הגר"ר הלל זקס היה מספר את זה בישיבה) שבחור הגיע בפורים ואמר לחי"ח, רביה... היום זה פורים. אני לא זז מפה עד שהרב יבטיח לי שאזכה להיות שכן שלו בגן עדן!

[היה גביר אחד שאמר לרה"י אני מוכן לתת הרבה כסף ושהרה"י יבטיח לי להיות שכן בגן עדן. כמה אתה מוכן?... שאל הרה"י. חצי מליון!!! לא. מליון! לא. שתי מליון!!! לא. שלוש!!! גם לא... כמה הרה"י רוצה?... שש מליון! אמר הרה"י, לא, זה קשה לי... אז לא. שאלו אח"כ את הרה"י למה שש מליון הרה"י היה מסכים?... אמר הרה"י, אם הוא היה נותן שש מליון, אז אני הייתי רוצה לשבת לידו... שש מליון לצדקה...]. עכ"פ, החפץ חיים אמר (אחרי זמן) לאותו בחור אני מוכן, אבל אני רוצה שכן טוב... אתה יודע שאני נזהר מלשון הרע. תבטיח לי שתתחיל להיזהר בלשוני!

אותו בחור התחיל לנגמס... אני לא יכול להבטיח... אני אשתדל... אמר לו החי"ח, אם הקב"ה צוה על זה - אתה יכול! קצת תתאמץ, מה קרה... והבחור עדיין נגמס והתקשה להבטיח, והחפץ חיים אמר, תוציאו אותו מפה!!! [רבי הלל היה מתפעל מכך שהחי"ח לא רק ידע שיחיה לו גן עדן, הוא גם היה בעל הבית לבחור לו שכנים בגן עדן...]. רבי משה לנדינסקי אמר אח"כ, יהודי כבר עמד בשערי גן עדן, ובגלל טיפה של מאמץ שהוא לא היה מוכן להתאמץ - הוא זרק את עצמו משם... כשהוא ייכנס אחרי מאה ועשרים למקומות אחרים קצת לפני גן עדן... והוא ייזכר איך הוא עשה את השטות הזו, הוא יאכל את עצמו!!!

אנחנו היום בשערי גן עדן. פורים זה גן עדן... כל הפושט יד - נותנים לו! בואו לא נזרוק את עצמינו משם... לא ליצנות, לא שטויות...

שמחה - כן...! שמחה, לבקש באמת מבורא עולם, שתהיה דביקות בה', שירים יפים, עם נשמה, עם לב, עם רגש, בין אדם לחבירו כמו שצריך... תורה, להנות מתורה, להתקשר לתורה, ולבקש על 'והערב נא, לצאת עם רכוש גדול... רכוש גדול של פורים!! לא לצאת רק עם כמה בורקס ואזני המן... [מילא אם היית יוצא לכה"פ עם בית המן, אבל אזני המן... אזון שלא שמעה על הר סיני...]

יתן הקב"ה ונזכה שיהיה לנו באמת פורים שמה, פורים מלא ברכת ה', ואז 'טוב לב משתה תמיד'.

לע"נ

דוד בן לולו ז"ל

נלב"ע כ' אדר

תנצב"ה

לע"נ

מרת פייגא רוחמה בת

הרה"ג ר' בנימין זאב הכהן מרק

נלב"ע י"ד אדר

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחייו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

וכאן מתבאר לנו יתירה מזו, ש'מאחר שכולם נצטוו לעשות טובה', כאשר אדם אחד עושה את הטוב וחברו אינו עושה, נחשב לאדם שעשה כאילו עשה גם את חלקו של מי שלא עשה, עד שמידת הדין מחייבת שיטול את שני החלקים - גם את החלק שלו וגם את חלקו של חברו, ומטעם זה 'נטל אברהם אבינו שכר כולם'. כלומר, שנחשב לו כאילו עשה את מעשיהם של כל הדורות שקדמו לו, וממילא נחשב להם שמעשיהם נתקיימו בידיו של אברהם.

אולם מעתה יש לנו להבין שבעתיים את פשר הדבר, כיצד יתכן שאברהם אבינו עם כל צדקותו יכל לעשות מעשים שהשתוו למעשיהם של עשרה דורות שלמים, אמנם הוא היה צדיק גמור שהגיע לשלימות, אך היאך שייך לומר עליו ש'מילא כל החסרונות ועשה טובה כנגד כל רעתם' עד שהוא נוטל את השכר של כולם.

וביארם של דברים מתפרש בהמשך דברי רבינו יונה, שהמשיל את הענין למלך שכל עבדיו בוגדים בו חוץ מאחד שבהם, "הלא באותו זמן צריך ללכת עמו באמות ובלבב שלם משאר הזמנים, וגם כי כל ימיו יאהבנו המלך אהבה רבה, והרבה משאת שזה כמשאת כולם".

ועל פי משל זה נוכל להבין, שמלכותא דשמיא כעין מלכותא דארעא. שכן במלכותא דארעא, כמו שהמשיל רבינו יונה, אין למלך רק ענין פרטי שכל עבד ועבד ימלא את רצונו, אלא יש לו ענין כללי - שהוא יהיה המלך וכולם עבדים, והמלכות מתבטאת על ידי זה שכולם עובדים אותו. אם אף אחד לא היה עובד אותו, לא רק שלא היה מתקיים רצונו, אלא היה נעקר ממנו כל השם 'מלך', שהרי אין מלך בלא עם, ואם אין עבדים - אין מלך.

משום כך, כאשר יש מקרה שכל העבדים בוגדים במלך אך יש בכל זאת עבד אחד שהולך עמו באמת ובלבב שלם - נמצא שכל מלכותו של המלך מתקיימת באותו עבד, ואותה מלכות כללית שהתקיימה עד עתה על ידי כולם נמצאת בבת אחת בעבד אחד, ולפיכך ברור שכל ימיו יאהבנו המלך אהבה רבה וירבה בשכרו כנגד כולם ביחד, שהרי כל המלכות כולה מתקיימת על ידו.

וכן הוא גם לענין מלכותא דארעא, אין ספק שכל אחד ואחד שעושה את רצונו של מקום מעמיד את המלכות ומרבה כבוד שמים בעולם, אבל אם ישנה מציאות חלילה של דורות שלמים ש'מכעיסין ובאין', הרי כביכול המלכות מתבטלת, וכאשר מגיע אחד שעובד את המלכות בשלמות - הוא ממלא את מקומם של כל העבדים האחרים ונוטל את התפקיד של כולם, ונמצא שהוא המעמיד של כל המלכות בבת אחת כפי שהיא היתה אמורה להיות בצירוף של כל אחד ואחד.

ובזה נתייחד אברהם לעומת נח, שבעוד שנח 'לא היה צדיק כל כך למלא החסרונות' אברהם אבינו הגיע למעלה שבה 'עשה טובה כנגד כל רעתם', והיינו משום שאברהם אבינו עבד את קונו בשלימות נישאה כל כך, שכללה את כל פרטי העבודה שהיו נצרכים לעבודתו של מקום להמליכו ולייחדו, ועבודה זו העמידה את המלכות כנגד כל מה שלא העמידו אותה הדורות שקדמו לו.

חז"ל אמרו (נדרים ל"ב, א') ש'בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו', ולכאורה יש להתבונן מה בא הדבר ללמדנו שאברהם הכיר את בוראו בגיל שלוש, האם יש בזה רק כדי להצביע על גודל השגתו או מעלת שכלו, ושמעתי מאחי שליט"א שביאר, שבזה נרמז לנו שאברהם אבינו עבד את בוראו גם עם ה'בן שלוש' שבו, הוא לא העלה לגבוה רק את החלקים המרוממים שבתוכו אלא עבד עם כל סך חלקיו, הן הגדולים והן הקטנים, ולא שייר מאומה לעצמו...

"עשרה דורות מאדם עד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא אליהם את מי המבול, עשרה דורות מנח עד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם" (ה', ב').

א. 'בא אברהם וקיבל עליו שכר כולם':

המשנה דלפנינו באה ללמד שלא לחינם מאריכה התורה בסיפור כל הדורות הראשונים שמאדם ועד נח, כדי 'להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא אליהם את מי המבול'. והיינו, שאם היתה באה התורה ללמדנו רק את עונש המבול, היתה כותבת רק את עצם העובדה שהיו דורות שהכעיסו ולפיכך מתו, וכל האריכות של עשרת הדורות באה להראות בפנינו 'כמה ארך אפים לפניו', שיכול הקב"ה להאריך אף במשך דורות שלמים ולגבות את דיליה רק בסופו של דבר כשכלו כל הקיצין.

ועל כך כתב רבינו יונה, שכן נחשוב אנו בגלותנו, שלמרות היותנו שנים ארוכות בגלות בלי שיפרע הקב"ה את נקמתנו, "ידוע תדע כי לסוף ישלם להם כפעלם וכמעשה ידיהם ויגאלנו וישיענו כי ארך אפים גדול הוא" וכו'.

ובהמשך דבריה באה המשנה ללמד, שגם עשרת הדורות הבאים שמנח ועד אברהם לא נכתבו לחינם, אלא כדי ללמוד לכאורה אותו הדבר - 'להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם'. והדבר צריך ביאור, שאם גם כאן הלימוד הוא על ארך אפיו של הקב"ה, מדוע נצרכים לזה דורות האחרונים כדורות הראשונים.

אך מכל מקום יש הבדל בלשון המשנה בין הסיפא לרישא, וכפי שפירש ברבינו יונה, ש'לא אמרו בכאן עד שנפרע מהן, כי אברהם אבינו מילא כל החסרונות ועשה טובה כנגד כל רעתם והצילם מן הפורענות, אך נח לא יוכל להצילם, כי לא היה צדיק כל כך למלא החסרונות, ונטל שכר כולם'.

אם כן מתבאר לפנינו חידוש שלא מצינו דוגמתו ברישא דמתני', שאם בעשרת הדורות שמאדם ועד נח תמה האריכות אפיים באופן שהקב"ה הביא עליהם את מי המבול, בדורות האחרונים שמנח ועד אברהם לא היה צריך שום תיקון למה שהיו מכעיסין ובאין', אלא היה די בעצם העובדה 'שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם'. כלומר, שלא היה כאן רק שכר של אברהם, אלא תיקון לכל הכעסתם של כל עשרת הדורות שקדמו אליו להצילם מן הפורענות, ועצם מציאותו של אברהם הביאה לקיצה את אריכות אפיו של הקב"ה.

ואכן כך מדוקדק בלשון הפסוקים, שבעשרת הדורות שמאדם ועד נח אומרת התורה על כל אחד ואחד 'וימת', ואילו בעשרת הדורות שמנח ועד אברהם לא נאמרה המילה 'וימת', והטעם הוא כאמור, שעל עשרת הדורות הראשונים נגזרה גזירת מיתה, אבל עשרת הדורות שאחריהם תוקנו על ידי אברהם, וכלפיהם נחשב כביכול שלא תמו במיתה אלא באו על תיקונם.

אמנם נסתם הדבר ולא נתפרש, מה נגעו מעשיו של אברהם אל הדורות שמלפנים, וכיצד ההכעסה שלהם תוקנה בשכרו של אברהם. סוף סוף הם עונו והרשיעו, ואילו הקב"ה רק האריך את אפו לגבות את שלו, והיכן בא חטאם על תיקונם.

ועל כך כתב רבינו יונה ז"ל: "ואף על פי שלכל האדם יש להם חלק בגן עדן וחלק בגיהנם, אם יזכה יטול חלקו בגן עדן אם נתחייב בדינו יטלנו בגיהנם, אבל מאחר שכולם נצטוו לעשות טובה וזה אינו עושה וחברו מקיים צויו וצויו עצמו - מדת הדין נותנת שיטול חלקו וחלק חברו בגן עדן, ועל זה נטל אברהם אבינו שכר כולם".

ודאי הדבר מובן שגם נח היה צדיק, וכמו שמעידה עליו התורה עצמה ואומרת 'איש צדיק תמים', אבל יש צדקות ויש צדקות, כי צדקותו של נח היתה דרגה מסויימת, ואילו צדקותו של אברהם היתה פסגת השלימות - לעבוד את הקב"ה עם כל פרט ופרט עד שלא היו חסרים לו אפילו חמשה איברים, ושלימות זו המליכה את הקב"ה על כל חלקי הבריאה ועם כל צורות העבדות שהיו חסרים עד הנה בעשרה דורות שמנח ועד אברהם.

ומכאן למדו חז"ל ואמרו שכאשר כולם נצטוו לעשות טובה, האחד עושה וחבריו אינם עושים, האחד שעושה נוטל את חלקו וחלק כולם בגן עדן, כיון שמצד העשיה - יש כאן באמת רק את המעשה של עצמו, אך מצד קיום המלכות - אותו אדם עבד גם את עבודתו שלו וגם את עבודתם של חבריו, ואת אותה עבודה שחבריו היו צריכים להשלים בשביל להרבות את המלכות, הוא עשה לבדו בעבודה שלו.

וכאמור, אין ספק שכל מעשה ולו הקטן ביותר מרבה בעולם את מלכותו ית', אך כאשר אנו באים להביט בכללות כיצד מלכות הקב"ה עומדת בעולם - יכולה להיות מציאות שבה אדם אחד בודד נושא על כתפיו את כל קיום המלכות, ומה שבדרך כלל מתקיים על ידי דור שלם מתקיים על ידי אדם אחד ויחיד שעומד מעבר אחד.

וכן הוא חלילה לאידך גיסא, אם ישנה מציאות שבה הבריות אינם ממלאים את תפקידם ולא עובדים את המלך, יתכן שלא ישאו רק את עוונם בלבד ותו לא אלא יטלו את חלקם וחלק חבריהם בגיהנום - כיון שהם אחראים לביטול המלכות הן של עצמם והן של האחרים, ואלמלי היו סרים מן הדרך היתה המלכות מתקיימת על כל פנים בחלקה ולא מתבטלת מכל וכל.

ב. 'וממשלתך בכל דור ודור':

מעתה אף אנו נוסיף ונאמר, שעד כמה שקיום העולם נקבע על פי קיום מלכותו ית', ושכרו של האדם נמדד במידה שבה הוא עבד את קונו, אם כן ברור שכל לבבות דורש ה', ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיעשה את כל אשר בכוחו בשביל למלא את ידו.

הוא אומר, שיתכן אדם שנמצא במדרגה פחותה מן הדורות שלפניו, אבל הוא מצידו ממליך את הקב"ה על כל חייו מתחילה ועד סוף, ובכך מעמיד את מלכותו ית' באופן מושלם. ולעומתו יתכן אדם שיעמוד בדרגה גבוהה יותר, אך 'עבד' הוא יהיה במדרגה פחותה, בהיות שהכל תלוי במידה שבה האדם עובד את העבדות.

מזן בעל החפץ חיים המשיל את הדבר למלך שיצא למסע בכל מדינות מלכותו, והודיע בכל אתר ואתר שגדולי המקום ייצאו לקבל את פניו. כאשר הוא מגיע לעיר הבירה כדוגמת פטרבורג של אותם ימים, יוצאים לפניו שרי הממלכה עצמה, שמשתכנים בארמונות המלכות. כאשר הוא מרחיק נדוד הלאה, מגיעים ראשי הערים, המושלים והרוזנים, כל אחד לפי מעלתו וכבודו, ובכך מתקיים כבודה של מלכותו.

אך לאחר מכן המלך נוסע עוד, לכפרים הנידחים והעיירות המרוחקות, עד שהוא מגיע למקומות שאין בהם בכלל יודעי קרוא וכתוב, כי אם כמה עשרות אכרים נבערים מדעת. אך בכל זאת, כאשר יוצא לפניו זקן הכפר או הפרץ המקומי, שהוא הגדול שבכולם - מתכבד בו המלך ובזה רצונו מתמלא, כי כבוד המלכות נמדד בכל מקום ומקום לפי המציאות שיש באותה מקום.

וכך גם אנו, אמר החפץ חיים, אמנם אין מדרגתנו משתווה כי הוא זה למעלת הדורות הקודמים, אבל גם בנו מתקיים כבוד המלכות בדיק כפי שהתקיים בימים מקדם. אז יצאו לקראת המלך הגדולים שבעם שעבדו אותו בלבב שלם, וגם כיום שאין לנו גבורים לעמוד בפרץ, יוצאים לקראת המלך הגדולים שבאותו זמן, וגם בהם מתקיימת מלכותו של מקום. הדבר אינו תלוי במדרגתו של האדם, אלא כמה הוא עובד את הקב"ה לפי המושגים שלו, והעבדות השלמה נקבעת לפי מה שיכל האדם לעשות מצידו.

ידוע המעשה ברבי חיים ויטאל, ששאל את רבו האריז"ל האם גם בדורים הם ניתן להגיע למדרגות של דורות קודמים כמו התנאים והאמוראים. והשיב לו האריז"ל, שמי שעובד את הבורא בדור הזה שבו הנסיונות גדולים לאין שיעור מהדורות שלפניו - נחשב לפני הקב"ה כגדול שבדורות קדמונים, הואיל ומצד עמלו נחשבת מעלתו לאין ערוך לעומת הנסיונות

שהיו בימים ראשונים. ולא עוד אלא שמשמים נותנים לו סיעתא מיוחדת חלף עבודתו, כיון שהוא מצידו עשה את כל אשר בכוחו.

ואם הדברים אמורים בזמנו של האריז"ל, ניתנה ראש ונחשב שכבר עברו מאז עוד כמה מאות שנים, וכעת אנו עומדים בדור אחרון ארבע מאות שנים ויותר מאז שנאמרו הדברים... ואם אז היו הדברים תקפים לשעתם, על אחת כמה וכמה שכוחם יפה לדורנו אנו, שמי שעובד את הקב"ה בכל כוחו - נחשב לגדול ובר מעלה שאי אפשר למדוד את ערכו, שהרי בו מתקיימת המלכות ומתבטאת עם כל עוזה, חרף כל הנסיונות והקשיים שצצים בכל פינה.

כל אחד יכול לצאת ולחשב חשבון פשוט: כל העולם כולו אינו כולל אלא כמה מליארים של בני אדם מהלכים על שתיים, מתוכם כמה מליונים זכו לצורת אדם של כלל ישראל, ואילו מתוכם - כמה יהודים זכו להיות שומרי תורה ומצוות? ומתוכם, כמה מתוך אלו שיכולים להכנס לכלל שומרי דת, יכולים להקרא בני תורה חרדים לדבר ה'? וכמה מתוכם ספונים מכל וכל באהלה של תורה ושוקדים על דלתות בית המדרש כל ימיהם?

כאשר מביטים על המצב מסביב מבינים כי נשארו מעט מהרבה, ואין רבים שניתן לומר עליהם שהם אלו שבהם המלכות מתבטאת בצורתה השלמה והמעולה בשיא תכליתה. אם כן התפקיד שמוטל עלינו הוא גדול שבעתיים, להיות עבדים כאלו שימליכו את המלך, ובנו הדבר תלוי אם לטוב ואם למוטב ללכת וליטול את שכר כולם.

ידוע מאמרו של רשב"י המובא בחז"ל בכמה מקומות, שאם ראית דור שנתפרו ידיהם מן התורה עמוד והחזק בה ואתה נוטל שכר כולם, אבל בירושלמי (סוף מסכת ברכות) הגירסא היא: "אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם, מה טעם הפרו תורתך עת לעשות לה?". ולכאורה יש להבין מהי המשמעות 'נתייאשו ידיהן מן התורה', הלא כל חטאתם היא שהם מתעצלים ומניחים את ידיהם, ומה שייך על זה שם 'יאוש'.

אולם הביאור הוא הא גופא, שחסרונם של הבריות הוא שאינם מבינים שבהם הדבר תלוי - אם מלכות הקב"ה תתקיים בעולם או חלילה להפך, וחושבים לעצמם שגם אם יתפרו מן התורה, לא יעלה הדבר ולא יוריד מאומה... ה' מלך וה' ימלוך, עבדיו נמצאים בכל מקום, ומה ישנה אם הם ילמדו יותר או פחות... ועל כך אומר רשב"י: 'עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם' - כי אדרבה, ההפך הוא הנכון, כאשר יש דור רפה ידיים שלא מבין את גודל מעלתו, צא אתה ולמד ובכך תעמיד את המלכות פי כפל וכפליים, שכן ככל שהאחרים פחות מחשיבים את עצמם כעבדים - כך מי שעובד נחשב לעבד גדול שאין דומה לו.

וזוהו הלימוד מן הפסוק 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' (תהלים קי"ט, קכ"ו), שמשום ש'הפרו תורתך' לפיכך 'עת לעשות לה', וכמו שכתב רבינו יונה על משנתנו: 'הפרו תורתך - אחר שכולם מפריין תלמוד תורה, יותר יש לי לעשות בשביל ה' משאר הדורות, שחס ושלום שלא תשתכח תורה מישראל', הרי העובדה ש'הפרו תורתך' היא הנותנת לעשות עוד יותר ולחשוב 'עבד' יותר ויותר.

ג. 'אין מלכות נוגעת בחברתה':

ואכן זוהי המחשבה שיש להפקיע מן הלב, אותה מחשבה של 'יאוש' שאינה נוגעת לאדם להבין עד כמה גדולה מעלתו להיות עבד מלך מלך. פעמים שהאדם אף נמצא בין כותלי בית המדרש ורואה את הספסלים מקיר לקיר, וההרהורים מתגנבים בלבו - אמנם אני עבד, אבל יש לי צידי עוד הרבה עבדים, ומה אני הקטן מוסיף כבר להעמיד עוד איזה עמוד במלכות שמים.

אמנם על כך יש לנו להוסיף עוד מחשבה שגם היא נלמדת מעיקר לימודה של המשנה: ה'עבדות' כוללת בתוכה חלקים רבים לאין חקר, וכל פרט בפני עצמו או גזון מסויים של פעולה הוא 'עבדות' והעמדת המלכות שאינה יכולה להתקיים במקום אחר. בעוד שהיו עשרה דורות שלמים שלא עבדו את הקב"ה, בא אברהם ונטל את שכר כל הדורות בכך שהוא עבד בשלימות, והצליח לעבוד עם פרטים רבים של עבדות, שכולם לא התקיימו בדורות שלפניו. ומפני כן לא היה דמיון בינו לבין נח - נח היה עבדו של מקום ברמה שלו, אך אברהם עבד כל כך הרבה 'עבדויות' והעמיד את המלכות בכל כך

הרבה ביטויים ואופנים - באופן שעשרה דורות תוקנו על ידו והוא עמד כנגד כולם.

ישנם אין ספור שטחים שונים ומצבים משתנים בחיים, שבכולם האדם יכול להיות היחידי עלי אדמות שמעמיד את המלכות באותו אופן ובאותה צורה שמיחדת לו. אמנם יש עוד אחרים שעובדים, אבל אף אחד מהם לא זוכה להעמיד את המלכות בדיוק בצורה החסרה או במצב האלמוני ההוא, שבו האדם בא ועובד את הקב"ה. וממילא, אם האדם לא מניח את עצמו אלא עובד ומתגבר בכל זאת, יתכן שהוא יהיה האדם היחיד שהעמיד את מלכותו ית' בצורה המסויימת הזו, שבה אף אחד אחר לא העמיד אותה.

לדוגמא יכולים להיות מצבים שבהם רבים יושבים ועוסקים בתורה, אבל השעה היא שעה מאוחרת של זמני הביניים, וכולם יושבים נים ולא נים, זה בא בכוסו וזה בא עם כסאו, ויש רק בן תורה אחד שעומד עם כל כוחו במצב של 'כל עצמותי תאמורה' ועמל בתורה בתמצית הנפש. נוסף על זאת יכולים להיות עוד זמנים רבים אחרים של חולשה או שעות קשות המתרגשות לבוא לעולם, שבהם האדם הוא היחידי שעובד את הקב"ה בשלמות, עם אותו מצב, אותו קושי, אותו זמן ואותם כלים שניתנו לידיו. בזמנים כאלו, או במצבים פרטיים וכלליים של כל איש ואיש כפי דרך הטבע וההזדמן, הוא יכול להמליך את הקב"ה לפי מדרגתו בצורה שבה הוא יחידי ואין עוד אחר, ולשאת בכוחו את מלכות ה' של כל הבריאיה כולה.

ידועים לכל דבריו של הנפש החיים (ש"א פט"ז וש"ד פ"א), שאילו חלילה היה העולם כולו מקצהו ועד קצהו מתבטל רגע אחד מתלמוד תורה היה העולם נחרב באותו רגע, ומכאן יוצאת הקריאה להתחזק ללמוד ולנצל כל רגע, שמא חלילה אין העולם מתקיים... לעומת זאת בדרך כלל, האדם חושב לעצמו שבכל זאת אין ממה לחשוש, ודאי שיש משהו על פני כדור הארץ שיושב כעת ולומד, אם לא כאן ברחוב אז ודאי שבשכונה הסמוכה, בעיר או במדינה...

אך נראה שהחיזוק שבא הנפש החיים לכלול בדבריו, אינו עוסק דוקא במצבים שבהם האדם הוא היחיד שיושב ועוסק בתורה, אלא בשעות רבות שבהם האדם מחזיק את התורה בצורה שלו. אין זה מחייב שאף אחד אחר לא יישב וילמד, אבל כן יתכן שהוא היחיד עלי אדמות ש'יכיים את העולם' - בצורה של הלימוד שאותו הוא לומד, עם הקושי שאיתו הוא מגיע, ועם העמל שאותו הוא משקיע.

גם אילו היה הדור דור שלם של יושבי בית המדרש, יתכנו אופנים של 'נתייאשו ידיהם מן התורה' - שכולם יושבים ולומדים בעצלתיים, ואינם מרגישים עד כמה הם יכולים להעמיד את המלכות באופן שאף אחד אחר אינו מעמיד. וגם זה נכלל בחיזוק שאומר רשב"י - 'עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם', שאם אינך נכנע לזמנים של רפיון ולמנוחות הגוף, אלא 'עומד ומתחזק', אתה יכול ללמוד באופן של 'נוטל שכר כולם', כשאין מי שמשותווה לאותה מלכות שאתה ממליך.

זכורני שלאחר פטירתו של אאמו"ר הגאון זצ"ל, ניגש אלי יהודי ושאל אותי האם ואימתי למד אאמו"ר מדרשים ופרשנים וכיו"ב, ולשון שאלתו היתה: 'מתי הוא למד משך חכמה על התורה'... השבתי ועניתי שאין לי כל מושג. איני יודע אלו מקצועות ממקצועות התורה הוא בחר לעצמו לעיין בהם בעומק העיון ואיזה לא, והא ודאי שעיקר לימודו היה לאסוקי שמעתתא ולאסוקי הלכתא, כפי שהיה בכל כוחו כל ימיו.

אותו יהודי ביקש להבין, ואני ביארתי את אשר ראו עיני: אילו היית יום אחד נמצא באמצע סדר א' בעומקה של סוגיא סבוכה, כשכולך שקוע בתוככי הדברים בהוויות דאביו ורבה, ולפתע היה מגיע אליך חבר ומבקש ממך לשבת בניהווא ולקרוא איזה מעשה המופיע בחז"ל, האם היית עוזב את הגמרא ופונה לקרוא את המעשה?... ודאי שלא, הרי כעת אתה עסוק בשיא השיאים... וכך אצל אאמו"ר זצ"ל, בכל רגע ורגע מימי חייו הוא היה שקוע באמצע סדר א', ואם כן מניין אוכל לדעת מתי הוא עסק בדברים אחרים...

ודאי שכל מימרא פשוטה בחז"ל יכולה להפוך לסדר א' בפני עצמו, בין במילי דשמעתתא ובין במילי דאגדתא, אי בעית אימא קרא ואי בעית אימא סברא, אך מנימת השאלה היה משמע שכביכול יש 'סוג א' של לימוד ויש 'סוג ב'', וכל השאלה היא מתי למד אבא לימוד של 'סוג ב'...' אך אצלו כל לימוד היה 'סוג א'', ואם כי יתכן שהוא קבע לעצמו את הלימוד ככה"ג גם

בשאר מקצועות התורה, מכל מקום לי לא נודעו אלא סדריו הקבועים והמפורסמים לכל, ומניין לי לדעת במה בדיוק הוא עסק...

יכולים שני בני תורה לעסוק באותו לימוד שווה, אבל האחד יושב במנוחה והגוינו כקורא אגרת, כאותה שנאמר 'וירא מנוחה כי טוב', והשני לומד בצורה של 'ויט שכמו לסבול', ודוקא אותה צורה של עמל מקיימת את העולם וממליכה את הקב"ה באופן שאין שני לו. הכל תלוי כמה האדם משקיע ומוסר את עצמו, לא רק בעצם הלימוד אלא בכל הגישה שעמה הוא מגיע לעסוק בדברי תורה.

ואף לענין זמנים, לא כל העיתים שווין, וישנן אפילו דקות מסויימות כגון בראשי הסדרים וכמו השחר עלה, שבהם יש מתי מעט שזוכים ומעמידים את המלכות בעולם. אם האדם משכים ויודע לכוון עיתיו ורגעיו, הוא יכול לזכות בנקל לעמוד ולהחזיק וליטול את שכר כולם.

כמו כן יש מצבים שבהם האדם כבר עבר שעות ארוכות של עמל, וכעת הוא מחשיב את עצמו כעומד לפוש, שלכאורה לא תהיה טענה עליו אם יקרא איזה מאמר תורני במקום להתעסק בדברי חולין... אבל בכל זאת, התפקיד הוא 'עמוד והתחזק בה' - תמיד למלא עד תום את כל מיצויה של העבודות, וזוהי הצורה להמליך את השי"ת.

ויעיון בספר חסידים (סי' רס"א) שכתב שכך הוא גם לענין הלימוד עצמו, שאם האדם יאמץ לימוד שאין לו דורשים ויעסוק בו - יטול את שכר כולם, וזוהי לשונו שם: "אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים, כגון שתראה מצוה בזויה או תורה שאין לה עוסקים, כגון שתראה שבני עירך לומדים מועד וסדר נשים - תלמוד סדר קדשים, ואם תראה שאין חוששים ללמוד מועד קטן ופרק מי שמתו - אתה תלמד ותקבל שכר גדול כנגד כולם כי הם דוגמת מות מצוה, אהוב אותן מסכתות ואותן הלכות שבני אדם אין רגילים בהם" וכו', יעו"ש מה שהרחיב בזה.

והטעם הוא כפי האמור, שאם יש חלק מן התורה שמונח בקרן זוית והאדם לוקח אותו ועוסק בו, הרי שבזה הוא מעמיד את המלכות על חלק זה באופן שאי מי שמעמיד אותה, ועל ידי כך הוא נחשב לעבד היחידי שעובד את המלך במקום שאין איש וממילא 'שכרו גדול כנגד כולם'. ובלשון הספר חסידים מבואר שהפליג כל כך במעלה זו, עד שכתב שהמסכתות והמצוות שלא רבים יחכמו בהן נחשבות ל'מת מצוה', שהגואלן נחשב לקרוב אליהן. וכן הוא בכל תחום ותחום ממלאכת עבודת הבורא, שכאשר האדם תופס נקודה שאין עליה קופצים ואותה הוא נותן ככתר לקב"ה, שכרו הרבה מאד על פי פעלו והוא חשוב כעובד את עבודת כולם, ומלכתחילה עליו לתור ולדרוש דוקא אחרי חלקים כאלו שעליהם ייחד הקב"ה את שמו.

ראיתי מביאים מעשה על הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שפעם נכנס לבית המדרש בשיבת סלבודקא בשעת ליל שבה היה ההיכל ריק, בעקבות חתונה מסויימת שיצאו אליה כל בני הישיבה. פתאום צדה עינו בחור שיושב ולומד לבדו בירכתי בית המדרש, כשהוא היחיד מכל הבחורים שנשאר בשיבה ועוסק בתורה. ניגש אליו הגר"י, נשקו על מצחו ואמר לו: דע לך שעל כגון דא נאמר שהתורה נקנית במיעוט דרך ארץ... אף אני בתור בחור לא הלכתי מעולם לחתונות, מלבד שתיים ותנו לא. על חתונה אחת ליבי נוקפי עד היום שמא אכן לא הייתי צריך לעזוב את הגמרא, ובחתונה השניה לא היתה לי ברירה, הייתי מוכרח ללכת. החתונה הראשונה היתה של אחותי, והשניה של רעייתי...

ואף כי ודאי אין הדברים אמורים במדרגתנו אנו ולא כל מוחא סביל דא, אבל מכאן נמצאת למד מהי דרך העליה - לא להסתפק במה שצריכים, אלא להיות עבדים, ו'עבד' פירושו מי שדואג כל הזמן מה בכוחו לעשות בשביל להעמיד יותר את המלכות. אם זה להעמיד אותה יותר, ואם זה להעמיד אותה במקומות ובאופנים שאין כלל מי שיעמיד אותה, ובין אם כך ובין אם כך - ככל שהעבד עושה את כל אשר בכוחו, כך המלכות מתרבה ומתקיימת. מטעם זה, אין סיבה לאדם לפנות על ימין או על שמאל ולמודד את עצמו לפי ההצלחות של אלמוני או ההשגים של פלמוני, שהרי הכל תלוי בדבר אחד: כמה אתה עבד. יתכן שלך קשה ולשני קל, אבל אדרבה, בכך אתה עבד, ודוקא בכך אתה ממלא את תפקידך במלכות שאותו אתה מתבקש למלא, בלי שיהיה אי מי עלי ארץ שיוכל למלא כמותך. מה שהשני מצליח יותר אינו מחייב שמעלתו גדולה יותר, והמעלה נקבעת לפי גודל העבודות, שהיא היכולה לקיים את ביטויה של המלכות על פני כל העולם כולו.

ביום השנה הראשון להסתלקותו של מרן זצוק"ל

התקיים שיעור לעילוי נשמתו

לאחר תפילת ותיקין במנין שבבית מרן זצוק"ל

ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

בענין היסח הדעת בברכת אבות

א. הנה הב"י באו"ח סי' ס"ג הביא דברי הרשב"א בר"פ היה קורא שכתב שבפסוק ראשון של ק"ש שהוא קבלת מלכות שמים ובברכה ראשונה של שמו"ע שהוא סדור שבחים אינו בדין שיהא לבבו פונה לדברים אחרים, ולכן הכוונה מעכבת בהם, והביאו הבה"ל בהלכות תפילה בסי' ק"א ס"א בשם הרשב"א בזה"ל יש לזהר באבות שלא יהא לבו פונה באמצע הברכה לדברים אחרים, ואפי' אם בעת שיאמר אח"כ התיבות של הברכה יחזור ויכוין, וכ' עלה הבה"ל כן משמע לכאורה שם מפשטות לשונו אף דיש לדחות קצת, ויש לעיין לענין דיעבד, ועכ"פ לכתחילה יש לזהר בזה מאד עכ"ל, והנה שמעתי לפני הרבה שנים מאאמור"ר מרן הגאון זללה"ה שאמר על דברי הבה"ל האלו שלא יתכן שיהיה כזה הלכה, שאין רוב הצבור יכול לעמוד בזה, כלומר שאם הסיח דעת באמצע הברכה אף שלא המשיך לומר ושתק עד שיעברו חלומותיו, ושוב המשיך בתפילתו, או אף אם המשיך לומר בלי כוונה וחזר ואמר התיבות עם כוונה, חשיב כלא כיוון באבות ולא יצא יד"ה, זה לא יתכן דלהאדם אין שליטה על מחשבתו כ"כ, עד כדי כך שלא יסח דעתו לרגע באמצע ברכת אבות.

והנה אם נימא דכוונת הבה"ל בדעת הרשב"א הוא כפשוטו שחלק מן הכוונה בפסוק ראשון של ק"ש ובברכת אבות הוא להתרכז לגמרי במה שהוא עוסק ולא להסיח דעת, ואם הסיח דעת נחשב שהוא לא כיוון (אע"פ שהוא שתק באותו הזמן, מ"מ הוא גם לא מרוכז במצוה, וחסר בכוונה), ולפי"ז פירוש הכוונה בק"ש ובאבות אין הכוונה פירוש המילות, אלא ריכוז בענין שעוסק בו, בק"ש הוא קבלת מלכות שמים בלי להסיח דעת מזה, ובאבות סידור שבחים מבלי להסיח דעת מזה, אם נימא הכי לכאורה יש כאן כמה תמיהות, חדא אמאי הבה"ל כאן בסי' ק"א כשמעתיק את הרשב"א אמאי השמיט את דבריו גם על פסוק ראשון של ק"ש, ואילו הבה"ל הזכיר בשם הרשב"א רק לגבי ברכת אבות את החומרא הגדולה הזאת, וכ"ת דבסי' ק"א עסקינן בהלכות תפילה להכי השמיט ק"ש, קשה אמאי לא הביאו בסי' ס' ס"ה שפי' שהכוונה המעכבת בק"ש בפסוק ראשון הוא להתבונן ולשום על לבו מה שהוא אומר, אמאי לא הזהיר שם משמיה דהרשב"א שלא יסח דעת, דאל"כ יצטרך לחזור מההתחלה, וזה ודאי מצוי מאוד שמסיחין דעת גם בפסוק קצר זה, עוד קשה דבסי' ק"א סק"ב הביא המ"ב משמיה דהח"א דהכוונה בתפילה הוא פירוש המילות, ותכ"ד בסק"ג הביא לשון הרשב"א אמאי מעכב באבות, כי הוא סידור שבחו של מקום "ע"כ אינו בדין שיהא אז פונה לבבו לדברים אחרים", משמע לכאורה שהאיסור לפנות לבבו לדברים אחרים אי"ז מדין היסח הדעת, אלא משום שאינו מתבונן באותו רגע במילים שהוא מוציא מפיו ונמצא שיש תיבות באבות שהוא לא כיון, ומש"כ אינו בדין שיפנה לבבו לדברים אחרים

הוא פירוש אמאי מעכב באבות פירוש המילות משום דהוא סידור שבהו של מקום ואינו בדין שיפנה לבו ולא יהא שומע פירוש המילות שאומר.

ב. והנה אאמו"ר מרן הגאון זללה"ה כתב בשיח השדה עמ"ס ברכות י"ג ב' שמעתי ממרן החזו"א זצ"ל שאם לא כיון בברכה ראשונה של שמו"ע אם עדיין לא התחיל בברכה שני' יכול לחשוב בלבו פירוש המילות של ברכה ראשונה ומקרי שכיון בה, ועי' במ"ב סי' ק"א סק"ד מבואר שם דלא ס"ל כן, וע"ש שהקשה על החזו"א מברכות ל"ג ב' ודילמא מעיקרא לא כיוון דעתי' כו' וע"ש מה שתי' בדוחק, ומש"כ דהמ"ב פליג כוונתו מהא דהביא בשם הח"א דמי שאוחז באמצע ברכת אבות קודם ברוך אתה ה' ונזכר שלא כיון בהברכה, שיחזור מאלקי אברהם, וע"ש בבה"ל ד"ה והאידנא שכתב בשם הח"א דאם סיים את הברכה ועומד אצל אתה גבור ונזכר שלא כיוון בכל הברכה, שימשיך להתפלל, הואיל והאידנא אין חורין משום חסרון כוונה, והבה"ל תמה ע"ז איך יוכל להמשיך ולברך ברכות שבודאי לא יצא בהן הואיל ולא כיון באבות, מבואר מכל זה דלא מהני להתבונן אחרי הברכה ולכוין, דאי מהני, יש עצה פשוטה שיכוין עתה, ע"כ דהמ"ב פליג ע"ז, והנה אם נימא כהחזו"א, מצאנו פתרון למי שהרהר באמצע אבות, שיכוין עתה מתחילת הברכה מברוך אתה ה' עד סוף הברכה מבלי להרהר כלום באמצע, ונמצא שבירך אבות מבלי היסח הדעת, דאם מהני לחשוב אח"כ אפי' אם לא כיון כלל בשעה שאמר את התיבות, כ"ש דיועיל לחשוב אח"כ מבלי היסח הדעת, ויתקן אם הסיח דעת בין התיבות, אבל להמ"ב דלא ס"ל הכי ולדעתו אי"ז עצה לתקן את אשר עיוות בזה שלא כיוון, אם גמר את הברכה, גם כאן אי"ז פתרון למי שהסיח דעתו באמצע הברכה לדעת הרשב"א.

אמנם באמת שגם להחזו"א אין הכרח כלל לומר דאם יחשוב אחרי הברכה ולא יסיח דעת, זה יתקן את אשר עיוות שהרהר באמצע הברכה, דהא החזו"א לא קאמר אלא שהמחשבה שאחרי הברכה מצטרפת להמילים שהוציא בפיו בלי כוונה, ונמצא שנחשב שכיוון בשעה שאמר, וכפי שביאר החזו"א לאאמו"ר מרן הגאון זללה"ה [כך שמעתי מפיו ז"ל, שו"ר בקונטרס הזכרונות שכבר כתב כן] שכך הוא הדרך שאדם אומר משפט ואח"כ מתבונן במה שאמר, אבל ודאי שאם אחד יחשוב ברכה ראשונה ולא יאמר בפיו ודאי דלא יצא כלל, וא"כ ה"נ בנידון דידן שאמר את הברכה ובאמצע הסיח דעת דהרשב"א ס"ל דזה מקלקל בכוונה, מה יהני דאח"כ יכוין את הכל בב"א, והלא כבר הסיח דעת, ויש כאן חסרון בכוונה, דהא ודאי שהכוונה מצטרפת להוצאת התיבות מפיו, ובין הכל היה כוונות שלא שייכות לשמו"ע, ולסידור שבחים, וא"כ לא ידענו איך מצאנו ידינו ורגלינו עם דברי הרשב"א.

ג. והנה בחידושי רבנו חיים הלוי בפ"ד מתפילה חידש דיש ג' סוגי כוונות המעכבות בתפילה שתיים מהם מעכבות בכל השמו"ע, ואחד רק בברכה ראשונה, הכוונה של פירוש המילות מעכב רק בברכה ראשונה, ואילו הכוונה שמכוין לשם מצוה (דהא קיי"ל מצות צריכות כוונה) זה מעכב בכל השמו"ע, וכן הכוונה המבוארת ברמב"ם פ"ד שיראה עצמו כאילו עומד לפני המלך ג"ז מחדש הגר"ח שהכוונה מעכבת, ובכל השמו"ע, עוד מחדש הגר"ח הלוי דהכוונה של עומד לפני המלך, אם לא כיון אין להתפלה שם תפילה כלל דהו"ל מתעסק דאין בו דין מעשה תפילה, דמעשה תפילה הוא העומד לפני המלך, משא"כ הכוונה המעכבת בברכת אבות שהוא פירוש המילות, גם אם לא כיוון בדיעבד, התפילה תפילה, דכוונת פירוש המילות בברכה ראשונה הוא דין מסויים רק בתפילה, מתקנת חכמים, ולכן

אם לפני התפילה מרגיש שאינו יכול לכוין פירוש המילות, אבל הוא מרגיש עומד לפני המלך, הוא מחוייב להתפלל, דהא אם עומד לפני המלך יש ע"ז שם תפילה אע"ג דאינו מבין פירוש המילות, אע"ג דפירוש המילות באבות מעכבות, והנה על החידוש של הגר"ח הלוי שאם אינו מרגיש עומד לפני המלך זה מעכב בדיעבד ואין ע"ז שם תפילה כלל, החזו"א בגליונות תמה ע"ז מאד וכתב דזהו דבר שאי אפשר, דבשעה שמתעשת ולבו מהרהר בדבר מן הדברים ודאי יש כאן היסח הדעת מכוונה שכתב הר"מ, וכבר אמרו בב"ב קס"ד ב' דעיון תפילה אין אדם ניצול מהן בכל יום, ואמרו נחזיק טיבותא לרישא כמ"ש תו' שם מהירושלמי וכו', כלומר כוונתו להקשות דכבר מצינו באמוראים שהסידו דעת באמצע שמו"ע, על כרחק שמו"כ הר"מ שהכוונה מעכבת, אין כוונתו שכל הפלגות הכוונה שמבוארים ברמב"ם פ"ד [כגון שיפנה לבו מכל המחשבות], מעכבים בתפילה, אלא כל אדם העומד להתפלל יש בו ידיעה כהה שהוא תפלה לפניו ית', אלא שאין לבו ער כ"כ, ובידיעה קלושה סגי דיעבד, אלא שאינה רצויה ומקובלת כ"כ, אבל ודאי בידיעה הקלושה הזאת לא שייך לקרותו מתעסק, ע"כ מדברי החזו"א, והנה לכאורה יתכן לומר דאף הגר"ח מודה להחזו"א דהידיעה הקלושה הזאת נחשבת לעומד לפני המלך, [דגם בתוך לשון הגר"ח הזכיר מכיר מעשיו ויודע שהוא עומד בתפילה, ולכאורה גם אחד שחולם באמצע התפילה, הוא יודע שהוא עומד בתפילה], והגר"ח מיירי שהוא שרוי בסוג חלום שהוא שוכח לגמרי שהוא באמצע התפילה, וא"כ אף אנו נאמר דהלא יפנה לבו לדברים אחרים דהרשב"א מיירי בכה"ג שהוא שכח לגמרי שהוא באמצע התפילה, וזה באמת אינו מצוי כ"כ, ומ"מ הזהיר הבה"ל שלא יגיע למצב הזה, דמחשבה זו היא באמת הפסק.

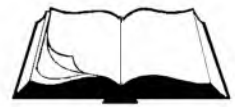
חן אמת דגם הגר"ח שאמר שאם אינו עומד לפני המלך לא חשיב תפילה והוא מתעסק גם הוא מיירי שהוא ממשיך להתפלל והוא כדילג מילות אלו, אבל על שתיקה לא קאמר, וודאי שאם ישתוק אין כאן הפסק ויוכל להמשיך להתפלל, ואילו הרשב"א קאמר (לפי הבנת הבה"ל) שגם אם ישתוק הוה הפסק, לאו קושיא הוא דהגר"ח מיירי בכל השמו"ע, דהתם אם באמצע חולם ומרגיש שאינו עומד כלל לפני המלך, ודאי שמורים לו שימתיך, וכשיפנה מחשבתו שימשיך להתפלל, [וכדכ' השו"ע בס' צ"ח ס"א ואם תבוא מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתוק עד שתתבטל המחשבה], דאם ימשיך להתפלל ברכה שלימה בעודו חולם בדרגא כזאת שאינו זוכר שהוא מתפלל עתה, הו"ל מתעסק, ואינו נחשב שאמר כלל את הברכה, וודאי אחד שהתפלל י"ח ברכות בשמו"ע במקום להתפלל י"ט לא יצא יד"ח, אבל הרשב"א מיירי בברכה ראשונה ששם הוא סידור שבחיו של מקום, והתם אינו בדין שיפנה לבו כ"כ עד שאינו מרגיש שעומד בתפילה, אפי' אם ישתוק, וזה מעכב, ולפ"ז א"ש אמאי המ"ב לא הזהיר גם גבי ק"ש שלא יפנה לבו באמצע פסוק ראשון, כי אם יפנה יצטרך להתחיל מהתחלה, דזה ודאי אינו מצוי שבפסוק הקצר הזה אדם יגיע לחלום כזה עד שאינו זוכר כלל שהוא כעת מקבל ע"ע עול מלכות שמים, ולפ"ז כשהמ"ב כתב דצריך להבין פירוש המילות כוונתו להרגיש שמדבר לפני המלך וזה מעכב משום כי אינו בדין שמסדר שבחים ואינו מרגיש לפני מי הוא עומד ואינו מתרכז במה שהוא אומר, מיהו אכתי אין ראי' שאם הוא מפסיק בין המילים וחולם ושוב חוזר בו, זה ג"כ נחשב שלא כיוון באבות, ע"ז בא הרשב"א וחידש דג"ז מעכב אם חולם כ"כ עד שאינו זוכר שעומד עתה בתפילה.

ניתן לשמוע את השיעור בקו ייעודי של כל שיעורי הגר"ש קניבסקי שליט"א: 0733212004

[השיעור הנוכחי בשלוחה 4 ואח"כ 2]

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 493

שאלות המצוות וביאורי תפילה

אדר תשפ"ג

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

תשובה:

א. הכלל הוא שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך מקומו אבל כלי שמוקצה מחמת חסרון כיש אסור לטלטלו אפילו לצורך מקומו (שו"ע סי' ש"ח סעיף א').

ב. מחשב נחשב מוקצה מחמת חסרון כיש, היות שכל מכה שיקבל עלולה לקלקל אותו, ולכן מאוד נוהגים ולא משאירים אותו בכל מקום, וכן לא נותנים לילדים לשחק בו, וא"כ אסור לטלטלו אפילו לצורך מקומו.

ג. העצה היחידה היא לפי שיטת המשנ"ב (סי' ש"ח ס"ק קט"ו) שיכול לטלטלו ע"י מקל או כל דבר אחר, שזה נחשב טלטול מן הצד לצורך דבר המותר שזה לצורך מקומו, או יכול להזיזו ברגלו. אבל לפי "חזון איש" (או"ח סי' מ"ז ס"ק י"ד) גם זה אסור.

ברר לצורך סעודה והסעודה התאחרה

שאלה: בשבת בבוקר בשעה 10:00 בררו את הסכומים לצורך הסעודה וערכו את שולחן השבת כדי שיהיה מוכן לשעה 10:30 כפי שנוהגים מידי שבת, ולמעשה התעכבו והסעודה התחילה רק בשעה 11:00, האם עברו בשוגג על מלאכת 'בורר' בשבת ח"ו?

תשובה:

היות שבשעה שערכו את השולחן כוונתם היתה לאלתר (שהוא חצי שעה) אין עליהם שם 'בורר' ולא נחשב למלאכה כלל, כיון שעיקוב תחילת הסעודה לא היה מחמת העורך כלל, אלא מאדם אחר. אבל לכתחילה אם הכינו לצורך לאלתר, אין לדחות לאחר זמן, ולכן מי שמקלף פירות וכד' על מנת לאכול לאלתר, לכתחילה לא יתחרט ויחליט לאוכלם לאחר זמן (שעה"צ סי' ש"ח ס"ק ה').

הניח מכסה חלבי על סיר בשרי

שאלה: טיגן בצל בסיר בשרי שאינו בן יומו, ובטעות הניח עליו מכסה חלבי שאינו בן יומו, מה דינו?

תשובה:

א. הכלל הוא שבצל חוששים שנחשב דבר חריף, ולכן אפילו כשאנו בן יומו הופכו להיות כמו בן יומו.
ב. כמו כן חוששים שהוא דבר חריף ומוציא כל בליעה מן הסיר ונעשה כטעם ראשון (שו"ע יו"ד סי' צ"ו).
ג. אף שהבצל למטה ולא נוגע במכסה, ע"י ההבל שהיה בתוכו נחשב כאילו האוכל שלמטה נגע במכסה.
ד. וא"כ נמצא שהכלי קיבל טעם ראשון בן יומו מהסיר הבשרי, וגם טעם ראשון בן יומו מהמכסה החלבי, ויש בו בליעת בשר וחלב ואין לאוכלו, וכמו כן יש להגעיל את הסיר.

התחייב בתשלומים ל'חידר' ועבר למקום אחר

שאלה: התחייב בתשלומים ל'חידר' לבנית מבנה חדש, ולאחר זמן עבר לשכונה אחרת, האם עדיין צריך להמשיך לשלם, או שמא כיון שילדיו כבר לא לומדים ב'חידר', אינו צריך כיון שעל דעת כן לא התחייב?

תשובה: יש אומדנא שהדרך הוא להתחייב ל'חידר' שהוא שייך אליו, אבל כיון שעבר למקום אחר, על דעת כן לא התחייב, ובכל זאת שמא יש כאן נדר לדבר מצוה, ויש לעשות שאלה על נדרו (הגר"י סילמן שליט"א).

אונן בהפרשת תרומות ומעשרות

שאלה: אונן שרוצה לאכול ויש לפניו פירות שהם טבל ודאי, האם מותר לו להפריש מהם תרומות ומעשרות?
יסוד השאלה הוא, היות ואונן אסור לקיים מצוות, האם מותר לו להפריש, ועוד כיון שאסור לברך שום ברכה, ומותר לאכול בלי ברכה (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' רמ"א סעיף א'), א"כ גורם להפרשת תרומות ומעשרות בלי ברכה, והרי קי"ל (סי' של"א סעיף ל"ב) ערום לא יתרום כיון שאסור להפריש ללא ברכה, או שמא היות ואונן פטור ממצוות מותר להפריש בלי ברכה.
תשובה: מצד עצם ההפרשה כיון שאסור לאונן לאכול מאכלות אסורות, מותר לו להפריש תרומות ומעשרות, כי זה צורך האכילה.

חיוב נטילת ידים בגילוח הראש או הזקן

שאלה: המגלח פאותיו או זקנו, האם צריך ליטול ידיו?
תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' ד' סעיף י"ט) שהמגלח ולא נטל ידיו מפחד שלושה ימים, ע"י שם. וזה בכל סוגי הגילוח, בין בתער, בין במספרים, בין בסם ("כף החיים" שם ס"ק צ"ג).
וכל זה לגבי גילוח שיער הראש, אבל גילוח הזקן או הקוצץ פאותיו אינו מחייב נטילת ידים (הגר"ש אויערבך זצ"ל "הליכות שלמה" שם).

חיוב נטילת ידים בתספורת של חאלקא

שאלה: מי שמתכבד לגזור כמה שערות בתספורת חאלקא, האם יש חיוב נטילת ידים?

תשובה: המגלח אחרים חייב בנטילת ידים, כי בדרי"כ נוגע בשערות המסונפות מזיעה, או נוגע בראשו של המסתפר ("כף החיים" סי' ד' ס"ק צ"ב). אבל המתכבד לחתוך מעט משערות הקטן בן ג' שנים כנהוג, אין זה מצריך נטילת ידים ("הליכות שלמה" שם). ויש שהחמירו על עצמם (הגר"י זוננפלד זצ"ל, וכן נהג מרן הגר"א זצ"ל שטינמן זצ"ל).

מצאו טעות בקריאה של מפטיר

שאלה: באמצע עליית מפטיר מצאו טעות בספר התורה, מה עליהם לעשות?

תשובה:

א. אם זו קריאת מפטיר של שבת רגילה, יגמור קריאתו ולא יברך אחריה, ואח"כ יקרא בנביא.
ב. אם זה מפטיר של שבת יו"ט או של ראש חודש, או של ארבע פרשיות, שקריאת המפטיר בספר שני היא לחובת היום, יש להוציא ספר תורה אחר, כמו כשיש טעויות באמצע קריאת הפרשה של שבת (משנ"ב סי' קמ"ג ס"ק כ"ג).

ספק בברכת הגומל

שאלה: מי שמסופק אם דינו לברך ברכת הגומל או לא, האם יש לו איזה עצה לצאת מדי ספק?

תשובה: כשיברך בבוקר ברכת "המעביר שינה וכו'" ברוך אתה ד' הגומל חסדים טובים לעמו ישראל, יבקש מעשרה אנשים להקשיב לברכתו, וכשיסיים ויכוון שאם חייב בהגומל יוצא בברכה זו ידי חובת הגומל (הגר"ש אויערבך זצ"ל).

נכבה הגז בשבת

שאלה: נכבה הגז בשבת, האם מותר לכסות את הסיירים במגבות, כדי שלא יצטננו?

תשובה: אסור להטמין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל, ואפילו אם נתבשל כל צרכו (כמבואר בשו"ע סי' רנ"ז סעיפים א' ב' ז'), ולכן אסור לכסות את הסיירים במגבות, א"כ מעביר את האוכל לכלי שני, כי בכלי שני מותר להטמין בדבר שאינו מוסיף הבל אפילו בשבת (כמבואר בשו"ע שם סעיף ה'), או באופן שלא מכסה את הסיר מכל הכיוונים (כמבואר ברמ"א סי' רנ"ג ס"א ובמשנ"ב ס"ק ס"ט), ויש אוסרים גם לבני אשכנז הטמנה אפילו במקצת ("חזון איש" או"ח סי' ל"ז ס"ק י"ט).

טלטול שער החצר בשבת כשיש עליו פנס חשמלי

שאלה: על שער המפריד בין הרחוב לחצר תלו פנס חשמלי כדי שבמשך השבוע הרכבים הנוסעים ברחוב ישימו לב שהשער סגור. האם מותר לפתוח את השער ידנית בשבת, או שמא הוא בסיס לפנס הקבוע בו?

תשובה: שולחן שיש עליו נר נעשה בסיס למוקצה אם אין עליו דבר המותר (שו"ע סי' רע"ז סעיף ג', ומשנ"ב ס"ק י"ז), אולם דלת אפילו שיש עליה דבר מוקצה לא נעשית בסיס לפנס משום שהיא חשובה ומשמשת לבית, ובטלה אצלו ולא לפנס (משנ"ב שם ס"ק ז'). וכמו כן, שער החצר בטל לחצר ולא נעשה בסיס לפנס, ומותר לפתוח את השער בשבת.

טלטול מחשב המונח על שולחן השבת

שאלה: בליל שבת לפני הקידוש ראה ששכח את המחשב על השולחן, מה עליו לעשות?

ניתן לקבל את הגיליון על פי בקשה A036194741@GMAIL.COM

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 97

"אשרי מי שבא לכאן – ותלמודו בידו"

ויקהל פקודי
חשפ"ג

הספד על מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל – ככלות שנה להסתלקותו, בבית הכנסת לדרמן

מנהג תרומת לחם לעניים ביום שישי הנקרא תמיד

היה מנהג בעיר מקנ"ס שבכל יום שישי הגבאי של הצדקה היה מסתובב בעיר, משעה 12 עד ארבע, והיה צועק ברחובות 'הביאו את התמיד' 'הביאו את התמיד' הרי בזמנו לא היו קונים לחם במאפייה, וכל משפחה קנתה חטים או קמח והכינו לבד בצק, אח"כ שלחו את הבצק לתנור הציבורי במרכז העיר, ובשעה 12 בצהריים החזירו את הלחם מהתנור, ואז היה בא הגבאי ומבקש שיתנו לחם גם לעניים לצרכי שבת, ואכן הם היו נתבעים ונותנים, וכל יהודי היה תורם כיכר לעניים, ויש שנתנו שנים ושלושה כיכרות, זה היה מנהג העיר מקנ"ס, שהיו תורמים לחם לעניים ביום שישי, וקראו לו תמיד.

ולמה צדקה זו נקראת תמיד, כנראה, זכר ללחם הפנים שהיה מונח על השולחן "לפני תמיד" למרות שבכמה דברים בתורה נאמר תמיד, כמו קרבן התמיד ותלמוד תורה, מ"מ דברים אלו אינם תמיד ממשי, שהרי קרבן התמיד היה קרב רק פעמיים ביום, ומצוות ת"ת פסק הרמב"ם להלכה, שאם קרא ק"ש שחרית וערבית יצא ידי ת"ת, אבל בלחם התמיד צריך שיהיה מונח תמיד על השולחן, ולא היה רגע אחד שהיה השולחן ריק, וכמו שאמרו במנחות "זה מוציא זה מכניס" ולכן נקראת צדקה זו תמיד, ע"ש הלחם של גבוה שנאכל ביום השבת, שהיה תמיד לפני השם.

ואמנם סידור לחם הפנים על השולחן, ואכילתו, היו בשבת, מ"מ אפיית הלחם היתה ביום שישי, שאפייתו אינה דוחה את השבת, וע"ש זה היו אופים לחמים ביום שישי, שיהא לעניים לשבת.

ולפי המתואר למעלה, מסתבר, שמנהג זה מקורו מהעיר טולדו, כמו שאר מנהגי העיר, וא"כ מנהג זה היה בעירו של הרא"ש, ונראה שזה כוונת הרא"ש לפרוע את התמיד בכל שישי, שיקפידו לפרוע את הצדקה של הלחם לעניים ביום שישי – הנקרא 'תמיד' ולפי זה דברי הרא"ש ברורים, שכולם בעירו הבינו מה זה תמיד, וזמן פירעונו ביום שישי. לפני כשנתיים שלחתי את הפירוש לר' חיים, ואינני יודע מה הוא הגיב.

חששו של מרן הרב שך – שלא יזכה ל'תלמודו בידו'

זכיתי להיות מקורב אצל מרן הרב שך, וזכורני שלעת זיקנתו הוא היה מתאונן ומצטער על כך שהוא שוכח את תלמודו (הרי כשהאדם מזקן נחלשים כל אבריו, גם המוח נחלש, והתאים של הזיכרון הם הראשונים להיפגע - לעת זיקנה) והיה חושש ממה שאמרו בפסחים (א, ג) שרב יוסף בנו של רבי יהושע בן לוי נחלש ופרחה רוחו, ולאחר שחזר לעולם הזה, שאלו אביו, מה ראית למעלה? אמר לו, עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה (והכוונה שמי שהוא עניו ושלל רוח בעוה"ז - בעולם האמת הוא למעלה) עוד אמר 'ושמעתי שהיו אומרים: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו'.

הרבי הרב שך היה בצער גדול מזה, שהוא לא יכול לומר שתלמודו בידו, שהרי הוא שוכח מה שלמד, ולאחר זמן הוא מצא בפירושו ר"ח שהביא ב' פירושים בגמ' הנ"ל, ובפירוש אחד כתב מה הכוונה לתלמודו בידו, לא על זה שהוא זוכר את תלמודו, אלא שמתוך מעשיו רואים - שקיים את תלמודו, וזה הכוונה בידו שקיים במעשיו את מה שלמד, ומזה ניכר שלמד ע"מ לקיים, והפירוש הזה נחים את מרן הרב שך.

האדם נבחן לפי השגותיו – כאשר הוא בריא

אמנם אני אמרתי להרב שך, שנראה לי שעדיין ראוי לומר עליו, שהוא בא - ותלמודו בידו, שהרי אין הקב"ה בא בטרונגה עם בריותיו, ולא יתכן שהקב"ה בוחן את האדם לפי היום האחרון לחייו, הרי אז האדם חולה וזקן, ותאי הזיכרון שלו נפגמו, ומה שייך לבחון אותו? ונראה לי ברור שהמבחן של האדם הוא בזמן תקפו, כשהוא בריא וחזק, ואם אז הוא יודע את תלמודו, הרי הוא בא למעלה ותלמודו בידו!

משל למה הדבר דומה, כמו שהיה אצל זקני רבי ברוך ע"ה, שקיבל אירוע מואב בחוה"מ סוכות, ונפטר חודש אח"כ ב"ח חשוון, וכל אותו החודש, הוא היה בלי הכרה, לא יכלו לדבר איתו (לפעמים מצאוהו שהיה מרים ידו לשמים, כאילו הוא פונה להקב"ה אבל עדיין בלי הכרה) ואמרתי לרבי, אם היו שואלים אותו אז באותו חודש, דבר הלכה או משנה, הרי לא ידע כלום, וכי יעלה על הדעת לדון אותו במצב כזה? בוודאי שלא! והוא נידון רק לפי מצבו לפני שחלה, וכך נראה לי לגבי זיקנה, שהיא ג"כ סוג של מחלה, שיש בה חוסר זיכרון, ולא דנים את האדם אלא בזמן שהיה בריא לפני שהתחיל להזקין.

אינני ראוי להספיד את ר' חיים זצ"ל, אבל היות שאני מתפללי בית הכנסת לדרמן, הטילו עלי לדבר.

פרע התמיד בכל שישי

נפתח בדבר תורה של ר' חיים זצ"ל, בספר ארחות חיים הרא"ש כתב בסדר יום השבת "שיפרע התמיד בכל שישי" וצריך להבין מה כוונתו, על איזה תמיד מדובר? ומה הוא שייך ליום שישי?

ר' חיים נאם הדברים למי שאמר, שר' חיים כידוע היה מקיים כך בעצמו, שמדובר במי שיש לו קביעות בכל יום להספק מסוים, למשל מי שקבע ללמוד כל יום דף גמרא, וישנם ימים שלא יכל לעמוד בחיוב שלו, כגון שחיתן את בנו, או טירדות אחרות, אז ראוי שישלים את חיובו באותו שבוע, ולא ידחה את החיובים שלו לשבוע אחר, וזה כוונת הרא"ש לפרוע את התמיד בכל שישי, והיינו לפרוע את חובות לימודיו ביום שישי, כדי שלא לדחותם לשבוע הבא.

ואכן נאים הדברים למי שאמר, שר' חיים כידוע היה מקיים כך בעצמו, שהיה לו סדרי לימוד עם הספק עצום בכל יום, בבלי וירושלמי, ושאר חלקי התורה, והיה קורא לזה "חובות" והרגיש שהוא חייב לפרוע אותם, וכמ"כ שמעתי מבני משפחתי, שמנהגו של ר' חיים היה שבכל ימי השבוע היה מתפנה למנוחת צהריים, חוץ מיום שישי, שאז היה מקפיד להשלים את כל חובותיו מכל השבוע, ולא הלך לנוח.

והנה ר' חיים קיים ממש את דברי הרא"ש לפי פירושו - הלכה למעשה, שהיה לו סדריים וחובות בלימוד התורה - תמידים כסדרן, והיה מקפיד להשלים ולפרוע את החובות הללו בכל יום שישי.

בהיותי מתפלל בלדרמן הייתי במרחק דיי קטן ממנו, ושמת לב שבכל שנה ביו"כ היה ר' חיים אוהז בפרק מרובה, כך הוא למד בסדר מופתי ופרע את כל חובותיו בזמן, ולכן בכל יו"כ אחז באותו מקום.

אמנם לפי הפשט הפשוט לא נראה שזה כוונת הרא"ש, שהרי הרא"ש כתב את ספרו להמון העם, שילמדו ממנו ארחות חיים, וא"כ אין כתב הרא"ש משפט סתום כל כך 'לפרוע התמיד' הרי לא נזכר בשום מקום שחיובי הלימוד של האדם נקראים תמיד, ומנין יבינו הקוראים בו, שהכוונה לסדרי לימוד קבועים? עוד יש להעיר על פירוש זה, א"כ למה לפרוע את החובות דוקא ביום שישי, הרי אפשר ללמוד גם בשבת, ומצוה גדולה היא ללמוד בשבת קודש!

מקום מושבו של הרא"ש בטולדו – ושם כתב ספרו

נראה לי פשוט אחר בכוונת הרא"ש, וקודם לכן ראוי להקדים היכן היה מקום מושבו של הרא"ש שבו כתב את ספרו.

כידוע הרא"ש היה לפני כ 650 שנה והיה מחכמי אשכנז, ומקום מגוריו היה בגרמניה, שם למד תורה אצל רבו המהר"ם מרוטנבורג, עד שציווה עליו המהר"ם לברוח מגרמניה ואז נסע לספרד, והגיע לברצלונה, שהוא הנמל הראשון בצפון מזרח ספרד, משם הוא עבר לעיר טולדו שבספרד, ושם התמנה לרב הראשי של טולדו.

עם מינוי הרא"ש לרב העיר טולדו, הביא לשם הרא"ש הרבה פסקי דין ומנהגים לפי פסיקת האשכנזים, ועד שבא לשם הרא"ש לא היה לספרדים פוסקים אחרים מלבד הר"ף והרמב"ם, ורק על פיהם נהגו בכל ענין, ומאז התמנה הרא"ש לרב העיר, הביא להם הרא"ש את פסקי בעלי התוס' ושאר הפוסקים האשכנזים, הרבה מנהגים של האשכנזים השתרשו בעיר טולדו, מאז בוא הרא"ש לשם לכהן כרב.

לאחר שנים רבות ב'אירוש ספרד' גורשו כל יהודי ספרד, והתפזרו להם בארצות המזרח, ויהודי טולדו גלו בעיקר למרוקו - בעיר מקנ"ס, וכמו משפחת טולידאנו, שזה משמעות המשפחה, שהם באו מעיר 'טולדו' (כמו קורדובו שבאו מ'קורדובה' ומרציאנו שבאו מ'מרסייה') וחוץ ממשפחת טולידאנו, ישנם עוד הרבה משפחות, שגורשו מעיר טולדו בספרד, וגלו למקנ"ס במרוקו. כמו משפחות ברדוגו ועוד.

ואכן העיר מקנ"ס התנהלה עפ"י הלכה, והיו בה משפחות של רבנים מעל 150 שנה, וכל דבר שם התנהל עפ"י התורה, לפי הפסקים והמנהגים של עיר טולדו, היה שם קופת העיר - שאספו כסף לעניים, והיה בה גם בית תמחוי - למי שלא היה לו איפה לאכול, וכפי שפסק הרמב"ם בהלכות מתנות עניים, שמחובת העיר להעמיד בה קופה ותמחוי ע"ש, וכמו בטולדו גם במקנ"ס, היו הרבה מנהגים והלכות כמו האשכנזים, ומקורם היה מהרא"ש שפסק כתוס' והאשכנזים, שלא היו מקובלים בשאר ערי ספרד.

וגם לעת זיקנתו ממש - היה שופע ידיעות בכל התורה, בבלי ירושלמי סיפרא ספרי ותוספתא, הוא ידע את כל התורה! ומלבד זה גם היה תלמודו בידו - על מנת לקיים, שלא הניח דבר קטן או גדול, שלא הקפיד בו ונוהר עליו לקיימו, וכך ניכר היטב תלמודו - מתוך מעשיו. אה! איך אפשר להספיד אדם שבתשעים שנות חייו, היה מתמיד ועמל בתורה ללא הפסקה - כל הזמן!! אני זוכר בבית כנסת הישן של לדרמן, שהוא היה יושב בימים של תעניות ובפתי ביהכ"נ, שהיה לו שם אור, וכך הוא הוגה בתלמודו שעות רבות, כדי להשלים את החובות שלו, זה היה קידוש השם גדול, לראותו יושב ולומד ברציפות, ואין לו בעולמו אלא תורה, והוא השפיע על כולם, שצריך ללמוד ולדעת את כל התורה.

הפרידה מהעולם הזה - בהדרגה

האדם חי בעולם הזה כמה עשרות שנים, וביום פקודה הוא צריך לעלות למעלה ולעזוב את העולם, זה לא קל, הרי האדם התרגל להיות העולם הזה, ואין בבת אחת יתנתק ויעלה למעלה, ולכן הקב"ה עשה חסד עם האדם, והכין אותו לפרידה שלו מהעולם הזה - באופן הדרגתי, ולכן ברא השם את הזיקנה, שאז האדם מרגיש שלאט לאט הגוף שלו נשבר, אין לו שיניים, אין לו זיכרון כל כך, הוא לא רואה טוב, לא שומע טוב, ועוד כהנה וכהנה, וכך האדם מבין שהוא כבר הולך לעזוב פה... ויותר קל לו להתנתק מהעולם הזה. גם אחרי שהאדם נפטר, הוא נפרד בהדרגה מכל מה שיש לו בעולם, ראשית כל הוא עוזב את הבית, ועדיין הקרובים שלו והידידים הולכים איתו ללוויה, אח"כ הידידים והשכנים נפרדים ממנו, ורק הקרובים ביותר באים איתו לבית הקברות, ואחר הקבורה - גם בני משפחתו חוזרים הביתה, ומשאירים אותו לבד, ומעכשיו, זהו, אין לו קרובים, אין לו ידידים, אין לו שכנים, הוא שכת מכולם, ונמצא רק הוא לבדו מול בורא עולם.

כל העוסק בתורה לשמה - זוכה לדברים הרבה

יחידו תגרום להם רק לחיבור, וכך הוא דרגתו של העוסק בתורה לשמה, שהוא רע, ואהוב למקום. ומצינו כ"ב בחז"ל במדרש (פרשת מקץ) על אשת פוטיפר, שהיתה משדלת את יוסף לדבר עבירה אמר לה יוסף "למוד הוא הקב"ה לבחור לו לעולה מאהובי בית אבא (אבא זה יצחק, שהקב"ה בחר בו לעולה) ואם אחטא לא אוכל להיות עולה, וכבר למד הוא הקב"ה להתגלות לאהובי בית אבא בלילה, ואם אחטא לא יתגלה אליי" האבות הקדושים היו אהובים לפני השם, וכל העוסק בתורה לשמה, זוכה ג"כ לדרגה זו. "אוהב את המקום" על ידי עסק התורה כנס באדם אהבה להקב"ה, פגע ממשית את הגאון ר' לייב מינצברג זצ"ל והקשה על הפסוק בישעיה "הוי כל צמא לכו למים" שלכא' לא מובן, מה בא פסוק זה ללמדנו? הרי זה פשוט שמי שצמא הולך למים? וגם כשנפרש פסוק זה על התורה, כמו שפירשו חז"ל, עדיין קשה, הרי זה פשוט, שמי שצמא לתורה שילך לתורה, ומה בא פסוק זה ללמדנו? וביאר בזה הגר"ל מינצברג 'הוי כל צמא' הכוונה צימאון להקב"ה, שמי שצמא לאהבת ה' שילך ל'מים' ואין מים אלא תורה, שאם האדם רוצה אהבת השם שיעסוק בתורה, וע"י מי החכמה והדעת זוכה האדם לאהבת השם, וכמו שאמרו כאן, שזוכה להיות אוהב את המקום, וכן הוא מפורש ברש"י על התורה בשם הספרי, על הפסוק ואהבת את ה' אלוקיך וכו' והיו הדברים האלה וכו' "כיצד היא אהבת השם? ע"י והיו הדברים האלה" שאם תלמד תורה - תבוא ליד אהבת השם.

ראינו כיצד ר' חיים זכה לדברים הרבה

כל המעלות הללו שנשנו בדברי ר' מאיר ראינו אצל ר' חיים, והם דרגות עצומות, אין לי השגה בהם, ולכן אין לי את האפשרות להספידו. וכמו בשנת תש"כ שהיה הספד על הרב מבריסק, נעמד הרב מפונביז להספידו, ואמר, כדי להספיד - צריך להיות בריסקער רוב, בכדי להבין את עומק הדרגות שלו בתורה ויראה, צריך להיות בר הכי! ומי שלא הגיע לזה, לא יכול להשיג את מעלותיו, אותו דבר נאמר אצל ר' חיים, אין לנו השגות ביהודי שעמל בתורה ברציפות 90 שנה, מנעוריו עד זיקנתו, ולמד את כל התורה.

שמעתי שכשר' חיים רצה ללמוד הלכות קידוש החודש, היה לו הרבה שאלות ברמב"ם ה' קידוש החודש, והרי לא כולם מבינים בסוגיות אלו... ובכדי לברר את שאלותיו, היה הולך לאדם מומחה שמבין היטב בסוגיות אלו, ושטח לפניו את שאלותיו, וכך עשה כמה פעמים שהלך לאותו מומחה והציע לו את שאלותיו.

כל הלימוד שלו היה מאהבת התורה, ולכן הוא עסק בכל חלקי התורה, וזכורני לפני 50 שנה שראיתי איך הוא עמל במסכתות קטנות, ובכל מיני ברייתות שלא שמעם לב אליהם, לפי שהוא אהב את התורה! היה לו אהבה לתורה! ולכן הוא הגה ועמל בכל חלקיה.

ר' חיים חיבר פירוש על ברייתא דמלאכת המשכן, ולפני הרבה שנים זכיתי ללמד חומש, עם תלמידים, ועסקנו בפרשיות תרומה תצווה ויקה"פ, ולמדנו ברייתא דמלאכת המשכן, עם הפירוש של ר' חיים, והפירוש שלו האיר לנו את הסוגיות, ע"י שהוא מסביר שם כל פרט, ובהירות, ובדקדוק נפלא.

לימוד התנ"ך מביא יראת שמים

אנחנו שומעים הרבה מראש הישיבה הגר"ג שליט"א שמדבר ללמוד מוסר, ומאידך הרי בני אדם לא אוהבים לקבל ולשמוע מוסר, ותוכחות, ולכן אני מציע שלימוד המוסר יהיה מתוך התנ"ך, ובואו נלמד מר' חיים זצ"ל שהיה בקי עצום בתנ"ך, וידע אותו על בוריו, וכי"ב ראיתי בדרך השם לרמח"ל שכתב 'אם אדם רוצה להיות ת"ח? ראשית ילמד כ"ד כתבי הקודש' אפשר ללמוד כל יום פרק תנ"ך, וכך נמלא את הראש בירא"ש. ואם נתבונן נראה, כמה מוצר השכל יש בכל ספר!! בספר יהושע רואים את הניסים והנפלאות שעשה השם לישראל בירדן, ובכיבוש הארץ, והרי זה דברי מוסר ממש, ומהם האדם קונה יראת שמים עצומה, ובספר שופטים רואים בחוש שאנחנו כבולים עם הקב"ה, ולא יכולים להתנתק ממנו, מי שעוזב את הקב"ה, הקב"ה עוזב אותו, וכך כשחטאו בני"ב באו עליהם אויבים, וכשזעקו להשם וחזרו בתשובה, קם להם מושיע, ורואים שלא עוזר לנו כלום, אנו קשורים להקב"ה בכל מצב ותלויים רק בו.

ואמרת לרבי, שכאשר הוא יבוא לעולם האמת, יכבדו אותו לומר שיעור כמו שהיה בשיא תקפו בגיל ארבעים, שהיה שוכח מכל העולם מסביב, ומעצמו, והיה עסוק ושקוע רק בעומק הסוגיא, אז היה המבחן האמיתי שלו! וזה נקרא תלמודו בידו! וזכורני משנים עברו, שהייתי בא פעמים רבות מחוץ לעיר - כדי לשמוע את השיעור של הרב, ועיקר השיעור והלימוד עברו, היה, לראות את הניתוק מהחולט מהוויות העולם, ומכל מה שסביבו, ואת השקיעות העצומה בעומק הסוגיא.

ר' חיים בא לשם ותלמודו בידו - לשני הפירושים

ר' חיים זצ"ל קיים את דברי הגמרא 'אשר מי שבא לכאן ותלמודו בידו' על בוריים, לפי ב' הפירושים, ראשית כל, אכן היה כל התלמוד בידו,

אם יתן איש את כל הון ביתו - באהבה

אהבת התורה שהיתה אצל ר' חיים, הרי היא עצומה, ולא יאומן איך שהיה מתרפק על התורה בכל זמן, בלי גבול ומידה, וצריך להבין איך הגיע לדרגה כזו של אהבת תורה מפלאה כזו?!

ונראה לי ההסבר לפי מה ששינו במתניתין באבות (ו, א) "ר' מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה" וביאר הנפש החיים מה הכוונה לימוד תורה לשמה, כמו שאמרו חז"ל בנדרים (סב, א) "עשה דברים לשם פעלך, ודבר בהם לשמן" והיינו שהמצוות צריכות להיעשות לשם פעלך, לשם הקב"ה שהוא עשה את המצוות, והדיבור בתורה והעסק בה - צריך להיות לשם התורה עצמה, והיינו שלימוד תורה לשמה - לא הכוונה לשם בדיקות בה', אלא לשם ידיעת התורה עצמה, להתעמק בפשט ובגשמיות של הדברים, כדי להבינם על בוריים, וכמו שכ' שם הרא"ש "לידע ולהבין, ולהוסיף לקח ופילפול"

והנה ר' מאיר הבטיח לנו, שמי שלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה! ומה הכוונה דברים הרבה? ביאר ר' חיים וולוז'ניצר בספרו רוח חיים, שהלומד תורה לשמה זוכה לקבל חשק ורצון ללמוד עוד, לדעת עוד, ולהכיר עוד את התורה, וככל שהוא מתמסר יותר לדקדוקיה של תורה לשמה, כך הוא זוכה לעוד ועוד רצון ללמוד ולהשכיל. וכמו שאמרו חז"ל בברכות (מ, א) "אם שמוע תשמע, אם שמוע בישן תשמע בחדש" והיינו שככל שהאדם לומד עוד ושומע יותר, זה מביא אותו לחפון בתורה, וזה מגביר לו את החשק ללמוד ולדעת עוד.

ונראה לי שזה היה הסוד של של ר' חיים, שאכן הוא עסק בתורה לשמה, וכך הוא קיבל אהבת התורה, ואז הוא למד עוד, וקיבל עוד אהבה וחשק, וכך התמסר עוד לדעת את התורה, על כל כלליה ופרטיה ודקדוקיה. וזה קידוש השם עצום, שהיה אדם כזה בינינו, שהיה דבוק כל כך בתורה, עשרות שנים של לימוד תורה לשמה, ומי יודע אם יהיה לנו אפשרות לראותו בעולם האמת..

כל העולם נברא עבורו, רע ואהוב להקב"ה

הבה נראה את המשך המשנה, לאיזה מעלות זוכה האדם שעמל בתורה לשמה "ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לר' מלמד אותנו ר' מאיר שמי שלומד תורה לשמה, כל העולם נברא בשבילו, היה כדאי להקב"ה לברוא את העולם רק בשביל האדם הזה, כמ"ש בסוף קהלת "סוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא, ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם" וכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה (ברכות ו, ב)

"ונקרא רע" של הקב"ה, והביאור בזה, שהעוסק בתורה לשמה הרי הוא שותף להקב"ה במעשה בראשית, שהרי בזכותו מתקיים העולם, ולכן הוא נקרא רע, שכביכול יש קשר של רעות בינו לבורא עולם, ששניהם שותפים במעשה בראשית.

"נקרא רע, ואהוב" מה הכוונה אהוב? כתב הרוח חיים, שיש שני סוגי רעים, יש רעים שנאמר בהם "הוקר רגלך מבית רעך פן ישנאך" שאם האדם נמצא עם רעו יותר מד, הוא עלול לבוא לידי שנאה, ומאידך יש רעים שנאמר בהם "שמח תשמח רעים האהובים" שאיש ואישה ככל שנמצאים יותר ביחד, ככה יותר מתקשרים זה לזה, והסיבה לכך מפני שיש ביניהם אהבה שכל אחד מהם אוהב את השני, ולכן השהות שלהם

אלה פקודי המשכן

הסדר והחשבון של החיים, הם אבן יסוד בדרכו של בן המעלה, כמו בכל דרך איש המבקש להצליח בעסקיו. דרכו לא תצליח אם לא יזהה את המקומות בהם מעד, ואת נקודות התורפה שיש לסתת וללטש

יש מהפרשות שניתנו על שם אדם, פעמים הוא מעיקר הפרשה ופעמים צדדי לה. פעמים השם נלקח מתחילת הפרשה ונראה כי הוא שם אקראי ופעמים המילה נותנת שייכות לכל נושאי הפרשה. הכלל, מעם עליון יש בכל שם ושם מקריאת הפרשות.

שמות 'ויקהל פקודי', הן דוגמא נפלאה לשמות מנוגדים. כי 'ויקהל' היא לשון אסיפה, ו'פקודי' לשון פריטה של מה שנאסף.

וכעת נבוא לענייננו.

חקמת המשכן כנגד חטא העגל

מעולם לא הייתה עבירה כה גדולה שעשו ציבור כה גדול שהתקבלה תשובתם כל כך מהר. בשבעה עשר בתמוז 'חטא העם הזה חטאה גדולה', וביום הכיפורים התבשרו 'סלחתי כדברך'. אמנם ה'רשימו' של העוון נותר, וביום פקדי ופקדתי, אבל המחילה הושגה ושם הגיעה הדרישה לעשות דירה בתחתונים, שתהיה השראת השכינה תמידית במשכן.

והמשכן הזה, בא בדיוק כנגד פרטי עוון העגל; כנגד תאוות 'קום עשה לנו אלהים', הכינו מקום לה' אלהים אמת.

כנגד המזבח לעגל, הכינו מזבח להעלות לשם ה'.

כנגד נתינת הזהב, נתנו כעת זהב למשכן.

כנגד פריקת הנזמים, באו כעת האנשים על הנשים, נזם וכל כלי חמדה.

הם מינו פקידים ליצור העגל, כעת פקדו על בצלאל על יצירת המשכן.

אלו ששת הקבלות שמקורם מהור בדברי רבינו האור החיים הקדוש (ריש פקודי; לה, כא). הוא ישב ומנה אלו כנגד אלו ודבריו דברי אלהים חיים.

על פניו, נראה כי חיבור שתי הפרשיות ויקהל ופקודי נעשו בעקבות הנושא המשותף ביניהם, הקמת המשכן וכליו בפועל.

כמובן, אין הבנה זו אלא לקטני הדעת. כשחכמים קבעו לסיים את כל התורה כולה בשנה, המינו ברמז את כל ענייניהם, מה קודם למה, באיזה סדר ואופן, היכן יתחילו והיכן יעצרו ובכל דבר יש פשט רמז דרש וסוד. וגם, מדוע פרשה זו מחוברת וחברתה נפרדת.

אילו היינו משתמשים רק בסברות, לא היינו מוצאים ידיים ורגלים. יש פרשות ארוכות מאוד שהתחברו יחד אף שהאורך היה דורש להפריד לשבטות נפרדות. יש פרשות שנושאייהן הנפרדים היו דורשים להפרידן זו מזו, ובכל זאת התחברו.

במקהלות חסידים מתאמרא משמיה דהרבי מקלויזנבורג, אשר אמר על עבודת סבו הדברי חיים מצאנו להעלות עשן במקטרתו מתוך כוונות וייחודים, כי חסיד שלא ברור לו כי באותה עת מכוון הדברי חיים שלוש מאות ייחודים בעת העלאת העשן, אינו חסיד.

ועל אחת כמה סדרי תורה עצמם.

וכך מקובלים אנחנו מרבינו הגר"א, כי אם חו"ל פירשו טעמים בתקנותיהם, בכל זאת עוד השאירו טמונים בסתר לבנם עוד טעמים לאלפים, טעמים גדולים ורמים, כמוסים ונעלמים אשר בסתרי הקבלה סתרם ואינם לאוזן המון בני ישראל, ולצנועים חכמה (מעלות אליהו בתוך ספר עליות אליהו דף טו: הובא במשך חכמה שמות יב, ב).

ממילא המשכילים יבינו שיש סודות נפלאים.

שמות הפרשות

בכלל כל זאת, גם שמות הפרשות אשר ממקום קדוש יהלכון וכך השתדרשו בעם ישראל, וסייעתא יש ביד ישראל קדושים.

אין זו רשימה אקראית, אלא מקבילה מתוככי נפש השב בתשובה. הוא לא נותן זהבו לעבודה זרה כי אם למי שאמר והיה העולם, תיקון על מכוננו, לבטל את הדעה העצמית ולהקדישה לגבוה.

על פי משה

וחדושו של האור החיים צריך ביאור עמוק.

אמת כי נמצאו ששה דברים דומים ומקבילים, אולם לא הם עיקר העניין. כל מהות הפרשה הזו, ממנה מוצא האור החיים מעשי תשובה לעגל, היא פירוט חשבון מדוקדק על כל הגביה ומה נעשה בכל נדבה. דבר זה כלל לא היה בעגל, שם כל אחד הביא מאשר הביא בלי חשבון.

אמת כי בכלי יקר (שם) הרגיש בזאת שלא ביקשו חשבון ממש במעשה המשכן, אלא מעצמו רצה לנקות שמו שלא יחשדוהו.

האמנם לב עניינה של הפרשה, אינו מקביל לחטא העגל?

לרגעים תבחננו

ומסתברא מילתא, כי לא בגנותם של ישראל עסקינו, אלא היא היא מעלתם.

הנפילה בעגל התחילה מהמקום של חוסר חשבון וחוסר סדר. די היה להם באיחור של שש שעות לשיטתם להיקהל על אהרן ולדרוש אלהים חדשים, באגדרלמוסיה פרקו נזמי הזהב וכבר בבוקר השכימו לחטאם.

אילו היו מיושבים בדעתם, מחשבים מה נדרש ומה עושים כעת, מסתבר שלא היינו באותו חטא נורא.

אדם שיודע לחשב את רגעיו עד דקות בודדות, זה אדם שרחוק מנפילות וכישלונות. כנגדו אדם שמרגיש שאין לו מה לעשות עם דקה מיותרת, הוא האיש שאין לו מה לעשות עם שעה מיותרת והוא האיש שאין לו מה לעשות עם חיים שלמים, הכל מיותר בעיניו.

כל החיים הם חשבון אחד גדול, היכן אני כעת, היכן הייתי אתמול. מה עשיתי בשעה האחרונה, ומה אעשה בשעה הבאה,

מה אעשה מחר ומה הם ההספקים אותם ייעדתי. בסיומה של תפילת שחרית אדם יודע היטב האם שפך לבו באמירת פסוקי הזמרה, האם זכר לדקדק באמירת סמני הקטורת והאם דקדק באותיות קריאת שמע. הוא חי בחשבון.

וכנראה זה בכלל לא גנותם של ישראל, אלא היא מעלתם. הם הבינו שאדם חייב חשבון. אם הוא חי בלי חשבון, גם אם עוסק במלאכת המשכן, מוכרח לעשות חשבון, וזו תפארתם של ישראל לעשות חשבון. לא ממקום של חשד.

פירוט החשבון נכנס דווקא באמצע פירוט מלאכת הקמת המשכן, כי זה חלק מהקמת המשכן (כמבואר בכלי יקר שם). לברר חשבונות מדויקים עד תומם, לא להותיר דברים מעורפלים וחסרי בהירות, הכל בדקדוק גדול.

ברכות בחשבון

יתר על כן. חשבון לא עושים רק בסוף החיים או בסוף השנה. חשבון חייב להיערך מדי יום ביומו. בעלי עסקים עורכים מבלאות בסוף יום, מחשבים לדעת האם כדאי להקדים מוצר פלוני לקדמת החנות והאם לייקר את מחירו של המוצר השני.

כי זה היסוד של פרשת פקודי – חשבון עושים על העבר, על העתיד ועל ההווה. מאין באת בעבר, לאן הולך בהווה ולפני מי בעתיד.

מאז שאדם נולד, נשרפים תאי חיים. כל יום וכל שעה, מתה ונמוגה בעת שחלפה, ללא שוב. יום המות מתחיל מרגע שאדם נולד (כלי יקר כ, ג) ו'האדם ימות בכל יום, כי כל יום ימות חלק מחייו ויאבד' (מלבי"ם בראשית ב, טז).

בויקהל באים חשבון. יש דין ויש דיין ויש חשבון על כל המעשים. נפקדים על כל תרומה שהגיעה וכל תרומה שבאה לידי שימוש.

כי תמיד אדם צריך להיות מחושב, לא רק בסוף ימיו.

ואם תמצי לומר, כדי שבסוף ימיו יהיה מחושב, מוכרח לבוא בפקודת רגעים כבר מעכשיו.

נדבת
ידידנו הנכבד
הר"ר אברהם יאיר הללי נ"ו
גילה, ירושלים
להצלחתו והצלחת בני ביתו
בתורה ויראת שמים

לעילוי נשמת
איש תם וישר
ואת יראי ה' יכבד
האדון הנכבד צדוק בן רוזה שם טוב ז"ל
מעלותיו ומידותיו הטובות נודעות לכל מכיריו
יום היא"צ בו אדר
ת.נ.צ.ב.ה.
נדבת בנו יוסי נ"י
להצלחתו והצלחת בני ביתו הי"ו

פרשת ויקהל תשפ"ג

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

קנה עליה לתורה, ומכרה לאחר במחיר יקר

שאלה

ראובן, ממתפללי בית הכנסת השכונתי, קנה באחת השבתות "עליית מפטיר" במאה שקל. לפני תחילת קריאת התורה, ניגש אליו שמעון ממתפללי בית הכנסת, וביקש ממנו בתחנונים שיתן לו לעלות במקומו למפטיר, כי נזכר שבשבת יש יארציט לקרוב משפחתו. ראובן ידע ששמעון הינו בעל אמצעיים כספיים, ולכן התנה עמו שמוכן לתת לו את העליה בתנאי - שישלם לו עבורה לאחר השבת חמש מאות שקל, ושמעון הסכים לכך, ואכן ראובן אמר לגבאי שיכבד את שמעון במקומו.

ביום ראשון כשראובן ביקש משמעון את החמש מאות שקלים, ענה לו שמעון, אינני יודע אם אני חייב לך מאומה, כי העליות לתורה שייכות לכל המתפללים במנין. כמו כן, אפילו אם מגיע לך כסף ממני, לכל היותר אשלם לך מאה שקל כמו שקנית אותו, אבל לא מעבר לכך.

מה הדין?

תשובה

א. מעיקר הדין העליות לתורה שייכות באופן שווה לכל מתפלל באותו מנין. אלא שישאל קדושים הם, ונהגו כדי שלא יהיו מחלוקות - למנות גבאי שיחלק אותם באופן שווה מידי שבוע על פי כללים מסוימים שנקבעו. או ע"פ שיקול דעתו. או שימכרם בתמורה להתחייבות כספית למרבה במחיר, שבוזה יממנו את הוצאות החזקת ביהכנ"ס.

ב. הקונה עליה מסוימת, למרות שלא קנה שום דבר ממשי, התחייבותו נחשבת - כנודר נדר לתת לביהכנ"ס סכום כספי, אם הוא או בא כוחו יעלו לתורה בעליה שאותה קנה.

ג. לאור האמור בנידון השאלה, ראובן שקנאה, מאחר וקיבל מהגבאי את הזכות לתיתה למי שיחפוץ, ומכח זה כיבד בה את שמעון - לכן חייב ראובן לשלם לביהכנ"ס מאה שקל כפי שנדר. חיוב זה קיים, אפילו אם שמעון לא ישלם לו מאומה.

ד. אם ראובן הוא בגדר עני, שמותר לו לקבל כספי צדקה, ובכלל זה, הורו רבותינו גדולי ההוראה שבדור - כלולים גם רוב האברכים שלומדים בכולל ומקבלים מילגת לימודים, במקרה זה - חייב שמעון לתת לראובן חמש מאות שקל כפי שהתחייב לו - מדין נדר לצדקה לראובן העני.

אולם אם ראובן משתכר משכורת חודשית קבועה שמפרנסת אותו ואת משפחתו באופן סביר, במקרה זה - מסתבר ששמעון צריך לשלם לו מאה שקל. אולם לא ניתן לחייבו לשלם גם את הארבע מאות שקל הנוספים שהבטיח, אם מסרב לשלם, ועיין במקורות.

מקורות

גדר הבעלות על העליות לתורה

כתבו התוס' בחולין (פג. ד"ה וחיבו ר"ג וכו'), והרא"ש שם (ס"ח), שאפילו אם אחד קפץ ועלה לתורה למרות שהגבאי קרא לחברו לעלות - פטור העולה מלשלם לחברו או לביהכנ"ס פיצוי כספי על מעשהו. ואפילו שבגמ' שם אמר רבן גמליאל שעבור לקיחת מצוה משלמים - עשרה זהובים, בכל זאת כאן פטור מלשלם לו סכום זה, מאחר וחז"ל תיקנו שהעליות לתורה שייכים באופן שווה לכל המתפללים באותו מנין, וממילא לכל אחד מהמתפללים יש את הזכות לעלות בכל עליה שירצה, כולל בעליה הראשונה שנותנים אותה לכהן. אלא שכדי שלא תהיה מחלוקת ומריבה בביהכנ"ס, לכתחילה נותנים לכהן לעלות ראשון כדי לקיים מצוות "וקדשתו", ואחריו ללוי, ולאחר מכן גבאי ביהכנ"ס מחלק באופן שווה את העליות בין המתפללים לפי כללים שנקבעו או לפי שיקול דעתו. ושאר המתפללים יוצאים ידי חובת העליה לתורה מדין - שומע כעונה.

אבל למרות החלטת הגבאי - אין ביכולתו ולא ביכולת כל המתפללים, להפקיע את הזכות והחובה שהטילו חז"ל על כל אחד מהם לעלות לתורה בכל שבעת העליות בשבת או בשאר העליות שבימי השבוע. לפיכך אע"פ שודאי ראוי לנהוג כמנהג ישראל, ולמנות גבאי שיחלק את העליות כראוי בין המתפללים כדי למנוע מחלוקת, ובפרט בביהכנ"ס שהשכינה שרויה שם, אולם למרות זאת, אם אחד מהמתפללים נהג בחוסר הגינות ולקח לעצמו עליה שנמסרה למתפלל אחר, היות ולקח דבר שלמרות החלטת הגבאי ולמרות מכירתו - הוא עדיין נשאר שייך גם לו, לכן העולה פטור מכל תשלום לביהכנ"ס או לאדם שהגבאי קרא לו לעלות.

חיובו של שמעון, אם בכוונה הטעה את ראובן

לפיכך גם בנידון השאלה דנן, אם שמעון היה טוען שהוא התכוון מראש לשטות בראובן שקנה את המפטיר, ולנהוג עמו בחוסר הגינות, ובניגוד למקובל בקהילות ישראל - לא היה ניתן לחייבו ממון עבור עלייתו כפי שהתבאר לעיל. אולם במקרה זה - למרות ששמעון לא היה משלם כסף לראובן, בכל זאת ראובן מצידו היה

חייב לשלם את המאה שקל שנדר לבהכנ"ס מדין נדרי צדקה. כי מצד ביהכנ"ס - הוא קיבל את עליית המפטיר לעשות עמה כרצונו, ועל דעת הזכות הזו שקיבל, נדר לביהכנ"ס. ולכן אין שום קשר בין התחייבותו לביהכנ"ס, לבין התנהגות שמעון אליו. אולם בנידון השאלה מודה שמעון, שאכן התכוון לשלם לראובן עבור עלייתו למפטיר, וגם כעת הוא מוכן לשלם לו מה שהוא חייב בודאות. אבל מכיון שלמעשה הוא לא קנה מראובן שום חפץ או דבר ממשי, וגם לא עשה קנין לחייב את עצמו בתשלום, מסתפק כעת שמעון, האם הדיבור בלבד מחייבו לשלם כשקיבל דבר שאין בו ממשות. ואע"פ שמבואר בשו"ע (ח"מ סי' סו, י) שהקנין מועיל לחייב את האדם גם בכסף שאין לו, וגם בדבר שלא בא לעולם או שאין בו ממש וכו', אולם בנידון דנן לא עשה שמעון קנין.

המקור לחיוב תשלום שכר גבוה לעני

כתב השו"ע (ח"מ סי' רסד, ז) שאם היה אסיר בורח מבית האסורים, והגויים גילו זאת ורדפו אחריו לתופסו, והגיע האסיר לנהר שניתן לעבור לגדה השניה שלו באמצעות סירה בלבד, ותמורת כך גובה תמיד בעל הספינה למשל עשרה שקלים, אולם הפעם כשראה את דוחקו של האסיר להימלט, דרש ממנו חמישים שקלים, והאסיר הסכים לכך, ולאחר שהעבירו את הנהר טוען האסיר לספן - שהתכוון לשטות בו בלבד - הדין עם האסיר וישלם לספן עשרה שקלים בלבד, כמקובל עבור עבודה כזאת. וכתב שם הקצות (ס"ק ד) שאם הספן היה עני והאסיר הבטיח לו חמישים שקל - חייב לתת לו חמישים שקל מדין נדר לצדקה. וכמו שפסק בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג שהובא להלכה ברמ"א (ח"מ סי' פא, א) וע"ש בקצות.

לאור האמור, גם בנידון השאלה דנן, למרות שמצד דיני ממונות לא קיבל שמעון מראובן שום דבר ממשי שחל עליו קנין, אבל אם ראובן הינו בגדר עני שרשאי לקבל צדקה, ושמעון התחייב לו בדיבורו שאם יתן לו את זכות עליית המפטיר, הוא ישלם לו תמורתה חמש מאות שקל, מאחר וראובן קיים את התחייבותו - חייב שמעון מדין נדר לצדקה לשלם לראובן העני חמש מאות שקל. והיות והורו רבותינו גדולי ההוראה שבדור, שרוב המוחלט של האברכים, רשאים לקבל מילגת לימודים מהכולל שלומדים בו [למעט אברכים עשירים או אותם שמחזיקים אותם קרוביהם העשירים בעין יפה], לפיכך אם ראובן הינו אברך - חייב שמעון לשלם לו חמש מאות שקל.

אולם אם ראובן הינו אדם שמשתכר באופן סביר לפרנסתו, ולכן איננו רשאי לקבל צדקה, ושמעון גם כן מודה שלא התכוון לנהוג במרמה ולחטוף ממנו את עליית המפטיר, אבל מעוניין לשלם לו רק מה שאכן מגיע לו. היות וקיבל ממנו דבר שאין בו ממש שלא חל על כך שום מקח, וגם התחייבותו נעשתה בדיבור בלבד, לכן מסתפק, האם למרות זאת הוא חייב לשלם לראובן עבור עליית המפטיר. ואם כן - כמה?

הסיבה לחייב את שמעון במאה שקלים

והנה ביחס לחיוב של המאה שקלים עבור עליית המפטיר - נראה ששמעון חייב לשלמו לראובן. חיובו נובע מהגדר שחידשו חז"ל שנקרא "בההיא הנאה". ונבאר זאת בס"ד לאור דברי הנתיבות בביאורים (סי' קעו, ס"ק ג) בתוספת הרחבה לנושא: כל חפץ ממשי או קרקע אם רוצה להעבירו במתנה או למוכרו לשני - אין הבעלות עוברת ללא מעשה קנין, כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' קפט, א). ולכן אפילו אם המוכר והקונה אמרו בפני שני עדים שמעוניינים למכור ולקנות את החפץ במחיר מסוים, ולהעביר את בעלותו מאחד לשני - עדיין לא חל שום דבר, וכל אחד מהם יכול לחזור בו מדיבורו.

אולם אמרו חז"ל, שמועילה התחייבות הדדית של שני אנשים בדבר שאינו ממשי, ואפילו אם לא בא לעולם, באופן שלשני הצדדים ישנם זכויות וחובות שווים. כמו שמבואר ברמ"א (ח"מ סי' רנ, יג) לגבי שני אנשים שמשחקים בהימור, שסיכמו ביניהם, שמי שהימר נכון או למשל מי שהקלפים שלו ינצחו וכו' - יזכה בכסף שהניחו שניהם באופן שווה על השולחן. שבמקרה זה - הדבר מחייב את שניהם, ואין בכך משום אסמכתא. כי בתמורה להנאה הזאת שמוכן אחד לתת לחבירו את כספו למרות שאינו חייב בכך, גם חבירו משעבד את עצמו לתת למשחק עמו את כספו. וזאת למרות שבנידון זה, אף אחד לא נעשה פועל לשני, וגם לא הקנה לו בהנאה זו דבר ממשי.

וכך גם פסק הרמ"א (ח"מ הל' שותפים סי' קעו, ג) לגבי שני אנשים שהחליטו להיות שותפים מכאן ואילך, ולהתחלק ברווח שיתקבל ממה שכל אחד מהם ירוויח מעבודתו, שיכולים להתנות ביניהם וללא כל מעשה קנין, שמכאן ואילך כל מה שכל אחד מהם ירוויח, יתן מחצית לחבירו - וזה יחייב את שניהם. כי בהנאה הזו שאחד מתחייב לחבירו מחצית מרווח עבודתו, למרות שאינו חייב לתת לו מאומה, במקביל חבירו מחייב את עצמו לתת לשותפו באופן דומה.

לפי זה אולי ניתן לומר גם בנידון דנן, שביחס למאה שקלים תועיל ההתחייבות על מה שפסקו ביניהם. ומאחר ובדרך כלל, הגדר של דבר שאין בו ממש, דומה לדבר שאינו בעולם, לפיכך גם בנידון דנן - תמורת הזכות שיש לראובן בעליית המפטיר שאותה הוא נותן לשמעון למרות שאינו מחויב בכך, מחייב שמעון את עצמו לשלם לראובן את שוויותה, כפי שראובן התחייב לשלמה לבהכנ"ס. ולאחר ששמעון עלה למפטיר, נמצא שקיבל מראובן את חלקו בהתחייבות זו, ובהנאה שנגרמה לו - חל שיעבוד על גופו לשלם במקביל את שוויותה, כפי שראובן יצטרך לשלם לבהכנ"ס עבור הנאה זו שגרם לשמעון.

למה לא ניתן לחייב את שמעון לשלם בעוד ארבע מאות שקל

אבל ביחס לסכום שמעבר למאה שקלים - לא מצאנו שמועילה התחייבות של "בההיא הנאה", כאשר אין לשני הצדדים זכויות וחובות שווים. ולכן לא ניתן לחייב את שמעון יותר ממאה שקל

על סמך דיבור ללא מעשה קנין, ובפרט שקיבל דבר שאין בו ממש.

כמו כן, אפילו אם היתה שייכת כאן מציאות של מקח גמור, וגם היה על כך קנין, בכל זאת נלע"ד שפטור שמעון מלשלם מעבר למאה שקל. שהרי כתב הקצות (ס"ד רכז, ס"ק א) בשם הריטב"א, שאם רק מחמת דוחקו של שמעון הוא היה מוכן לשלם עבור המקח יותר מהשוויות - יש בכך אונאה, ולכן פטור מלשלם את הסכום שמעבר לשוויות החפץ שקנה. ובנידון דנן הרי עליית מפטיר במנין זה נמכרה במאה שקל, נמצא שכך היתה שוויותה במנין זה. והרי אם שמעון היה נזכר ביארציט של קרובו בתחילת המכירה בביהכנ"ס - הוא היה קונה אותה במחיר זה או בסכום מועט מעבר לכך. והסיבה היחידה שמחמתה הסכים לשלם לראובן יותר היתה - בגלל דוחקו, ולא בגלל שוויותה או שכך היה משלם עבורה מתחילה. נמצא שיש כאן אונאה במחיר, ולכן אפילו אם היה כאן גדר של מקח - התחייבותו בטלה. וכל שכן בנידון דנן שהיה דיבור בלבד, עבור דבר שאין בו ממש, ודאי שלא ניתן לחייב את שמעון לשלם לראובן יותר ממאה שקל.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

חטא העגל

הרמב"ן בתחילת הפרשה כתב וז"ל: ואמר [משה] לכולם ענין המשכן אשר נצטוו בו מתחילה קודם שבירת הלוחות, כי כיון שנתרצה להם הקב"ה ונתן הלוחות שניות וכת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחילה, כמו שאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטוו מתחילה, עכ"ל.

ויש לבאר תחילה את חטא העגל, ומדוע שבר משה את הלוחות, ואת שייכות המשכן לכך.

חז"ל, רבותינו הראשונים הכוזרי, הרמב"ן ועוד, ושאר מפרשי התורה - התקשו להבין מה היה חטא העגל, מי חטא בו. וכיצד יתכן שדור דעה לאחר שראו ארבעים יום לפני כן את כל הגילויים הנשגבים והעל טבעיים של השכינה הקדושה, ושמעו את קול ה' מדבר אליהם את שתי הדיברות הראשונות שבעשרת הדיברות, וזכו לראות בנבואה דברים נשגבים שאפילו יחזקאל הנביא לא זכה לראותם. כיצד יתכן שיאמרו על מתכות שפרקו מאזנם באותו היום "אלה אלוהיך ישראל אשר הוציאוך ממצרים"? וכלשון הרמב"ן (בפי' כי תשא לב, ד) "כי אין טיפוש בעולם שיחשוב כי

הזהב אשר באוניהם - הוא אשר הוציאם ממצרים". וכעין לשון זה, כתב גם האורה"ח הקדו' שם (בפסוק ד) וע"ש.

מי עשה את העגל וזבח לפניו?

והנה תחילה נקדים, שמבואר בזוהר הקדוש, ובמד"ד (שמות מב, ו) שעושי העגל והמקריבים לפניו, המחולות וכו' - היו הערב רב, שהם הגויים שגייר משה רבינו לפני שיצאו ממצרים, ולא בני ישראל מזרע אבותינו אברהם, יצחק, ויעקב. ולכן כתוב בפסוק (לב, ו) "וישב העם לאכול ושתו". ואמרו חז"ל שבכל מקום שלא כתוב בתורה בני ישראל, עם ישראל, אלא העם סתם הכוונה היא - לערב רב שגייר משה. אלא שבני ישראל חטאו בכך שלא מיחו בידם. כמו כן נראה, שהיו מעטים מבני ישראל שחשבו בליבם, ואולי גם מעבר לכך, שישנה ממשות מסוימת בעגל שנעשה. ואותם הרגו אח"כ בני לוי. ועליהם נאמר (דברים לג, ט) "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו, ואת אחיו לא הכיר" כמבואר שם ברש"י שהנהרגים היו ישראלים וע"ש.

מה היתה מטרתם בעשיית העגל

על כל פנים בביאור חטאם - יש מכנה משותף ברוב המפרשים עם שנויים מסוימים בפרטים. ונכתוב בס"ד להלן את עיקרי דבריהם כמבואר ברמב"ן, רבינו בחיי, האורה"ח (בפסוקים ד, ח) ועוד. הערב רב, וכל שכן בני ישראל לא איבדו את אמונתם בקב"ה, שהוא בורא שמים וארץ, ומנהיג את העולם, ושרק הוא הוציאם ממצרים ועשה את כל המופתים שם בקריעת ים סוף, ובמתן תורה. אלא ביקשו תחליף רק למשה רבינו, ולא ביקשו תחליף לקב"ה. ולכן אמרו (פסוק ד) "אלה - אלוהיך - ישראל וכו', ולא אמרו אלה - אלוהינו - ישראל. וכך גם כתוב בפירוש בתורה שאמרו לאהרן (לב, א) "קום עשה לנו אלוהים אשר ילכו לפנינו - כי זה משה האיש, אשר העלנו מארץ מצרים - לא ידענו מה היה לו".

והיות ובטעותם סברו שהקב"ה מנהיגם באמצעות כח א-להי מסוים שמאציל לו סמכויות עליונות, וכח זה הוא שליח ה', ובעזרת הכח העצמי שקיבל משה ממנו, הוא יכול להנהיגם ולעשות להם מופתים נגד כל הקמים עליהם. ומציאותם ממצרים עד עכשיו, נתן הקב"ה כח זה למשה רבינו. אולם כעת לאחר שהשטן הטעה אותם, והראה להם כאילו משה מת, צריכים לברוא כח עליון חדש כתחליף למשה, שינהיגם במדבר ושיהיו לו כוחות עליונים מעבר למה שיש לשאר בני אדם. וזאת היתה מטרתם בעשיית העגל, אולם מעולם הם לא רצו כח עליון כתחליף להקב"ה.

ולכן כשיירד משה מההר וראו אותו, הבינו מעצמם שכעת לא צריך את העגל כתחליף למשה, כי ודאי גם עבורם משה עדיף על העגל, והוא ימשיך להנהיגם במדבר. ולכן הניחו למשה לשרוף את העגל ולא נלחמו על כך. שאם הם היו חושבים שהעגל הוא האלוה החליפי שלהם - ודאי שהיו נלחמים עם משה, ומוסרים

את נפשם להציל את האלוה שלהם מכליון בצורה הבזויה בה ביערו משה מהעולם.

ההבדל בין עושי העגל לעובדי עבודה זרה

ובזה ישנו הבדל מהותי בינם לבין העובדי עבודה זרה האחרים. כי עובדי עבודה זרה שמשתחוים ומקטירים לפסילים, ולשאר צורות הע"ז שבדו מעצמם, חושבים שיש בכוחו של הע"ז להועיל להם באמצעות הכוכבים והמזלות, ולהשפיע עליהם טובות מחמת עבודתם אליו, וכפי שביאר זאת הרמב"ם בהרחבה בהל' עבודה זרה (פ"א, ב) וע"ש.

משא"כ יוצאי מצרים רצו להמשיך לעבוד את הקב"ה בלבד, אולם היות ובשעת מתן תורה ראו את מרכבת השכינה הקדושה, וראו שהשור הינו אחד מארבעת הכוחות שמנהיגים אותה. לפיכך הם עשו עגל בדמות השור שבמרכבת השכינה, כדי שהקב"ה יתן להם באמצעות העגל הזה, את הכח מהמרכבה של השכינה להנהיגם במדבר במקום משה.

רצונם בעשיית העגל מכח מידת הדין

והיות והמדבר הינו מקום משכנם של כוחות הטומאה, לכן צריך כח עליון שיוכל להלחם עם כוחות אלו במידת הדין הקשה, ולא כח שיסודו ממידת הרחמים. והיות והשור נמצא במרכבת השכינה בצד שמאל ששם מידת הדין כמבואר ביחזקאל (א, י) לפיכך ביקשו מאהרן שיעשה להם את העגל עם השם א-ל-ה-י-ם שבו מנהיג ה' את עולמו במידת הדין, ולא עם שם הויה הקדוש, שבו מנהיג ה' את עולמו במידת הרחמים. ולכן אמר להם אהרן שיביאו זהב לעשיית העגל, כי שרש הזהב הוא ממידת הדין, ולא יביאו כסף ששורשו ממידת הרחמים.

לפיכך מה שאמרו החוטאים לאחר שיצא העגל "אלה אלוהיך ישראל אשר הוציאוך ממצרים" כוונתם לא היתה לעגל שנעשה מהזהב שהיה לפני דקה באוזניהם, אלא לכח העליון שמחיה את כח הזהב בעולם, שהוא הכח הרוחני שמעלה ינהיגם במדבר במידת הדין עד שיגיעו לארץ ישראל.

מי גרם לעגל שיוכל לדבר?

אולם בעת עשיית העגל מבואר במדרש תנחומא (פ' כי תשא יט), שבאו מכשפים מהערב רב ועשו בכשפיהם שהעגל דיבר. או, מבואר במדרש, שיצירת העגל שדיבר נעשתה ע"י מיכה הרשע, שזרק לאש שעשה אהרן - את מתכת הזהב עליה כתב משה "עלה שור עלה שור" וזרקו לנילוס, בשעה שרצה שאורו של יוסף יצוף מעל מימי הנילוס. ומיכה שעמד אז סמוך למשה, לקח את הקמיע הזה, וכעת השליכו לאש, וזה מה שגרם שיצא מהזהב שהושלך לאש - השור שגעה. ובגלל הפלא שנעשה, הוטעו החוטאים לחשוב שנוצר כאן כח אלוקי חדש - ולכן השתחוו וזבחו לפניו. אלא שמעשיהם כעת היה פולחן לעבודה

זרה שחייבים עבורה מיתה, אע"פ שבתחילה לא חשבו לעשות ע"ז ולהשתחוות לה.

שורש טעותם של עושי העגל

והנה אפילו אם לא התכוונו לכפור בקב"ה, אולם ודאי שיש בעצם מעשה העגל - איסור עבודה זרה שנאסר בלאו "לא תעשו לכם - אלהי כסף ואלהי זהב". ועוד חמור מכך מסביר בספר "משך חכמה" (לב, יט) שדור המדבר חטאו בעצם יסוד האמונה, בזה שייחסו למשה רבינו איזה כח עליון. כי למרות גדלותו הנשגבה של משה מחמת עבודתו העצמית, ושזכה מחמתה להגיע לדרגות נשגבות בנבואה ובשאר דברים, אולם עדין אין למשה כח עליון נוסף מעבר למה שיש לכל יהודי אחר. והקב"ה השתמש בו רק כשליחו להעלותם ממצרים, ולתת באמצעותו את התורה לישראל. וגם אם משה לא היה קיים בעולם - התורה היתה ניתנת ע"י אדם אחר. וכדברי חז"ל, שאם עזרא הסופר שנקרא גם הנביא מלאכי, היה בדורו של משה - היתה התורה ניתנת על ידו.

טעם שבירת הלוחות ע"י משה

וכתב שם המשך חכמה, שזוהי הסיבה ששבר משה את הלוחות, כי פחד שכשם שהעם יחס כח עליון למשה, ולכן כשחשבו שמשה מת עשו להם את העגל כתחליף למשה, כך כשיראו את הלוחות שהביא, שהינם מעשה ידיו של הקב"ה בעצמו, הם יעזבו מרצונם את העגל, וישתחוו ויזבחו מעתה ללוחות הברית, שגם לדעתם הם יותר קדושים, ובעלי כח אלהי גדול יותר מהעגל שעשו. והרי יסוד ושרש האמונה הוא - שאין שום קדושה עצמית לשום אדם, ולאף חפץ ואפילו שהוא של מצוה, מלבד לקב"ה ולתורה הקדושה. ונאסר עלינו לייחס שום חשיבות וכח עליון לשום דבר אחר.

לפיכך בכוונה כדי להמחיש לעם את טעותם - שבר משה את הלוחות לעיניהם - ובכך ראו והפנימו את טעותם הגדולה. ולכן אמר הקב"ה למשה - יישר כוחך ששברת את הלוחות.

סיבת עשיית המשכן

לפיכך לאחר שבני ישראל הבינו את טעותם הגדולה והתחרטו על כך מעומק הלב, אמר הקב"ה למשה, שיעשו להם כעת משכן כדי שהשכינה הקדושה תשרה בו. וכן כל אדם מישראל שיכין את עצמו כראוי - תשרה עליו השכינה. וכלשון הפסוק (בפ' תרומה כה, ח) "ועשו לי מקדש, ושכנתי - בתוכם", כלומר, בתוך כל אחד מבני ישראל. והיינו כדי שלא יחשבו שיש גורם נוסף בעולם שיש לו כח עליון, מלבד להקב"ה ולשכינה הקדושה שבאמצעותה מנהיג את עולמו.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעריכי החיזוק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר דברי רבנו בעל החת"ס בדברי הרמב"ן בעוון העגל:

בחטא העגל ידוע דברי הרמב"ן שעיקר בקשתם היה שאהרון יעשה כדמות משה, וביאור החת"ס שעם ישראל לא האמינו בגודל ערכם שיכולים להתחבר אל הקב"ה בלי משה רבינו ולכן בקשו את העגל שהוא יעמד כאמצעי בינם לבין הקב"ה, ובודאי שחטא זה חטא גדול, ונבאר בגודל מעלתם של העם אפילו פשוטי העם, ע"פ מעשה באחד שנתערב עם התינוקות שנשבו ועיקר טענתו שהוא מרגיש כ"כ אדם שפל שמעשיו הן למוטב והן להיפך זה לא משפיע לשום דבר שבעולם לא למעלה ולא למטה, והחיזוק שחיזקו אותו הוא ע"פ משל בעשיר גדול שבנה עיירות וערים שלמים בשווי של מיליונים וכו' עד שיום אחד פנה אליו אחד מיועציו ויעץ לו שבהשקעה גדולה אפשר לעשות כדמות אדם ואחרי מחשבות נכנס להשקעה הגדולה הזאת ופיזר מהונו ממון רב כדי להגיע לשאיפות הנ"ל, ואחרי כמה שנים נתבשר שהמציאו לו כדמות אדם ושמח שמחה גדולה, וכבר למחרת כשקם בשעה מוקדמת וניסה להעיר את הדמות אדם החדש ראה שהוא לא מתעורר והתקשר לבעל החברה שיצרה האדם הנ"ל וא"ל שכעת כל החברה עדין בשינה ובעוד כמה שעות יפעילו את הצורה הנ"ל ואחר כמה שעות התחיל דמות האדם ללכת אבל בכל ההשקעה הנ"ל ראו שאין לו דעת והוא רחוק מאדם בשר ודם וכשפנו לבעל החברה אמר להם שהוא רק כעת נולד ושהוא יהיה בן ג' שנה יהיה לו דעת, ואחרי ג' שנה הוא נשאר באותו מעמד, ואחרי שהציעו לו עוד מיליונים לבנות אדם עם דעת ראה שהכל שקר ואין אפשרות בידי בשר ודם לייצר אדם עם דעת עם כל המכשור והטכנולוגיה שקיים בעולם. ובודאי שאם היה אפשר לבשר ודם להמציא יצור של אדם בשר ודם, בודאי שהשקעה הייתה כ"כ גדולה בשווי של מיליארדים רבים. ובודאי שאדם שנברא בשווי של מיליארדים לא יחשוב לרגע במיעוט ערכו וגם החברה שיצרה אותו כל הזמן יבדקו במעשיו ובדרכיו ובודאי אם האדם הנ"ל יבכה על פרנסתו העשירים הגדולים שיצרו אותו ידאגו לו לכל צרכיו, וכשאדם מתבונן בעצמו איך שנברא ע"י הקב"ה עם כ"כ הרבה פרטים ודעת כמה צריך לחשוב בגודל מעלתו כמו שמבואר במסילת ישרים שאם האדם נברא לעיני העוה"ז לא צריך שתנופח בו נשמה כ"כ חשובה. וזה החיזוק הגדול כשמתבוננים בפרשת חטא העגל שעמ"י לא האמינו שיהודי יוכל להתחבר אל הקב"ה אלא באמצעות משה, אבל אם האדם מתבונן בגודל ההשקעה לבריאת כזו בריה כמו אדם בודאי יעריך את עצמו ויתחבר אל הקב"ה בעצמו, ובפרט שרואים בעשית העגל שכתב הרמב"ן שחיפשו לעשות כדמות משה ולבסוף לא יצא אפילו דמות האדם אלא עגל זהב שהוא כדמות חיה בודאי צריך להבין כמה יש חשיבות לאדם, וידוע החלום שחיזק מרן המשגיח ר' נתן וכטפינגל זצ"ל שכל הישה"ק לייקווד הישיבה הגדולה שבעולם היו בנפילה גדולה אחרי פטירתו של ראש הישיבה הגאון הגדול ר' אהרון קוטלר

זצ"ל, וחשבו שהכל מתמוטט והמשגיח זצ"ל כינס את כולם ואמר בשיחתו איך שהגאון רבי יעקב שיף שליט"א חלם שהגאון בעל החת"ס בא להעיר את אליהו הנביא שיבוא לגאול את עמ"י ואליהו הנביא לא קם ואח"כ בא הגאון ר' אהרון זצ"ל וניסה להעיר את אליהו הנביא ולא הצליח עד שבאו כמה בחורי ישיבות וביקשו מאליהו הנביא שיבוא ויגאל את עמ"י ואז הגיע הגאולה, וזה החיזוק הגדול בדורנו שבודאי עמ"י בדורנו נמצא בשפל גדול בירידת הדורות ובודאי כשאדם מתבונן איך אפשר שבדור כזה יבוא משיח צדקינו, אבל מצד שני ידוע מה שכתב האר"י זצ"ל שדווקא בדורנו שיש כ"כ הרבה נסיונות והיצה"ר אורב על כל אחד בכל פנה, כידוע כל התחזקות של כל אחד הן בתורה והן במצוות והן במעשה טוב והן בסור מרע בודאי בשמים זה נחשב לפעולה גדולה ואדרבה דווקא בעת הזאת כשרואים כ"כ הרבה נסיונות וכ"כ הרבה צדיקים שנסתלקו מהעולם בשנים האחרונות כעת הזמן לתפוס אומנות אבותינו ולהתחזק בתורה ויר"ש ושמירת העניים ושמירת הדיבור ועי"ז נזכה לגאולה השלימה.

יבואר עוד דברי הכלי יקר בפרשת מקץ:

ידוע דברי המדרש הובא בכלי יקר פרשת מקץ ברוך הגבר אשר שם ה' מבטחו, זה יוסף הצדיק והקשה הכלי יקר למה לא כתוב ברוך הגבר את שם בה' מבטחו אלא אשר שם ה' מבטחו וכתב הכלי יקר כשמתבוננים בשם הויה רואים שבמספר המלא זה המספר הכי קטן מכל כ"ב אותיות שהיינו שאת ויו הוא הגדול שבכולם והמספר הכי קטן מכל כ"ב האותיות זה אות ה' שבמילוי הוא מספר שש וכשיוסף הצדיק רוצה לבטוח בהקב"ה הוא בוטח דווקא באות ה' שהוא מספר הכי קטן באותיות הא"ב להראות כמה הקב"ה יורד לפשוטי העם במספר הכי קטן של כ"ב אותיות ובזה רואים כמה אדם צריך לחשוב כמה הקב"ה חפץ בקרבתנו וכמה הוא מחפש אותנו וכמה צריך להעריך את זה ולתפוס את הזכות הגדולה שיש לנו בפרט בדורנו להתחבר אל הקב"ה כמו שדוד המלך ע"ה אמר מקימי מעפר דל ומאשפות ירים אביון ובודאי כשמתבוננים בתהילים ורואים כשאומרים תפילה למשה איש האלוקים כמה משה רבינו מרבה בהודאה עד שהוא מגיע לפסוק שמחנו כמות עניתנו, כמו שמבואר שם בטרם הרים יולדו וכו' ואילו בתפילה לעני מיד כשמתחיל העני להתפלל הוא אומר ה' שמעה תפילתי ושועתי אליך תבוא, וממשיך בכל התפילה לשפוך את מצוקתיו לפני הקב"ה, ובזה רואים כמה חשוב לקב"ה דווקא תפילה זו שמבואר בספרים הק' שגדולה תפילת העני יותר מתפילת משה ובזה אנו צריכים להתחזק בגודל הערך שיש לדורנו.

ויעוין בספר משר חכמה בפרשת השבוע על הפסוק וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה וכו'

שכתב בגודל הערך של עם ישראל שכללות עם ישראל אין לה שיעור וכשמעיינים בזוהר הק' בפרשת השבוע מאריך ג"כ כנ"ל בגודל אמירת פסוקי דזימרא שאומרים אשר שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו וכתב הזוהר מ"ט לא אומרים אשר שאל יעקב בטחונו או תקותו אלא שברו הכוונה שצדיקים נח להם לשבור את עצמם ולהשבר שבר על שבר הכל עבור הקב"ה כמו שכתוב עליך הורגנו כל היום כי עליך נשאתו חרפה עי"ש (בפרשת ויקהל דף קצ"ה ע"ב)

"והשבות אל לבבך"

מדברי מרן רבינו הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה בעניין לימוד המוסר

מכתבי מרן

"כבר פסק במ"ב (ס"א סק"י"ב) "וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום אם מעט ואם הרבה, כי הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ותבלין היצה"ר הוא תוכחת מאמרי חז"ל". ובשער הציון הביא מחיי אדם שכתב שהוא יותר חיוב מלימוד משניות עיי"ש. ומה טוב עשו בארגון ארחות יושר שמחזקים ומקיימים הלכה זו, וזכו להרבות לימוד מוסר בישראל, וכעת מתחילים ללמוד בספר הקדוש חובות הלבבות על הסדר, וכבר אמר המגיד למרן הבית יוסף שיקבע לימוד בספר חובות הלבבות בכל יום. ואשרי מי שעמלו בתורה וקובע סדר לימוד מוסר בקביעות, ובזכות זה יצליחו לעלות בתורה וביר"ש, ויתברכו בכל הברכות שבתורה".

[מכתבו לתחילת לימוד יומי בספר חובות הלבבות עיי"א ארגון ארחות יושר] "ואאמור"ר זללה"ה הי' מייצץ ללמוד עם ילדים מגיל שבע מוסר אפי' חמש דקות בכל יום כדי שידעו שהעולם אינו הפקר ואדם אין חי לעולם ויש ג"ע וגיהנם כו' ויש ללמוד אתם בספר קל שגם ילדים יבינו כגון ארחות צדיקים וכו' ובמשך הזמן ידבק בהם יראת שמים ויראו תועלת וכשיהי' בהן יראת שמים יהי' הכל טוב בעזה"י".

מתשובות מרן לשואלי

אברך בן עליה, שחש כי אין הוא ממלא את תפקידו בעולמו, שאל את רבינו האידן אפשר להתחזק ולהתגבר בלימוד התורה בהתמדה ובחשק? ייעץ לו רבינו: "תלמד מוסר!"

מנהל ת"ת שאל את רבינו: האם כדאי ללמוד בת"ת "מוסר" מתוך ספרי מוסר עם הילדים? ואמר רבינו בפליאה: "ודאי שראוי ללמוד מוסר עם הילדים! בכל גיל שכבר אפשר ללמוד עמם ומבינים, כדאי ללמוד את הספרים הרגילים והמקובלים".

בן עליה ביקש ברכה ליראת שמים. אמר לו רבינו: "אתה חושב שיראת שמים מוציאים מהכיס?" "א"כ מהי הדרך להשיג יראת שמים? ביקש לברר השואל. ורבינו נענה: "תלמד מוסר! זה הדרך להשיג ולקנות יראת שמים אמיתית!"

רק עיי' מוסר זוכים ליראת שמים ובלי יראה א"א לזכות לתורה! עם תחילת "זמן אלול" בישיבות ובכוללים, נכנס אל רבינו בחור צעיר אשר אך זה עתה התחיל את לימודיו בישיבה. את רצונו הטהור הביע בפני רבינו – ללמוד בהתמדה ולהתעלות בתורה וביראת שמים, אך כיצד זוכים לחשקת הלימוד, לטעם בתורה? מה היא הדרך ומה היא המסילה העולה בית השם? שאל בהשתוקקות. ורבינו נענה להראותו הדרך, וכה אמר: "דבר ראשון צריך ללמוד מוסר, ורק על ידי לימוד המוסר אפשר לזכות ליראת שמים, ובלי יראת שמים אי אפשר לזכות לתורה. ודבר נוסף, צריך ללמוד בהתמדה אפילו שבהתחלה זה קצת קשה, וכמה שלומדים יותר – מקבלים יותר יטעם וחשק ללמוד, ואם תלמד בהתמדה, גם יהיה לך טעם בלימוד ואהבת תורה".

פלוגי נכנס ושאל מה עיקר הדגש להשריש בלב הצאצאים? ענה רבינו: יראת שמים, ובדרך כלל אפשר לעשות זאת על ידי שלומדים איתם מוסר וכמה ללמוד הכל לפי העניין.

זה זיכוי הרבים שלך!

אל מעונו של רבינו נכנס ת"ח המשמש כר"מ בישיבה לתלמידים אשר מגיעים מחו"ל, כאשר בין היתר הוא מוסר שיעורים בהלכה ובמוסר. הוא פנה אל רבינו ושאל: בעוד את שיעורי הגמרא וההלכה אני מכין בקלות יחסית, הכנת שיעורי המוסר אורכים לי זמן רב, מכיון שעלי להכין את הלימוד היטב שיבינו את זה התלמידים, וספרי המוסר קשים מבחינה מסוימת להכנה יותר משיעורי ההלכה, ועיי"כ זה גוזל זמן רב מזמני. האם אני יכול להפסיק את שיעורי המוסר ולהמשיך רק בשיעורי הגמרא וההלכה? סיים את שאלתו.

רבינו שאל את המג"ש: "האם יש למעשה תועלת מהשיעורים האלו במוסר?" והמג"ש השיב שלדעתו יש בזה תועלת.

רבינו פסק: "אם כן אסור לך להפסיק להגיד, זה זיכוי הרבים שלך".

קבוצת בחורים שלומדים בישיבה בה לומדים חצי מהיום, וחצי מהיום עובדים נכנסו להתברך ולהתייעץ.

"על מה ראוי להשים את הדגש בלימוד איתם?" הקדימו ושאלו רבינו הישיבה. "ללמוד מוסר חצי שעה ביום", השיב רבינו.

נשים ונערות יכולות ללמוד בספרי המוסר המתאימים להן

ביקשני מנהל סמינר לשאול את פי רבינו [נ] לפני כינוס לע"נ מרן הגרא"ל שטיינמן [-]: מה המסר הראוי אותו יעבירו בכינוס לבנות ישראל? במה להתחזק לעילוי נשמתו של מרן וצ"ל?

השיב רבינו: "על הבנות להתחזק ביראת שמים!"

ומשנשאל כיצד יתחזקו ביראת שמים ומהי הדרך לכך?

ענה רבינו: "הדרך ליראת שמים היא על ידי לימוד מוסר! ואף נשים ונערות יכולות ללמוד בספרי המוסר המתאימים להן".

[עד כאן מרשימות נכדו ויד ימינו רבי אריה קנייבסקי יו"ר ארחות יושר]

בחור שאל את מרן: "איך אפשר להתגבר על תאוות הכבוד?" ענה מרן: "תלמד מוסר, ואז תראה שהכל הוא דברי הבל ושטות, הכל שעשועי ילדים. חוץ מלימוד התורה הכל הוא רק שעשועי ילדים" [ספר סוד שיח עמ' פ"ד - פ"ה]

אם הוא מתנגד למוסר - זה שטויות

מרן נשאל: כולל ערב בבני ברק שחברי הכולל מעוניינים לקבוע 'סדר מוסר' על חשבון זמן הכולל, זמן הלימודים שם הוא 9:00 - 11:00, ו-10:40 החליטו ללמוד מוסר, אך ראש הכולל מתנגד ואומר שאם יעשו כן זה גזל. ענה מרן: "...הדבר תלוי מדוע מעכב... אם משום שהוא מתנגד למוסר בכלל, זה שטויות ואין לאפוטרופוס כוח על שטויות.

ולענין לימוד המוסר הוסיף רבנו: כבר כתב במשנה ברורה סי' א' ס"ק י"ב שצריך לקבוע אדם ללמוד מוסר כל יום ויום אם מעט אם הרבה וכו' ובשער הציון כתב שהוא חיוב יותר ממשניות ויש עוד במשנה ברורה בענין לימוד מוסר בסי' תר"ג סק"ב ושה"צ.

מרן נשאל: אבא היה לומד ספרי מוסר? ענה מרן: מידי לילה היה לומד מוסר בספרים הרגילים כגון שערי תשובה ומסילת ישרים.

[כל משאלותיך עמי תעי"ג - תעי"ד]

שאלו מ... שהיא מדינה פרוצה כיצד גורמים שהנער לא יהיה מושפע מהרחוב ומהאוויר המורעל שם? מרן ענה: רק מוסר, אבא תמיד דיבר על הצורך ללמוד עם הילדים מוסר. [שם עמ' מ"ה]

לעילוי נשמת מרן רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוקללה"ה

דרכי ההשבה אל הלב

דברי רבותינו בהעמדת ה"ציור" באופן המשפיע ביותר

"וכן מכל המתרחש בעולם אפשר לקחת ציורים חיים כפי הנדרש לרפואת נפשנו, הרי פליטי המחנות באים לחיפה, ונועלים בפניהם שערי הארץ ומוליכים אותם שוב למחנה בקפריסין, איזו הרגשה היא זו. אנו יכולים לקחת מזה למצבנו הרוחני, הרי זה כאילו היינו באים עד שערי גן עדן ומגרשים אותנו משם". [ממ"א ח"ד 253]

[יש להעיר שכדאי מאוד להשתדל לראות הציור במציאות, שכך מתחזק הציור מאוד וכדברי שלמה המלך "טוב לכת בית אבל וכו' והחי יתן אל לבו".]

ד. פירוט הדברים

הפירוט הוא יסוד עיקרי בציור, כמו שכתב הגרא"א דסלר: "הדרך לזה הוא בציורים ובפרטים וחלקים קטנים. כי ענין גדול מורכב מכמה חלקים קשה להרגישו כראוי בבת אחת, וכדי שיוכל האדם להתרכז ולהתבונן בכל פרט בפני עצמו ולהתעורר, נצרך לפרט ענין גדול לחלקים קטנים. והמבקש להסביר לעצמו בדרך כללי לא יועיל כלום. וכן אמר הגרי"ס ז"ל על מאמר חז"ל ש'אש אחד מששים בגיהנום' שצריך לצייר בפרטי פרטים, כמו: אצבע קטנה באש לרגע כמה יכאב, ואח"כ כאב של ב' רגעים וכו'". [ממ"א ח"ד 255]

ה. שינון הדברים

פשוט הוא שכדי לקנות את הציור שיקנה שביטה בדעתו ובליבו צריך לשנון פעמים רבות, וכמו שכתב המס"י בהקדמה: "אין התועלת יוצא מן הקריאה בו פ"א, אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה".

ציור ע"י לימוד מעשי הצדיקים

ישנו עוד אופן של ציור, ע"י לימוד מעשי הצדיקים כמו שאומר הגר"י לווינשטיין: "וכאשר האדם רואה או שמזכיר לעצמו מעשה צדיקים, הנה הוא משתמש בכח המדמה והציור בטוב, ובוה ישג התגברות השכל על החומר, ואז ינוצח היצר. וכמה מייקרים חלק הזה מהמעשה - חכמינו ז"ל עד שאמרו גדולה שימושה יותר מלימודה". [אור יחזקאל מכתבים כ"א]. וכן אמר החזו"א שסיפורי צדיקים הם הספר מוסר הכי טוב. אמנם נראה שהתועלת כשבא ללמוד בשביל שישפיע עליו ולא בקריאה בעלמא, ודווקא בדברים שיכול ללמוד מהם למצבו. וכדי שישפיע בעומק נפשו, יש לשנון הסיפורים, אחרת ההשפעה חיצונית ולא לאורך זמן.

ראינו בדברי רבותינו על הכח העצום של ה"ציור" - היינו המחשת דברי היראה ע"י משלים או ציור הדברים עצמם, [ובדברי רבותינו שיובאו בהמשך נראה דוגמאות לציור] ונשתדל בע"ה לברר את דרך ה"ציור".

א. יצירת מוכנות להשקיע בבניית ציורים ע"י הכרת התועלת העצומה שבה

עבודת הציור היא עבודה הדורשת השקעה, ובלי שיתבסס בהכרת האדם החשיבות והנחיצות שבציור, קשה להצליח בזה. מדברי רבותינו: "ההפרש מה בין צדיק לרשע, הוא רק כח הציור" [הסבא מקלם]. "הגרש"י זצ"ל היה שואל: במה השיגו האבות הקדושים וכל גדולי עולם את מדרגתם? והשיב: הם ידעו את הכח האדיר שבציורי הלב" [הגרא"א דסלר]. העולה שגדלות האדם היא כפי הציורים הרוחניים שיש לו, וכדאי לחזור על דברי רבותינו בחשיבות הציור. [מראי מקומות: חכמה ומוסר ח"א עמ' נ"ח, עמ' ס"ט. דעת חכמה ומוסר ח"א עמ' ק"ל. מכתב מאליהו ח"ד עמ' 252. שערי אורה (להגר"א מילר) ח"ב פ"א - ק'].]

ב. בחירת עניין יסודי להשקיע בו

היות ולהעמדת הציור דרוש השקעת זמן ומאמץ, כדאי להשקיע לבחור מאמר שנראה חשוב ויסודי, ושנראה שיהיה לנו ציור על זה ועליו לעבוד.

ג. מציאת הציור

יש מאמרי חז"ל שהציור נמצא בהם עצמם, וכמו שכתב הגרא"א דסלר: "חז"ל הורו לנו דרך זאת, כי הרי כל האגדתא שבש"ס ובמדרשים מלאה ציורים חיים ומוחשים ממש, ואם האדם ילמדם היטב וישמרם בזכרונם ויעלם על דמיונו, יש בכוחם לפעול על ליבו בלי ספק. לדוגמא, אמרו במשנה 'בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון' (אחד אחד) שזהו ציור מוחשי". [ממ"א ח"ד 252]. בדברי הח"י זצ"ל ישנם הרבה מאוד ציורים, [ויש ספר "משלי החפץ חיים" שהוא ליקוט המשלים של החפץ חיים]. וכן בדברי הסבא מקלם זצ"ל ישנם ציורים רבים. ואפשר לחפש ציורים ומשלים בדבריהם.

יש מאמרי חז"ל שאנו צריכים לחפש משלים מדברים שבזכרוננו, וכמו שכתב הכוזרי בהנהגת החסיד "ומצווה המדמה להמציא ההדור שבצורות הנמצאות אצלו בעזר הזכרון, לדמות אליו העניין האלוקי המבוקש, כמו מעמד הר סיני וכו'". [מא' ג' ה']

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה פרשת ויקהל פקודי תשפ"ג ❖ גליון תקכ"א

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

א. ארון בלא משכן

אַתְּ הַמִּשְׁכָּן אֶת אֶהְלוּ וְגו' אֶת הָאָרֶן וְאֶת בְּדִיו וְגו' (ל"ה י"א-י"ב)

הנה אמרינו בגמרא ברכות (נ"ה א') בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו בצלאל, משה רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא עשה משכן ארון וכלים. והסכים משה לבצלאל.

והקשה הג"ר נתן אדלר זצ"ל (מובא בתשובות חתם סופר או"ח סי' קפ"ח) הא מבואר בפסיקתא (מובא בטור הלכות תנוכה סי' תרפ"ד) שנשלם מלאכת המשכן בכ"ה כסליו, ומשום הכי קוראים פרשת הנשיאים בחנוכה, ורק לא הקימו את המשכן עד אחד בניסן, אם כן מאי נפקא מינה אם לעשות קודם הארון או המשכן, הרי בלאו הכי בשעה שהעמידוהו היו שניהם קיימים. [תו, תיקשי היכן הכניסו הכלים עד ראש חודש ניסן].

א. כסדרת עשייתם כך סדר משיחתם

הנה תירץ הגאון רבי נתן אדלר (מובא בתשובות חתם סופר שם) דקודם שנמשחו לא היה קפידא אם הארון יהא בלא המשכן, ויכול להכניס הכלים באיזה אהל שירצה, אמנם הרי בשעה שנמשחו בתחילת ימי מילואים שהיה באחד בניסן, הרי מסתמא כסדר עשייתם כך היתה הקפידה על סדר משיחתם ומה שעשו קודם היו צריכים למשוך קודם, אם כן כיון שנמשח הארון קודם שנמשח המשכן היכן יכניסו הארון. הלכך קאמר בצלאל דיש לעשות המשכן קודם.

ב. השלמת עשיית הארון

תו יש לומר דעשיית הארון לשים את הבדים ואת הלוחות ואת הספר תורה ואת הכפורת גם זה היה באחד בניסן, ונימא נמי כהך יסוד הנ"ל דמה שהתחיל בתחילה יש להשלים תחילה. ולאחר שהשלימו עשיית הארון היה צריך להכניסו להמשכן.

ג. לא ידעו מתי יהא הצווי

תו יש לומר דלא ידעו מתי יהא הצווי של ההקמה ואולי יהא מיד. אך לא נראה כן דהרי חזינן דה' ציווה קודם על עשיית המשכן ורק אחר כך על הארון, ובפשוטו מטעמא דבצלאל אף שלפניו יתברך ידוע מתי יהא הצווי.

[ועיין בחידושי חתם סופר על התורה לפרשת פקודי שהוציא הגר"י שטרן שכתב ליישב בענין אחר. תו העירוני שבצל"ח ברכות נ"ה א' הקשה קושיא הנ"ל עיין שם].

ב. מצות עשיית המשכן והכלים

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְכֶם קֹדֶשׁ וְגו' (ל"ה ב') פירש רש"י, הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

וכתב בפנים יפות (ל"ה א') דלמשכן לא בעינן האי קרא אלא דוקא לכלים, דהרי המשכן אינו בעידניה, דהבונה כל שהוא חייב, אם כן בבונה קרש הראשון כבר עבר על מלאכת שבת, אך אינו מקיים המצוה דעשיית המשכן גם בבונה כל הקרשים כל זמן שאין היריעות שהוא גמר עשיית המשכן, והרי בדינא דעשה דוחה לא תעשה בעינן שיהא בעידניה, כמו בכלאים בציצית דבשעה שעובר על איסור כלאים מקיים מצות ציצית.

אלא בעינן קרא הנ"ל שעשיית המשכן אינו דוחה שבת, לענין עשיית הכלים, דהתם הוה שפיר בעידניה, דאין בנין וסתירה בכלים, ורק בגמר עשיית הכלי חייב משום מכה בפטיש ובאותה שעה מקיים העשה דעשיית הכלי, אם כן סלקא דעתך דנימא בזה דעשה דעשיית המשכן דוחה לא תעשה דמלאכת שבת.

א. יריעה העליונה

הנה יש לעיין ביריעה העליונות [וכן בכסוי] דאע"פ דאין כאן עשיית אהל, אבל יש לעיין דהוי בונה כיון דחשיבא קבע, [וצריך לעיין בתשובות עטרת חכמים להברוך טעם או"ח סי' ו'], ואם נימא דביריעה העליונה יש בונה, אם כן בעינן קרא גם לענין עשיית המשכן שאינו דוחה את השבת. וצריך תלמוד.

ב. כלי קודם שנמשחה

הנה צריך עיון דאם כן גם לענין עשיית הכלים לא היה בעידניה, דהרי כל שלא נמשח הכלי בשמן המשחה לא נגמרה המצוה ושוב לא הוה בעידניה. ונצטרך לומר דחשיבא מצוה גמורה אף קודם המשיחה. וזה צריך עיון.

ג. כשיגמור יש מצוה בכל העשיה

עוד יש להעיר על הפנים יפות, דיש לדון דשפיר הוי בעידניה, כיון דכשיגמור המשכן יש כאן מצוה גמורה בכל העשייה, וכמו במילה בשבת דיש חילול שבת לפני שגמר המצוה ובכל זאת מילה דוחה שבת מכיון דלאחר שגמר המילה חשיב כל מעשה המילה כקיום מצוה. ועיין לקמן.

ג. למפרע הוה מצוה

הנה כתבנו דאע"פ דעשה דוחה לא תעשה רק אם הוה בעידניה, מכל מקום בכגון עשיית המשכן בשבת חשיב בעידניה, כיון דכשיגמור המשכן יש כאן מצוה גמורה בכל העשייה.

ויש לדון בהאי יסוד בכמה אנפי:

א. כשמחזירו לבעלים הוה מצוה למפרע

הנה כעין זה כתב בר"ך (בבא מציעא ל"א א') בהא דסלקא דעתך בגמרא דעשה דחשבת אבידה תדחה את הלאו של כהן בבית הקברות, ואם כן כהן יכנס לבית הקברות כדי לקחת משם אבידה להשיבו לבעליו. [אלא קמשמע לן קרא שאינו דוחה, דיילפנין מ"והתעלמי' פעמים שאתה מתעלם].

וכתב בר"ן שמקשים על זה, דאינו בעידיניה [ואפילו כשעומדת האבידה בפתח בית הקברות], שהרי הלאו דטומאה עובר מיד כשנכנס לבית הקברות, והעשה דהשבת אבידה אינו מקיים אלא אחר כך כשמחזיר האבידה לבעלים.

ותירץ בר"ן דהמצוה דהשבת אבידה מתחילה מיד, דכשמחזירו לבעלים התקיימה המצוה למפרע, והביא ראיה ממילה בצרעת, דאמרין דעשה דמילה דוחה לא תעשה דקציצת בהרתו, אע"פ שעד שלא גמר המילה לא עשה כלום דהרי מל ולא פרע כאילו לא מל.

[ובאמת צריך עיון דברי הר"ן, דנהי דהתחלת המצווה כשמגביה האבידה, אבל הרי כשמכניס היד נטמא מקודם לפני שמגביה האבידה. ונצטרך לומר דבעצם העיסוק כבר מתחיל המצוה].

ב. תוספות מבואר לא כך

אך בתוספות בבבא בתרא (י"ג א' ד"ה כופין) מתבאר לא כך אלא גם בכהאי גוונא לא הוה בעידיניה, דהרי כתבו דעשה דפרו ורבו אינו דוחה לא תעשה דלא יהיה קדש, כיון דלא הוה בעידיניה, דמשעת העראה קא עקר ללאו, ועשה דפרו ורבו לא מקיים עד גמר ביאה.

ג. מהו לענין ציצית

הנה יש לעיין לענין ציצית, מהו בהיותה מקצתה עליו האם מקיים המצוה, וזה תליא באופן דנפלה הציצית דחוזר ומברך כמה צריך שתשאר עליו כדי שאם מחזירה לא יברך, וכן בסח בין הברכה לעטיפת כולה אימת נתפסה הברכה.

מעתה היאך אמרין דעשה דציצית דוחה לא תעשה דכלאים, הרי בשעה דאכתי אין מצות ציצית, כגון בהיותה מקצתה עליו, הרי איכא איסור כלאים, אם כן לא הוה בעידיניה ודמי ללבוש ציצית בלילה.

ויש לומר דמתעטף בבת אחת, אי נמי כל שאין ציצית אין כלאים אך צריך עיון דמכל מקום נהנה, אי נמי כל שיש כלאים יש ציצית.

אמנם אם הוה אמרין כהאמור דבכהאי גוונא דבסוף מתקיים המצוה חשיבא בעידיניה הוה אתי שפיר.

ד. לא תבערו אש

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (ל"ה ג')

הנה מתבאר מדברי רש"י דהרי צריך עיון הא כל ל"ט מלאכות אסירן בשבת דילפינן מהמשכן, אם כן אמאי קאמר רחמנא דוקא על מלאכת מבעיר.

וכתב רש"י דהוא פלוגתא תנאי, דהיינו דנחלקו (שבת ע"א) רבי יוסי ורבי נתן, רבי יוסי קאמר הבערה ללאו יצאת, ורבי נתן קאמר לחלק יצאת.

והיינו דלדעת רבי יוסי קאמר הבערה בפני עצמה משום דאין בהבערה סקילה אלא רק לאו. ולדעת רבי נתן אמרין דבהבערה חייב סקילה, והא דקאמר רחמנא הבערה בפני עצמה, לומר דחייבים חטאת על כל מלאכה בפני עצמה ואפילו שעשאן בהעלם אחד. וקיימא לן כרבי נתן דהבערה נמי חייב סקילה.

והנה אמרין בגמרא יבמות (ו' ב') דלרבי יוסי דהבערה הוה רק לאו ולא סקילה, אם כן סלקא דעתך דעשה דמיתת בית דין בשריפה ידחה לא תעשה דהבערה בשבת. [אלא ילפינן מ"בכל מושבותיכם" דאינו דוחה].

ולכאורה קשה היאך סלקא דעתך דעשה של מצות שריפה דוחה שבת, הא קיימא לן דכל היכא דאפשר לקיים שניהם לא אמרין עשה דוחה לא תעשה.

והנה אם היה לו אש אחרת מערב שבת, פשיטא דלא הוה שרינן להדליק אש בשבת בשביל מיתת בית דין, דהרי יכול לעשותו בהיתר. ואם כן אף אם אין אש אחרת, הרי יכול לעשות בהיתר, שהרי קיימא לן דכל מלאכת שבת חייבין רק כשעושין כדרכו ואם עושה בשנוי כגון המוציא כלאחר יד או הכותב ביד שמאל, פטור ומיתסר רק מדרבנן, דילפינן ממשכן דכמו במשכן היה כדרכו הכא נמי במלאכת שבת, דזה הוה בכלל מלאכת מחשבת, ואם כן הרי יכול למיעבד בהיתר, שידליקו האש בשנוי כגון שיחזיק בפיו וכדומה, ואם

כן לא יהא כאן איסור שבת.

ויש לדון ליישב קושיין בד' אופנים:

תירוץ א' - ליכא פטור דשלא כדרך

יש לתרץ דלמאן דאמר הבערה ללאו יצאת, ליכא פטור של שלא כדרך, כיון דהאי מלאכה לא ילפינן ממלאכת המשכן אלא מקרא דלא תבערו, אם כן ליכא להילפותא מהמשכן דבעינן מלאכת מחשבת.

אך תירוץ זה אינו מספיק, דאם כן מאי מקשינן בגמרא דיש ביטול פתילה, הרי לגבי ביטול יועיל שנוי.

תו דלענין נראה ברור דאף לר' יוסי דהבערה ללאו יצאת, מכל מקום יהא פטור בשלא כדרך וכן יצטרך מלאכת מחשבת, דאהני קרא רק לענין שלא יהא סקילה אלא רק לאו, אבל לכל שאר מילי יהא דינו ככל מלאכת שבת.

ויש להוכיח כך, דהנה איתא בגמרא שבת (ק"ו א') דר' שמעון סובר דאע"פ דמקלקל פטור בכל מלאכת שבת, מכל מקום במלאכת הבערה [והובל] חייב, ויליף לה מהא דילפינן מקרא דידן דלא תבערו לאסור הבערת בת כהן אע"פ דהאי הבערה הוה מקלקל. וכתבו התוספות ביבמות (ו' ב' ד"ה טעמא) דלר' יוסי בעינן קרא דלא תבערו לגופיה לאשמועינן דללאו יצאת, ואם כן ליכא הוכחה לדינא דר' שמעון, אלא רבי יוסי סובר דמקלקל בהבערה פטור.

חזינן דאע"פ דפטור מקלקל ילפינן מהמשכן אפילו הכי סובר ר' יוסי דאיתיה גם בהבערה.

ויש לדחות דכוונת התוספות אינו דפטור במקלקל, אלא דעכ"פ לית ליה ילפותא דר' שמעון, דאם אית ליה אם כן אימא דלא יהא קרא ללאו אלא רק לחדש דמקלקל חייב.

תירוץ ב' - לא הוה שינוי

יש לתרץ לפי מה שכתב בתשובות מהר"ח אור זרוע (סי' ל"א) דאם מניח קדירה על האש שלא כדרך, כגון שיחזיק בשיניו ויניח על האש, יהא חייב, כיון דגוף הביטול הוה כדרך.

[וזה לשונו, גם נ"ל שאין שינוי מועיל אלא כשגוף המלאכה נעשית על ידי שינוי כמו יונק דהוי כלאחר יד וכיוצא בזה. אבל אם היה בשבת ומעמיד קדירה אצל האש כלאחר יד וכשהיא מתבשלת אין שום שינוי היה חייב].

ואם כן נימא דהכי נמי בהבערה אף אם ידליק שלא כדרך, הרי האש הוה כדרך.

אבל האי תירוצא לא ברירא, חדא, דצריך עיון אם דברי מהר"ח אור זרוע מוסכמים דלא אשכחן כן בשאר קמאי. ואחד מגדולי הדור שליט"א אמר דהיא דעת יחידאה.

תו יש לחלק, דדבריו הם דוקא לענין מלאכת ביטול אבל לא לענין מלאכת הבערה, מתרי טעמי, חדא, בביטול נימא דעצם המלאכה הוה מה שמתבשל ולא פעולת הנחת הקדירה על האש, משא"כ כאן הוי עצם המלאכה פעולת ההבערה, והרי איכא שינוי בהפעולה. תו, דהכא במלאכת הבערה המלאכה הוה בבת אחת עם הפעולה, והרי חזינן (כתובות ס' א') דגונח שיונק חלב מבהמה הוי שלא כדרך. [נ"ה. חזינן דבאופן דנעשה המלאכה בבת אחת עם הפעולה פטור בעושה הפעולה בשינוי].

תירוץ ג' - מקלקל בהבערה חייב

יש לומר דאם נימא דרבי יוסי סובר דמקלקל בהבערה חייב, אם כן נימא דגם שלא כדרך יהא חייב.

וכמו שכתב באבני נזר (או"ח סי' ק"ג אות א') דמהא דמקלקל בחבלה חייב, שמעינן דבחובל לא בעינן מלאכת מחשבת, אם כן גם חובל שלא כדרכו חייב. והכי נמי נימא לענין מלאכת הבערה.

אך גם תירוץ זה לא יתכן, חדא, לפי מה שכתבו תוספות שהבאנו לעיל דר' יוסי סבירא ליה דמקלקל בהבערה פטור.

תו, דאם נימא הכי מאי מקשינן בגמרא (יבמות שם) דבהבערת בת כהן איכא גם מלאכת ביטול, הא לגבי הביטול איכא פטור דכלאחר יד. [אם נימא דלא כמהר"ח אור זרוע הנ"ל].

תירוץ ד' - אי אפשר למיעבד שלא כדרך

אלא צריך ליישב קושיין, דאיירי בגוונא שאי אפשר לעשות שלא כדרך ואפשר להעביר רק כדרך.

[עוד יש לומר דהגמרא (שם) בלאו הכי פריך דיש כאן ביטול, ומשני דסלקא דעתך דיליף מקרבנות, ושם הא לא מחייבין למיעבד שלא כדרך].

הלכות שבת - דיני שבת התלויים בדבור

ועל כרחק באמת מותר, דלא דמי להך דמנחת יצחק, דהכא במונית הנכרי גרם לעצמו, ויש לחלק בין זה לבין אופן דהבצל החכמה (ועליל אות ה') כשידעין שיפוש באמצע ומוכרם לפוש, דהתם הנפשה הוה חלק מהמלאכה, משא"כ במונית זה שהנכרי הולך למקום רחוק אינו חלק ממה שביקש ממנו. ולפי זה שוב כאשר אינו מוכרם לפוש יש להתיר אף כשידעין שיפוש. (ודלא כהאמור באות הקודם). ואולי כשידעין שיפוש הוה חלק מהמלאכה.

ענף ה'

אמירה לנכרי ושאר איסורי דרבנן

א. התירו משום כבוד הבריות

הנה אמרינן בגמרא ברכות (שס) דהתירו לעבור על איסור דרבנן משום כבוד הבריות. ויש לדון האם התירו גם האיסור דרבנן דאמירה לנכרי, מי אמרינן דמותר כמו שמותר שאר איסורי דרבנן, או דילמא אסור, דהתירו רק כשעצם המעשה אסור רק מדרבנן, משא"כ הכא דהוה איסור דאורייתא רק עושהו על ידי נכרי.

ומצאנו דפליגי בזה, דדעת רמב"ן בתורת האדם (סוף ענין מתו מוטל לפניו וכך כתב בשבת צ"ד ב') דאסרינן, [א"ה, ומשמע שם דאיירי דוקא לענין שבות דמלאכת שבת], אך דעת תוספות בבבא קמא (פ"ב סד"ה אומר) דמותר.

ובמשנה ברורה (סי' ש"ב שער הציון סי"ק מ"ב) התיר משום כבוד הבריות רק אמירה לעכו"ם במלאכה שאינה צריכה לגופה דהוה שבות דשבות, חזינן דסבירא ליה דאמירה לעכו"ם לחוד לא הותר. (והובא כל זה בספר משברי ים על עשה דוחה לא תעשה בקיצור כללים כלל י"ג סי"ק כ"ב).

ב. אמירה לנכרי קילא

הנה יש לעיין בהאי דינא בכמה אנפי, חדא, יש לדון באיכא ב' איסורים דרבנן, אחד שכל האיסור נאסר רק מדרבנן, והשני אסור מדרבנן מכיון דאינו עושהו בעצמו אלא על ידי אמירה לעכו"ם, איזה מהן קל.

וכגון אם מוכרם להביא תרופה בשבת לצורך פיקוח נפש, ויש לפניו ב' אפשרויות, או דיכול להביאו בעצמו דרך כרמלית ואז ילך ברגל, או לומר לנכרי שיביאו ואז יסע הנכרי ברכב ויעבור על איסור דאורייתא של מבעיר, ואמרינן דיעשה הקל הקל תחילה, איזה מהן חשיב קל. ולכאורה אמירה לנכרי קיל טפי.

ולפי זה העירוני דתיקשי להצד הנ"ל דלא התירו אמירה לעכו"ם משום כבוד הבריות, הרי מכיון דהתירו משום כבוד הבריות שיעשה בעצמו איסורי דרבנן, אם כן לכאורה אמירה לנכרי באיסור דאורייתא קילא, דהרי אינו עושה המעשה בעצמו אלא על ידי נכרי, ואם כן אמאי לא התירו אמירה לנכרי.

[ויש לעיין בסוגיא דעירובין (ס"ח א') דמפליגין בין שבות שיש בה מעשה כגון הזאה בשבת, לשבות שאין בה מעשה כגון אמירה לעכו"ם].

ג. בין השמשות

תו תיקשי כהנ"ל, דהנה חזינן דשבות דשלא כדרך לא התירו בין השמשות, ואמירה לנכרי התירו בין השמשות, חזינן דאמירה לנכרי קיל. ואם כן היאך נימא איפכא לענין כבוד הבריות, דאמירה לנכרי אסור לכבוד הבריות, אבל שלא כדרך התירו לכבוד הבריות.

[אמנם לא אשכחן להדיא שהתירו שלא כדרך לכבוד הבריות, אך לכאורה לא אשכחן לאיסורא. וצריך עיון].

ד. אמירה לנכרי בשכיב מרע

הנה כתב ברא"ש (בבא בתרא פ"ג סי' נ"ט) דנהי דהתירו לקנות משכיב מרע בשבת, דהתירו לעבור על איסור דרבנן ולעשות קנין בשבת כדי שלא תטרף דעתו עליו, מכל מקום לא התירו לשכיב מרע לתקן מנעול שהוא איסור דאורייתא, ואפילו על ידי אמירה לעובד כוכבים.

ויש לעיין כיון דהתירו איסורים דרבנן לצורך שכיב מרע, אם כן נימא דכל שכן שהתירו גם אמירה לנכרי במלאכה דאורייתא, דאם אינו עושה המלאכה בעצמו אלא על ידי אמירה לנכרי קיל טפי וכהנ"ל.

ענף ד' - הנכרי יעשה לעצמו

א. הנכרי יהא מוכרם לעשות מלאכה

הנה קיימא לן דאין לומר לנכרי לעשות מלאכה, בין איסור דאורייתא ובין איסור דרבנן. אך לדבר מצוה שרינן שבות דשבות. ויש לעיין מהו באופן שאומר לנכרי שיעשה בשבילו דבר המותר, אבל כדי שהנכרי יעשה בשבילו הדבר המותר, חייב הנכרי לעשות מלאכה, כגון שאומר לו להביא לו משהו מהחדר, אבל החדר חשוך ולא ימצא החפץ אלא אם כן ידליק נר.

ב. להתיר

הנה בתשובות בצל החכמה (ח"ד סי' ס"ב) הביא דהראנ"ח התיר בזה ועבד עובדא בנפשיה. והובא בשו"ת כנסת הגדולה (סי' ש"ז בהגהות הסור אות ג'). ובפרי מגדים (סי' ש"ז א"א סק"ד) כתב לחזק דברי הראנ"ח. [אבל במור וקציעה (סי' ש"ז דף י"ז) נחלק].

והביא בבצל החכמה דלכאורה מתבאר בשולחן ערוך (סי' רע"ז סע' ג'), ומשנה ברורה שם סי' ק"ז) כדברי הראנ"ח, דהרי איתא התם שאם שולח נכרי שילך בעצמו לאיזה שליחות, והנכרי הדליק את הנר להאיר לעצמו, אין זה מקרי לצורך הישראל אף שעיקר הליכתו הוא בשבילו. [והך דאסור לומר לנכרי לקנות בשבילו כשאפשר לקנות רק בשבת, שאני התם דגוף הענין לקנות הוא איסור בשבת, ואינו רק היכי תמצא להביא החפץ].

ג. נכרי הנמצא מחוץ לתחום

אך לאידך גיסא, כתב בבצל החכמה (שם) דיש לדקדק לא כך מהרשב"א (שבת קנ"א א') דכתב דאסור לומר לנכרי לשמור פירותיו של ישראל אם הנכרי נמצא מחוץ לתחום הפירות ועל ידי אמירתו יבוא הנכרי חוץ לתחום לשמור הפירות. ותיקשי מהנ"ל.

וכתב לחלק, דהנר אינו לצורך הישראל, אלא הוא רק כדי שהנכרי יוכל למצוא החפץ, משא"כ הא שהנכרי הולך חוץ לתחום, הוה רק לצורך הישראל. [וכן העירו באומר לנכרי שיביא מים חמים ויודע שאין מים חמים, ויצטרך הנכרי לחמם מים, יהא אסור, וכמו שיש לדקדק מהסוגיא בעירובין (ס"ז ב').]

ד. להזמין מונית שיבא מיד במוצאי שבת

הנה דן במנחת יצחק (ח"ו סי' כ"ה) האם מותר להזמין מונית של נכרי מיד לאחר צאת השבת, כגון שאומר להנכרי שיבוא במוצאי שבת למירון להביא את האנשים באופן שיודע שהנכרי יצטרך להתחיל לנסוע באמצע השבת, וכתב לאסור.

ונראה דלפום הא דהבאנו לעיל מבואר היטב פסקא דהמנחת יצחק, דזה דמי לחוץ לתחום דהרי נוסע רק בשביל הישראל.

ה. הנכרי יפוש באמצע

תו דן בבצל החכמה (ח"ו סי' י"ב) האם מותר לומר לנכרי להביא חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים, כאשר ידעין שהנכרי יפוש באמצע, האם דמי להך דנר, או דילמא דמי לחוץ לתחום. וכתב דאינו מוכרע.

ונלענ"ד דכעין זה יהא במי שאומר לנכרי לשמור פירות, והנכרי נמצא בתוך התחום עם הפירות, אך יודע הישראל דעד שהנכרי יבוא לשמור, הנכרי ייצא חוץ לתחום וכתוצאה מאמירתו יחזור.

[וכתב דכל זה אם הוה ודאי, אבל אם ספק יש להתיר משום ספיקא דרבנן לקולא. ויש לעיין דהוה דבר שיש לו מתירין, ותליא בספיקו בכמה מקומות אם בב' פעולות אמרינן דבר שיש לו מתירין].

ו. יכול בלא המלאכה

אך יש לדון מהו באופן שידעין שהנכרי יפוש באמצע אבל לא היה מוכרם לפוש באמצע, ולכאורה יש להוכיח להיתרא, דהנה אם הנכרי יכול למצוא החפץ גם בלא להדליק נר, משמע דשרי. [אף להמור וקציעה הנ"ל שאסור וכדמוכח מהשולחן ערוך (סי' רע"ז סע' ג').] ואם כן הכי נמי אם הנכרי היה יכול להביאו בלא לפוש אלא שבאמצע החליט לפוש יש לדון להיתרא.

אמנם יש לדון לא כך, דהרי אחרי שנפש הא מחוייב להתקדם, והוה כידעין שילך חוץ לתחום ויחזור אע"פ שאינו מחוייב לעשות כן.

ז. הנכרי גרם לעצמו

הנה לפי זה הלוקח מונית של נכרי למירון בערב שבת, ומתנה שיחזירו במוצאי שבת, וידעין שבתוך השבת ילך הנכרי למקום רחוק ואחר כך יחזור, יהא אסור, ולא משמע כן כלל אלא בפשוטו מותר.

ענינים שונים [א']

היה נראה לי בפשיטות דיצא ידי חובתו, אע"פ שכל אחד מהם נכרי גמור, אך הא ידעינן דחד מינייהו ישראל ואם כן יצא ממנו. [ועיין בתוספות ר"ד בבא בתרא ל"א ב' בהא שנחלק על הר"ן].

אך העירוני דכיון דבפועל כל אחד מהם אינו מחוייב, שהרי כל אחד מהם דינו כגוי, אם כן אינם בכלל ערבות. אך לענין הא כלפי שמיא גליא דאחד מהם יהודי והוא בכלל ערבות.

ג. חייב מספק אינו יכול להוציא

אך הרי חזינן דכתב בפרי חדש [לקוטי פרי חדש סי' קפ"ד] דאם אזלינן בהספיקות לקולא מן התורה, אם כן מי שמסופק אם בירך אינו יכול להוציא השני.

ותיקשי הרי כלפי שמיא גליא דשמיא חייב, אם כן נימא דלהשומע יצא מדין ספיקא לקולא. אלא חזינן דלא כדברינו.

אך באמת אם כוונת הפרי חדש דספיקא דאורייתא להרמב"ם הוי הפקעה ולא תליה, אין ראיה כנגדינו, [א"ה. דהרי הוה סברא מיוחדת התם לענין ספק דאורייתא דפקע ממנו החיוב]. אך אם נימא דזה רק תליה, אם כן שפיר יש ראיה מהפרי חדש דלא כדברינו.

ד. הפקעה או תליה

אך תיקשי דאם נימא דדעת הפרי חדש דאינו הפקעה אלא תליה, הרי התם איירי שמברך לעצמו ואם כן לא בעינן ערבות, דהרי בגוונא דידן בשני גויים, אם קוראים קריאת שמע בפעם הראשונה, הרי לא בעינן לדין ערבות ולדין בר חיובא, אלא דהישראל שבהם קורא לעצמו וממילא יוציא את השומע, רק כל הנידון הוה רק בקורא פעם שניה כדי להוציא. [והעירו דכבר דנו על הפרי חדש בהא דכתב דאם דרבנן גרע].

ענינים שונים [ב']

להדיא, לא תועיל הברכה, כהך דרשב"א דאינו בדין. [דכתב ברשב"א (נכרות מ"א א' בסופו, מובא ברמ"א סי' רי"א סע' ה') דאם בירך על פרי שאינו משבעת המינים ולא נתכוין להדיא לפטור גם את הפרי משבעת המינים, לא נפטר הפרי משבעת המינים, שאינו בדין שיפטור מי שאינו חשוב את החשוב דרך גררא]. ואם כן הכי נמי בנידון דידן, לא תועיל הברכה על הטלית לאחר שחיובו נעשה מדאורייתא.

[אך בטעה שחשב שהוה טלית שאולה ובאמת היה שלו, אז תועיל הברכה, כמו בלא ידע שזה שבעת המינים וחשב שזה פרי עץ אחר, דבכהאי גוונא מהני ברכתו].

ג. עבד שנשתחרר

בספר דברי מרדכי (מהגאון ר' מרדכי ועקנן שליט"א, עמוד קי"ד) דן בעבד כנעני שבירך על מצות עשה שהזמן גרמא, ואחר כך נשתחרר, האם תעלה ברכתו, וגם בזה יש לעיין מדברי הפרי מגדים הנ"ל.

ענינים שונים [ג']

דכדי להרויח ספק מעלה דדי' שעות, לא מפסדינן ודאי מעלה דפסוקי דזמרה. [אע"פ דפסוקי דזמרה הוה מעלה פחותה מד' שעות].

ב. כמה ברכות בתוך הזמן

אמנם יש לדון דמכל מקום איכא ודאי מעלה שעכ"פ כמה ברכות יהיו תוך ד' שעות. אך כיון דכל י"ח ברכות מעכבות זו את זו אם כן אין עדיפות. אך אולי מכל מקום שפיר דמי.

ג. מגילה מתוך הכתב

הנה בקריאת המגילה דבעינן מתוך הכתב, ודאי יש עדיפות שכל תיבה יהא מתוך הכתב, אע"פ שבלאו הכי בקרא חלק מהמגילה בעל פה יצא רק בדיעבד, מכל מקום לכתחילה יקפיד על שאר התיבות שיהא מתוך הכתב, אך לא דמי לנידון דידן, דהתם הוה דין לכתחילה בצורת הקריאה.

שניהם נכרים גמורים

הנה אם יש שתי מקואות, אחת כשירה ואחת פסולה, ולא ידעינן איזה מהם הכשירה ואיזה הפסולה, ושני גרים טבלו כל אחד במקוה אחת. ואחר כך שניהם הוציאו ישראל מדין ערבות של שומע כעונה, [א"ה. כגון שהוציאו ידי חובת קידוש], האם הישראל יצא כיון דממה נפשך אחד מהם הוה ישראל.

א. שניהם נכרים גמורים

הנה מדינא שניהם נכרים גמורים מצד חזקה דמעיקרא, כמו דכתבו תוספות (חולין ט' ב' ד"ה התם) בראו כזית מן המת נזרק על אחד משני נזירים, דתרווייהו טהורים מפאת חזקה. אם כן בנידון דידן כל אחד מהם נכרי.

אך העירו דשאני נכרי דיש לומר דכמו שלא אזלינן בהם בתר רוב, הכי נמי לא אזלינן בהם בתר חזקה, [ואם כן אין בהם חזקה דמעיקרא שהם נכרים], אך מצד הישראל יש חזקה, ואם כן היכי נדייני להאי דינא. ועיין במרומי שדה (לנצי"ב יומא פ"ה א') שדן בכהאי גוונא.

[אך בספר המקנה (לאחיו של המחנה חיים, ח"א כלל ח' ב') כתב דבבני נח חלוק חזקה מרוב. ובתשובות נחלת יעקב (מהגר"י מליסא סי' ג') כתב בפשיטות דמהני בבני נח רוב וחזקה. ועיין במהר"ם שיק (יו"ד סי' קי"ד, או"ח סי' קמ"א קמ"ב)].

ומכל מקום יהא הנידון בשני עבדים כנענים שאחד מהם נשתחרר ונתערבו, דכל אחד מהם הוה עבד כנעני ודאי מחמת חזקה דמעיקרא.

ב. כלפי שמיא גליא

מכל מקום אם שניהם הוציאו ישראל בדין ערבות של שומע כעונה,

נהפך לחיוב דאורייתא

הנה עובדא הוה במי שבירך על טלית שאולה לאחר ל' יום, שחיוב בציצית רק מדרבנן, ולאחר מכן כשעודו לבוש בו קנה הטלית. ויש לדון האם צריך לברך שנית.

א. לא יברך שנית

הנה אע"פ שנתחדשה לו מצוה דאורייתא שלא היתה דעתו עליו מתחילה, מכל מקום לענ"ד לא יברך שנית.

דהנה יש לעיין בסבר שהטלית שאולה ובירך, ונתברר שבאמת היה טלית שלו, האם יברך שנית. ויש לומר דסגי בכונתו הראשונה. אם כן הכי נמי בנידון דידן.

ב. אינו בדין

אך הנה כתב בפרי מגדים (או"ח סי' ח' אי"א סי"ק ט"ו, עיין שם) דבבירך על טלית שאולה ואחר כך הביאו לו טלית דאורייתא, כיון שלא כיון עליו

לקצר פסוקי דזמרה

הנה אמרינן (שולחן ערוך או"ח סי' פ"ט סע' א') דלכתחילה זמן תפילה עד ד' שעות ובדיעבד עד חצות. ואיתא (משנה ברורה סי' ע"א ס"ק ד') שיקצר בפסוקי דזמרה כדי להספיק להתפלל שמונה עשרה תוך ד' שעות. והשתא יש לעיין מהו אם רק תחילת השמונה עשרה תהא בזמן של ד' שעות האם גם כן יקצר בפסוקי דזמרה.

א. להרויח השיטה דסגי במתחיל

הנה אייתי ברב פעלים (ח"א סי' ה') דכל השמונה עשרה צריכה להיות בזמן. אמנם הביאו שיש חולקים דסגי שמתחיל להתפלל השמונה עשרה לפני סוף הזמן. [א"ה. עיין פסקי תשובות סי' פ"ט הערה 125]. מעלתה יש לדון האם נימא שידלג על מנת להרויח האי שיטה. ומסתברא שלא ידלג, דאף אם נימא דהוה ספק, מכל מקום יש לומר

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבלת הגליון
במייל, לתרומות והערות:
L5703949@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 357
אדר תשפ"ג

לימוד העירובין בשדות המושב

הלומדים ניכרים בידיעה נפלאה ומעשית, והם מבקשים בכל מקום, אך בכל זאת ההלכות רבות ומורכבות, ויש צורך לרענן ולשנן את כללי ההלכה, וכן להוסיף שימת לב למגוון הלכות, ולדעת מגוון פתרונות הכשרים ע"פ הלכה, ומה אינו כשר או אינו מהודר.

כעת אנו מנצלים את השבועיים שנשארו בסוף הזמן, להיות מוכנים לקראת ימי הקיץ, בהם גובר הצורך בת"ח שיודעים להשיב ולעשות כהלכה. עם פתיחת המסגרת יצאנו כאמור לסיוור בכמה ישובים, לרכוש גם את ההבחנה האישית בשטח. וכן לעסוק בתיקון בפועל.

הברזל בראש העמוד התעקם וההוט שבראשו היה מהוץ לעמוד ביום חמישי נסענו לשוב שנבדק לפני כחודש, והיו בו כמה בעיות קריטיות שפוסלות את העירוב. ואמרנו לרב מה צריך לתקן, וכן מסרנו ד"ח מפורט, אבל שום דבר לא נעשה. הרב אמר שאינו רב רשמי, ואין לו השפעה בענין זה, הוא רק מבקש טובות מתושבים מהעם שבשדות, אבל הם לא תמיד עושים, והוא דיבר עם הועד להוציא תקציב, והם דוחים בקש, ולמעשה הוא לא תיקן את העירוב לצערנו זה מצב נורא מאוד, שמדובר בשוב שיש בו עשרות שומרי שבת [מלבד התושבים שאינם מודים בעירוב], ובפועל עוברת שבת ועוד שבת ואין להם עירוב כשר. התושבים בודאי אינם מודעים לחומרת הענין, גם אם הרב אמר להם, הם חושבים שזה לא מוטל עליהם, ויש בזה חילול שבת בשוגג. לקחנו כמה אברכים ויצאנו לאדמות הישוב, לבדוק, להתלמד, וגם לנסות לתקן בעז"ה.

במקום אחד היה עמוד שבראשו ברזל אחד [במקום וי], והחוט שהשתמשו היה חוט ברזל, במצב כזה אי אפשר לקשור את החוט למטה, אלא מסובבים אותו וקושרים אותו סביב לברזל. כשהגענו ראינו את החוט קשור סביב לברזל, אבל הברזל שיוצא מהעמוד היה מכופף מאוד, עד שהחוט שהיה קשור אליו בצד אחד התחיל אחרי העמוד, ולא היה מעל גבי העמוד. דבר כזה פוסל את כל העירוב מעיקר הדין. האברכים שהיו עימנו התחילו להתפלל האם אפשר לומר שהברזל יחשב המשך של החוט ואז החוט מגיע עד ראש העמוד, או לא. ובפשטות נוקטים כיון שניכר בצורת החוט והברזל שאינם המשך אחד, וגם יש שינוי זווית בין החוט לברזל, אין להחשיבם כאחד.

לאחר שלמדנו את הבעיה, ניגשנו ללמוד לתקן אותה. אחד האברכים לקח מוט ארוך שהבאנו, והלבישו עליו חתיכת ברזל, ולאחר שחרור מעט של החוט הוא דחף עם המקל את הברזל שבראש העמוד, והצליח ליישר אותו, ועכשיו החוט מגיע עד מעל העמוד. השמחה היתה גדולה, והמשכנו לעמודים הבאים.

עמוד נוסף מאוד תקוע בתוך מורד תל גבוה

בהמשך נתקלנו בבעיה אחרת. היה מקום שעשו מילוי אדמה, כפי שמצוי בישובים שמגביהים את המורד של הקרקע ע"י ששופכים משאיות

פתיחת המחזור המיוחד "רבים צריכים לו"

בשבוע זה התחלנו בסייעתא דשמיא את הפרויקט החדש "רבים צריכים לו". פרויקט חזרה ושינון של ההלכות המעשיות, יחד עם חידוד ושימוש בשאלות אקטואליות הלכה למעשה. עשרות אברכים הצטרפו לתכנית, שנועדה לרענן את הידע העצום שרכשנו בלימוד הלכות עירובין במסגרת הרגילה של השיעורים, ולהוסיף עוד לחדד ולדעת לענות נכון בשאלות המצויות.

השבוע התקיימו השיעורים בירושלים, בבני ברק, ובמודיעין עילית, עם עשרות אברכים, בשיעור הצגנו שאלות ונתנו למשתתפים לענות כפי ידיעתם, והשיעור הפך מיד לויכוחים הלכתיים עם ריתחא דאורייתא, ומיד המגיד שיעור משתיק את הקולות ומוסר את ההלכה המסורה והמקובלת אצל הרבנים בזמנינו.

נערים ששהו באהל במדבר האם מחיצות האהל כשרות

בשיעורים הבאנו גם מהשאלות שמגיעות בימים אלה למוקד במענה הטלפוני לשאלות בהלכה. אחת מהשאלות שהגיעו ביום שישי האחרון חצי שעה לפני שבת, מקבוצת נערים שנסעו לעשות שבת במדבר הפתוח, לקחו אוהל גדול כמו שהיה לבתי הכנסת בקורונה, שהוא מוקף ביריעות נילון לבנות, העמידו אותו ועשו בתוכו תפילות וסעודות וגם לינה. פתאום מיהשו מתוכם עורר על ההלכה של טלטול, האם מותר להם לטלטל. והנה מחוץ לאוהל פשוט שאסור לקחת שום חפץ, כי אין שום עירוב מבחוץ, אך הוא טען שגם בתוך האוהל אסור לטלטל, כי היריעות נילון מתנדנדות ברוח, ויש הלכה שמחיצה שאינה עומדת ברוח, אינה מחיצה. הם התקשרו למוקד חצי שעה לפני שבת, ושמענו איך שהשאלה מעוררת שם סערה, נתקענו בתכנית, אי אפשר להזיז ד' אמות בתוך האוהל. מה עושים?

שאלנו אותם כמה המחיצה מתנדנדת, האם היא קשורה למטה. והם אמרו שהמחיצה קשורה למטה, אבל היא מתנדנדת הרבה, יש שם רוחות חזקות מאוד, והנדנד בודאי משמעותי ואפילו יותר מג' טפחים. בדין זה ידוע שדעת המג"א והמשנ"ב (גם בהלכות עירובין סי' שס"ב ס"א, וסי' שס"ג ס"א, וסי' כז, וגם בהלכות סוכה בסי' תר"ל ס"ק מ"ז) שמחיצה שאינה נופלת ברוח רק זהה לכאן ולכאן ג"כ פסולה, וכן סתימת עוד פוסקים. לעומת זאת החזו"א נוקט שרק אם המחיצה נפסלת ברוח, [כגון שנופלת ומתכופפת למטה מ" טפחים, או מתרוממת למטה ג' טפחים], היא פסולה גם כשאין רוח, אבל אם היא רק זהה לכאן ולכאן, אינה פסולה. כי היא כל הזמן מחיצה. [ובדעת המשנ"ב והפוסקים, "ל שהביאור הוא, כי מחיצה צריכה להיות עם חוזק שתהיה קבועה במקומה, שמגדירה את מקום הרשות כל הזמן, ואם זהה לכאן ולכאן, ויש קטע שלפעמים הוא רה"י ולפעמים הוא מחוץ לרה"י, אין זה מחיצה].

לפי"ז דין מחיצת האוהל שהיה קשור גם למטה, ולא התרומם אלא רק זו ברוח, לדעת המשנ"ב אינו מחיצה, כמו שאמר הבחור שעורר את השאלה. וצ"ע אם נכון להקל במצב כזה כשיטת החזו"א, נגד המג"א והמשנ"ב. שאלו הבחורים תן לנו פתרון מהיר לסדר עירוב עד שבת שנכנסת עוד מעט. והנה הפתרון הנכון הוא לקשור חוטים לאורך המחיצות כמו שעושים בסוכות נחלים, אבל לא היה להם כזו כמות של חוטים. לכן אמרנו להם שישעו דברים על היריעות שידחפו אותם לכיוון חוץ, וכך הם לא יתנדנדו ברוח.

סיוורים עם קבוצות אברכים ללימוד ההלכות שט"ה

במקביל לשיעורים מתקיימים גם סיוורים בשטח, להגיע לידיעה ברורה ואחראית יצאנו לסיוור בשלושה עירובים, יחד עם אברכים מלומדי השיעורים שהצטרפו לתכנית החדשה "רבים צריכים לו".

עם הזמן אנו רואים שהבוגרים של השיעורים של מוקד העירוב משתלבים בעבודת הקודש במקומות רבים, יש שאחראים על עירובים שכונתיים, ויש שעוזרים לפעמים כשהאחראי צריך עזרה, ויש נקראים לעשות עירוב במתחם לשבת אחת עבור בני משפחה או ישיבה. בס"ד

והנה זה שאלה קשה להכריע בה, כיון שבשישבים ובעירובים העירונים מקילים בזה, ומוציאים רק מקומות זרועים [שכאמור לא כולם עומדים בזה]. ומקומות שאינם זרועים בידיים אלא הקוצים עלו מאליהם, סבורים שזה לא קרפף ולא צריך להוציאם. אבל באמת אין מקור נאמן לחילוק הזה, וידוע שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אמר שזה דומה למים שהציפו חצר שהם פוסלים. ויש להאריך בזה ואכמ"ל. כמו כן היו עוד שאלות האם ניתן להכניס חממות, כיון שהם מוקפות ביריעות נילון. ומה הדין כשיש שדה גדולה של חממות, ובתוך כל חממה יש פחות מבית סאתיים, האם זה לא קרפף כי כל חממה נחשבת לעצמה, או שדנים את כל המקום יחד. ועוד מגוון של שאלות שהיו ונידונו יחד עם האברכים הלומדים הוראה למעשה.

והסירו את העמודים. אך בהקמת העירוב החדש התעורר ויכוח גדול, היו שטענו לעשות אותו במרחק גדול מהבתים של הישוב, [כדי שלא יפגעו בו שוב בזמן שבונים ומרחיבים בחצרות], לעומתם טענו אחרים שאסור לעשות את העירוב בצורה כזו, והוא אינו מועיל, כי אז הוא כולל מאות ודונמים של חקלאות, שדות זרועות מסביב לישוב שפוסלים את העירוב. דין זה מבואר בש"ע (סי' שני"ח ס"ו) שחצר שנזרע בה יותר מבית סאתיים, המקום הזרוע נאסר ככרמית מדברג, והוא אוסר גם את כל החצר שפתוחה אליו. וה"ה כאן כל העירוב נאסר בגלל שהוא פרוץ לשדות האסורות. אמנם בבה"ל שם (ס"ט ד"ה הזרעים) הביא את דברי הדבר שמואל להקל בהיקף חומה של עיר, שאינו נאסר אף שיש בתוכו מקומות שנזרעים. ולפ"ז גם כאן יהיה היתר. אבל הבה"ל כתב שהאחרונים פקפקו בזה, וכתב שבמקום שיכשלו רבים יש לעשות לפחות דבר זה. ומשמע מדבריו שזה רק במקום שנכשלים, ורק לעשות שלא יהיה ממשול גמור, אבל מי ששואל יאמרו לו שלא לטלטל בעירוב כזה, גם אחרי שצ"ל לעשות. וכן הרהר מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, וכך נהוגים. כאמור בירושב הג"ל התעורר ויכוח קשה בזמן ששיפצו את העירוב, כי היה מישהו שטען שאם יקיפו גם את השדות, ירוחו שלא יצטרכו לטפל הרבה בעירוב, כי לא יפגעו בו כשהוא רחוק כל כך. אלא שמצד שני טענו כלפיו, שהכנסת השדות זה עושה שגם אם יתחזקו אותו הוא לא יהיה עירוב שראוי לסמוך עליו. למעשה גברה ידם של המקילים, והשדות כעת בתוך העירוב מאז הסיפור לא נגעו, והיתה דרישה מהרב האזורי ורב באחד מבתי הכנסת בישוב לתקן עירוב כהלכה. בחודש האחרון הושגה פשרה, שישאירו את העירוב עם השדות, רק יעשו עוד עירוב פנימי שהוא לא כולל שדות.

לצורך השיפוצ החדש עברנו על הישוב

ניתן לקבל את העלוו במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויקהל-פקודי תשפ"ג

השבת - דעת של אמונה

תוכן

- א' - בריאת העולם יש מאין / א
- ב' - בריאת העולם כל רגע ורגע / ג
- ג' - מחדירים את האמונה אל תוך דעתנו / ה

לה'. מבין כל התועליות העצומות שאותן נוכל להשיג באמצעות שביתה ממלאכה, הרי שהגדולה מביניהן היא זו - לקנות שכל של תורה. הקב"ה פוטר אותנו מכל מלאכה ארצית ביום השבת, ותחת זאת מייעד לנו עבודה גדולה ונשגבה, החשובה עוד יותר מבנית המשכן: להפוך את שכלנו לשכל של תורה.

שמירת שבת - כיצד?

לכאורה כולנו "שומרים שבת". לא רק שומרים, אלא נזהרים ומדקדקים בכל פרט ופרט מהלכותיה החמורות. אולם לא זוהי "שמירת השבת". השבת נועדה להרבה יותר מכך. שבת קודש היא מכרה זהב של דעת ותבונה, שמכוחה יכולים אנו להפך ולרומם את שכלנו. עלינו ללמוד אפוא את הנושא הזה, שאם לא כן, נישאר עם דקדוק ההלכה, אולם לא נהיה מודעים לעושר העצום שאותו יכולים אנו להשיג ביום הזה, אם רק נקדיש לכך מעט מחשבה ומאמץ.

בעודנו מסתובבים לכיוון מערב ומזמרים "בואי כלה, בואי כלה", ובכך מקבלים את פניו של היום הגדול הזה, יום של מחשבה ודעת אלקים, עלינו לעשות זאת מתוך הבנה כי בכוחה של השבת לשנות אותנו - אם רק נסכים לשתף פעולה. השבת מלמדת אותנו דעות מסוימות ומסייעת לנו לקנותן, ועבודתנו ביום השבת היא לתת את דעתנו ולהקדיש את מחשבותינו לכך. אם נעשה כן, נזכה לרומם את שכלנו ולחיות גם בימות החול עם אותן דעות ומחשבות מרוממות.

בכך מכינים אנו את עצמנו לא רק לימות השבוע, אלא אף לעולם הבא, שכן מדרגתנו בעולם הבא תהיה בהתאם לבהירותן של דעות והשקפות התורה שהשגנו בעולם הזה.

א' - בריאת העולם יש מאין

מה ענין שבת אצל משכן?

"וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם" (שמות לה, א). משה רבינו אוסף את עם ישראל על מנת לצוותם על מלאכת המשכן, וללמדם את פרטי הדינים שנמסרו לו מהשי"ת בהר סיני. והנה, המשך הפסוק מפתיע ביותר, שכן מן הסתם היינו מצפים לשמוע תיאורים על כלי המשכן, בגדי הכהונה וכדו', אך תחת זאת מגיע ציווי אחר, שמהווה פתיחה לכל הנושא של המשכן: "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם, שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לָהּ". והשאלה עולה מאליה: מה ענינה של שבת בפרשה זו של הציווי על בנית המשכן?

ונראה כי בכלל כוונת התורה כאן היא ללמד את עם ישראל יסוד חשוב ביותר, שבבואם לבנות את המשכן, שיהווה מקום להשראת שכינתו יתברך בעולם, עליהם להבין שעיקר ה"משכן" בעם ישראל הוא השבת. לעומת המשכן שבו שרתה השכינה במקום מסוים, השבת ניתנה לעם ישראל ככלי להשרות את שכינת ה' בכל בית יהודי, "בְּכָל מְשַׁבְּתֵיכֶם" - בכל מקום בו ידורו. "משכן השבת" - זוהי ההזדמנות הגדולה ביותר עבור יהודי לגדול ולהתעלות, אפילו יותר מהמשכן עצמו.

זוהי נקודה שעלינו ללמודה ולהפנימה: מלבד מה ששביתתנו ממלאכה ביום השבת מעידה על "וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלָאכָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה", הרי שחשובה לא פחות היא הידיעה ששביתת השבת מהווה הזדמנות עבורנו לגדול ולהתעלות. ההימנעות מהעיסוק הגשמי מהווה כר נרחב לעבודת ה', ומאפשרת לנו להקדיש את מחשבותינו

אכן, עלינו להבין מה יש בפסקה זו. הלא לא כתוב בגמרא שבשעת שקיעת החמה בליל שבת קודש, המלאכים מניחים את ידיהם על ראשינו. לא! דוקא בשעה שאומרים אנו "ויכולו", וכן אשה השומעת "ויכולו" מפי בעלה - רק אז זה קורה. וזו שאלה שעלינו לתת עליה את הדעת: איזה שינוי מתחולל בקרבנו בשעה שאנו אומרים את המילים הללו, שגורם לנו להיות ראויים לכפרה מיוחדת זו?

יש מאין

מה אנחנו אומרים ב"ויכולו"? אנו עומדים ומצהירים שברגע זה, רגע כניסת השבת, הושלמה בריאתו של היקום כולו. 31 הפסוקים הראשונים של התורה מתארים את הנס הגדול ביותר, אותו עשה הבורא יתברך מאז ומעולם - תהליך בריאת העולם יש מאין, ו"ויכולו" הוא הסיכום של נס זה. דבר זה הוא מבהיל על הרעיון, משהו שאין לו אח ורע כלל וכלל. זהו אירוע חד פעמי שהתרחש בבריאת העולם: הקב"ה ברא יש מאין.

המושג הזה אינו קיים כלל וכלל אצלנו. גם צורת הבניה המחודשת והיצירתית ביותר אינה מתקרבת כלל למושג "יש מאין". אפשר לבנות גורד שחקים מאבק. אם יערבו באבק הזה את הכימיקלים הנכונים, הרי שניתן יהיה ליצור אבנים וחומרי בנין, אך "ויכולו" מכריז כי הקב"ה ברא את העולם מבלי כל חומר שקדם לו. לא היה "מפץ גדול" ולא "מפץ קטן" לא היו חורים שחורים ולא כוכבים מתפוצצים. לא היה כלום. אפסיות. לא היה דבר מלבד רוח אלקים.

והנה, מהאפסיות הזו, "הוא אָמַר וַיְהִי" (תהילים לג, ט). ה' יצר את הכל. מתחילה עלה רצון מלפניו לברוא חלל - "מקום" שבו תוכל להתקיים בריאה, ואז עלה רצון מלפניו לברוא את צבא מרום. לאחר מכן ברא את כדור הארץ עם האטמוספירה שלו, שיהיה בו מים, אדמה, ויצורים חיים. הוא רצה שכל הבריאה כולה תתהווה, ובכלל זה האדם. היה זה מאורע חד פעמי שלא יחזור על עצמו לעולם - בריאת יש מאין.

עצם המושג הזה הוא מדהים ונשגב, ועבודת חיינו היא להשתדל שרעיון זה ישפיע, ולו במעט, על שכלנו. זוהי עבודתה המיוחדת של השבת. זהו "זכר למעשה בראשית". על אף ששכלנו אינו מורגל לצייר ציור מעין זה, מוטל עלינו לאמץ את כח הדמיון שלנו על מנת להשיגו. עלינו לומר את המילים הללו ולחשוב עליהן שבוע אחרי שבוע, עד שרעיון זה יתחיל לחלחל אל תוך שכלנו - **שהעולם הזה נברא יש מאין על ידי דבר ה' בלבד.**

אבק יהלומים שבת

הנושא שלנו כעת הוא, כיצד יכולים אנו לנצל את השבת כראוי. זהו נושא גדול ורחב, ויש כאן היבטים רבים שמוטל עלינו ללומדם היטב, אך במסגרת דברינו כאן נלמד בחינה אחת של יצירת "דעת של שבת", ונגסה להבין כיצד ניתן לעבוד עליה ולהתקדם בה. אמנם לא נוכל לקפוץ בסולם ולהתחיל תיכף ומיד לעבוד על הכל בבת אחת, אולם מי שיקדיש דקה פה ודקה שם לעבודה זו, יזכה להיחשף אט אט למכרה הזהב הזה ששמו "שבת". אל לנו לזלזל במחשבות קטנות אלו! משל למה הדבר דומה, ליהודי המתעסק בליטוש יהלומים, שבסיום כל יום עבודה, נוהג להתכופף על ברכיו ולאסוף בעזרת מברשת מיוחדת את אבק היהלומים המפוזר על הריצפה. פעם שאל אותו אחד הלוקחות: "מדוע אתה נוהג כך? לא מתאים לך לאסוף אבק מתחת השולחן?" אך בעל הבית מסביר לו: "לא מדובר כאן באבק רגיל, זהו אבק יהלומים, ולכן שווה לי להתכופף ולאסוף אותו".

לימודי הדעת שמלמדת אותנו השבת הינן חשובות כל כך, עד שאפילו ה"אבק" שלהם הוא יקר ערך להפליא. כאשר אנחנו עוסקים ביסודות עיקריים של תורתנו הקדושה, הרי שכל חלקיק קטן שלו הוא יקר ערך ובעל משמעות עצומה. כל הישג בעבודת ה', כל קנין של דעת, ולו הקטן ביותר, יקר הרבה יותר מיהלומים. לכן שווה לנו להשקיע זמן ומאמץ ללמוד פרט אחד קטן מתורה זו של כיצד לנצל את השבת. מי שיחיה את חייו תוך ניצול שבתותיו, התוצאה תהיה שהוא יתהפך לאיש אחר.

מלאכים בביתנו

הבה נפתח ב"ויכולו". מה קורה כאשר אנחנו נעמדים בתפילת שמונה עשרה, לאחר שמונה עשרה, וכן בשעת הקידוש, ואומרים, "וַיְכָלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאָם"? אולי יפתיע אתכם לגלות שהצהרה זו שאנו מצהירים הינה חשובה כל כך עד שהגמרא (שבת קיט, ב) אומרת כי בשעה שאומר אדם "ויכולו" - "שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר". כך אומרת הגמרא!

עלינו לזכור זאת בליל שבת הקרובה כאשר אנו אומרים "ויכולו". שני מלאכים יניחו את ידיהם על ראשו ויבשרו לנו כי זכינו לכפרה מעוונותינו. איזו הזדמנות מפוארת! אם עד כה סברת שיהיה עליך להמתין חצי שנה עד ליום הכיפורים כדי להשיג כפרה, הרי שכאן מלמדת אותנו הגמרא שיש לנו יום כיפור בכל ליל שבת! כה גדול הוא הרגע בו אנו אומרים "ויכולו" - הוא שווה ערך ליום הכיפורים!

אי אפשר להחיות אותו, אך זוהי יצירה, משהו שאפשר לראות בעיני שכלנו.

המחשה זו נועדה כדי לעזור לנו להבין במקצת את הבריאה שלנו. הקב"ה "דמיין" יקום, והנה קם לו היקום שלנו. זה מה שהשבת באה ללמד אותנו - שהעולם הזה כולו, על כל חלקיו המגוונים, הם בעצם כלום, מלבד ביטוי של רצונו יתברך. "הוא אמר ויהי" - הקב"ה אמר, וכך נברא העולם יש מאין.

זוהי אחת העבודות המרכזיות המוטלות עלינו בשבת קודש - להתבונן על יסוד היסודות, שמחשבותיו של הקב"ה הן אלו שגרמו לבריאה כולה להתהוות. כאשר אנו אומרים "ויכולו", אנו מזכירים לעצמנו ולבני משפחתנו את האמונה בנס הגדול והעצום הזה, שכמותו לא היה מאז ועד כעתה - בריאת העולם כולו יש מאין.

ב' - בריאת העולם כל רגע ורגע

בין יקום לספסל

למעשה, "ויכולו" מלמד אותנו הרבה מעבר לכך, שכן יסוד זה, שהקב"ה ברא את העולם יש מאין, כולל הרבה יותר ממה שדובר עד כה. אותו נס מבהיל ובלתי נתפס, למעשה לא תם ונגמר כלל וכלל. יסוד ידוע ועיקרי באמונתנו הוא, שבריאת העולם לא היתה מאורע חד פעמי. כאשר נגר בונה ספסל, ברגע שסיים את מלאכתו, הרי שהמשך קיומו של הספסל אינו תלוי בו כלל וכלל. יתכן ואף שנים רבות לאחר שישתלק מן העולם, הספסל שבנה ממשיך לעשות את מלאכתו, בלי כל קשר למצבו של מי שבנה אותו. בניית הספסל היתה ארוע חד פעמי, ואין לו כל השפעה על הספסל של היום. אולם לא כן הוא "בראשית ברא אלקים". לא! על זה נאמר "הוא צָוָה וַיַּעֲמֵד" - לא רק "הוא אָמַר וַיְהִי", לא היה זה ארוע חד פעמי, שה' אמר "יהי", אלא כל המשך קיומו ועמידתו של העולם הוא רק על ידי דבר ה'. בכל רגע ורגע, השי"ת בורא הבריאה מחדש.

בזה נוכל להבין את דברי הפסוק (תהילים קמו, ו),
 "עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם הַשֹּׁמֵר אֶמֶת
 לְעוֹלָם" - ולכאורה הקשר בין שני חצאי הפסוק צריך
 ביאור. כיצד בריאת השמים והארץ קשורה ל"השֹׁמֵר אֶמֶת
 לְעוֹלָם" - לכך שה' שומר ומקיים את דברו?

התשובה היא היסוד הנ"ל. הקב"ה עשה שמים וארץ, אך לא זו בלבד שהוא ברא אותם לפני אלפי שנים, אלא הוא מקיים את דיבורו האמיתי לעולם. כל רגע ורגע הבריאה

משל התפוח הגדול

על מנת לקרב אל שכלנו את המושג הזה ולנסות לעמוד על משמעותו, נציע את המשל הבא: נסו נא לצייר בדעתכם תפוח-עץ ענק, בגודל של חדר. דמיינו את צבעו האדום-בוהק, עם נגיעות צהובות הפזורות על גביו. הביטו בעיני שכלכם על הגבעול היוצא מראש התפוח, שגודלו כגודל מקל הליכה. בתחתית התפוח ישנן מעין גומות זעירות, ממש כמו תפוח אמיתי. התפוח עומד שם, אדום ועסיסי, ואתם יכולים לשמוע אותו "קורא" אליכם כביכול, מתחנן שתטביעו בו את שיניכם ותהנו מבשרו המתוק. והנה, בעודכם מדמיינים את התפוח אותו אני מתאר בפניכם, אתם יוצרים ציור בשכלכם. אני נכנס אל תוך תודעתכם ומחשבותיכם ומצייר בשכלכם ציור של תפוח ענק ויפהפה.

והנה, בעודכם מדמיינים את התפוח הענק, הרי שבמידה מסוימת, התפוח הזה אכן חי וקיים בשכלכם, כתוצאה מכח הדמיון שמצייר ציור אמיתי ומוחשי. אתם אולי סבורים שברגע שתמשיכו הלאה ותחשבו על דברים אחרים, הרי שלא נשאר דבר מהתפוח הזה, והכל היה רק חלום יעוף, דמיון שכלה ועבר מן העולם. אולם קביעה זו אינה נכונה, כי למעשה, התפוח הזה חי וקיים לנצח. אותו דמיון שגרמתי לכם לדמיין בראשכם הינו יצירה - יצירה של ציור בדעתכם.

אותו ציור אינו דמיון בעלמא. אנו קוראים לזה "דמיון" - דמות, אולם למעשה זוהי עובדה קיימת. ניתן להוכיח זאת בקלות: נניח ובעוד ארבעים שנה תלכו ברחוב ותעברו על יד דוכן פירות שמונחים בו תפוחים אדומים עסיסיים, וזיכרון ישן מתחיל לנצנץ: "אה, אני נזכר שכשהייתי בחור צעיר, שמעתי פעם שיחה ודיברו שם על איזה תפוח ענק בגודל של בית". ואז פתאום, לנגד עיניכם צצה ועולה תמונה זו של תפוח-העיק, אותו ציירתם היום. היכן היה הציור הזה במשך ארבעים שנה? האם הוא אבד ונוצר מחדש כעת? לא, לא יצרת את זה עכשיו. הציור הזה היה קיים בשכלכם במשך כל אותן שנים, אלא שהוא היה מאוחסן עמוק בזיכרון שלכם. ברגע שציור זה נכנס אל תוך הראש, הוא נשאר שם לעד. ולכן בעוד ארבעים שנה, כאשר מישהו ילחץ על הכפתור הנכון - תכף ומיד הציור הזה "יקפוץ קדימה" אל קדמת התודעה, והנה הוא - התפוח האדום ניצב בגאון במלא הדרו.

דמיון הוא מציאות!

מה שבעצם אנחנו אומרים כעת הוא שהדמיון הוא למעשה מציאות, אלא שזהו סוג אחר של מציאות מהמציאות אותה אנחנו מכירים. אי אפשר לגעת בדמיון,

לאכול את אור השמש

דוגמא לכלל זה, שחומר יכול להפוך לאנרגיה, מוצאים אנו בפעילות הפשוטה של גופנו. היום בבוקר אכלת ארוחת בוקר, ומכח המזון הזה ישבת ולמדת סדר א'. פעילות גופך דורשת אנרגיה מרובה - מנין באה לך אנרגיה זו? מהמזון. האוכל, שהוא חומר, הופך בגופך לאנרגיה ומספק לך כח לבוקר שלם!

אתן לכם גם דוגמא הפוכה - אנרגיה שהופכת לחומר. צאו החוצה והביטו בעצים הצומחים בצידי המדרכה. לאחר מכן הביטו באור השמש. מהו אור השמש? נסו לתפוס מעט אור בתוך צנצנת זכוכית, ובדקו האם נוסף משהו למשקלה של הצנצנת. כמובן תגלו שמשקל הצנצנת שווה לכפי שהיה קודם לכן, אין שם שום חומר - אור השמש אינו תופס שום מקום או משקל, אלא מדובר באנרגיה בלבד.

אולם ראה זה פלא - ברגע שאור השמש פוגש את העלה הירוק, הוא מתחיל לייצר עמילן. שימו לב - הוא אינו **משנה** את תכולת העלה והופך חומרים מסוימים לעמילן - לא! אור השמש **בעצמו** הופך לעמילן, ובכך הופך למזון. במילים פשוטות - אנרגית השמש הופכת לחומר. אז הנה לנו דוגמא חיה למציאות זו שבה אנרגיה הופכת לחומר.

מדובר בנס של ממש! הכלל הזה הומחש על ידי ניסוי שנערך במשך עשר שנים. פעם לקחו גיגית-ענק, מילאו אותה באדמה, ונטעו בה עץ תפוחים. בתחילת הניסוי שקלו את האדמה וכן את העץ. בכל שנה גדלו תפוחים על העץ, ועורכי הניסוי הקפידו לשקול את כל התפוחים במשך כל אותן שנים. לאחר עשר שנים, שקלו שוב את האדמה והעץ, וגילו שמשקלה של האדמה ירד בגרמים בודדים בלבד. במילים אחרות, כל אותם מאות קילוגרמים של תפוחים שגדלו בכל אותן שנים, לא לקחו כמעט כלום מהאדמה. אמנם הם לוקחים מעט מתזונתם מהאדמה, והמעט הזה הוא חשוב ביותר עבור גדילת הפירות, אך רוב רובם של התפוחים מגיע ממים, אוויר, ו**אור השמש**. נמצא שכאשר אנחנו אוכלים תפוח, בעצם אנחנו אוכלים את אור השמש. כיצד זה הופך האור, שהוא אנרגיה, לחומר? זה נס.

יש מיש

חשוב להדגיש, שאין כוונתנו לומר חלילה שאנרגיה היא "אין". לא ולא! האנרגיה גם היא בריאה של הקב"ה, אלא שעבורנו היא מהווה משל טוב כדי לתפוס ולו במעט את המושג "יש מאין". כשם שקשה לנו להבין כיצד יתכן שאור שמש הופך לחומר שניתן למשש, אך העובדה היא

מתהווה על ידי רצונו של הקב"ה, וכל קיום הבריאה תלוי אך ורק בכך שהוא ממשיך לרצות בכך. זהו "שומר אמת לעולם" - הוא שומר את רצונו ודיבורו הראשון, וממשיך לצייר את העולם בכל רגע ורגע מכח מחשבותיו, וכך מתהווה הבריאה.

משמעות מפתיעה

אם נתבונן בכך נבין כי משמעות הדברים היא שכל מציאותנו היא רק בדמיון. גם אם ניקח מחט ונדקור את עצמנו, ונצעק "אי!" - גם זה אינו אלא דמיון, אלא שזהו ה"דמיון" של ה', ודמיון כזה כואב. גם כאשר אנו אוכלים תפוח עסיסי, גם זה דמיון, וההנאה ממתיקות התפוח היא פרי רצונו של השי"ת, שהיווה בכך "דמיונו" העצום.

כל חוקי הבריאה שאנו מכירים אינם קיימים אלא בדמיון של ה'. לדוגמא, משאית ענקית הדוהרת במהירות רבה - למעשה גם היא אינה אלא דמיונו של ה', אלא שרצון ה' היה לקבוע כלל ששני חפצים אינם יכולים להתקיים בתוך חלל אחד, ועל כן, מי שיעמוד בדרכה של המשאית ייפגע - אך רק משום שכך עלה הרצון מלפני ה'.

חוקי המדע

יסוד זה מתבטא אף בחכמת המדע, כפי שהתגלה בשנים האחרונות. הנה עולמנו מורכב מחומר - כלומר דברים ממשיים בעלי גודל ומשקל, המורכבים מאטומים, שהם אבני הבניין של החומר. לעומת זאת יש את האנרגיה - דהיינו צורות שונות של כח הקיימות בבריאה. לאנרגיה אין שום ממשות, והיא אינה מורכבת מאטומים.

והנה, עד לפני מספר שנים, ההנחה המקובלת בעולם המדע היתה שחומר אינו יכול להתכלות או להעלם, מה שמכונה "חוק שימור החומר". כולם חשבו כי גם אם תטחן חפץ דק דק עד שהוא יהפוך לאטומים, הרי שבסך הכל כמות החומר תהיה זהה לכפי שהיתה קודם לכן, ורק החלקיקים יהיו קטנים יותר. גם אילו היית מצליח לחתוך את האטומים לחלקיקים עוד יותר קטנים, הכל עדיין נשאר חומר, משהו ממשי ואמיתי. כך היה מקובל לחשוב, שכל חומר נשאר קיים לעד, ואי אפשר להשמידו לגמרי.

רק בשנים מאוחרות יותר גילה עולם המדע שלא כך הם פני הדברים, וכי ניתן, בתנאים הנכונים, להשמיד חומר באופן מלא ולהפוך אותו לאנרגיה. אפילו כיום ישנם רבים שאינם קולטים את עוצמתה של תגלית זו. ניתן לפוצץ חפץ כך שלא ישאר ממנו **כלום** - לא אבק, לא אטומים - כלום! כל כולו יהפוך לאנרגיה. ולא פחות מפתיעה מכך היא המחשבה כי ניתן להפוך אנרגיה לחומר. כיום מגדירים זאת כ"חוק שימור חומר-אנרגיה", לפיו תמיד ישאר אחד או השני - ניתן להפוך חומר לאנרגיה וכן אנרגיה לחומר.

תוך דעתנו

סגולה לראיה טובה

לאחר שהבנו את משמעותו של "ויכולו", נוכל להבין את מאמר חז"ל (ברכות מג, ב): "פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם". הגמרא מלמדת אותנו שכאשר אדם הולך במהירות מתוך לחץ ודאגה, הוא ממחר להגיע להיכן שהוא וחושש פן יאחר - הליכה כזו משפיעה על כח הראיה של האדם.

עצם המציאות הזאת ידועה ומוכרת גם בעולם הרפואה. תשאלו רופאי עיניים מומחים והם יאמרו לכם כי רגשות חזקים של לחץ, חרדה, דאגה, כעס - עלולים להשפיע פיזית על כח הראיה. כך אומר דוד המלך ע"ה: "עֲשֵׂה מַכְעַס עֵינַי" (תהילים ו, ח) - הכעס גורם לעיניים להתבלות. לכן כדאי להיזהר מהכעס, שכן הוא עלול לפגוע בראיה. פעם ביקרתי אדם שאיבד לחלוטין את מאור עיניו כתוצאה מכעס. זוהי עובדה קיימת, שרגשות כגון לחץ, דאגה וכעס משפיעים על מערכת העצבים.

אף אחד אינו רוצה לאבד את מאור עיניו או אפילו לפגוע בכח ראייתו, אולם אף על פי כן, כולנו עסוקים כל ימות השבוע בלפסוע פסיעות גסות. אנחנו ממהרים מכאן לשם, לחוצים ומודאגים. האם יש תרופה לפסיעות הגסות הללו?

וכאן מגיע המשך דברי הגמרא, ומלמדת אותנו "מאי תקנתיה" - מהי תקנתו של מי שפוסע פסיעות גסות? "להדריה בקדושא דבי שמשי" - מאור העיניים חוזר אלינו על ידי קידוש של ליל שבת. עלינו לעמוד על טיבו של מאמר זה.

היחלשותה של ראיית השכל

במשך כל ימות השבוע, האדם טרוד במלאכתו ובעיסוקיו, והדבר גובה ממנו מחיר פיזי - גופו הולך ומתעייף, הולך ונחלש. אולם מלבד הלאות והעייפות הגופנית, הרי שהעיסוק המתמיד בענייני הגוף והחומר מחליש את עיני השכל, את היכולת לראות דברים בצורה בהירה וברורה. ההטרדה הקבועה המעסיקה אותנו, גורמת לנו לאבד את ראיית השכל, והיסודות הגדולים והאמיתיים של אמונתנו מאבדים מזוהרם ובהירותם. זוהי מציאות חיינו: כל עיסוק בגשמיות, גם אם מדובר

שכך קורה, וכאשר אנו מביטים באור השמש, בעצם ניתן לראות שם תפוחי אדמה ומלפפונים, ואפילו בני אדם! כן, בני האדם מגיעים אף הם מאור השמש! כפי שאנחנו רואים בחוש את המציאות הזו של כח בלתי ממשי ההופך לחומר ממשי, כך יכולים אנו להתחיל לתפוס את האמת הגדולה הזו שדבר ה' ברא את הבריאה שלנו יש מאין.

אולם הסוד האמיתי של המשג "יש מאין" הוא, שלא רק שניתן להפוך אנרגיה לחומר וכן להיפך, אלא שלמעשה הם אחד. גם מה שאנחנו קוראים "חומר" עשוי רוב רובו מאנרגיה. המדע היום גילה שרוב רובו של האטום, שהוא אבן הבנין של החומר, הוא למעשה חלל ריק. כיום שניתן לראות אטומים דרך מיקרוסקופ, גילו המדענים שגרעין האטום, שבו מרוכז החומר של האטום, מהווה רק אחד חלקי טריליון (!) מנפח האטום. משמעותו של דבר היא, שאבני הבנין של העולם שמסביבנו אינם אלא חלל ריק ואנרגיה.

המכנה המשותף לחומר ואנרגיה הוא ה"אין" שלהם. הכח החבוי בכל דבר בבריאה הוא דבר ה': "יהי", ורק דבר ה' הוא זה שמהווה את הכל. כאשר אנחנו נוטלים לידינו את גביע היין ואומרים "ויכולו", בעצם אנחנו מחזיקים בידינו את דבר ה'. יש כאן אנרגיה המתקיימת אך ורק מכח "הוא צוה ויעמוד" - ה' הוא זה שמצווה על האנרגיה לקבל צורה של גביע כסף מלא ביין.

ההבדל היחיד בין החומר של היין, החלות ופרצופיהם המתוקים של ילדיך הוא הצורה שאותה צוה ה' לקבל את האנרגיה. כל הצורות המגוונות של האנרגיה והחומר שאנחנו מכירים בבריאה, הם ביטויים שונים של דבר ה'. הבריאה כולה אינה אלא "דמיונו" של ה'. העולם נראה לנו כאמיתי וממשי, אולם לאמיתו של דבר הכל הוא רק ביטוי של רצון ה' וכח מחשבותיו. הוא נוצר על ידי "דמיונו" של ה', וממשיך להתקיים רק בזכותו. ברגע שאדם מבין שכל מה שהוא רואה הוא רק ביטוי של "הוא צוה ויעמוד", הרי שכל חייו משתנים מן הקצה אל הקצה.

ג' - מחדירים את האמונה אל

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

מי שמנצל את השבת לחיזוק היסודות הללו בנפשו, חייו הופכים לחיים של ביטחון בה', ומסתלקים ממנו כל הלחצים והדאגות. אין צורך לדאוג, כי הכל נמצא תחת שליטה. הקב"ה מהווה את הכל - כל אטום ביקום ממשיך להתקיים רק על ידי דיבורו, והוא שולט שליטה גמורה בכל דבר קטן וגדול.

מי צריך שרברב?

לפעמים דברים משתבשים, והמצב נראה כחסר תקווה. ערב שבת, וסתימה נוראית גורמת להצפה בכל רחבי הבית. עקרת הבית מתחילה לגרוף את המים, ובו בזמן מנסה, ללא הצלחה, למנוע מהילדים מלרוץ ולהחליק בתוך השלוליות הגדולות שנוצרו ברחבי הבית. כמובן שעליה עוד להכניס את הקוגל לתנור, ונשארו עוד הרבה מאוד הכנות לשבת. מצב כזה אמור היה להביא אותה לאובדן שליטה מוחלט. בעלה, ששב זה עתה מהעבודה, תשוש, עצבני ומלא דאגות, עלול היה אף הוא לפלוט משהו כמו: "מה קורה כאן? מה זה ההצפה הזאת? מדוע לא הזמנת שרברב?" יש כאן סכנת התפוצצות!

אולם לא, הוא אינו מגיב כך, וגם היא נשארת רגועה. מדוע? כיצד הם שולטים בעצמם? משום שבשבת שעברה, שניהם למדו את הלימוד החשוב והיסודי של "ויכולו". הם בנו בתוך נפשם משכן של שבת, שנותן את הכח והאמונה הבהירה להישאר רגועים. הם יודעים שהכל נמצא תחת שליטה, ושבסוף הכל יהיה בסדר. בסוף הרצפה תהיה יבשה, וגם השבת הקרובה תהיה שמחה ושלווה.

שבת פירושה שהקב"ה אומר לנו: "קינדערלך, אני כבר אדאג להכל. יש סתימה? אני אדאג גם לזה. אתם תעשו מה שאתם יכולים, ואני כבר אדאג שבסוף הכל יסתדר". וגם אם חלילה בני הזוג טרם למדו כראוי את הלימוד של שבת, ואכן התרחשה "התפוצצות". הוא אמר מילה שלא במקום, וגם היא הגיבה בצורה בלתי נאותה - עוד לא מאוחר. מרגע זה והלאה אפשר להחליט להיות יהודי של "ויכולו". עצרו וחשבו: "עוד מעט תגיע שבת. ה' שולט בכל!" אל תתרגזו! זכרו שה' כאן ושהכל נמצא תחת שליטה, בלעו את העלבון והמשיכו הלאה. ביכולתו של כל יהודי להיות "שבת'דיק" בכל זמן ובכל מצב, גם בצהרי יום ששי כשהבית מוצף במים.

המיליונרים של "תורת אביגדור"

"ויכולו" מלמד אותנו שבכל היקום כולו אין כלום מלבד דבר ה'. "מלא כל הארץ כבודו" - כל מה שאנחנו רואים מזכיר לנו את ה', כי אין שום מציאות מלבדו יתברך, מלבד רצונו ומחשבותיו. אילו היה הקב"ה מסיר את מחשבותיו מאיתנו אפילו לרגע אחד, היינו נעלמים כליל - לא הופכים

בגשמיות כשרה למהדרין, יוצר מחיצה בינינו לבין האמת, בין האדם לבין בוראו.

האדם מתחיל לאבד ממאור עיני הנפש. הוא הופך למגושם וחומרי יותר, וחושב שהכל תלוי בו ובהשתדלותו. הוא מתחיל לטעות ולחשוב שהוא זה שעושה ופועל בעולם הזה. הוא מרוויח את מחייתו, הוא מטפל בענין הזה והזה, הוא יוצר ובונה. לכן עליו למהר לכאן ולשם, כדי להספיק את כל מה שמוטל עליו לעשות. הוא פוסע פסיעות גסות, מתוך לחץ ודאגה פן לא יעלה בידו לטפל בענין ההוא. רגשות אלו, מלבד הנזק שהן גורמות לראיה הפיזית, הרי שהם מחלישות את ראיית הדעת, ומטשטשות את היכולת לראות מי באמת שולט בבריאה, ומי הוא זה שבו תלויים כל הצלחותינו.

תרופת הפלא

מה עושים? האדם עומד כעת במצב שהוא כבר אינו רואה בבהירות ואינו מכיר בצורה ברורה כי ה' הוא זה ששולט בעולם. "מאי תקנתיה?" - האם יש תרופה למכתו? וכאן מגלה לנו הגמרא את תרופת הפלא. קידוש של ליל שבת הוא הזדמנות לרפא את מאור עינינו הגשמי, ולהחזיר את חדות הראיה של השכל.

אתה עומד על יד שולחן השבת הערוך לתפארה, ואינך מאמין שגם הפעם הצלחת להגיע לליל שבת. לא חשבת שזה יקרה. היית כל כך עמוס בעבודה, התרוצצת ודאגת, אך כעת אתה לבוש בבגדי השבת, מחזיק בידך את גביע הקידוש, וכל הדאגות והטרדות כבר מאחוריך. אתה עומד ומצהיר שכל הדאגות היו לשווא, וכל הלחצים לא הועילו דבר. "ויכולו השמים והארץ" - הכל נברא ונעשה על ידי ה' יתברך. הוא זה ששולט בכל, הוא ממשיך להוביל אותנו ולנהל את כל עניינינו.

מי שחושב כך בזמן שהוא אומר "ויכולו", או בזמן שהוא שומע את בעל הבית אומר "ויכולו", ימצא בשבת תנחומים ומרגוע לנפשו. הידיעה הנפלאה הזו, שהבריאה כולה אינה אלא דבר ה', וכי הוא שולט בכל חלק ופרט מחיינו - עוטפת את כל מהותו של האדם ופורשת את כנפיה על נפשו. כעת הוא יכול לשבת בשולחן השבת ולהירגע מהלחץ וההמולה של ימות השבוע. השבת היא הנחמה הגדולה של החיים! כשאנחנו אומרים "ויכולו", הקב"ה אומר לנו, "אל דאגה, אני כבר אדאג לך. אמנם אתם תמשיכו לעסוק בהשתדלות המוטלת עליכם, אולם את הדאגות תשאירו לי". זה מה שהשבת מלמדת אותנו, וזו הדרך להשיג את תחושת השלווה האמיתית שמגיעה עם עבודת הביטחון, והיא זו שמחזירה לאדם את מאור עיני שכלו, ומחדדת בנפשו את היסודות הגדולים של אמונתנו.

וזאת משום שב"ויכולו" אנו חוזרים אל יסוד היסודות, הבסיס עליו מושתתת כל תורתנו ועבודתנו, שהבריאיה כולה היא אך ורק דבר ה'. אמירת "ויכולו" חשובה היא עד מאוד, שכן היא משפיעה על שכלנו. עצם ההכרזה מחוללת בקרבנו שינוי של ממש, וכל המבט שלנו על העולם מתהפך מן הקצה אל הקצה. אין כבר טבע, הכל הוא רק דבר ה'. כל מה שאנו רואים הם רק ביטויים שונים של דבר ה'. המושג הזה הינו יסודי כל כך, עד שמי שקונה אותו משתנה לגמרי, והרגע הזה הופך אצלו ליום הכיפורים! כן, יום הכיפורים!

הפרה החרדית

זוהי משמעותו האמיתית של המושג "תשובה" - להכיר את ה' בתוך הבריאיה. כל שאר חלקי עבודתנו הם רק סעיפים של יסוד זה. מי שאינו מחדיר לדעתו את המושג של "יש מאין", הרי שעבורו "תשובה" היא חסרת משמעות, שכן הוא כמו בהמה חסרת דעת. אכן, בוודאי עדיף להיות יהודי חסר דעת מאשר להמשיך לחטוא. עדיף להיות "פרה חרדית" מאשר "פרה חוטאת", אך להישאר כמו פרה ולחיות ללא תשובה אמיתית, בלי לשוב לדעות האמת שעמהן מצווים אנו לחיות את חיינו, הרי שזוהי טרגדיה של ממש. מי שאינו מנצל את שכלו ומפעיל את כח מחשבתו, הרי הוא כמו בהמה. מי שאינו חפץ להמשיך לחיות את חייו כבהמה, מוטב שיתחיל לנצל את שבתותיו לעבודה זו - לקנות בנפשו את האמונה שה' ברא את העולם יש מאין, וכי הוא ממשיך לקיים אותה אך ורק בכח רצונו.

יסוד זה הינו חשוב כל כך, עד שעצם המחשבה עליו, ואמירת "ויכולו" המעידה על אמונה זו, מזכה אותנו בבשורת הכפרה המיוחדת שמבשרים לנו המלאכים בכל שבת. מדוע ראויים אנו ל"וסר עוונך וחטאתך יכופר"? משום שהבאנו את הקרבן החשוב מכל - קרבן הדעת. חשבנו על היסוד הגדול של בריאת העולם יש מאין, ובכך הקרבנו לה' קרבן של דעת.

עיקרה של שבת

יתכן והדברים נשמעים לכם כגוזמה, אך אין כאן כל גוזמה! כאשר יהודי חושב על הרעיון הזה, אפילו לרגע קט, הרי שהוא משנה את מבטו על העולם, וזה מביא לו את הכפרה הגדולה ביותר. להכיר שהקב"ה מהווה את העולם שלנו יש מאין, ברגע זה ממש, זוהי התשובה הגדולה ביותר. התשובה על החטאים, עם כל חשיבותה העצומה, אינה מתקרבת לתשובה הבסיסית והיסודית של ההכרה במציאות ה' בעולם ושל בריאת העולם יש מאין.

לאבק או אטומים, אלא אפסיות גמורה. ידיעה זו צריכה להיצרב בתודעתנו, שכן זהו יסוד היסודות של אמונתנו, ולא רק בנוגע לשבת.

מה שאתם שומעים כעת הוא העושר הגדול ביותר. כל רעיון ויסוד אמיתי של התורה הוא יהלום, והיסוד הזה שלמדנו, שהבריאיה כולה אינה אלא דבר ה', הופך אותנו למיליונרים. וגם אם כבר ידענו את זה, בכל פעם שאנחנו חוזרים ומחדדים לעצמנו את היסוד הזה, הרי שאנו קונים יהלום נוסף. ומי שמתחיל לחשוב על הרעיונות הללו, הופך לאדם אחר, וכל המבט שלו על החיים משתנה מן הקצה אל הקצה.

גם אם אמרנו "ויכולו" במשך עשרות שנים, ובכל פעם חשבנו והתבוננו על היסוד הזה, עלינו להמשיך לעשות כן שוב ושוב, כי כל פעם נוספת מחדדת עוד יותר את המבט הזה בשכלנו, ומלטשת ליטוש נוסף ביהלום הדעת הנפלא הזה. אפילו לאחר אלפי "ויכולו" - בכל פעם שאנחנו חוזרים על יסוד זה, אנחנו מקבעים אותו בדעתנו בצורה חזקה יותר.

"פצצת מימן" של דעת

יהודי שאומר "ויכולו" וחושב על הדברים הללו, מכניס את תוך שכלו לא רק ידיעה קטנה וחשובה, לא מדובר רק באבק יהלומים, אלא זוהי "פצצת מימן" של דעת. הידיעה הזו שהכניס אל תוך ראשו, מביאה לתוצאות מרחיקות לכת. כאשר יהודי מכריז שהקב"ה ברא את הבריאיה יש מאין וממשיך לקיים אותה בכל רגע ורגע, הוא מכריז בזאת שאין בעולם דבר מלבדו יתברך ורצונו, והוא מתחיל לראות את ה' בכל מקום ובכל מצב.

וכאן אנו שבים ל"יום הכיפורים" שחל בכל שבת ושבת. שאלנו בתחילת דברינו, כיצד זה זוכים אנו למעין יום כיפור קטן בשעת אמירת "ויכולו", ומדוע מגיעה לנו כפרה על עוונותינו. ואכן, זוהי שאלה גדולה: הלא בליל שבת הזה שבו אנו אומרים או שומעים "ויכולו", לא התחדש לנו דבר. אנחנו אומרים "ויכולו" כבר עשרות שנים, ומה יוסיף לנו ה"ויכולו" של השבת הקרובה? איזה מידע חדש יש כאן? איזה שינוי משמעותי מתחולל בנו שכעת אנו הופכים לראויים לכפרה מיוחדת על ידי המלאכים הקדושים?

תשובה אמיתית

התירוץ הוא, שאמירת "ויכולו" היא התשובה הגדולה מכל! גם כאשר אדם עומד ביום הכיפורים במשך שעות על גבי שעות, מתענה ומתפלל לה' ומקבל על עצמו באמת ובתמים לעזוב את דרכו הרעה - הוא אינו מתקרב כלל לטהרה אותה הוא משיג על ידי אמירת "ויכולו".

היא הופכת בקרבנו לבסיס עליו נבנה שכל התורה, המכין אותנו לחיי הנצח בעולם הבא.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

בונים בית של שבת

כולנו מקפידים ב"ה על שמירת השבת כהלכתה, אך אנחנו מעוניינים לנצל את ההזדמנות שמביאה בכנפיה השבת - לקנות אמונה אמיתית בבריאת העולם יש מאין. בשבת הקרובה נקפיד בלי נדר להקדיש דקה אחת של התבוננות במשך כל אחת משלושת סעודות השבת, שבמהלכה נביט על חפץ גשמי - גביע הקידוש, מאכלי השבת, או אפילו פניהם של בני משפחתנו, ונזכיר לעצמנו שאין בהם שום דבר מלבד דבר ה'. הם נבראו יש מאין, וממשיכים להתקיים רק על פי רצון ה'.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מהי השקפת התורה בענין "צמחוניות" - אנשים שאינם אוכלים בשר?

תשובה:

יחסה של התורה לצמחוניות היא כמו לכל התנהגות שאדם מקבל על עצמו. התורה אינה אוסרת בשום מקום על האדם להיות צמחוני, אך גם אינה מצווה אותנו להיות כזה. זה כמו לשאול: "מהי השקפת התורה בענין ריהוט בצבע חום-אדמדם?" התשובה היא שבבואך לרכוש ריהוט, עליך לשקול איזה צבע מתאים לך.

כמובן, מי שאינו אוכל בשר מטעמי בריאות או פרישות, זה בסדר גמור. לעומת זאת, אדם שאינו אוכל בשר מטעמים אידיאולוגיים, משום שהוא מאמין שמבחינה מוסרית הדבר אינו נכון, זה כבר סיפור אחר לגמרי. אין כל ספק שאכילת בשר הוא דבר נכון וראוי מבחינה מוסרית, ומי שסובר אחרת הרי הוא אפיקורס. אדם כזה אינו יהודי, כי אי אפשר להיות יהודי ולאמץ השקפה שהיא נגד התורה. התורה מלמדת אותנו כי "הארץ נתן לבני אדם" - לכל מין האדם, ובפרט לעם ישראל. מי שמערער על זכותו של המין האנושי לאכול בשר של בעלי חיים, מערער על עצם סמכותה של התורה הקדושה, הקובעת כי המין האנושי הוא המין המכובד והמובחר ביותר.

כמה חבל שרבים כל כך מבין שומרי השבת אינם מודעים לענין זה. הם מדקדקים בקלה כבחמורה, אך אינם חושבים כלל על מהותה של השבת, ובכך הם מחמיצים את הזדמנות הפאר שניתנה לנו בשבת.

הבה ננסה מכאן ואילך, לזכור בכל שבת ושבת, כפי יכולתנו, שכל מה שאנחנו רואים בעולם אינו אלא רצון ה' היוצא לפועל בעולמנו הגשמי, ובכל רגע ורגע ממש, הוא ממשיך להתקיים אך ורק משום שזהו רצון ה'. בכל מקום שאליו תלך ובכל מקום שבו תסתכל, בדרך לבית הכנסת, בחזור מבית הכנסת, וכן כל מה שאתה רואה בשולחן השבת - גביע הקידוש, פרצופיהם של ילדיך, הכל הוא אך ורק מחשבותיו של השי"ת. כאשר אתה פוסע ברחוב, אתה הולך מכח מחשבותיו של ה'. הוא ברא בריאה בדיבורו, ולכן אנחנו רואים אותה, אך לאמיתו של דבר אין שום מציאות אמיתית מלבדו יתברך.

הדרך אל הכרת האמת

זהו יסוד היסודות של תורתנו הקדושה, ולכן המילים "בראשית ברא אלקים", המבטאים את בריאת העולם יש מאין, מוקמו במיקום החשוב ביותר בתורה - בתחילתה. זו הסיבה שהאירועים החשובים ביותר בדברי ימי עם ישראל - יציאת מצרים ומתן תורה, נחגגים בשמחה ובששון רק פעם בשנה, ואילו בריאת העולם יש מאין נחגגת מדי שבוע, בשבת קודש. היסוד העצום הזה מיוחד על ידינו שוב ושוב, מדי שבת בשבתו.

ולכן, לפני תחילתה של בניית המשכן, הקפיד משה רבינו להסביר לעם ישראל על חשיבותה של שבת קודש, שעל אף ששכינתו יתברך השורה בתוך משכן גשמי, בהחלט מעורר את אמונתם החושית של עם ישראל, הרי שניתן להשיג אמונה זו ביתר קלות באמצעות השבת השורה בביתו של כל יהודי ויהודי. ההוראה לעצור את בניית המשכן ביום השבת, החדירה בעם ישראל את ההבנה כי אפילו ההתלהבות הגדולה שקיימת בבניית המשכן, צריכה לפנות את מקומה עבור בניית בית של שבת קודש.

על אילו יסודות מושתתת בניית בית של שבת? על ההכרזה הגדולה שאנו מכריזים ב"ויכולו". הבסיס לכל מחשבותיו של היהודי הוא האמונה בבריאת העולם יש מאין. כה גדולה היא הכרזה זו, עד כי אמירתה בליל שבת הופכת את המעמד לשווה-ערך ליום הכיפורים. איננו לומדים שום "חידושים" שלא ידענו קודם לכן, אלא רק מחזקים בקרבנו את ההכרה האמיתית של בריאת העולם, וזה עצמו מביא לנו כפרה גדולה, משום שזהו יסוד היסודות. כאשר אנו משיבים אל הלב את ההכרזה הזו,

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

מכתב מועצת גדולי התורה דאמריקה שיצא בערב חג השבועות תש"פ
הנה יד ה' פגעה בנו בכפליים, במגיפה וגזירה קשה שאין אנו זוכרים דוגמתן
בישראל במגיפה שנפלו בה אלפים מאחינו בית ישראל, ביניהם גדולי תורה ואנשי
מעשה, ובגזירה קשה שנגזר עלינו סילוק השכינה ע"י סגירות בתי הכנסת ובתי
המדרש ברחבי חבל, ועלינו שומה לשפר את מעשינו ולחזור בתשובה שלמה
לפניו ית', איש על מונתו ואיש על דגלו, כל אחד לפי שמכיר את מרת נפשו,
ובעיקר להשים על נפשנו שבדואי הכל מדה כנגד מדה ואולי הגזירה הזאת באה
עלנו משום שלא התנהגנו כראוי בקדושת בתי הכנסת ובתי המדרש.

וברוב רחמי ית' ראינו קרן אורה בזמן האחרון שהוקלה מעלינו גזרת סגירות
בהכ"נ, ובתנאים מסוימים הותר אנו בהרבה מדינות לחזור להם ע"פ רשות
השלטונות וגם באישורם של רופאים מומחים. אבל מוטל עלינו שלא נעבור על
מה שנאמר "על מה תוכו עוד תוסיפו סדה" ולכן כשנחזור לבתי הכנסת אנו חייבים
לקבל על עצמינו להתנהג ביתר זהירות בדברים יסודיים בעניני תפילה בציבור
וקדושת ביה"כ, ולכן באנו להציע כמה התנהגויות בענין קדושת ביה"כ ובתפילה
מהם שהם מעיקר הדין שנקבל על עצמנו כשנחזור לתפילה בביה"כ.

התנהגויות בקדושת בית הכנסת ובתפילה:

א. לתאר לעצמנו בבואנו לביה"כ שאנחנו עומדים בביתו של הקב"ה.

ב. למרות שהתרגלנו להתפלל ביחידות, נשתדל מאד כשאפשר להתפלל בציבור
ובבית הכנסת כי מעלתם רבה מאד.

ג. להתפלל כעומד בפני המלך ולא במרוצה.

ד. בתי כנסת צריכים להתחזק, כשאפשר ובאופן שאפשר, בשיעורי תורה
ובלימודים בחברותא שנתמעטו מזמן המגיפה.

ה. לא לדבר דברים בטלים בביה"כ, לא לדבר בכלל ולהקשיב בשעת חזרת הש"ץ
וקריאת התורה, ולא לעזוב את ביה"כ עד סוף התפילה.

ו. לא להכניס לביה"כ גליונות שבתוכם דברי חול.

ז. לא להוציא בביה"כ טלפונים מכל סוג ולא לתת להם לצלצל.

וה"ר שבזכות התחזקותנו נזכה לקבלת התורה אמיתית בחג השביעות הבא עלינו
לטובה, ונזכה שישרה הקב"ה את שכנתו בתוכנו, ויקיים בנו הן אל כביר ולא
ימאס ויקבל תפילותינו ברחמים ולא ישמע שוד ושבך בגבולנו ואך טוב וחסד
ירדפנו כל ימי חיינו ויגאלנו גאולת עולם במהרה בימינו.
מועצת גדולי התורה באמריקה

שילחי חורף תשפ"ג. בתקופה הזאת לפני כשלוש שנים הגיעה לצערינו הקורונה
גם לארץ הקודש, ועימה לאט לאט התמעטו כמויות האנשים המותרים לשהות
בביה"כ. שבת ויקה"פ-החודש היתה השבת האחרונה שעוד זכינו אז להתפלל
בביה"כ, וברוב הבתי כנסיות נערכו הרשמות למנינים מצומצמים. את שבת ויקרא
עשינו במניני חצירות, ואח"כ עברנו למניני מרפסות.
לכולנו היתה אז תחושה קשה, מלבד המגיפה הלא-ברורה הרגשנו שפשוט בכל
העולם נזרקנו מבתי הכנסת, דבר שלא זכור בתולדות עם ישראל.

לקראת סוף חודש אייר התחלנו לאט לאט לחזור לבתי הכנסת עם מגבלות
מסוימות, לקראת חזרתנו לבתי הכנסת יצאו מכתבי חיזוק רבים מגדולי ישראל.
ברצוננו להביא את מכתבם שהתפרסמו אז ממועצת גדולי באר"י וכן ממועצת
גדלי דאמריקה.

ומקדשי תיראו: בעוונותינו הרבים זה למעלה מב' חודשים שנגזר עלינו לסגור
דלתי בתי כנסיות ובתי מדרשות ולגלות להתפלל וללמוד באופן עראי, ועתה,
ברחמי המרובים של הבורא ית' אנו זוכים לשוב להתפלל וללמוד בבית מקדש
מעט. עדיין לא בשלמות ותחת הגבלות, אבל ב"ה מתחילים לשוב. ועל כן מתוך
הודיה להש"ת, חובתנו לעת הזאת לתקן בדקי העבר, לחקור דרכינו ולפשפש
במעשינו על מה עשה ה' זאת לנו, כאמרם ז"ל (ברכות ה). והנה צורך גדול לתקן
ולחזק גדרי שמירת קדושת בית הכנסת, ובראש ובראשונה לעורר ולהתעורר על
חובת הזהירות מלדבר דברים בטלים בבית הכנסת כדאיחא בשו"ע א"ח ק"א,
דיני קדושת בית הכנסת. ומי ידע אם לא בשלנו הסער הגדול הזה.
זאת ועוד, לדאבון כל לב נמצאת רעה חולה שיש מי שמחזיק בזמן התפילה
והלמוד מכשיר פלאפון דלוק, אשר גורם בזה להוציא עצמו מתוך בית הכנסת
בעת עמדו לפני המלך, ועוונות גדול מנשוא רח"ל כדאיחא בזה"ק.

ועל כן, קוראים אנו אל אחי"ב בקהילות הקודש די בכל אתר ואתר, בעת שחוזרים
אנו להתפלל וללמוד בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לחזק הגדר שלא לדבר דברים
בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש ולתקן תקנה קבועה שאיסור חמור הוא
להחזיק פלאפון שאינו כבוי בכל זמן התפילה והלימוד, ורבני הקהילות והגבאים
בכל מקום יזהירו את הציבור על כך, (ומי שבידם, יראו לתקן מקום מיוחד להניח
הפלאפונים קודם התפילה).

ובזכות הזהירות בבתי מקדש מעט ירחם עלינו הבורא ית', שנוזה למי שברך,
שתיקן בעל התו"ט שכל מי ששומר פיו ולשונו בעת התפילה וקריאת התורה
הקב"ה ישמרוהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה ויחולו עליו כל הברכות
הכתובות בתורה ובנביאים ובכתובים ויזכה לראות בנים חיים וקיימים לתורה
ולחופה ומעשים טובים ויעבור את ה' אלוהינו תמיד באמת ובתמים ונאמר אמן.
ונזכה במהרה לישועה וגאולה שלמה בבניין בית תפארתנו אכ"ר.
מועצות גדולי התורה דגל התורה אגודת ישראל מועצת חכמי התורה

ביחורי הלכה

'לבבא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער
גב'. וגירסת הרמב"ם (פ"א דתפילה ה"י) כמודפס בגמ' 'מותר' לעשותו קפנדריא.
ובכ"ס מ כתב, דכך גם היא גירסת הר"ף בברכות, (בר"ף בברכות שבידנו הגירסא
'מצוה' אמנם בר"ף במגילה וברא"ש בברכות גרסו מותר) וכ"ה שו"ע סי' קנ"א ס"ה.
אמנם בר"ף שבידנו בברכות והרא"ש במגילה והטור והר"ן הגירסא מצוה לעשותו
קפנדריא. וביאר הר"ן דזהו משום שהמצוה עליהם שיתראו בעזרה יפה, ובמעדני
י"ט בברכות כתב דכן נראה מלשון הפסוק הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא
דרך שער גב שהוא לשון ציווי. ובמג"א כתב דהעיקר כגירסא 'מצוה', ומקשה על
המחבר דגרס 'מותר' דקשה במה שכתב את שני הדינים גם אם לא נכנס בו תחילה
כדי לקצר דרכו מותר לעשותו דרך וגם בנכנס בכדי להתפלל שמותר לעשותו
קפנדריא ולכאורה זו ואצ"ל זו וולרמב"ם ל"ק דלא כתב את המימרא של הנכנס שלא
ע"מ לעשות קפנדריא, והטור שכן כתבה גרס מצוה לעשותו קפנדריא, וכתוב דצ"ל
דהחידוש בנכנס להתפלל אפי' כיוון ג"כ לקצר דרכו שרי, ואפשר דט"ס הוא בשו"ע
וצ"ל מצוה. וכן כתב הגר"א (בהגהות למגילה ולשו"ע) ובמשנ"ב סק"א דצ"ל מצוה.

ויש לעיין, בביה"כ שיש לו כמה פתחים ושנים מהפתחים קרובים זה לזה באותו
רוח ואחד ברוח שכנגד, האם בעיני שיצא דרך הפתח שמהירו השני כדוגמת
הבאים לעזרה שהבא דרך צפון יצא דרך גב משום דבענן שיתראו בעזרה יפה וה"נ
בעיני שיתראה בביה"כ יפה. ואמר לי הגרמ"מ לובין שליט"א, דיותר נכון צד נגדי.

ובשו"ע סי' קנ"א ס"ה כתב את שלושת האופנים המותרים המוזכרים בגמ'.

בעניין קפנדריא בבית הכנסת

במשנה במגילה כח. בענין הדברים האסורים בביה"כ תנן, ואין עושין אותו
קפנדריא וכו'. ובגמ' (כט.) מאי קפנדריא, אמר רבא קפנדריא כשמה מאי כשמה,
כמאן גאמר אדמקפינא אדרי איעול בהא. ובגמ' בברכות סג. מבואר דאיסור
קפנדריא הוא משום בזיון דומיא דביתו דאדם מקפיד על כך.

[ובפמ"ג הקשה דא"כ יהיה מותר לאכול ולשתות בביה"כ דומיא דביתו. ואולי י"ל
דהילפותא של הגמ' הוא דווקא לעניין דברים האסורים מצד היותם בזיון בעצמותם,
משא"כ אכילה ושתייה דאין בעצמותם בזיון, אלא דאכילה ושתייה בביה"כ זהו בזיון
מצד קדושת המקום בזה לא נלמד מביתו.]

- ובגמ' במגילה מבואר דאיכא ג' אופנים שהותר בהם קפנדריא: א. א"ר אבהו אם
היה שביל מעיקרא מותר. ולכאורה ההבנה בזה הוא, שלמרות שהרבים ויתרו על
השביל בכדי לבנות ביה"כ מ"מ איכא יחידים (שלא לפנינו) שלא מחלו [וביה"כ]
בנה ג"כ עבור האנשים שאינם מהעיר וכדמצינו גבי ביה"כ דכרכים דאינו נמכר כיון
דבנה גם על דעת אישיו דעלמאן, וא"כ לא חל על ביה"כ איסור קפנדריא ומותר
גם לאנשי העיר לעשות קפנדריא.
ב. אר"נ בר יצחק הנכנס ע"מ שלא לעשות קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא.
ולכאורה זהו משום שאין זה קפנדריא, דלא היתה מטרתו לקצר דרכו.
ג. וא"ר חלבו אמר ר"ה הנכנס לביה"כ להתפלל מותר לעשותו קפנדריא שנא'

ובכס"מ פ"א מתפילה ה"ח כתב ע"ז שהרמב"ם השמיט את הדין של היה שביל מעיקרא והנכנס שלא ע"מ לעשות קפנדריא, דאפשר דאע"פ שמותר מ"מ אין לעשות כן בדגמ' (כו: כששאלוהו לר' אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים, אחד הדברים שאמר להם הוא שממיו לא עשה קפנדריא לביהכ"נ ומשמע דהיינו באופנים שהתירו בגמ' דאל"ה מאי רבותיה, וכ"כ בפסקי ה"תוס', ומ"מ כתב דין הנכנס להתפלל שיצא מפתח אחר כיון דנפקא ליה מקרא דכך היו עושים בביהמ"ק.

ולענין קפנדריא באותו ביהמ"ד מחדד לחבירו, שמעתי מהגרמ"מ לובין שליט"א שהדבר מותר דכל ביהמ"ד חשיב חדא ביתא, וה"ה לשמותר לעבור דרך ביהמ"ד בכדי להגיע לאוצר הספרים ולעזרת נשים שלומדים בה שהרי היא בית מדרש לכל דבר. [וכן כתוב בשם הגריש"א זצ"ל בקונטרס שחיבר חתנו הגר"י ישראלזון ובספר אבני יספה, וכך שמעתי שדעת הגרנ"ק זצ"ל. אולם הגר"ב קוק כתב לי, לדעת הגריש"א להתיר באופן שאין דרך אחרת וכשזה לצורך מצוה].

קפנדריא כשאין דרך אחרת: מצוי שישנם בביהכ"נ נחדרים כמטבח וכדו' שהכניסה אליהם היא רק דרך ביהכ"נ, ויש לענין האם נמא דגם בכה"ג היא איסור קפנדריא דלכאורה י"ל דכיון דאין מטרתו לקצר דרכו אלא דזהו הדרך היחיד אינו קפנדריא ואין בזה איסור. אמנם יש לומר דאף אי נמא דאין זה קפנדריא מ"מ הוי כניסה שלא לצורך ביהכ"נ, ולא עדיף מלקרוא לחבירו דלא הותר לו ליכנס לקרוא לו (ללא אמירת פסוק) וגם התם נמי אין לו אפשרות אחרת ואינו מתכוון לבזיון וע"כ זהו משום כבוד בית ה' דלמרות שאין כוונתו לבזיון מ"מ עושה מעשה בזיון, וה"ה לעשות קפנדריא כשאין דרך אחרת דלמרות שאין כוונתו לבזיון מ"מ עושה מעשה בזיון, ולכאורה זהו שכתב רש"י במגילה (כח: ד"ה אי צריכה ליה לאיניש למקרי גברא מבי כנישתא מאי נייעביד, וכתב, מאחר שאין נכנסין בהן שלא לצורך. וכן ברמב"ם (שם ה"ח) כתב, שאין נכנסים בהם אלא לדבר מצוה.

וכן מהבאר בגמ' בברכות שאסור לעשות קפנדריא דומיא דביתו דקפיד איניש, ולכאורה גם באין דרך אחרת קפיד איניש שלא יכנסו לביתו (ואף בשדה קפיד איניש כדמצינו במי שאבדה לו דרך שדהו בכתובות קט"ב, שבעל השדות המקיפות קפיד שלא יעבור בעל שדה הניקף ברשותו, כ"ש לביתו, ואף גריעא משדה דהתם אין לו אפשרות כלל להגיע לשדה משא"כ בביהכ"נ שיש לו אפשרות ללמוד מעט וע"ז זה לא יראה בזיון). ומה שכתבה המשנה קפנדריא שזה המקרה המצוי, אבל אה"נ דה"ה לשאר הדברים הדומים לזה מהאי טעמא כלקרא לחבירו וכד' וה"ה נמי בנכנס שלא לצורך למרות שאין לו דרך אחרת.

ובבתי הכנסת שיש להם דלת לחדר כוירים וביה"כ, ורוצה לילך דרך ביהכ"נ לביה"כ, בגוונא דאיכא 'בל תשקצו' דהכניסה היא לצורך מצוה להפמ"ג דדייק מהרמב"ם דאם הולך לדבר מצוה אפשר דשרי לעשות קפנדריא, לכאורה יהיה מקום להתיר. אמנם לביה"ל דפליג וס"ל שאין לעשות קפנדריא למצוות הנעשות מחוץ לביהכ"נ לכאורה יש לאסור.

ויש לענין בנכנס לביהכ"נ להתפלל ורוצה לילך לבית הכסא מקודם התפילה האם מותר לו לעשות את ביהכ"נ קפנדריא ד"ל דכיון שמטרתו לצורך התפילה ומעשיו מוכיחים לזה, לא חשיב קפנדריא? ואמר לי הגרמ"מ לובין שליט"א: דליטול ידיים (דהי תחילת עבודה) אפשר, ולבית הכסא צ"ע.

קפנדריא ע"י אמירת פסוק: הביה"ל בד"ה לעשות דרך כותב שמותר לעשות קפנדריא ע"י שיקרא או שישעה שם מעט וכנ"ל. [וכ"כ בכל בו סי' י"ז ובאורחות חיים סי' י"א] ולכאורה כוונתו למבואר בסעי' א', ואם צריך ליכנס לצרכו כגון לקרוא לאדם, יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה ואח"כ יקראנו כדי שלא יהא נראה כאילו נכנס לצרכו וכו', או ישעה מעט ואח"כ יצא. ובמשנ"ב שם (סק"ב) כתב לבאר, שלא יקדים לקרוא לחבירו מקודם שיאמר דבר תורה, דיהיה נראה דאמירת הדברי תורה הוא רק טפל.

אמנם באור שמח (פ"א מתפילה) כתב לדייק מלשון הרמב"ם ש'אין מועיל עשיית קפנדריא ע"י אמירת פסוק, שאחר שכתב שמותר לקרוא לחבירו ע"י אמירת פסוק כתב שהנכנס להתפלל שמותר לו לצאת בפתח השני, דמשמע דבנכנס לקרוא לחבירו לא מהני אמירת פסוק לצאת בפתח האחר. ולכאורה ביאור דבריו דרך בנכנס לביהכ"נ ללמוד או להתפלל דמקיים את ייעוד ביהכ"נ הותר לו קפנדריא וכדנפקא ליה מקרא, אבל לא בנכנס לשם דבר אחר. ולכאורה דברי הא"ש הם רק

אליבא דהרמב"ם דלא הזכיר את המימרא של הנכנס שלא ע"מ לעשותו קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא, וס"ל דרך בנכנס להתפלל מותר לצאת בפתח השני אבל בנכנס לדבר אחר אין להתיר. משא"כ לשאר הראשונים ולשו"ע שכן הזכירו את הדין של הנכנס שלא ע"מ לעשות קפנדריא מותר לעשות קפנדריא שאין לדייק כן (ומלבד מה שהמ"ב גורס בהנכנס להתפלל דמצוה לעשותו קפנדריא).

יש להקשות ע"ד הביה"ל, שבמשנ"ב סק"ד ובשעה"צ סק"ב כתב שלא הותר ליכנס מפני החמה והגשמים ע"י אמירת פסוק כיון דעיקר כוונתו היא ליגל מהגשמים, ולא דמי למה שמותר לקרוא לחבירו ע"י אמירת פסוק דהתם אין לו עצה אחרת משא"כ בחמה וגשמים אפשר שילך לבית של חול. וא"כ לכאורה תיקשי שגם בקפנדריא יש לו אפשרות אחרת?

ונראה ליישב דשאני הנכנס מפני החמה והגשמים דמשתמש בגוף ביהכ"נ המצילו מהחמה והגשמים וחמיר טפי, משא"כ בנכנס לקרוא לחבירו שאינו שימוש בעצם ביהכ"נ אלא מצד שימוש שלא לצורך כמבואר ברש"י (כח: ד"ה האי מאן) בזה הותר ע"י אמירת פסוק דאז אין ניכר שכניסתו לביהכ"נ היתה רק בכדי לקרוא לחבירו, (ולזה נכתב המשנ"ב סק"ב שקודם ילמד ואח"כ יקרא לחבירו שלא יהיה נראה אמירת הד"ת טפל). וכן בקפנדריא אין מטרתו להשתמש בביהכ"נ דמצידו שלא יהיה כאן ביהכ"נ ולכן יש להתיר ע"י אמירת פסוק שאז אינו נראה מזלזל בביהכ"נ כיון דעצר מעט לומר פסוק (ואפשר להוסיף עוד, דקפנדריא ע"י אמירת הפסוק עדיפא מלקרוא לחבירו דהותר רק מחמת שאין לו אפשרות אחרת, דלמרות שלכאורה קפנדריא זהו מעשה בזיון גדול יותר אבל מ"מ ע"י שאומר פסוק ושוהה מעט ביטל קצת את עשיית הקפנדריא משא"כ בקורא לחבירו הדבר ניכר שנכנס בכדי לקרוא לחבירו ואח"כ יצא, וכענין סברא זאת כתב הערה"ש דמותר ליכנס מפני החמה והגשמים ע"י אמירת פסוק אף שנראה שנכנס מפני זה, מ"מ כיון שלומד פסוק או הלכה לא מינכר כ"כ שנכנס מפני החמה והצינה).

ועוד נראה ליישב, דקפנדריא נמי חשיב אין לו אפשרות אחרת דהרי יכול לקצר דרכו רק דרך ביהכ"נ והוי כלקרא לחבירו דאין לו עצה אחרת, דבכל מקום שהוא צריך לביהכ"נ רבנן התירו לו ע"י אמירת פסוק או שהייה, משא"כ בנכנס מפני החמה והגשמים שיכול לילך לבית אחר ואין הוא צריך את ביהכ"נ, וזהו שכתב המשנ"ב דאפשר לו לנכנס לבית של חול ולכן לא הותר לו. וכן קצת משמע מהכלבו והאור"ח דכללו להתיר בנכנס להתפלל, ולקרא לחבירו ולקפנדריא ע"י פסוק.

דינים העולים: א. אסור לעשות קפנדריא לביהכ"נ, ובגמ' בברכות סג. מבואר דזהו בזיון דדומיא דביתו דקפיד.

ב. בגמ' מבואר דאם במקום ביהכ"נ היה מעיקרא שביל מותר, וכן אם נכנס שלא ע"מ לעשותו קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא. ונפסק בראשונים ובטוש"ע [והרמב"ם השמיט דינים אלו, וכן בפסקי תוס' כתב דאין לעשות קפנדריא בכה"ג].

ג. בנכנס ע"מ להתפלל, נחלקו הראשונים אם מותר או שמצוה לעשות קפנדריא. ובשו"ע כתב דמותר לעשות קפנדריא, ובגמ"א ובמשנ"ב כתבו דצ"ל מצוה לעשות קפנדריא [וכ"כ בהגר"א]. ויותר נכון לצאת בפתח המרוחק דבעינן דומיא דביהמ"ק שיחזיקה בעזרה יפה.

ד. מותר לעשות קפנדריא באותו ביהמ"ד מחדד לחבירו, דכל ביהמ"ד חשיב חד ביתא, (ועיין לעיל).

ה. אין ליכנס לביהכ"נ בכדי לילך למקום אחר אף כשהאפשרות כניסה היא רק דרך ביהכ"נ ואין דרך אחרת. ובכדי לילך לבית הכסא בגוונא דאיכא בל תשקצו לדעת הפמ"ג יש מקום להתיר אבל לא לדעת הביה"ל. ובכדי ליטול ידיים לפני התפילה אמר לי הגרמ"מ לובין דכיון הוי תחילת עבודה מותר, ובכדי לילך לבית הכסא לפני התפילה צ"ע.

ו. בכלבו ובאור"ח ובביה"ל מתירים עשיית קפנדריא ע"י אמירת פסוק, ובאר"ש מדייק מהרמב"ם לאסור. [הדברים נכתבו ע"י י. ס. כולל חז"א]

סיפור השבוע

באופן תקדימי לדון שוב במשפטו של הנ"ל ויחינו אותו מכל אשמה ושחרורו מכלאו עוד באותו היום, דבר כזה ברוסיה הוא למעלה מדרך הטבע, ובניגוד לכל הגיון. (שתקתי ונושעת)

מספר הרב גרינוולד שליט"א, יצאתי לקברי צדיקים בפולניה עם אלפי שמות של אנשים שחתמו וקיבלו על עצמם לא לדבר בתפילה, הגעתי אצל קבר הרה"צ ר' אלימלך מליוונסקי זיע"א שמתי את התיק באיזה מקום ולהפתעתי פגשתי את רב העיר פתח-תקוה ותוך כדי שיחה שאלני מה יש לי בתיק, הוצאתי את דפי החתימות והראתי לו, **מיד נבהל וצעק ווי!**, שאלתי אותו מה קרה, סיפר שדוד שלו נפטר לפני כחודש, ולפני שבועיים ראיתי את דודי בחלום, אמרתי לו אתה עלית לשמים ושכחת את כל הצרות שיש לאנשים בעירנו פתח-תקוה, **אז הוא ענה שהוא לא יכול לעשות שום דבר בשמים כל זמן שיש דיבורים בתפילה ולמעלה בשמים לא מוותרים על דבר דיבור באמצע התפילה וכל הצרות שיש זהו בגלל זה.** (כבוד בית ה')

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון, נתקבלה בקשה להפצת הגליון בעיה"ק צפת. לצורך כך אנו זקוקים לתרומה חודשית בסך שמונים שקל. המעוניין לזכות במצווה גדולה זו, נא לפנות לטלפון 0527101970 בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והאגון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דחורי זצ"ל לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 לשליחת חומר ולהבלת הגליון: פהס: 15335748722 v0527176420@gmail.com

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת ויקהל פקודי

והנשאם הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולהשן. (לה, כז)¹

פירש"י: והנשאם הביאו: אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבים ומה שמחסרין אנו משלימין אותו כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים אמרו נשיאים מה עלינו לעשות וכו'.

וידידי הרה"ג ר' דוד עליאש אמר בשם רבו הגאון ר' שמואל קמנצקי, דיש להקשות דלכאורה כוונתם רצויה, שהיו מוכנים להשלים כל מה שיחסר להציבור, ולמה א"כ עשתה ההשגחה שלא היה בסוף שום דבר שהיו יכולים לנדב, ולא היה להם חלק בנדבת המשכן.

וביאר שהמשכן היה צריך להיות בנוי על נדיבות הלב, והיינו שירצו הנותנים ליתן מצד עצמם, ולא שיתנו למלאות חסרון שיהיה חסר להמשכן. דנתינה כזה לא נקרא נתינה שיסודה נדיבות הלב, ולכן לא היה להם לב מקום בבנין המשכן.

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. (לה, ל)

כתב הגאון ר' ברוך שמעון שניאורסון² דהנה בספר תכלת מרדכי למהרש"ם (אות ד) הביא את הגמרא בברכות (נה). שמשה רבינו אמר לבצלאל עשה ארון וכלים ומשכן, אמר לו [בצלאל] מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים ואתה אומר לי עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם וכו' אמר לו שמא בצל אל היית וידעת.

וביאר עפ"י מ"ש הרמב"ם בשו"ת פאר הדור (סימן קנה, פרקי הצלחה) כי הלב באדם הוא הארון הגנוז בתוכו כדכתיב (משלי ג, ג) כתבם על לוח לבך. והמנורה הם החושים וכוחות הנפש, והאברים הם בחינת מחיצות המשכן. וידוע כי אי אפשר לקדש הלב זולת ע"י פעולות מצוות מעשיות, וא"כ צריך אדם שיקדש מקודם האברים החיצונים שהם בחינת קרשי המשכן ואח"כ מטהר לבו וחושיו שהם בחינת ארון ומנורה.

ולכן הבין בצלאל שצריך קודם לעשות את המשכן להראות דהעיקר הוא לקיים מצוות מעשיות ואח"כ יוכל להתבונן ולהגיע לשלמות הלב ולהבין עד מקום שידו מגעת. ולזה אמר משה ראו קרא ה' בשם בצלאל ר"ל הכשירו מעשיכם תחילה ואח"כ תגיעו לשלמות הלב עכ"ל.

והנה בגמרא שם אמרינן שהקב"ה אמר למשה עשה לי משכן ארון וכלים, והלך משה והפך ואמר לבצלאל לעשות ארון וכלים ומשכן, וצ"ב מדוע הפך משה וגם מהו הענין של בצל אל היית. ונראה לבאר עפ"י מה ששמעתי ממורי ורבי³ לפרש הא דאיתא בירושלמי שקלים (ו, ה) שהתורה שנתן לו הקב"ה למשה נתנה לו אש לבנה חרותה בתוך אש שחורה. וביאור הדברים שיש חוקים ומשפטים, חוקים היינו מצוות שאין אנו מבינים טעמם ומשפטים היינו מצוות שהשכל מחייב אותן. וכל מי שגדול יותר, מבין יותר עומק טעמם, אף שהם עמוקים מאוד, עד ששלמה המלך הבין כל טעמי תורה ורק על מצוות פרה אדומה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ומשרע"ה ידע גם טעם פרה כמו שא"ל הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה ולאחרים חוקה⁴. והנה הדבר המושג נקרא בשם לבן שיש לנו בו השגה ושחור נקרא דבר שאין לנו בו השגה כמבואר בספרים על יוצר אור ובורא חשך. ותורה זו שנתן הקב"ה למשה שהוא השיג כל טעמיה ולא היה אצלו שום דבר לחוק היתה אש לבנה בתוך אש שחורה, היינו אף מה שאצלנו הוא כמו שחור היה אצלו לבן ע"כ.

1. דבר חדש מהדורה רביעית.

2. מרשימותיו, נמסר ע"י תלמידו הרה"ג ר' חיים יצחק פרוש.

3. מן הסתם הכוונה להגאון רבי מאיר שפירא מלובלין (ח.י.פ.).

4. מדרש רבה (יט, ו).

והנה הא צצריכין לקיים מצות מעשיות מקודם, היינו לפי שאם נלך אחר התבוננות בשכל, אם לא נשיג בשכלנו טעם המצוות [ישנה סכנה] שנפרוש מהמצות. וכל זה לאנשים כערכנו אבל משה שהשיג כל הטעמים האמיתיים, היה יכול מקודם לחקור בטעמי המצות ואח"כ לקיים מצות מעשיות, שלא היה ירא שיהיה דבר שלא יבין כיון שהקב"ה גילה את הטעמים האמיתיים. ולכן היה יכול לחקור בהן, ולזה רצה לעשות לפי ערכו כלים ואח"כ משכן. אבל בצלאל רצה לעשות לפי ערך ישראל והסכים הקב"ה ע"י. וזה שא"ל משה שמא בצל אל היית, היינו לפי שאין אצלך הכל בבחינת אש לבנה רק בבחינת צל לכן אתה אומר כן. אבל גם זו מדרגה גדולה שיוכל להמשיך דרך זו לדור לפי ערכו, ולזה אמר משה ראו קרא ד' בשם בצלאל בן אורי וכו', היינו שמשרע"ה הסכים שזו הדרך שצריך להנחיל לבנ"י שילמדו מדרכו כנ"ל.

ויהי מאת כבר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת מאת אדנים למאת הככר כבר לאדן. (לה, כז)

כתב בעל הטורים: מאת האדנים. כנגד מיוסדים על אדני פז (שיר השירים ה, טז) וכנגדם תקנו מאה ברכות בכל יום⁵.

הנה איתא במסכת מנחות (מג): היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך. ופירש"י קרי ביה מאה. ובתוס' (ד"ה שואל מעמך) כתבו לפרש בכוונת רש"י דדרשין אל תקרי מה אלא מאה. וביתא דמא. וביאר המהרש"א בחידושי אגדות (ד"ה חייב אדם) שלכך דרשין אל תקרי מה, משום שבאמת קשה לפרש את הפסוק כפשוטו, מה ה' אלוך דורש מעמך כי אם ליראה, שמשמע שיראה אינה דבר גדול, ובאמת יראת ה' היא דבר גדול כמבואר במסכת ברכות (לג). ולכך דרשו אל תקרי מה אלא מאה דע"י מאה ברכות אפשר להגיע ליראה כדלהלן⁶.

ונראה לבאר הקשר בין האדנים והברכות, דהנה תחילת השראת השכינה על ישראל היתה במשכן שיסודותיו הם האדנים, ששם מורה על מהותם ומקורם שהוא בחינת שם אדנות, ששם זה מורה שה' יתברך הוא אדון כל. ולכך מאה ברכות הן כנגד האדנים שגם בברכה מעיד שה' יתברך הוא אדון כל⁷.

והראני הרה"ג ר' יחיאל מאיר כץ מש"כ החת"ס (דרשות ח"א סג: בד"ה ר"פ בעלותך, וכ"ה בח"ס עה"ת מ, ב) דהנה בעבודת המשכן התעסקו ממחרת יו"כ עד כ"ה כסליו שהם ע"ה יום [באם תשרי וחשון שניהם מלאים]. ומכיון שבשבת לא עשו מלאכה, צא מהם עשרה שבתות נשאר ס"ה ימים⁸ שהם בגימטריא היכל וגם בגימטריא אדנ"י. רק כיון שרצה הקב"ה לזכות את ישראל להמשיך למדת אדנ"י משמן העליון על כן צוה להמתין עוד פ"ז יום מכ"ה כסליו עד כ"ג אדר, ואז נמשך להיכל רצון עליון עכ"ל. ד. ולפ"ז אפשר לפרש את הפסוק הנ"ל מיוסדים על אדני פז, שהמשכן מיוסד על שני שמות הללו אדנ"י ופ"ז (הרה"ג ר' יאיר כהן).

5. וכ"כ בספר שערי אורה (שער א) לרבי יוסף ג'יקטיליא (אחד מהראשונים), וכן הוא במגלה עמוקות (אופן ע"ה).
6. כתב הטור בסימן מ"ו שרבי גטרונאי אמר שדוד המלך תיקן שיאמרו מאה ברכות עיי"ש. אולם הרבינו בחיי כתב בספרו כד הקמח (ערך ברכה) שמשם רבינו יסד דין זה של מאה ברכות ואח"כ שכחום, וחזר דוד המלך ויסדן [כמו שכתוב במדרש רבה סוף פרשת קרח (יח, כא) ובמדרש תנחומא (שם אות יב) שהיו מתים מישראל מאה אנשים, וחקר דוד המלך שהסיבה היא בגלל שלא אמרו מאה ברכות, עמד ותיקן שיאמרו מאה ברכות] ושכחום וחזרו חכמי התלמוד ויסדום. ודבר זה מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים, מן התורה דכתיב ועתה ישראל מה ה' אלוך שואל מעמך, מן הנביאים דכתיב (שמואל ב כג, א) נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על, על בגימטריא מאה, מן הכתובים דכתיב (תהלים קכח, ד) הנה כי כן יבורך גבר ירא ה', כי כן בגימטריא מאה עכ"ל. וכן כתב בספר המנהיג הובאו דבריו בשו"ת יוסף אומץ (סי' 1).

והנה בראשונים מצינו שמלבד יראת שמים, אמירת מאה ברכות מביאה שמירה על האדם, והרוקח (סימן שכ) ובעל הטורים (דברים י, ז) כתבו שבפסוק ובשכבך ובקומך יש תגין על ק' של ובקומך לומר כשיעמוד בבוקר יתפלל מאה ברכות, וינצל מצ"ח קללות, ועוד שתיים שהם גם כל חולי וכל מכה (דברים כח, סא).

וכן אמירת המאה ברכות מביאה גם שפע וברכה על האדם, כמו שכתב בעל הטורים בפרשת וזאת הברכה (לג, א) וזאת הברכה אשר ברכ משה איש האלוקים ראשי תיבות משה איש האלוקים מאה שעל ידי מאה ברכות יזכו לברכה עיי"ש.

7. במסכת ברכות (לה). אמרינן שהנהנה מהעו"ז בלא ברכה מעל וכאילו גזול להקב"ה, ר' לוי רמי כתיב (תהלים כד, א) לה' הארץ ומלואה, [שהכל שייך לה' יתברך] וכתיב (שם קטו, טז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם [דהיינו שה' נתן את הארץ לבני אדם], ומתרת הגמרא כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה. דהיינו שלפני הברכה הכל של הקב"ה, ואחרי הברכה שהאדם מברך ומעיד שה' יתברך הוא אדון כל, הקב"ה נותנו לאדם.

8. ובח"ס עה"ת הוסיף ואין להקשות מיום ראשון ויום אחרון של סוכות כי היה אז בשבת עפמ"ש תוס' ס"פ מרובה דיוה"כ שירד משה מן ההר היה ביום ב'.

לעיטר ברזיא יקירא

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

בהן שקידש ידיו ורגליו וישן שינת עראי האם צריך לחזור ולקדש

והפסק סעודה, דהרי היסח הדעת גבי נטילת ידים היינו נמי משום חשש שמא נגע במקום טינוף וכו'.

וליישב קושיא זאת נלע"ד בע"ה, בהקדם הא דצ"ע אהא דכ' רש"י ז"ל דהיסח הדעת לגבי קידוש ידיו היינו משום שלא נזהר שלא יגע בדבר טינוף, ולפי"ז הי' מן הדין דאין זה אלא דין מדרבנן דחיישינן שמא נגע במקום טינוף. והי' מן הדין דלא מחלל העבודה בדיעבד וכדחוכי האבן האזיל ז"ל בפ"ה מביאת מקדש ה"ח אות ג' דפסול דרבנן אינו מחלל עבודה. ומרהיט הסוגיא מוכח דאם הסיח דעתו ה"ז פוסל הקידוש ומשמע דאם לא חזר וקידש פוסל העבודה, וכדכ' מרן הכ"מ ז"ל בה"ז, וכ"ג מדברי המנח"ח ז"ל אות ג' ובאות ד' ד"ה ומסיק.

ומכאן זה נראה בע"ה לבאר ענין היסח הדעת גבי קידוש ידיו, דהרי חזינו דקידוש ידיו דינו כעבודה, ומה"ט אמרי' בזבחים י"ט ב' דצריך לקדש דוקא כשהוא מעומד דאמר קרא לשרת ושירות מעומד הוא, וי"ל דלא סגי במה שקידש ידיו ורגליו בתחילה אלא בעינן שבשעת העבודה אתני תהיה פעולת הקידוש עומדת לפנינו, וכל שנעשה הפסק ע"י היסח הדעת כלשהו בין מעשה העבודה לפעולת הקי"ו"ר בעינן שיחזור ויקדש. ולהכי כל שהי' באפשר שיגע במקום טינוף, גם אם כלפי שמיא גליא שלא נגע במקום טינוף, מ"מ לא היו ידיו שמורות בזמן זה ופקע הקידוש מעליהן.

ויש לדמות לזה דברי הרמב"ן ז"ל בחולין ב' ב' לענין מצות 'משמרת' בקדשים דכל שארע להם ספק טומאה ברה"ר אע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור מ"מ ביטל מצות משמרת יעו"ש, והחזון ז"ל באו"ח סי' קכ"ב בחי' לחגיגה כ"א א' ביאר דכונת הרמב"ן ז"ל דהסיח דעתו משמירתו, ולפי"ז י"ל דה"ה לענין קידוש ידיו, כל שהי' במצב שהי' יכול להגיע לידי נגיעה במקום טינוף הוא היסח הדעת. וסעד לסברתינו יש להביא בע"ה מדברי הבית הלוי ז"ל שהובא לקמן.

וכ"ז גבי קי"ו"ר, אבל גבי נטילת ידים דאין אנו צריכים את הגט"י בשעת האכילה, אלא משעה שנטל וטיהר ידיו נסתלקה פעולת הגט"י דהעיקר הוא מה

במקום טינוף א"כ כל שמתנמנם הרי לא שמר ידיו.

והתו"י יומא ח' א' ד"ה תפילין הקשו אמאי אמרי' בשבת מ"ט א' דטעמא דאסור לישן בתפילין שינת קבע משום שמא יפיח בהן והא בלא"ה אסור משום היסח הדעת. ותיצרו דזהו גופא טעמא דהיסח הדעת [זה לכאורה שלא כדברי רבינו יונה ז"ל]. וגם מדבריהם ז"ל משמע דהיסח הדעת בתפילין לאו היינו משום שמא יגע במקום הטינוף, ולהכי שינת ארעי לא חשיב היסח הדעת. ולא דמיא לקדוש ידים ורגלים דחיישינן לשמא יגע במקום הטינוף, ובזה אף שינת ארעי חשיבא היסח הדעת.

תו מצינו ענין היסח הדעת לגבי הפסק באכילה, והרא"ש ז"ל בפ"ק דתענית ס' י"ד הביא דעת הראב"ד ז"ל דבזה אפי' שינת עראי הוא היסח הדעת, והרא"ש ז"ל גופי' פליג וס"ל דשינת עראי לא הוא היסח הדעת וכן פסק מרן המחבר ז"ל באו"ח ס' קע"ח ט"ז.

והשתא תיקשי מ"ש גבי קידוש ידיו דשינת עראי הוא היסח הדעת ומ"ש גבי אכילה דשינת עראי לא הוא היסח הדעת, אמנם גם בזה יש לחלק כנ"ל, דענין היסח הדעת הסעודה היינו שמסיח דעתו מלאכול ואין זה משום חשש שמא נגע במקום טינוף. ובזה ס"ל להרא"ש ז"ל דאדם שישן שינת עראי לא הסיח דעתו מאכילה, כמבאר שם בדברי הרא"ש ז"ל. ואכתי מבחין אנו עומדין, דהנה מצינו היסח הדעת גבי נטילת ידים, וכדאמרי' בפסחים קט"ו ב' 'איתמר למה לי נטילת ידים תרי זימנא וכו' דילמא אסוחי אסח' לדעת' ונגע', וטעמא דהיסח הדעת האם היינו משום חשש שמא נגע במקום טינוף, וכדכ' רש"י והרשב"ם ז"ל שם.

וכתב הראב"ד ז"ל בהשגות על המאור בסוף פסחים, דשינה הוא היסח הדעת לענין נט"י וצריך לחזור וליטול ידיו בברכה, אמנם כתב שם דנמנמו לא הוא היסח הדעת לענין נט"י, וכ"כ המאירי ז"ל בפסחים ק"כ א' ד"ה ולמדנו.

והשתא צ"ע מאי שנא גבי קידוש ידיו דגם נמנמו הוא היסח הדעת וכהירושלמי הנ"ל שהביא מהר"י קורקוס ז"ל, והכא ליכא לחלק כדחילקנו לעיל גבי תפילין

בפרשתינו כתבה תורתנו הק', 'וישם את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח כבאם אל אהל מועד ובקרבם אל המזבח ירחצו כאשר צוה ד' את משה'.

והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ה מביאת מקדש ה"ג כתב וז"ל, 'אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה, אלא פעם אחת מקדש בבקר ועובד והולך כל היום כולו וכל הלילה, והוא שלא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסיח דעתו, ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש'.

והנה הא דהסיח דעתו חייב לקדש שנית מבואר בזבחים כ' ב', אמנם הא דישן חייב לקדש שנית לא נתבאר התם. וכ' מרן הכ"מ ז"ל שם, דישן נמי נשמע מזה דהיסח הדעת דתתם ישן מסיח דבריו והרי' קורקוס ז"ל כתב דמקור דברי הרמב"ם ז"ל הוא מדברי הירושלמי בפ"ג דיומא ה"ב דאמרי' 'נתנמנם טעון קידוש ידים ורגלים'.

וקשיא לי בדברי מרן הכ"מ ז"ל, דהנה בסוכה כ"ו א' אמרי' דמותר לישן שינת עראי בתפילין, יעו"ש. ורבינו יונה ז"ל בברכות ו' ד' ב' מדפי הרי"ן הק' אמאי מותר לישן בתפילין הא בשעה שמתנמנם מסיח דעתו והלא אסור להסיח דעתו כשלבוש תפילין. ותיצר דהיסח הדעת לא הוא אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק, אבל כשהוא מתנמנם שהוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש לא הוא היסח הדעת, והביאו הרא"ש ז"ל בפ"ג דברכות ט"ח.

ומעתה צ"ע, מאי שנא קידוש ידים ורגלים דשינת עראי הוא היסח הדעת לגבינו, מתפילין דשינת עראי לא הוא היסח הדעת לגביהם.

ונראה בעז"ה לבאר, דמשמע מדברי רש"י ז"ל דבחים כ' ב' ד"ה או דילמא, דהא דהיסח הדעת פוסל הקידוש ידיו היינו משום דחיישינן שמא נגע בדבר טינוף, אבל בתפילין גבי היסח הדעת היינו שצריך לזכור בכל עת שהתפילין עליו. ומעתה י"ל דחומרתו של היסח הדעת בתפילין זו היא קולתו. דכיון דהיסח הדעת היינו שיזכור התפילין ולא יסיח דעתו, א"כ כל שאינו פונה להבלי העולם לא הוא היסח הדעת, אבל גבי קידוש ידיו דגדר היסח"ה הוא שישמור ידיו שלא יגעו

שהידים טהורות, א"כ אין לנו לדון אלא אם אליבא דאמת נגע במקום הטינוף, ובזה אמרינן דאם ישן שינת קבע חיישינן שמא נגע במקום מטונף וחייביהו ליטול שנית משום חשש זה, ובשינת עראי לא חיישינן שנגע במקום טינוף לא אצרכוהו ליטול שנית.

ויש להוכיח כן דגבי נט"י עיקרא דמילתא תליא בשעת הנטילה, מדברי הריטב"א ז"ל בחולין ק"ו ב' ד"ה אמר רב, דכתב דמי שנטל ידיו לאכילה וברך ענט"י ושוב נמלך ולא אכל לא הוי ברכה לבטלה דהיא שעתא שבירך ה' דעתו לאכול, ונתייבב בנט"י, ומוכח דגדר הנטילה היינו לטהר ידיו קודם אכילה.

ובעיקר דברי הרמב"ם ז"ל דשינה פוסל הקידוש ידו"ר נלע"ד בעז"ה ליתן טעם אחר בזה, ובזה יתורץ נמי באופן נפלא דאם ישנת עראי פוסל הקידוש, ובהקדם ג' הקדמות.

[א] הבית הלוי ז"ל בח"א ס"ה יצא לחדש דכהן שקידש ידו"ר ופשט בגדי הכהונה צריך לחזור ולקדש ידו"ר. וחילו מהא דאמר רב אחא בר יעקב בזבחים י"ט ב' דהכהן מקדש ידו"ר רק כשהוא לבוש בבגדי כהונה, וילפי' מדכתיב "או בגשתם" מי שאינו מחוסר אלא גישה יצא זה שמחוסר לבישה וגישה, וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' יוה"כ ה"ב, ולפי"ז חידש הביהל"ל ז"ל דכהן שפשט מעליו הבגדי כהונה כיון דהקידוש הראשון צריך לחול על כל זמן העבודה, נמצא דלגבי הקידוש הראשון הרי הוא עתה מחוסר לבישה וגישה יעו"ש.

[ב] ביומא ס"ח ב' אמרי' דאסור לישן בבגדי כהונה, ורש"י ז"ל שם כתב דהיינו משום חשש שמא יפיח בהם, והראב"ד ז"ל בפ"י לתמיד כ"ה ב' ד"ה לא היו ישנים, כתב דהשינה הוא גנאי לבגדי קודש.

[ג] יש להסתפק האם מותר לכהן לישן שינת עראי בבגדיו כהונה. והנה לרש"י ז"ל דהא דאסור לישן בבגדי כהונה היינו משום חשש שמא יפיח, א"כ בשינת עראי דליכא חשש שמא יפיח וכדמצינו לענין תפילין דשינת קבע אסור משום חשש שמא יפיח וכדכ' רש"י ז"ל בסוכה כ"ו א' ד"ה דמנחי, ושינת עראי מותר, א"צ לפשוט הבגדי כהונה. ולטעמא דהראב"ד ז"ל דהוי גנאי יש להסתפק האם גם

בשינת עראי איכא גנאי.

אולם נלע"ד בע"ה דלדעת הרמב"ם ז"ל אפי' בשינת עראי אסור ללבוש הבגדים, דהרי הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות כלאים, כתב דכהן שלבש האבנט שלא בשעת עבודה לוקה משום איסור כלאים, וכ' שם מרן הכ"מ ז"ל דהא דאמרי' ביומא ס"ט א' דבגדי כהונה מותר במקדש אפי' שלא בשעת עבודה קאי אשאר בגדים שאין בהם כלאים, ולפי"ז בשינת עראי אסור ללבוש האבנט דהוי שלא בשעת עבודה, והרי כדי לקדש ידו"ר צריך ללבוש כל הבגדים דאל"כ ה"ה מחוסר לבישה משום האבנט.

ואע"ג דהרמב"ם ז"ל לא הביא הא דרב אחא דמקדש רק כשהוא לבוש, מ"מ הא הביאו בפ"ב מהל' יוה"כ פ' ה"ב שכתב "ולבוש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו", וכ' מהר"י קורקוס ז"ל שם דהיינו טעמא כיון דבעי' שיהי' לבוש בשעת קידוש ידו"ר [ועי' בדברי השפ"א ז"ל בזבחים כ"ג ב', דקאתי עלה מטעם אחר דכיון דקידוש הוי עבודה א"א לקדש אלא כשלבוש בגד"כ דאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, ועי' בדבריו ז"ל זבחים כ"ב ב' ד"ה מקדש].

ומעתה לפי"ז דברי הרמב"ם ז"ל ביאורו באופן נפלא, דכיון דאפי' בשינת עראי צריך לפשוט הבגדים, א"כ בכל שינה צריך לחזור ולקדש ידו"ר משום פשיטת הבגדים, לדברי הביהל"ל ז"ל. אלא דקצת דוחק הוא להעמיס טעם זה בדברי הרמב"ם ז"ל, דהרי לא הזכיר כלל

הך הלכתא דפושט בגדיו צריך לחזור ולקדש ידו"ר, ולומר דרמז לזה במש"כ דישן צריך לחזור ולקדש ידו"ר, הוא דוחק.

ועתה ניתנה ראש ונשובה לגוף חידושא דהבית הלוי ז"ל דאם פשט הבגדים צריך לחזור ולקדש ידו"ר, והנה השפ"א ז"ל בזבחים י"ט ב' ד"ה בגמ' בגשתם, פליג עלי' וס"ל דהא דמחוסר לבישה היינו רק בין תחילת העבודה לקידוש אבל אם פשט בגדיו אח"כ אינו צריך לחזור ולקדש ידו"ר. וביאור דבריו ז"ל נראה דהא דמחוסר גישה הוא דין בגוף הקידוש ידו"ר דצריך להיות סמוך לגישה, אבל מה שפושט בגדיו אח"כ דאתינן עלה משום הפסק בין הקידוש לעבודה כל שלא הסיח דעתו לית לן בה.

ויש להעיר על דברי הבית הלוי ז"ל מהא דגיטין כ"א ב' גבי גט דדעת ר' יהודה דלא סגי שכתבו בתלוש אלא בעי' כתיבתו וחתימתו בתלוש. ואמר ר' תם, דה"ט משום דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה. והתוס' בגיטין ד' א' ד"ה עד, הק' למאי נקט ר"י דבעינן חתימתו בתלוש תיפו"ל דבעינן תלוש משום הכתיבה ושוב א"א לחתימתו שיהי' במחובר. ותי', דנפק"מ אם כתבו בתלוש והדר נטעו דבעינן לקוצצו קודם החתימה יעו"ש בתוס'.

והשתא לסברת הבית הלוי ז"ל הנ"ל דגם אם בתחילת עבודה קידש ידו"ר כדון מ"מ אם פשט הבגדים נעשה עתה מחוסר לבישה וגישה, תיקשי א"כ ה"ה לגבי גט, כשחזר ונטעו נעשה מחוסר קציצה ואידחי ל' וממילא נפסל נמי הכתיבה. והעירני לזה דהה"ג משה שובקס שליט"א.

אמנם לפי היסוד שכתבנו בע"ה לעיל יש לחלק באופן ברור, דהנה הא דפסול בכותבו במחובר כתבו הרשב"א והריטב"א ז"ל בגיטין כ"א ב' או משום דלא הוי ספר, או משום דבעינן ונתן בידה וזה א"א אלא בתלוש יעו"ש, ולפי"ז לא בעי' שמתחילת הכתיבה עד סוף החתימה יהי' הגט תלוש אלא בשעת כתיבה ובשעת חתימה, אבל בקידוש ידים ורגלים ס"ל להביהל"ל ז"ל דהקידוש ידו"ר שעשה צריך לחול על כל זמן העבודה וכנ"ל. והיכא דשוב אינו מזונו לעבודה חייב שוב לקדש ידו"ר וכנ"ל.

תמצית העולה מהדברים

- [א]** הרמב"ם ז"ל כתב דכהן שקידש ידיו ורגליו ואח"כ ישן צריך לחזור ולקדש, ומרן הכ"מ ז"ל דה"ט כיון דשינה הוי היסח הדעת.
- [ב]** וצ"ע מהא דבתפילין שינת עראי לא הוי היסח הדעת, ויש לחלק בין היסח"ד דתפילין להיסח"ד דקידוש.
- [ג]** צ"ע מנט"י דשינת עראי לא הוי היסח הדעת והתם נמי הוי משום חשש שמא נגע בטינוף.
- [ד]** יש לחלק בע"ה דבקידוש ידו"ר בעינן שבשעת העבודה אכתי תהיה פעולת הקידוש עומדת לפנינו, משא"כ נט"י דבעי' רק שיטהר ידיו קודם אכילה.
- [ה]** יש ליתן בע"ה טעם אחר בהא דשינה פוסל הקידוש, והיינו משום דאסור לישן בבגדי כהונה ופשיטת הבגדים מחייב שוב קידוש ידו"ר לדברי הבית הלוי ז"ל, ובזה יתורץ באופן נפלא הא דבשינת עראי נמי צריך לחזור ולקדש ידו"ר.
- [ו]** לדברי הביהל"ל ז"ל יש להעיר מהא דבעי' כתיבת וחתימת הגט במחובר, ויש לחלק.

כניסת שבת ב"ב 5:28

יציאת שבת ב"ב 6:27

גיליון 45

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת ויקהל פקודי - החודש

ביאורי תפילה - ברכת החודש

"יהי רצון... שתחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה ותתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום..."
לכאורה צ"ב ומאחר ותפילה זו נתקנה לברך את החודש הבא לטובה שיהיה חודש של חיי שלום, טובה, ברכה וכו', א"כ מה מקומה של הבקשה ותתן לנו חיים ארוכים שבמשמעות פשוטה משמע שהיא בקשה לאריכות ימים, והרי אריכות ימים לא מתבטאים בחודש אחד בלבד?
ונראה לבאר בכונת בקשה זו ע"פ מה שמעתי בשם הגאון ר' חיים פרידלנדר זצ"ל את התפילה "כי הם חיינו ואורך ימינו" שביאר שהכונה ששנות חייו של אדם אינם נמנים לפי מספר שנותיו שבהם אכל או ישן וביטל את זמנו, אלא למאזן שנות חייו של האדם נכנסים רק הזמנים בהם עסק בתורה ובמצוות. וזה הביאור בתפילה "כי הם חיינו ואורך ימינו" שרק הימים והשעות שנוצלו למטרה זו נכללים בכלל חייו של האדם.
לפ"ז צ"ל דגם בקשה זו של "ותתן לנו חיים ארוכים" היא בקשה על החודש שאותו אנו מברכים שחודש זה יהיה מנוצל לתורה ולמצוות וממילא יהיה חודש זה חודש של אריכות ימים.

אומר שלש פעמים בכל יום" (תנחומא יא). וכן מצינו שהמשכן והמקדש עמדו שבע פעמים ונתפרקו [במדבר, גלגל, שילה, נוב, גבעון, בית ראשון, בית שני].

ויש להבין מה הענין של ההקמה והפירוק של המשכן ומה בא למדינו.

מבאר בעל התיבות שלום וז"ל "תכלית היהודי והיעוד שלמענו ירד לעולם הוא 'ושכנתי בתוכם' בתוך כל אחד ואחד, שיהודי יכשיר את גופו להיות מקום להשראת השכינה. כפי שמבארים בעלי החסידות את הפסוק 'מעונה אלוקי קדם', יהודי צריך לעשות עצמו מעון לאלוקי קדם - בית מקדש מעט שיהיה מקום להשראת השכינה.

התורה הקדושה מלמדנו את הדרך ליהודי, שגם אם עמל ומתייגע לבנות את משכנו, ולאחר מכאן נכשל ונפל לגמרי וכל בנינו התפרק, אל יתיאש ויפול ברוחו אלא יתנער מיד וישוב ויבנהו. זה ענין עבודת שבעת ימי המילואים, לפרק את המשכן ולהקימו שוב. וענין שתי פעמים בכל יום מרמז לבוקר וערב, לעיתים המאירים ולעיתים החשכים. וכפי שאמרו "שבע יפול צדיק וקם" לא למרות שנפל קם אלא כך הוא מסלול העלייה.

וכ"כ האמרי אמת (פקודי תרעה) "בכל ז' ימי המילואים היה משה מעמיד המשכן ומפרקו, ולא לחינם עשה כן, משה רבינו הכין כוחות של התחזקות על כל הנפילות בכלל ובפרט בכל הדורות וכו' שאע"פ שהמשכן מפורק נוכל שוב להקימו, בכל מצב שהוא יש בכוחו של כל איש לזקוף קרשי המשכן על ידי כוח התורה וע"ז להשרות שכינה בתחתונים".

הזריזות במצווה היא מטרה בפני עצמה

"ויקהל משה את כל עדת בני"י ופרש"י "ויקהל משה" למחרת יוה"כ כשירד מן ההר.

ה"מקדש הלוי" כתב דהרי לנו דבר פלא, משה רבינו יורד מהר סיני למחרת יוה"כ לאחר שהות ממושכת של ארבעים יום בלא מזון ובלא שתיה, ומיד מקהיל את כל העדה לצוותם על מלאכת המשכן. - מיד החלו בנדבת המשכן והקמתו, ובמשך חודשיים וחצי מיוה"כ ועד כ"ה בכסלו הושלמה מלאכת המשכן. - אין ספק שהדבר היה כרוך בקושי ועמל רב להשלים את כל המלאכה המורכבת הזו של מלאכת מחשבת ומעשה אומן במשך חודשיים וחצי.

ויש לתמוה מה היתה הדחיפות הגדולה להשלים את המלאכה בזריזות תוך זמן קצר?

ובשלמא אם למחרת השלמת מלאכת המשכן היו מצווים ישראל להקימו ולהקריב בו קרבנות ניחא, דע"י הזריזות בהשלמתו יוכלו להוסיף עוד כמה ימי עבודה במשכן. אולם כיון שהמשכן לא הוקם עד ר"ח ניסן, ועד אז עמד בלא שימוש, א"כ לשם מה היה דחוף להזדרז כ"כ בנדבת המשכן ובמלאכתה?

אלא שמכאן מוכח שהזריזות לא נועדה בכדי להשיג מטרה כל שהיא, אלא **"הזריזות" היא מטרה בפני עצמה.** - הזריזות בקיום המצווה ועבודת ה' מבטאת את ההתלהטות והתשוקה העזה לעשות את רצון ה', ולכן מצינו במד"ר "במדבר" שכל מעשיהם של צדיקים בזריזות.

בשבת קודש לכל אדם יש 'פנים חדשות'

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" (לה,א)

בעל הטורים מבאר את הסמיכות של פרשת ויקהל לפרשת כי תשא כך: פרשת כי תשא מסתיימת בתיאור האור שקרן מפניו של משה, ופרשת ויקהל פותחת בציווי השבת. והרי אמרו חז"ל (ב"ר יא,ב) **"לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבוע, כמו שהוא דומה בשבת"**, נמצא שבשבת זוהר כל יהודי לבחינת האור שקרן מפני משה, ומבוארת סמיכות הפרשיות.

עפ"ז ביארו (שפ"א ועוד) את ההלכה הרווחת שבשמחת 'שבע ברכות' הנערכת בשבת קודש, ניתן לברך את שבע הברכות אף בלא 'פנים חדשות' (שו"ע אבהע"ז סב-ח), כיון שבשבת זוהר כל יהודי למאור פנים מיוחד, לכן כל המשתתפים נחשבים כפנים חדשות.

שמיירת שבת נסמכה למלאכת המשכן דתרווייהו מכפרים על ע"ז

"אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון" (לה,ב)

בעל השבט הלוי ביאר את סמיכות ציווי שמירת שבת למלאכת המשכן, דאמרו חז"ל (מד"ר נא-ח. ירושלמי ריש שקלים) אמר הקב"ה יבוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל. והיינו דע"י עסקם במלאכת המשכן מתכפר להם חטאם בעגל, ואף בשמירת שבת אמרו חז"ל (שבת קיח:). כל המשמר שבת בהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו שנאמר (ישעי' נו-ב) **"אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת מחללו - אל תקרי מחללו אלא מחול לו.** ולכן נסמכו להדדי דהן מלאכת המשכן והן שמירת שבת מכפרים על חטא עבודה זרה.

שבע יפול צדיק וקם - מסלול העלייה

נאמר במדרש "אמר רבי חייא בר יוסף כל שבעת ימי המילואים היה משה מפרקו ומעמידו למשכן שתי פעמים בכל יום, רבי חנינא

זריזין מקדימין למצוות במקום הידור מצווה

"והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחושן" (ל"ה, כ"ז)

זריזין מקדימין או הידור מצווה א. בנשיאים ב. בקידוש לבנה ג. ביבום וחליצה ד. בד' מינים ה. בברית מילה ו. בבית האסורים

האנשים נעורים.

מכאן כתב ה"תורה תמימה" יש להוכיח דהידור מצווה או כונה ראוייה ונאותה באיחור זמן קיום המצווה, דוחה את מצות "זריזין מקדימין למצוות!"

[בהקדמת החת"ס למסכת חולין כתב לבאר בזה דמה שאמר אברהם לשרה "מהרי שלש סאים קמח סולת לוישי ועשי עוגות", דאמנם סולת מהודר יותר אך אברהם אמר לה ללוש "קמח" כיון שיש שיהיו זמן בניפוי הקמח.

אולם שרה סברה שהידור עדיף מזריזות ומשום כך הלכה לנפות את הקמח ב"ג נפות וביני ביני פירסה גדה ובטלה השלמת העיסה, ועל זה אמר הכתוב "ולחם עצלות לא תאכל" דנשים עצלניות הן.]

ג. סתירה בדברי הרמ"א אם זריזין עדיף או הידור מצווה

נמצא דלכאורה נחלקו הרדב"ז ותה"ד אם מעלת "זריזין" עדיפה על הידור מצווה, וא"כ תיקשי דהרמ"א (בסימן תכ"ו, ב') הביא את פסקו של תרה"ד שיש לדחות ולעשות קידוש לבנה במצ"ש כשהוא מבושם. והרמ"ב בסימן צ' ס"ק כ"ט הביא את פסקו של הרדב"ז שיצא מבית האסורים למצווה הראשונה שמזדמנת לו?

אלא שבשו"ת "חכם צבי" (סימן ק"ו) כתב שאין להוכיח מדברי הרדב"ז שחולק על תרה"ד, דבעובדא של מי שהיה בבית האסורים איכא כמה מצוות והנידון איזה מהם לקיים, דאם ימתין ליוה"כ או לפורים יבטל המצווה שיכול לקיים היום, בזה ס"ל לרדב"ז דאין מעבירין על המצוות ולא יבטל המצווה שבאה עכשיו לידו אף שאח"כ תהא לו אפשרות לקיים מצווה חשובה יותר.

אולם בנידון התרה"ד אינו מבטל את המצווה שבאה לידו ויכול לקיימה אלא רק דוחה אותה ומקיימה לאחר זמן, בזה ס"ל שמצווה מן המובחר ובהידור עדיפה על "זריזין מקדימין".

ד. אם יש הוכחה מהנשיאים שהידור מצווה עדיף

מהנשיאים שנחסרה אות משמם אין להוכיח דלא כתר"ד שמוכח שלא היה להם להמתין אף שכונתם היתה לקיים מצווה מן המובחר, שיש לדחות כמש"כ ה"כלי יקר" דהיה להם לחוש שיתבטלו לגמרי מהמצווה שמה יתנו ישראל כל הצורך ולא יהא להם כלל חלק בנדבת המשכן. והוסיף בספר "מנחת אהרן" דיתרה מזו, דכדי למנוע את ביטול המצווה יכלו הנשיאים להביא תרומה מועטת בתחילה עם כל העם ואח"כ להשלים את מה שיחסר, ולא דמי לשאר דוכתי שאם יקיים את המצווה בתחילה שוב לא יוכל לחזור ולהשלימה אח"כ באופן יותר מהודר.

ה. אם מאברהם אבינו מוכח שהידור עדיף על זריזין

בדבר ראיתו של בעל ה"תורה תמימה" מאברהם אבינו שמילתו היתה בחצות היום כדי לפרסם המצווה דהידור וחשיבות המצווה עדיפה מלעשותה קודם לכן מטעם זריזין מקדימין, יש לדחות ע"פ הרמב"ם בהלכות מילה (פ"א ה"ח) שכתב שמצווה להקדים לעשות המילה בתחילת היום שזריזין מקדימין למצוות, וכתב ב"שבות יעקב" (ח"א סימן ל') דהיינו עד חצות היום, דהיום מתחלק לשני חלקים תחילת היום הוא החלק הראשון שביום.

לפ"ז י"ל שמכיון שא"א מל בחצות שפיר נתקיים בזה דין זריזין מקדימין למצוות!

עוד י"ל שהנידון אם מעלת זריזין קודמת להידור זה רק היכן שהנידון איזו מעלה להקדים במצווה זו, אולם היכן שהנידון אינו בתורת מעלה במצווה אלא זו מצווה בפנ"ע של קידוש ה' שנעשית יחד עם מצוות המילה, באופן זה ל"ש שמעלת זריזין מקדימין תהא עדיפה על המצווה הנוספת וע"י כך תתבטל.

"זריזין מקדימין למצוות" והידור מצווה מה עדיף

פרש"י א"ר נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו הנשיאים יתנדבו ציבור מה שמתנדבין ומה שמחסירין אנו משלימין. כיון שהשלימו ציבור את הכל שנאמר "והמלאכה היתה דים", הביאו את אבני השהם, לכך התנדבו בחנוכת המזבח בתחילה. ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם "והנשאים" כתיב.

יש לתמוה מדוע הנשיאים לא הביאו נדבתם מיד מדין "זריזין מקדימין למצוות"?

זריזין מקדימין למצוות עדיף על הידור מצווה

בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סימן י"ג) דן במי שהיה חבוס בבית האסורים ונתנו לו רשות לצאת אחת בשנה, האם ימתין לקיום מצווה חמורה כיוה"כ או פורים דמעלת מצווה מן המובחר עדיפה, או שמעלת "זריזין מקדימין למצוות" עדיפה ויצא ויקיים את המצווה הראשונה שמזדמנת לו.

בספר "משאת המלך" (להגאון רמ"ש דיסקין זצ"ל) כתב לבאר שהנשיאים סברו שמעלת מצווה מן המובחר ושאין המצווה נקראת אלא ע"ש גומרה עדיפה על מעלת "זריזין מקדימין". אולם ממה שהיתה תביעה על הנשיאים והחסירו אות משמם מוכח שעשו שלא כדין ומעלת "זריזין מקדימין" עדיפה על מעלת "הידור מצווה", וכמסקנת הרדב"ז שהובאה במשנה ברורה (בסימן צ' ס"ק כ"ט) שיקיים את המצווה הראשונה שבאה לידו. (ע' בספר חסידים סימן תתע"ח וב"נשמת אדם" כלל ס"ח שנקטו דשהוי מצווה לא משהינן כלל אף לא לזמן מועט.)

הידור מצווה עדיף על זריזין

אולם ה"תרומת הדשן" בסימן ל"ה דן במי שרואה לבנה בחידושה בימות החול, אם ראוי שימתין לברך על חידושה במצ"ש כשהוא מבושם ובבגדים נאים, או שזריזין מקדימין עדיף.

והוכיח מהא דאיתא ביבמות (לט.) דאע"פ שחליצת גדול האחים עדיף מיבום של קטן, מ"מ אין ממתנים לגדול עד שיבוא ממדינת הים משום ד"שהוי מצווה לא משהינן".

מדייק התרה"ד מדקתני "עד שיבוא ממדה"י" ולא קתני ממדינה למדינה בא"י, שדוקא כשראוי להסתפק שתעבור המצווה דשמא לא יבוא האח כלל ממדה"י מחמת קושי הדרך והמרחק, אבל ממדינה למדינה שקרוב הדבר שיבוא כן משהינן כדי לקיים המצווה בהידור.

נפק"מ לקידוש לבנה וד' מינים מהודרים

משום כך פסק שהרואה לבנה ביום חול ראוי שימתין למצ"ש כשמצ"ש ב'ז' או ח' בחודש, דאז גם אם יהיה מעונן לא יפסיד המצווה ויקיימה אח"כ עד ט"ו.

לפי הכרעת תרומה"ד כתב ב"שבות יעקב" (ח"א סימן ל"ד) דאם יש לו ד' מינים כשרים שאינם מהודרים וברור לו שייבאו לו אח"כ יותר מהודרים, יש לו להמתין להם כדי לקיים מצווה מן המובחר דמעלת "הידור מצווה" עדיפה.

ב. מדוע אברהם אבינו לא הזדרז במילתו

במילתו של אברהם אבינו כתיב "בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו" (י"ז, כ"ו), ואיתא במד"ר (שמות י"ח, י') שמילת אברהם היתה בחצות היום.

הקשה ב"זית רענן" (ילקוט שמעוני רמז פ' אות ה') הא קי"ל דזריזין מקדימין למצוות, וביותר דדין זה ליפנין מאברהם דכתיב ביה "וישכם אברהם בבקר"?

ותירץ דעשה כן כדי לפרסם הדבר לבני דורו, ובחצות היום כל

בסיעתא דשמיא עד עתה יצא לאור 'קובץ משולחן גבוה' ו' חלקים על התורה וג' חלקים על המועדים. להשגת הקבצים, להערות והארות, ולרשימת התפוצה של הגיליון

ניתן להשיג בטלפון 05-48419094 או במייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

גלבע"י אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

ויקהל – פקודי – תשפ"ג

כמותו סכום נכבד של מאה רובל. הסביר להם האיכר לא מכבר התחייבתי בבית המשפט בקנס של רובל אחד כיון שלא היה לי לשלם את הקנס שהוטל עלי המירו לי את התשלום בשבוע מאסר. והנה עתה כשהמולדת שלי בסכנה מוכן אני לקבל עלי מאסר של מאה שבועות. סבורני אמר הגאון רבי יצחק אלחנן שגביר כמוך נוהג הפעם באותו חקלאי כפרי שוטה בזמן שרובץ עלית חוב ביד של הצלת נפשות בישראל מבקש אתה לפטור אותך בתלמוד תורה. עניי ישראל המצפים לכספי המגבית יוושעו מתורתך בדיוק בפי שנושע הצי הרוסי ממאסרו של אותו איכר ועוד עליך לדעת כשפקד משה רבנו את בני ישראל לא מנה אותם לפי מספר דפי גמרא שלמדו אלא לפי השקלים שתרמו. (רבי מנחם בקר פרפראות לתורה פר' כי תשא)

כתיבת שם הוי"ה בבת אחת

ויעשו את ציץ נזר הקדש זהב סחור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש לה'. [פקודי לט, ל]
ויש להבין אמאי כתיב ויכתבו בלשון רבים, דלכא' סגי באחד שיכתוב את המילים קודש לה'. ונראה דהנה בשו"ת רע"א ח"א ס"ל [וכן בחות יאיר סט"ז] הקשו כיצד מותר לכתוב שם הוי"ה בס"ת הא עובר על איסור של הוגה את ה' באותיותיו, דכתיבה כדבור ועי"ש תירצו.
ובכלי חמדה פר' ראה (עמ' ס"ד) תי' בפשיטות דזהו מצותו דכיון דהקב"ה ציוה לכתוב ס"ת ע"כ דמותר לכתוב שם הוי"ה רק צ"ב תי' דאולי הכונה דד' אנשים יכתבו ביחד את שם הוי"ה ועי"ז לא יהיה בזה איסור, ואולי זה דוחק. וביותר נראה דהא נצטוו בועתה כתבו לכם את השירה הזאת והמצוה לכתחילה היא על כל אדם לכתוב בעצמו ולא ע"י שליח וע"כ הוא מצוה לכתוב את כל ה' בעצמו כיון שאינו יכול לכתחילה לכתוב ע"י שליח, ולכך מוכרח בזה שנצטוו על כתיבת ס"ת דליכא בזה איסור. ומעתה נראה דכ"ז נכון בכתיבת ס"ת דנצטווה כ"א לכתוב בעצמו ולא ע"י שליח, אבל הציץ דיכולו לכתוב ע"י שליח לכך כ"א כתב אות אחד ותו לא היה בזה איסור של הוגה את ה' באותיותיו.
עוד ראיתי בס' אמת ליעקב (לרבי יעקב קמנצקי זצ"ל עמ"ס שבת עמ' קע"ט) לתרץ דכיון דבהוא כותב שם הוי"ה אבל נקרא באדנות, א"כ כל הבעיה של כתיבה כדבור הוא במה שזה נקרא, וכאן כיון דקריאת השם הוי"ה הוא באדנות תו לא נחשב בכתיבתו כהוגה את ה' באותיותיו, [ודבריו מבוארים יותר עפ"ד הגר"ז בהל' ע"ז יעו"ש ודוק] ומעתה נראה דכ"ז נכון בס"ת דקריאתו הוא באדנות, אבל הציץ שהיה במקדש ושם קוראים ככתבו, וא"כ יש בזה בעיה של הוגה את ה' באותיותיו לכך כתבו כ"א אות נפרדת.

עוד שמעתי לתרץ קו' הרע"א דאדם כותב את שם הוי"ה בס"ת אינו כותב את ה' אלא כותב את התורה וזה מה שכתוב בתורה, ובזה ליכא איסור וא"כ כתיבת הציץ שהיה עוד קודם שנכתבה התורה יש בזה איסור של הוגה את ה' באותיותיו. [ועי' תוס' סוכה ה, א בענין זה ובשפ"א]. ועי' בנזה"ת ח"א סמ"ב מש"כ לתרץ קו' הרע"א. ומש"כ בזה זקני באבני קודש שו"ת עמ' קל"ה. ואולי בזה יש לבאר מה היתה מעלת בן קמצר שהיה כותב את שם הוי"ה בבת אחת, ולהנ"ל י"ל דהא כיון דכתב בבת אחת והא א"א לדבר בבת אחת וא"כ אין בזה כתיבה כדבור ותו ליכא בזה איסור של הוגה את ה' באותיותיו.

הרעק"א לא ראה אור שנדלק באיסור

לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת. [ויקהל לה, ג]
סיפר רבנו רבי יצחק אלחנן זצ"ל שהיה נוכח בשעת מעשה שקרה בימי עלומיו היה זה כאשר שהה הגרעק"א בעיר מינסק לרגל חתונת אחד מבניו בליל שבתקודש התקבצו כולם באכסניית מן פתאום נשמע קולו של הגרעק"א בהביעו מה מאוד חושך כאן הענין היה מוזר מאוד בעיני הנאספים בהיות שבערו שם נרות למכביר, ודרשו אצל בעל האכסניא. התברר שאמנם לאחר שחקרו הודלקו הנרות לפני השבת אך באמצע התפלה נכבו ומחמת הבושה ולכבודו של האורח הרגול צוה בעה"ב לעבו"ם להדליקו או אז הבינו כולם את חרדת קדשו של הגרעק"א שלא האיר לו העבו"ם מאומה מאותן הנרות שהודלקו ע"י איסור. (מאורן של ישראל ח"ב עמ' קסז בשם תלמיד הגר"ש היימן זצ"ל ששמע ממנו)

שבת קודם מלאכת המשכן

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת. [ויקהל לה, ב]
הנה לעיל בפר' כי תשא בצווי הקב"ה למשה הוזכר קודם צוי בניית המשכן, ואח"כ שמירת שבת, ואילו כאן הוי' להיפוך דקודם יש צווי על השבת ואח"כ על המקדש וכבר עמד עי"ז בספר חסידים ס' תקס"ח הובא במש"ח כאן עי"ש.
ונראה לישב עפ"ד ה"ר אברהם אחי הגר"א דהנה בתורה נקרא יו"ט פסח חג המצות, ואילו אצל ישראל נקרא פסח, וביאר דבתורה נקרא ע"ש החיבוב של ישראל במצות שיצאו קודם שהחמיצו, ואנו קוראים ע"ש החיבוב של הקב"ה לנו שפסח על בתי מצרים, דכ"א קורא לדבר ע"ש מה שהשני נתן.
ומעתה נראה דה"ה כאן דהנה שבת הוי' מתנה שהקב"ה נתן לישראל, ואילו משכן הוא נדבה של ישראל לה', איש אשר ידבנו לבו, וא"כ הקב"ה מזכיר קודם את הבניית המשכן שזה אנו נותנים, ואח"כ את מה הוא נתן את השבת, ואילו משה מזכיר קודם את מה שה' נתן את השבת ואח"כ את מה שאנו נותנים בבניית המשכן.

פרשת פקודי

התחמקות מצדקה

בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. [פקודי לה, כו]

פעם רצה הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל להתירים גביר גדול שהיה מפורסם כקמץן לצדקה הגביר טען שאינו מחויב במתן צדקה כיון שהוא קובע עתים לתורה שעות אחדות בכל יום. הוסיף הגביר לאמור לדעתי נקבעה הצדקה בשביל חילונים ועובדי עבירה ככתוב זה יתנו כל העובר על הפקודים.

השיב לו הגאון אחרי מלחמת קרים עבר שר צבא רוסי בערי המדינה ועורר את התושבים שינדבו כספים להקמת צי למולדת בכפר אחד התייצב לפני שר הצבא חקלאי אחד שהיה עני מרור והכריז קבל עם ועדה הנני נודב למען המולדת מאה רובל תמחו כל החקלאים מנין לקבצן

80 שנה לפטירתו של רשכבה"ג רבי אברהם דובער כהנא שפירא – הדבר אברהם זצ"ל – כ"ב אדר תש"ג

לרופאים להפיח אותו רוח חיים ומוכן מאלי כי זה עשה רושם גדול על השומעים. והיה שם איש אחד ושמו קפלן והיתה לו חנות גדולה של כל מיני משקאות שהיתה עוד פתוחה בימי רבינו הגאון ר' יצחק אלחנן זצ"ל ביום השבת ומיום ששמע הדרוש של הגאון רבינו אברהם דובער שפירא וראה את המסירות נפש שלו סגר את החנות שלו ביום השבת.

על סיפונה של הספינה הטובעת

כשנה לפני פרוץ המלחמה העולמית השנייה חלה ה'דבר אברהם' במחלה קשה, ועל פי עצת רופאיו נסע לשווייץ לניתוח. חודשים אחדים טופל במסירות רבה, ולאחר מכן השתהה שם חודשים אחדים נוספים להחלמה. בעודו מחלים ממחלתו ומתכוון לשוב לביתו ולקהל עדתו, פרצה המלחמה וצבאות גרמניה פלשו לפולין. בנו שהתגורר בארצות-הברית הריץ אליו מברק לשווייץ שיבוא אליו עם רעייתו - אמו הרבנית שנתלוותה עמו, וישהה אצלו עד יעבור זעם. מכרו ומקורביו הפצירו בו שייענה לבקשת בנו, אולם ה'דבר אברהם' בשלו:

"קברניט הספינה הוא האחרון לעזוב את ספינתו השוקעת. בשעת סכנה מקומי עם בני הקהילה, ואני נוסע לקובנה".

כרועה נאמן לעדו, שב לתוך לוע הכבשן של אש המלחמה, וקשר את גורלו בגורל כלל יהדות ליטא.

מששב ה'דבר אברהם' לקובנה, התמסר כולו לבעיותיהם הקשות של יהודי ליטא. הוא חיזק ועודד את בני הקהילה לקוות לישועת ה'. הוא לא שת ליבו למצב בריאותו שהלך והתרופף והעמיס על עצמו את עול הכלל - של קובנה בפרט וליטא בכלל.

אל פתחו התגלגלו ובאו שאלות של פיקוח נפש - שאלות שלא ימצא להם מקור מפורש בדברי הפוסקים, כי רק מצוקת הזמן האיום כל-כך יכולה היתה להמציאם. הוא התעלה מעל ייסוריו הנוראים והשתדל לענות ככל שהיה בכוחו. "צרות הכלל משכיחות ממני את ייסורי הפרטים" אמר למבקרי שראוהו מתייסר בייסוריו.

תשובותיו ההלכתיות באותם ימים, פרצו בדרך-לא דרך את חומות הגטו, והגיעו גם למקומות נוספים בהם התענו אחיו תחת מגפי הקלגסים הגרמנים.

מספר הרב משה הכהן בן-פורת (פורטמן), שהיה בשעתו בין כלואי גטו שאוול:

שאוול נותרה ללא רב. אולם היו שהצליחו להתקשר עם הרב הגאון אברהם-דובר כהנא-שפירא, רבה של קובנה, ופסקיו הגיעו מגטו קובנה לשאוול: בקשר ללחמניות שנילושו במי-פיחת - בפסח, הגיעה הידיעה על היתרן על ידי הרב לפסח של השנה השניה בגטו. גם נמסרה הוראתו שמוחר להניח תפילין בשעת לילה לפני היציאה לעבודה.

בשעות אחר הצהרים של יום שלישי י"ג בתמוז תש"א למחרת הטבח הנורא של שלושת אלפי יהודי קובנה בפורט השביעי ובתוכם הקדוש רבי אלחנן וסרמן ובני חבורתו הי"ד התדפק פקיד הגסטאפו על דלת ביתו של רבי אברהם דובער כהנא שפירא רבה של קובנה ודרש שהרב יתלווה אליו אל המפקדה.

הרב הישיש החוויר למשמע הדרישה אולם בשום אופן לא מסוגל היה להענות לה רתוק היה למיטתו בשל חוליו האחרון ממנו לא קם עקב כך דרש ממנו הפקיד הגרמני שינקוב בפניו בשמות של יהודים אחרים הראויים לקבל הודעה חשובה מאוד הנוגעת לכל יהודי העיר הרב נקב בשמות שלושה יהודים מעסקי הקהילה בקובנה הרופא ד"ר רפאל רבינוביץ ושני עורכי דין יעקב גולדברג וליב גרפונקל תיכף פנה הפקיד לבתי השלושה וציווה עליהם להתלוות אליו אל מפקדת הגסטאפו שבפינת הרחובות קייסטוצ'יו ומישקו.

'קידוש השם' במשנתו של הדבר אברהם

סיפר בן ישיבה על שיחת חולין שכולה תורה, ששמע מה'דבר אברהם' באותם ימים נוראים:

כאשר עבר פעם סמוך לביתו של ה'דבר אברהם' הבחין בו כשהוא יושב בחצר כשזקנו חבו בבגדו (הוא היה הרב היחיד שלא הסיר את זקנו בגטו). כיון שכך, מצא אותה שעת כושר, ניגש אליו ונכנס עמו בשיחה

הגאון ר' אברהם דובער כהנא שפירא אבדק"ק קאוונא זצ"ל נולד לאביו הגאון ר' זלמן סענדער זצ"ל במוצאי יוה"כ"פ שנת תרל"א בעיר קאברין יע"א.

למד וגדל בתורה בישיבת עץ חיים בוולוז'ין שנוסדה על ידי זקן זקנו רבי חיים מוולוז'ין זצוק"ל ועוד בימי נערותו היה ידוע בשם העלוי מקאברין. לאחר שקיבל תורה מאביו, נשלח בגיל צעיר לישיבת זקנו בוולוז'ין, שם נודע בחריפותו ובשליטתו במכמני התורה, עד כי כונה בפי כל 'העילוי מקוברין'. מוחו העילוי לא האפיל על הנהגותיו האציליות ועינו הטובה. כשהגיע לגיל עשרים ואחת, נקרא לשרת בצבא הרוסי. לא הועילו ההשתדלויות והמאמצים לשחררו, ועל כרחו נשלח לשרת בסמוך לעיר מינסק.

גם בהיותו בין אנשי צבא בורים וגסים, לא התנתק מתלמודו. בכל הזדמנות פנה לבית המרא דאתרא 'הגדול ממניסק', לשוחח עמו במילי דשמיא - בסוגיות הש"ס בהן עסק. הגדול ממניסק שעמד עד מהרה על טיבו של 'חייל' זה, הפעיל את כל השפעותיו ויכולותיו, ובעזרת נגיד מינסק נשאו המאמצים פרי והעילוי הקוברינאי שוחרר מהצבא.

רבי אברהם דובער שב לוולוז'ין לתלמודו, ולא חלפו ימים רבים ודובר בו נכבדות לבתו השניה של הגאון רבי ירוחם ליב פערעלמאן זצ"ל המכונה הגדול ממנינסק. אף כי כבר מוכר היה ל'גדול', מכל מקום נהגו בו כמנהג בעלי בתים חשובים, ועל המדובר היה לבוא בפני המחותן - לראות ולהראות ולהבחין. הנישואין התקיימו כשנה לאחר מכן בשנת תרנ"ד, וכאן החלה בחייו תקופה חדשה של השתלמות בדרכי ההוראה.

ובעודו פחות מכ"ה שנה עלה על כסא הרבנות בסמאלעוויטש יע"א. וכבן ל"ה כבר הדפיס את ספרו דבר אברהם שהסעיר את לומדי התורה בליטא.

ובהיותו בן מ"ב שנה נכתר בכתר הרבנות היוחסין והגדולה של העיר קאוונא יצ"ו ובמשך שלשים שנה עמד כגיבור ואיש מלחמה בראש יהדות ליטא עלתה נשמתו השמימה בימי הזעם בהיותו בגטו ביום כ"ב אדר א' שנת תש"ג לפ"ק.

ובהלוותיו השתתפו כעשרת אלפים איש אף על פי שהיתה בזה סכנת נפשות כדי ליתן כבוד האחרון לרועה הנאמן לצאן.

על קברו הוקמה לאחר המלחמה מצבת אבן שבה נחקק: פ"נ מורנו ורבינו רשכבה"ג הרב ר' אברהם דובר כהנא שפירא בן הגאון האמיתי ר' זלמן סנדר הכהן זצ"ל הכהן הגדול מאחיו שהיה רועה נאמן בקהילתנו קרוב לשלושים שנה ונפטר בשבי הגטו בשבת קודש כ"ב אדר א' תש"ג תנצב"ה

ע"י הזכרת נשמות

רבה של קובנא בעל הדבר אברהם סיפר לרבי יעקב קמנצקי זצ"ל על מקרה שהתרחש בעירו מספר בעלי חנויות החלו פותחים את עסקיהם בשבת. בחג השבועות של אותה שנה דרש רב העיר לפני תפילת יזכור ואמר ודאי שהנשמות שמזכירים נמצאות עמנו כעת וברצוני לפנות אל כמה מהן ואז הכריז פלוני בן פלוני עליך השלום אתה היית יהודי שומר תורה ומצוות דע לך שבנך חושב לפתוח את החנות שאתה הורשת לו בשבת כך הזכיר כמה וכמה שמות של נפטרים כתוצאה מכך, שבו ונסגרו החנויות בשבת.

מוטב שישב היא בחנות

סח לי הר"ח שמערלינג ז"ל משווייצר' בשם הגאון מקאוונא ר' אברהם דוב כהנא שפירא זצוק"ל שהתאכסן אצלו ויספר לו, כי זקן אחד ונשוא פנים החרד לד' ולתורתו ומתפלל בביה"כ בכל יום הסיל לו לפי תומו כי בית מסחרו שקשה לסגרו בשבת מסור ביד בניו, אבל הוא חו"ש לא יכנס שם בשבת. והגאון מקאוונא אמר לו שלדעתו הוא עושה עולה גם לבניו וגם לשבת כי. מוטב יותר שישלח את בניו לביה"כ והוא יחזור לעסקיו כי אז לא תתחלל השבת אלא שנים מועטות שיש לו עדיין לחיות ולא עשרות בשנים ע"י בניו הצעירים עוד.

התעלף מרוב צער

הוא היה פה מפק מרגליות אחר המלחמה הראשונה בעת שבה ממנינסק שמע כי שמירת שבת בקאוונא לא כמקדם הוא דרש דרוש נעלה ועשה רושם גדול על השומעים מפני שהיו דברים היוצאין מן הלב ומפני רוב עגמת נפש נפל על הארץ והתעלף ויותר מחצי שעה לא היתה אפשרות

על ענין קידוש השם וההתנגדות לגרמנים. בינינו נתגלגלה השיחה אודות שני סיפורי מעשה שנתפרסמו באותם הימים בגטו. המעשה האחד, היא שיחתו השלוה של רבי דניאל מובשוביץ לתלמידו הת"ת למול לועי מכוונת היירה בקלם; רבי דניאל דיבר על ענין קידוש השם בשקט ובניחותא, ומשהאריך צעק עליו הגרמני שיסיים, אז פנה רבי דניאל לתלמידו העומדים על פי הבור ואמר: "הנה עומדים אנו עתה במצב שדברתי עליו לפני רגע, כלומר - קידוש השם. לכן אל בהלה, צריך לקבל בשקט את גזר הדין. ובפנותו לגרמני אמר: "אני סיימתי - אתה יכול להתחיל".

עוד היה מעשה בזמן השמדת יהודי קיידאן. יהודי העיירה כבר נדחפו אל תוך הבור, והנה ברגע האחרון קפץ מתוכו קצב יהודי, התנפל על המפקד הגרמני ונשך לו את הגרגרת עד מוות.

שאל בן הישיבה את הרב: "איזה משני המקרים עדיף?"
הרהר הרב ואמר: "לרבי דניאל מתאימה הדרך שהוא הלך בה, ואילו לאותו קצב יהודי - הדרך השניה. היה זה משונה מאוד אילו התחלפו השנים במעשיהם. מובטחני - הוסיף הרב - שגם רבי דניאל היה יודע את המלאכה, ואף על פי כן מתאימה לו הדרך שהוא הלך בה..."

במחיצת הדבר אברהם

רבה של קובנה שכב באותם הימים בביתו חולה ותשוש, בנו ר' חיים נחמן שנמנה על מנהיגי הגטו בשעתו, בפרט בתפקידו כיו"ר ראש ועדת החינוך שעל יד האלטסטנראט, תא אחר בן ישיבה שיהיה למשען לאביו הרב בימיו האחרונים, ישמשו בצרכיו האישיים ויסייע לו בעריכת חידושי תורתו הנובעים ממעינו גם בימים קשים אלו.

לעבודת קודש זו נבחר ר' מרדכי צוקרמן, שאישיותו המיוחדת הלמה עד לאותה את התפקיד המיוחד לשביעות רצונו המלאה של הדבר אברהם, אשר גילה את אהבתו וחבתו לר' מרדכי באומרו אה' הלואי ויהיה לי כבן כמו צוקרמן.

ר' מרדכי בצניעותו לא הרבה לספר על פעליו הרבים להטבת מצבו של ה'דבר אברהם' בימי מחלתו הקשים, אך מעט מזער סיפר - בעיקר על עבודתו בעריכת ספריו:

היית מגיע אליו לפעמים בנוגע לכתבים שלו... הכנתי שלושה מספריו לדפוס: ספר זכרונות מימי חייו בוולוז'ין וכן ספר דרשות ושיחות שאמר בהזדמנויות שונות; וקצת חידושי תורה על סדר קדשים והגהות על דבר אברהם.

מכל מה שכתב בספריו שערכתי לדפוס אינני זוכר רק דבר אחד שכתב בספר הזכרונות, הוא הציע שיקחו כמה בחורים בעלי כשרונות שילמדו את כל הש"ס במשך שלוש וחצי שנים בהספק של שני דפים ליום, וילמדו את הש"ס רק בפירוש אחד הכי פשוט. וכגון, אם פירושו של רש"י מוקשה, ילמדו לפי ביאורם של התוספות וכדומה. זו הצעה נפלאה!

מעבר לרעיון זה לא זכר ר' מרדכי:

אין זה פלא שאיני זוכר! אי אפשר לתאר איך היו נראים שם החיים - הפחד שהיו שרויים בגטו... אפילו לחיות יום אחד בגטו היה נורא, יום אחד היה נראה כחודש... כל כך הרבה קשיים... אי אפשר לתאר מה שהיה שם... אפילו כך לא היה הראש פנוי בשביל לזכור 'שמועס' שלם, יסודות נשאר קצת, אבל לא יותר.

מהכתבים שערך ר' מרדכי לדפוס - לא נותר דבר: "לאחר המלחמה ניסתי לחפש את הכתבים, אבל הכל היה למאכלת אש - הנאצים שרפו את כל בתי העץ בגטו קובנא, את מבני האבן פוצצו, ולא נשאר כלום", סיפר ר' מרדכי בצער.

ברם, ה'דבר אברהם' שהבחין בעננים המקדירים וחזה את העתיד לבוא, הקדים רפואה למכה, ועם שובו לקובנה מסר להעתקה את כתביו: שו"ת דבר אברהם חלק שלישי ואת חלק הדרוש, ושלחם - באישור השלטונות הרוסיים - לבנו ר' ירוחם יהודה ליב (שנקרא על שם סבו - אם אמו - הגדול ממינסק) שהתגורר בארצות-הברית, בחודש ניסן ת"ש, כתב ה'דבר אברהם' לבנו הנזכר: "הנני עומד עתה בפרק הדפסה, אני עוסק הרבה בעריכת וסידור של חלק שלישי משו"ת חמשה ספרים יהיו בעזרת השם מוכנים בקרוב להפצה, והם: שו"ת 'דבר אברהם' חלק ראשון הוצאה שניה: חלק שני הוצאה שניה; חלק שלישי: חלק הדרושי בשם 'אמרי אברהם'; 'טהרת המשפחה' בעברית, וספרים אחרים יערכו בעזרת השם במשך הזמן. פרק הדפסה חשוב בעזרת השם!"

ושוב כתב אליו בראש חודש סיון באותה שנה: "גם שרת 'דבר אברהם' חלק שלישי כבר סידרתי ברוך השם כמעט כולו, גם על זה קנו כבר נייר... ה' יתן שלום בעולם ויחזק כחותי להוסיף ערוך והדפס".
כתבים אלו יצאו לאור כ'דבר אברהם חלק שלישי; והנם נפוצים כחלק בלתי נפרד משני חלקיו הראשונים של ספרו, אולם ספר 'דבר אברהם - חלק הדרוש' נדפס רק פעם אחת בניו יורק תש"ט.
ברם, מהזכרונות שכתב הדבר אברהם רק בגטו - לא נשתמר כל העתק.

בעסק העגונות

הרב אברהם דובער כהנא שפירא רבה של קובנה עסק בגטו קובנה בענייני עגונות שיעלו בסוף המלחמה אברהם תורי מניצולי הגטו העיד כי באחד מביקוריו ראה את הרב כותב ולשאלתו השיב כי הוא מכין ספר הלכה שיסייע לשחרור עגונות לאחר השואה מכיון שאלפי נשים בגטו עגונות ועוד אלפים תהיינה בתום המלחמה לפי דיני העגונות הקיימים נידונו רבבות נשים לעגונות עד סוף ימיהן כי לא היה אסון מחריד כל כך של השמדה בתולדותנו

למרבה הצער כתב היד לא שרד הרב שלמה דוד כהנא מוורשה שיצא מוורשה במאי תאר בבואו לירושלים כי מתוך נסיונו לאחר מלחמת העולם הראשונה הוא.

מדברי הרה"ג ר' אפרים אשרי זצ"ל

הרה"ג ר' אפרים אשרי זצ"ל בספרו 'יהדות ליטע תיאר את שלחי ימי הדבר אברהם: [נכתב בשפת האידיש ותורגם לעברית במוסף שב"ק ויקהל - תשס"ג]

את ימיו האחרונים עשה בגיטו, ובסוף ימיו ראה את תחילתו וסופו של חורבן ליטא. הגאון הזה שהיה אישיות מיוחדת במינה בעם היהודי, נולד במוצאי יו"כ תרל"א בעיר קוברין לאביו הגאון הגדול רבי זלמן סנדר זצ"ל, רב וראש הישיבה במאלטש הסמוכה לבריסק. בצעירותו למד בישיבת וואלוז'ין, בה היה ידוע בשם "העילוי מקוברין". התחתן עם בתו של הרב ממינסק הגאון רבי ירוחם ליב פערלמאן זצוק"ל. (הידוע בכינויו כהגדול ממינסק) בגיל 25 נתמנה לרב בעיר סמילוביטש הסמוכה למינסק. בשנת תרע"ג נתקבל לראש הרבנים בקובנא, והיה גם יו"ר אגודת הרבנים בליטא.

מה גדולים היו הצרות וחסורים כשצבאות הנאצים כבשו את קובנא! היסורים של היהודים, סבלם הפיזי והרוחני, ומה שייכתב, ידמה לטיפה מן הים של הצרות בליטא היהודית, אבל יותר מכולם סבל המנהיג הרוחני של קובנא. חוץ מסבלו הפרטי, נשא בעול כל הצרות והיסורים, וכאב את כאבם של כל יהודי קובנא, כמו אב רחום הנושא בסבלם של בניו, וידוע שיסורי האב הם הרבה יותר מהסבל של בנו עצמו. כרב הכולל של ליטא, חש אחריות לכל יהודי ליטא. הגאון ראה בבהירות יתירה את המצב, ולכניה גם צערו כפול מאלה שלא השכילו להבחין במצב כמוהו.

כשהגסטפו צוה על הרב להשיג "עלט סטעראט" המתוך בין היהודים לגרמנים, התאספו כל בעלי הבתים שבעיר בבית הרב. רוב חברי העלטסטעראט שנבחרו לא היו חרדים. כשטען אחד מהחרדים מדוע? ענה הרב בקצרה - הענין הזה אינו שייך ליהודים חרדים.

חוץ מצרות הכלל נטל הרב של קובנא חלק בצרותיהם האישיות של יהודים רבים. כך עברו עליו יום אחר יום, שעה אחר שעה, דקה אחר דקה. הוא ממש טבל בים של צרות ויסורים. רחמנות היה לראותו. יהודים רבים טעו לחשוב שיש בכח העלטסטעראט לעזור ליהודים, ובתחילה כשנודע על מעצרו של יהודי שנלקח לפורט השביעי או התשיעי (שמות של מבצרים ידועים כקובנא) היו רצים אל הרב שיעזור לשחרר אותו משם.

לא רק מקובנא עצמה היו באים אל הרב לבקש עזרה. המורדים הליטאים הביאו את רבי נחום ברוך גינצבורג הי"ד רבה של יאנוב, כדי שהרב של קובנא ישיג עבורם את הסכום לשחררו, סכום שיהודי יאנוב בעצמם לא היה ביכולתם להשיג. מראהו של הרב מיאנוב היה נורא. זקנו מרוט ע"י הרשעים ועל פניו סימנים של מכות רצח. בתחילה עוד האמינו היהודים שהגרמנים יתייחסו אל הרב בכבוד הראוי, אך עד מהרה הכירו בטעותם, אלא שבינתיים סבל הרב אישית מכל צרה. לא היה ביכולתו לעזור, אך הוא בכה וכאב עם כל אחד ואחד.

בינתיים חלה הרב בעצמו, אך עם כל זאת לא התחשב בחוליו ובמכאוביו ויסורי הגוף, הוא רק הרגיש בסכלותם של היהודים, ויתכן שמרוב דאגה לכלל, אף שכח את יסוריו הוא.

הייתי נכנס אליו מדי יום ביומו. פעם אחת אמר לי: "צרות הכלל משכיחות ממני את יסורי". הוא דיבר בחיך, בלבביות, למרות ששכב במיטה וסבל קשות, אבל פעם אחת כשנכנסתי די מוקדם אל הרב, מצאתי אותו יושב שקוע ב"ד סי' קנ"ז ומסיבו כל השולחן מלא בספרים. כל גופו רעד. הרבנית הביאה לו טיפות, אני עמיתי המום ולא ידעתי מה קרה. הרב הראה לי רמב"ם על קידוש ד', ואמר: יש לי שאלה כזאת פעם בחיים! מהרבנית נודע לי, שאתמול ב-11 בלילה ביקרו אותו הממונים של עלטסטנראט ומסרו לרב על הצרות המתרגשות לבוא בגיטו, כל הגזירות שהגסטאפו סידרו. עליהם הוטל להודיע לכל יושבי הגיטו מקטן ועד גדול, לבוא כיום שלישי ח' בחשוון למקום הנקרא דמוקרטר פלאץ.

העלטסטנראט שיערו שהמפקד הזה פירושו גזירה על היהודים, והם שואלים האם מותר להם לתלות ולפרסם את המודעות על המפקד אותו הנאצים מכינים? הרב הראה לי שם את כל הספרים בהם מדובר על מקרים דומים לשאלה, למרות שידע שחיי תלויים בכך, כי יותר מפעם אחת גיסו הגיסטאפו להרוג את הרב (ואכן באקציה הגדולה כשלחו עשרת אלפים מיהודי גיטו קובנא לפורט התשיעי, רצו הרוצחים הנאצים לקחת גם את הרב, ורק בנס הצליחו להצילו מידהם). בכל זאת נשאר הרב שלו והתעמק בשאלה. מכיון שהייתי בקשר יום יומי עם יהודי הגיטו בעבודת הכפיה, הייתי מוסר לרב לעתים קרובות שאלות שנשאלתי על ידם וגם מספר לו כיצד פסקתי בענינים ההם.

"דיני פיקוח נפש בגיטו קובנא"

זכורני פעם אחת, באתי וספרתי לו על השאלה הבאה: היהודים עובדי הכפיה היו מקבלים 1 ליטר מרק. המרק התבשל עם בשר סוס, והרבה יהודים נמנעו מלאכול את המרק הטרף, וזה גרם באופן טבעי להחלוש את מצבם הבריאותי. פסקתי ליהודים שמותר להם לאכול את המרק, משום פקוח נפש. אמנם נכון שפקוח נפש יכול להחמיר קצת יותר מאוחר, אז תהיו חייבים לאכול ולא יהיה לכם מה, עכשיו הנכם חזקים ידכם עדין כדי לאכול, אז אכלו ואל תאבדו עצמכם לדעת. אני ספרתי לרב את הפסק והוא נהנה מכך מאד.

היו עוד שאלות דומות, ועל כך אמר לי הרב: הגיע זמן שצריך להבין את ההלכות לעמקן, במיוחד כשמדובר במקרים של פיק"נ, פיק"נ יש על כל צעד ושעל, ואתם יודעים ר' אפרים שזה לא היה מותר. אילו היית אוסף את כל דיני פיק"נ בספר, חשוב שישאר מסמך כזה (בשעתו רשמתי לי חלק מהשאלות, והן מודפסות בספרי "דברי אפרים" בקונט" "עמק הבכא"). מרן הרב מקובנא היה מרוצה מאד מהעובדה שבגטו למדתי דף גמ' בכל יום, אף נהלתי ולמדנו יחד ב"תפארת בחורים". צריך לחזק יהודים בבטחון, רק "בטחון" זה חשוב ביותר - נהג לאמור לי.

מענין שברגעי האחרונים בקש ממני לכתוב את ספרו "דבר אברהם" ח"ג (שכבר י"ל ע"י בנו באמריקה). הוא דאג לכל בשכבו על ערש דווי, ואף כתב "זכרונות". זכרונות אלו מענינים בצורה יוצאת מן הכלל, במיוחד במקומות בהם הוא מתאר את חיי היהודים תחת המגף הנאצי. אלה אבדו בסערת הזמן, וזהו הפסד גדול. כדאי לרשום כמה הערות מענינות, שהעיר הרב מקובנא, בשיחה מסוימת שבועות מספר לפני פטירתו.

"לא יצאתי ידי חובתי ברבנות קובנא"

פעם כשכותב השורות ביקר את הרב, ופגש שם בעלי בתים חשובים מקובנא, כמו ר' ליב אינטליגטר, ר' מרדכי יפה, ור' נפתלי ווינטרוב. תוך כדי שיחה אמר הרבי: יודעים אתם, ידידי בעלי בתים של קובנא, שאני צריך לבקש מחילה מיהודי קובנא, מכיון שהם שילמו את משכורתי שנים ארוכות, ואני במעשי בודאי לא יצאתי ידי חובתי, כפי מה שיהודי קובנא היו ראויים. ובתוך שיחה על אחי ישראל, נאנח ואמר: הייתי רוצה לזכות לכל הפחות שעצמותי ינוחו על אדמת ארץ ישראל. בטחונו ואמונתו עד לרגעי האחרונים בהחלט, עוד פעל הראש הגאוני והלב כאב.

ביום שישי האחרון לימי חייו, דיבר איתי בענין היתר עגונות. כמו"כ אמר לי את דעתו על שאלת העגונות שתתעורר בבא הזמן כשיהודי הגיטו יצאו לחפשי. בשבת ב-3.00 לפנות בוקר, כ"ב כחדר א' תש"ג נפטר הרב. ביום ראשון כ"ג באדר התקיימה הלוייה. את אהבת הקהילה היהודית בקובנא ניתן לראות מהעובדא שהוחלט לסדר לוייה בציבור, דבר שהיה כרוך בסכנת נפשות, אך העלטסטנראט החליט לארגן לוייה רשמית למרות כל הסכנות הכרוכות בכך.

ההלוייה עצמה היתה מאורע בל יתואר. כל הרבנים ובחורי הישיבה ששהו בגיטו החליטו לשאת את הארון בידיהם. כל אלו שהתעסקו עמו טבלו עצמם בט' קבין מים שאובים. את הענין הזה סדרתי בבית המרחץ של "אנטלויזונגאנשטאלט" של הגטו. ביום ראשון חרפי לפנות בוקר, התאסף כל הגטו, צעירים וזקנים, ללוייה. משטרת הגיטו שמרה על סדר למופת. לא התקיימו הספדים ברחוב. זה היה מסוכן מדי. רק בביתו הספידוהו הרבנים: הרב משאנץ הרב שמוקלר זצ"ל, והמגיד מקובנא הרב חיים מאסט הי"ד. מאוחר יותר, בשלושים, התקיים הספד בבית הכנסת פועלי צדק, שם הספידוהו הרב חיים מאסט - מגיד דקובנא, וכותב השורות הללו.

מענין שכולם באו לחלוק לרב את כבודו האחרון, היו אנשים שאפי' אמרו בפה מלא: הרב היה צדיק גדול, הוא זכה ומביאים אותו לקבר ישראל! על הקבר הועמדה מצבה עשויה עץ, עליה נכתב: פ"נ מורנו ורבנו, רשכבה"ג, ר' אברהם דובער כהנא שפירא, בן הגאון האמיתי ר' זלמן סנדר הכהן זצ"ל, הכהן הגדול מאחיו, שהיה רועה נאמן בקהילתנו קרוב לשלשים שנה, נפטר בשבי הגיטו בשב"ק כ"ב אדר א' תש"ג תנצב"ה. כך הובא למנוחות עולמים רבה של קובנא.

ספרתי על הלוייה מכיון שיהודי הגיטו ראו בה נצחון כנגד שלטון הרשע הגרמני. היהודים העמידו את חייהם בסכנה כדי לחלוק לרבם, מורה דרכם האהוב, את כבודו האחרון.

מותו של הדבר אברהם זעזע כל יהודי בגיטו על אף העובדה שהיה חולה ולא השתתף בחיי הציבור חש כל אחד את עצמו בטוח יותר כאשר ידע שהרב של קובנא נמצא אתו בגיטו.

וכבוד עשו לו במותו

בערב שבת פרשת כי תשא, ניכר היה על פניו חיוורון, הוא הלך ונחלש, עד שלפנות בוקר של יום השבת עלתה נשמתו המיוסרת למרום. השמועה התפשטה חיש בין כלואי הגטו, ושברה את לבם. כולם חשו שהאב שהגן עליהם בעצם המצאותו ביניהם - נסתלק. זו היתה תחושתם גם של אלו הרחוקים משמירת הדת.

למרות הסכנה שבכך, הוחלט לערוך לדבר אברהם הלוייה פומבית. אי אפשר היה למנוע מתושבי הגטו ללוות את רבם האהוב בדרכו האחרונה. בחוצות הגטו הופיעה הודעה מטעם האלטסטנראט באידיש ובגרמנית, להלן תרגומה:

האלטסטן-ראט חולק עם התושבים היהודים [את הידיעה], כי ביום 27 בפברואר 1943 נפטר הרב הקובנאי הרב הגאון ר' אברהם-דובער שפירא ז"ל. ההלוויה תתקיים היום, 28 בפברואר, בשעה אחת (13.00) מביתו, רחוב ווארניו מס' 32. האלטסטנראט 28.2.1943

טרם ההלוויה, ביקש רבי אברהם גרודזינסקי מר' מרדכי, כי עז רצונו להשתתף בהלוויה, וכי הוא מבקש להכנס לבית הנפטר הדגול קודם ההלוויה.

ביתו של ה'דבר אברהם' היה ממוקם בקצה השני והמרוחק של הגטו, וכלי תחבורה כמעט ולא היה מצוי בתוככי הגטו. רק לאחר חיפושים ומאמצים מרובים הצליח ר' מרדכי להשיג עגלה בעבור רבו שלא יכל להטלטל למרחק כה רב ברגלו החולה.

ביני וביני הסביר לו רבי אברהם פשר בקשתו זו: ה'דבר אברהם' היה בעל יסורים גדול, ובימי מחלתו האחרונים נאלצו הרופאים לבצע פעולה כירורגית בגופו, אבל אינה דומה שמיעה לראיה... "חפץ אני לראות זאת במו עיני, כי על ידי כן תגדל מעלתו - כבעל יסורים - בעיני".

אבלים ודווים הלכו שריד בני קובנא אחר מטתו, אלפים צעדו צעד אחר צעד לעבר בית העלמין שהיה בתחום הגטו.

"אף אחד לא העלה על רעתו בכלל לנסות לקבורו מחוץ לגטו - גם אם היו נותנים רשות, מי היה מעז לעשות זאת?" אמר ר' מרדכי.

וארטיס לפרשת ויקהל פקודי

לה פסוקים א ה. ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל וגו'. רש"י כתב הקדים להם שבת למשכן בשביל לומר שאין משכן דוחה שבת. ויש להקשות הא לעיל בכי תשא פרק לא מתחילה עד פסוק יג נכתב קודם עניין המשכן ורק לבסוף שבת, וקשה למה שם לא הקדים שבת ללמדנו שלא דוחה שבתו וי"ל דמצינו בברכות ו. שבתפילין של ישראל כתוב שמע ישראל, ובתפילין של הקב"ה כתוב מי כעמך ישראל, והיינו שאצלנו אנו משבחים את הקב"ה ואצל הקב"ה הוא משבח אותנו, וכעני"ז מצינו נמי בגר"א שלחא הפסח ישראל קוראים פסח ע"ש שפסח הקב"ה, ואילו אצל הקב"ה זה נקרא חג המצות ע"ש שישיראל מקיימים המצוות **וכן** בפרשת פנחס כתוב שהקב"ה מצווה למשה נקום נקמת **בני ישראל** מאת המדיינים, ואילו כשמשה מצווה את ישראל היה אומר נקום נקמת **ה'.** וא"כ הכל מובן שבי"כ תשא' זה ציווי של הקב"ה למשה לכן פתח תחילה במשכן שמעיד על גדלות ישראל שהקב"ה סלח לנו והקב"ה משרה שם שכינתו, והשבת שהיא אות למעשה בראשית שהקב"ה ברא את העולם, אז זה שבת לקב"ה אז זה נכתב אח"כ, משא"כ כאן ויקהל משה להודיעלעם ישראל אז בתחילה משבח למעשה בראשית ורק לאחר"כ מביא המשכן שבנו ישראל שהוא שבת לישראל. ושלל לא יחסר.

לה א. ויקהל משה. אומר רש"י למחרת יו"כ, וממשיך רש"י ואומר ששת ימים, הקדים להם אזחרת שבת למשכן לומר שיהיה דוחה את השבת. וקשה מדוע היה לו לומר שזה היה למחרת יו"כ? וי"ל דאיתא בחז"ל ויקהל משה, שמשה יקהל את העם וילמדם הלכות שבת בשבת והלכות חג בחג. ולפי"ז קשה מנלן שבאמת אין משכן דוחה את השבת, אולי מה שהביא לשם הלכות שבת כי זה היה בשבת ויש דין ללמוד הלכות שבת בשבת. ולכך אומר רש"י שזה היה למחרת יו"כ ואיתא בראש השנה כ. שא"י שיו"כ ושבת יהיו בזאח"ז משום ירקא וכו' לכך פירש למחרת יו"כ הוי, וא"כ בהכרח מה שהקדים שבת הוא רק לומר שמשכן אינו דוחה שבת. מתלמידי הבעש"ט.

לה ג. לא תבערו אש בכל מושבתיכם ביום השבת. הגמ' בשבת קט"ז: אומרת אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת. וכתב החיד"א שדבר זה מרומז בפסוק זה דהיינו לא יבער אש במקום ששומרים את השבת. ויש לבאר מה הטעם שהמחלל שבת נענש בעונש זה של שריפה. וי"ל ע"פ המד"ר ששבת באה לפני הקב"ה ואמרמה שאין לה בה זוג אמר לה הקב"ה כסתם ישראל היא בן זוגך, וא"כ שבת וישראל הוי כבני זוג ובני זוג כתוב בהם זכו שכינה ביניהם לא זכו אש אוכלתן. בן יהוידע.

לה ג. לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת. מתוך המט' במלאכות הזהיר הקב"ה אזחרה מיוחדת על הבערת אש. ומה שהיה הבערת אש משאר מלאכות: וי"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, דבלוחות הראשונות נתן הקב"ה טעם לשמירת שבת זכר למעשה בראשית ונתן ביום השביעי גמ' למעשה ה' את השמים ואת הארץ ונתן בית השביעי וגו' ע"כ ברך ה' את יום השבת, והיינו ע"ש שנח במעשה בראשית עשה את השבת. וסברה זו ניתנת להאמר בכל המלאכות שהקב"ה נח בהם במעשה בראשית. אמנם האנח נבדרי במוצ"ש, וא"כ היה צ"ל להתייר ד"ז כי הקב"ה לא נח ממנו ביום השביעי, לכן הוצרך לאו מפורט. וזה מתאים גם לאחר לוחות שניות שניתנו זכר ליציאת מצרים שאין חילוק בין אש לשאר מלאכות.

לה ח. וַיִּסְמְנוּ לַמָּאֹר וּשְׁמֵיָם לְשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסִּמָּים. יסמן להטעם ששמן הוא למאור בפתח ולא למאור בשווה כמו בשמן המשחה: י"ל דהנה האמת היא שהשמן לא היה למאור כדברי הגמ' וכי לאורה הוא צריך (רש"י ריש בתעלות). וא"כ זה מה שכתוב כאן שמן הוא למאור כלומר לא למאור. וכדברי הגמ"א בהלכות ר"ה שיאמר זכרינו לַחֲיִים בשווה ולא לַחֲיִים בפתח כי בפתח הכוונה היא לא חיים ח"ו.

לה כ. כל מרים תרומת כסף ונחושת הביאו את תרומת ה'. הנה כאן לגבי כסף ונחושת אמר כל מרים לשון הרמה, ואילו לגבי זהב בפסוק כב כתוב איש אשר הניף תנופת זהב לה'. מדוע הזכיר כאן לשון הרמה וכאן לשון תנופה? וי"ל, אומר רבי שלמה קלוגר, דזההב היה לכפר על מעשה העגל, וכדברי חז"ל יבוא ע"ש שבמשכן ויכפר על זהב שעשה. והנה כל הקרבנות הבאים לכפר טעונים תנופה וזה היה בזהב. משא"כ כסף ונחושת שהיה נדבה לא צריך תנופה אלא הרמה.

לה כו. וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנה בחכמה טוו את העיזים. ובגמ' בסוטה יב. מבואר שהחכמה הזאת נעשית ע"י מרים. ואומר רבי חיים קניבסקי שזה מרומז בפסוק הנשים וגו' **בחכמה.** ומרים היתה חכמה כי היא הייתה מלידת, ומילדת נקראת חכמה, כי כתוב איהו חכם הרואה את הנוול.

לה כז. וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנה בחכמה טוו את העיזים. אומר רש"י היא היתה אומנותי יתירה שמעל גבי העיזים טווין אותם. בשבת צט. מבואר שטויה מיוחדת זו היתה רק ביריעות העליונות, משא"כ ביריעות התחתונות עשו טויה בתלוש. ויש לעיין מה הטעם בזה, ועוד קשה מדוע עשו טויה כ"כ מיוחדת שטוו מעל גבי העיזים והיא אומנות יתירה, למה שלא יטוו את הכל בתלוש? וי"ל על ב'

הקושיות. דהנה מצינו שעשיית המקדש הוי מצוות עשה שהזמן גרמא, שהא אין בונים את המקדש בלילה, וא"כ נשים פטורות מזה וכל מה שנשים פטורות שוב אינן יכולות לעשותן. אבל במה שמעבכ את הקמת המשכן כגון נשים חייבות כי הן צריכות את המשכן בשביל קרבנות כגון קרבן יולדת ודומה. ורק דברים שאינם מעבכים בעצם המשכן בזה נשים פטורות. ומכיוון שפטורות אינן יכולות לעשות. והנה מצינו בשבת כח. שעיקר המשכן היו היריעות התחתונות. ולכן את היריעות התחתונות יכלו הנשים לעשותן שהרי הן מעבכות בעצם הקמת המשכן ולזה נשים ג"כ דוקות בשביל קרבנן, משא"כ היריעות העליונות שאין אינן מעבכות לא יכלו הנשים לעשות. אולם כל זה שלא יכלו לטוות היריעות העליונות שאינן מעבכות זה רק באופן של טוויה בתלוש דרכנן שבהן הן היו פטורות משום שיריעות עליונות לא מעבכות, אבל לטוות אצל גבי העיזות שהיו חכמה ולא מלאכה הרי זה כמו דבר שנעשה מאליו ולכן רק באופן זה יכלו הנשים לעשות. צפת פנחנ.

לה כז. והנשיאים הביאו אבני השוהם. התרגום יונתן כאן וכן מובא ביומא עה שהנשיאים הכוונה העננים והיינו שהעננים הביאו את אבני השוהם. וביאורו שזה הגיע להם יחד עם המן. ומקשים כולם מדוע זה נקרא שהנשיאים הביאו הרי העננים הביאו דע"ז? ויש ליישב ע"פ גיטין לה. מעשה באלם שהפקיד דניר זהב מצל אלמנה בעל העיזות בצורת וזה נאבד והיא נשבעה בחיי ילדיה שלא נהנתה מזה ומתו ילדיה למרות שלא שיקרה כי לא ידעה שהיא אפתה את זה בטעות בתוך הלחם והיא הרוויחה מעט את המקום של הדינר בלחם אפתתה. חז"ן שפוטח מוטע זה נחשב כנאה, א"כ גם אצל הנשיאים כיוון שהאבני שוהם ירדו להם יחד עם המן היה להם באותו היום לחם מוטע מכל יום כי העומר היה עשירית האפה וכעת היה להם מעט פחות מעשירית האפה כי חלק תפס האבנים, נמצא שזה נחשב שהנשיאים נתנו משלהם. חתם סופר.

לו ו. ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמור איש ואישה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש. הגמ' בשבת צו: למדת מכאן איסור הוצאה מרה"י לרה"ר. רמז נפלא מטעמי המקרא על פסוק זה הנה כידוע אדם מתחייב על הוצאה רק כשעקר חפץ שמונח ע"ג מקום הרחב ד' על ד' והניח במקום רחב ד' על ד'. וזה טעמי המקרא של פסוק זה: מונח רביעי. זרקא. מונח רביעי. לרמז שהעקירה וההנחה מוצרך להיות מונח רביעי. והיינו על מקום דע"ז. מאת הבחור הגאון רבי שמעון משה מלמד בשם היחל אליהו' לרבי אליהו דיסקין.

ש ו. ויצו משה ויעבירו קול במחנה. בגמ' בשבת צו: אמרו כלן ויצינו ליה ציוה להם לא להוציא מרה"י לרה"ר. לכאורה קשה מדוע הזהירם על איסור הוצאה רק לאחר שהביאו את נדבת המשכן: ותיףץ ע"כ הפנ"י, שרק לאחר שגילה שיש מאת אדנים כיכר כסף, מזה ידע שמספר בני"ה הוא 60 ריבוא, וכמ"ש ברש"י לו כן, שמאת כיכר כסף עולה לחשבון של 600 אלף חצאי שקלים, ממילא נודע לו שזה רה"ר שדינו בשישים ריבוא, וא"כ יש איסור הוצאה.

זא. ויעש בצלאל את הארון וגו'. וברש"י לפי שנתן נפשו על המלאכה יתה משאר החכמים קוראת על שמו. ויש לדקדק קודם ארון רש"י שנתן ע"י נפשו יותר מכל החכמים: וי"ל דהנה נפסק דהמורה הוראה לפני רבו חייבי מיתה. והנה בגמ' בברכות נ. מבואר שמשה הורה בצלאל לעשות קודם ארון וכלים ואח"כ משכן, ובצלאל אמר לו: שמא כך אמר לך הקב"ה קודם משכן ואח"כ כלים, ובזה מסר נפשו שהורה הוראה בפני רבו.

זכט. ויעש את שמן המשחה קודש ואת קטורת הסמים טהור. יש לעמוד על הבדלי הלשון למה שמן המשחה הוא קודש ואילו הקטורת הוא טהור. וי"ל ע"פ מעילה יד. דאיתא שם שבנו את ביהמ"ק בחולין שלא יבוא לידי מעילה, ורק אח"כ הקדישו אותו. וא"כ קטורת הסמים לא עשו קודש רק בטהרה זה מובן, כי אם היה עושה קודש היה חשש שימעלו בזה. אבל שם המשה היה חייב לעשותו קודש כי כתוב שיש איסור לעשות במתכוונתו בחולין ובה באמת היה צריך זהירות מיוחדת לכן נכתב בו קודש כדי שלא יעבור איסור. ובקטורת שרי לעשותו בחולין כדי למוכרה.

לט א. ויעשו את בגדי הקודש אשר לאהרן. הנה בויקהל נאמר משהו המשכן וכליו. אח"כ הפסיק ואלה פקודי ומנה את עיניו הכסף והזהב שהתנדבו למלאכה, ואח"כ ביאר ענייני בגדי כהונה. ויש לעיין מה הפסיק הפקודים בין מעשה המשכן לבגדים? וי"ל, אומר ה'יבין אריאל', דהנה רש"י בויקהל על הפסוק והנשיאים הביאו אומר: שהנשיאים אמרו שביאמו מה שיחסר בסוף. ולבסוף נשאר לנשיאים להביא רק אבני השוהם והמילואים. והיינו שהנשיאים לא הביאו את נדבתם עד שנודע כמה הביאו בני"י, ואז ראו מה שנחסר וזה האבני שוהם והם הביאו דע"ז. ולכן נכתב הפקודים קודם הבגדים כי הוצרך לפקוד כמה הביאו, ואז כשראו שחסר להשלמת הבגדים אמר האבנים, את זה הנשיאים הביאו ולכן רק אחרי הפקודים נכתבו הבגדים.

לט ז. אבני זכרון לבני ישראל. הנה כאן כתוב זכרון מלא ובפרשת תצווה זכרן חסר, וביאורו: אומר רבי חיים קניבסקי דכל זכרון חסר הוא לטובה, אבל מלא מצינו נמי לרעה כגון מנחת זכרון של סוטה שהוא מזכרת עון, וא"כ י"ל דבתצוה היה קודם מעשה העגל אז הוא חסר כי הוא לטובה, ואילו כאן שהוא אחרי חטא העגל הוא מלא כי הוא מזכיר נמי חובה.

פרשת ויקהל פקודי תשפ"ג

לט ח. ויעש את החושן. וכתב בעל הטורים לעיל כח טו. אורים ותומים ביום ולא בלילה. ומני"ל הא? וי"ל, אומר רצ"פ פרק, שהוא בראשונים (מהר"א ועוד) שבגדי כהונה היו כלאים, והותרו רק ביום בשעת עבודה דעשה דוחה ל"ת, משא"כ בלילה דלאו זמן עבודה, נאסרו. ולפי"ז שפיר דאין אור"ת בלילה, כי א"א לבלוש בלילה בגדי כהונה וא"א לאור"ת בגדי בגדים. ולפי"ז מיושב מה שכתב הספורנו כח ד. ומדייק כן בפסוקי התורה, שצריך לבישת הבגדים לשם מצווה ולא לשם נוי, כיוון שזה שעטנו והותר רק לצורך מצווה, אבל לא לצורך מצווה איסר כמו שמצאנו ביבום שנאמר היום כי לא מכווין לשם מצווה.

לט כה. ויעשו פעמוני זהב טהור ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל בתוך הרימונים. היכן היו הפעמונים? הנה כאן התרגום אונקלוס אומר שהיו בתוך הרימון, ואילו בפרשת תצוה פרק ג פסוק לב אומר התרגום שהפעמונים היו בין הרימונים. ועו"ק דברתנו יונתן בן עוזיאל ג"כ יש סתירה בין הפרשיות, דבפרשת תצווה כתב רבי יונתן שהיו 71 פעמונים, ואילו בפרשתו כותב רבי יונתן שהיו 72 פעמונים וי"ל, אומר היב קודש', דהציווי של פרשת תצווה נאמר לפני חטא העגל, ויש הציווי היה לעשות פעמון בין הרימונים וא"כ היו 71 כי 72/1 רימונים ובין כל אחד לשני הרי חטא עמון, אז יוצא בס"ה 71. משא"כ פרשת פקודי היה אחרי חטא העגל, א"כ לא היה אפשר לעשות את הפעמונים שהיו מזהב בחוץ כי זה היה מזהב המקטרג, שמזכיר חטא העגל ואין קטגור דעשה סגור, ולכך הוצרכו להשיע הפעמונים בתוך הרימונים והוי 72 פעמונים כמנין הרימונים.

לט ל. ויעשו את ציץ נזר הקודש וגו' ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חתם. יש להקשות מאי **ויכתבו**, ויכתוב מבעיא ליה? וי"ל, אומר האמרי אמת ע"פ המשנה ביומא ג יא ובתוי"ט שם, ששם הוי"ה היו צריכים לכתוב כולו בבת אחת, כדי שלא יהיה רגע שהשם יהיה חסר, וא"כ בשביל לכתוב את שם הוי"ה על הציץ הוצרכו לכתוב ארבע אנשים בבת אחת, לכך נכתב ויכתבו.

לט לב. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד. המקור של דין לבד הוא מהלכה למשה מסיני, כך מבואר בסוכה ה' ע"ב: שיעורין, חציצין, מחציץ הלכה למשה מסיני. והנה המאירי בעירובין מביא בשם רב האי גאון שיש לזה מקור מהמשכן. סתם ולא פירש מהיכן. רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל ר"י חברון בפירושו למאירי הנ"ל מביא חשבון יפה להבנת הענין: אורך 2 ריעות המשכן היה שמונה ועשרים אמה כל אחד, דהיינו 168 טפחים. 2 ריעות המשכן היו מחוברים בחמישים קרסי זהב. נמצא, שהיו 49 רווחים בין כל קרס, מבואר בבריייתא אצבעות יש 3 רווחים. עובי כל קרס, מבואר בבריייתא דמלאכת המשכן, היה חצי טפח. נמצא כל הקרסים יחד היה עוביים 25 טפחים. אם נחשב את כל הרווחים שהיו בין כל הקרסים יחד, נחלק אותם בין כל ה-49 רווחים, נמצא 2.9 טפחים לכל רווח, וכתוב בפסוק 'והיה המשכן אחד', הרי לנו שאף כשיש רווח של עד 3 טפחים, עדיין הוא קרוי 'אחד', הרי לנו מקור לדין לבד מן התורה.

לט לב. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני"י ככל אשר ציוה ה' את משה בן עשו. יש להקשות מהו הכפילות ויעשו וגו' כן עשו? וי"ל, ע"פ מדרש תנחומא נשא יח, שבשעה שבני ישראל עשו את המשכן גם המלאכים בשמים נטטוו לעשות אותו משכן, ובעת שהוקם למטה הוקם למעלה, וזהו ויעשו בני ישראל, ובנוסף יוכן עשו מרמז על עשירי המלאכים למעלה. רבי יהודה אבנדנאן אב"ד מרוקו.

לט לה-לט. את ארון העדות ואת מזבח הנחושת. מהיכן הקב"ה היה מדבר עם משה. אומר רש"י לעיל כט מב. יש אומרים מעל מזבח הנחושת. וי"א מעל הכפרות כדכתבי ודיברתי אתך מעל הכפרות. ובמאי פליגי? י"ל, אומר המחזיק חכמה, דפליגי בפלוגתת רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן מגילה כז. האם ביהכ"נ עושים בית מדרש או בית מדרש עושים ביהכ"נ. דלריב"ל מקום תורה עדיף, ושרי לעשות רק ביהכ"נ לבימ"ד דמעלין בקודש. ולרבי יוחנן מקום תפילה עדיף וכו'. וא"כ למ"ד מעל מזבח הנחושת שהוא מקום עבודה אז תפילה עדיף. ולמ"ד מעל הכפרות מקום שמונה בו העדות דהיינו התורה, ס"ל דמקום תורה עדיף.

לט לט. את הכיור. ובהפסרת ויקהל מובא אק שלמה עשה את הכיור. ויעש את הים (כיור) עשר אמה משפתו ועד שפתו (קוטר). דהיינו האורך של האמצע) וקו (היינו ההיקף, שהוא העיגול של כל הכיור) שלושים אמה. הדבר מבוסס על הכלל היסודי (הזכירו תוסי' בב"ב בעירובין ועוד) שההיקף הוא פי שלוש מהקוטר = 3,1415, כולומר העיגול כפול מהקוטר פי 3.1415, (קו בגימטריקה 106, קוה בגימ' 111. = 1,0471 = 3.1415: 106. וכן 10471 = 3: 1415: 3) ז"א שהפסוק השאיר לנו רמז לעניין זה.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

סעודת סיום מסכת

בשבעה ימי יסיימו המוני בית ישראל את חומש שמות, והמוני אברכים ובחורי הישיבות יסיימו את המסכת הנלמדת. אמרו חז"ל בקהלת רבה שעושין סעודה לגמרה של תורה, וכן אמרו בשבת קיח-קט: ואמר אבבי יתתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבדינא יומא טבא לרבנן. וז"ל האויז הלכות סוכה סימן ש"כ, והובא בפוסקים סימן תרס"ט: עושים חתני תורה סעודה גמורה ומוזמני מבני הקהל ונותנים להם מאכלים טובים אווזות ותרנגולין, ומצאתי עיקר של מנהג וכו' בתחילת מדרש שה"ש ויבוא ירושלים ויעמוד לפני ארון ברית ה' אי"ר יצחק מיכן שעושין סעודה לגמרה של תורה שהגומר תורה שכולה המדה שצריך לעשות סעודה ומשתה עכ"ל. ובכנסת הגדולה סימן תרסט כתב: ונוהגין שהרב או ראש ישיבה כשיבואו לסוף המסכתא, לא יסיים כל המסכתא, אלא יסיים מעט עד שעת הכושר יומא, דראוי לתקן סעודה נאה לכבוד התורה והתלמידים, ואז ראוי לקבץ כל הקהל כשברא הרב לסיים כל מי שראוי לבא לסיום המסכתא עכ"ל. ולא רק לגמרה של תורה אלא על כל סיום מצוה שמחים ועושים סעודה כמש"כ הרשב"ם בב"ב קכא: דבאותו יום שפסח מלכרות עצים למערכה היו שמחים לפי שבאותו יום היו משלימים מצוה גדולה כזאת. וכן בפרשה שלנו כשיסיימו עושי המשכן את מלאכת המשכן היו בשמחה גדולה, ובפוסקים סימן תר"ע כתבו דלכן עושים סעודות בחנוכה משום שנשלמה מלאכת המשכן בחנוכה, וכן שלמה המלך עשה סעודה בשעה ימים כשהשלים בנין בית הראשון כמבואר בספר מלכים.

נביא כאן עובדות מגדולי ישראל שחיבבו מאד את ענין סעודות הסיום.

כידוע רבי חיים קניבסקי היה מחבב מאד את הסיומים ומידי כמה ימים כשהיה מסיים מסכת היה שותה מעט יין לכבוד הסיום. בספר החובת מוסר הרב אהרן אודות הסיומים שהיה עורך ר"ח על כל לימודיו, ונביא כאן קצת מדבריו: דרכו לסיים את השי"ס בכל שנה, וזמן הסיום הוא בערב פסח בבית הכנסת לדרמן לאחר תפילת שחרית, אחד מהדברים המרגשים בבית רבי חיים היה לחזות כל פעם מחדש בסיומים שעורך ובשמחה שאוחזת בו כל פעם מחדש. ודרכו היתה להמתין בסיום עד שתבוא גם הרבנית ע"ה לשמוע הסיום, ונתן לה לטעום יין מהסיום, והרגישו שמחה משותפת בכל פעם מחדש, והיתה מברכת כל פעם שתזכה לעוד הרבה סיומים יחד עמו. וכבר מתחילת היום כל פעם שהיה סיום היה מכריז בשמחה שהיום יש אס יום, ומסיים המסכת בבלי וירושלמי, ולא פעם שואל אם יש מנין ואומר קדיש המיוחד לסיום, דואג שכולם יטעמו מיין הסיום. אחד הימים המרגשים ביותר בשנה זה כמובן בערב פסח, שבתוך כל ההכנות ליום טוב של פסח, הסיום הגדול על השי"ס בבלי וירושלמי היה ממלא אותו בשמחה עצומה שזכה עוד שנה בעומ יוגיעה גדולה ללמוד ולהורו שוב על כל התורה הזאת, ובכל שנה זוכים לראות מחדש את התרגשותו העצומה, ושוב היה מתחיל את השי"ס מחדש בצמאון גדול כאילו זו הפעם הראשונה, אשרי עין ראתה כל אלה. סיפר רבי חיים קניבסקי: כבר בגיל עשר סיימתי מסכת קידושין בישיבה קטנה יתפאר ציון, ועשו סיום וכיבוד אותי לומר דרשה. ועוד סיפר שכשעלה עם אביו וצ"ל לארץ ישראל אחז בלימוד עם אביו בסוף חומש שמות, ואמר אביו להשאיר קצת בשביל הסיום לארץ ישראל, סיפר רבי אפרים פוטלסקי שהיה נוכח כאשר הגיעה משפ' קרליץ לארץ ישראל, ראה את רבי חיים קניבסקי שהיה אז כבן חמש, מתרפק על דודו החז"א ומספר בהתלהבות סיימתי חמשה חומשי תורה.

בספר בכל נפשך מסופר על רבי נתן צבי פינקל שידוע שהלימוד בהספק היה בנפשו ובמינהג היה מעודת את תלמידי הישיבה לא להסתפק בלימוד סוגיות העיון, אלא להקדיש זמנים ללימוד בהספק ראוי ולסיים סדרים ומסכתות. בני הישיבה שהשקיעו כוחות בלימוד בהספק, זכו ממנו לעידוד רב. כששמע על אחד מבני הישיבה שסיים מסכת שהשקיע בה מאמצים וכל שכן סדר שלם או סיום השי"ס היה מציע לו לערוך את הסיום על שולחנו. והיה משרה על המעמד אוריה של רוממות רוח ושמחת תורה. כשנשי אברכים ותיקים בישיבה יסיימו שי"ס, אחרי לימוד משותף של הלולשים שנה. אמר להם רבינו שהוא מעוניין לעשות להם את הסיום בביתו. כשנקבע היום, ערכה הרבנית סעודת מצוה כיד ה' הטובה עליה, וזכיר היה ששמחתם היא שמחתו הפרטית. באחד הימים הגיע בחור לרבינו ואמר שברצונו לערוך סיום על סדר קדישם עליו עמל כמה שנים. כמובן שרבינו שמח מאוד והציע לערוך את השמחה הגדולה בביתו. כשהגיע הבחור עם הוריו, אחיו וכל משפחתו ישב רבינו במזרח ולמרות חולשתו העצומה באותו היום, ניכר היה שהוא יושב כאבי החתן. כאשר סיים הבחור את נוסח הסיום קיבל רבינו כוחות, הוא התקרב לבחור נשקו על מצחו ופרץ בבכי של שמחה וכל הנוכחים נדהמו

לראות את בכי ההתרגשות ואת עוצמתה של אהבת התורה של רבינו ששמח בשמחת התורה של אותו תלמיד. אברך סיפר שכאשר זכה לסיים מסכת גיטין שאל את רבינו אם יוכל לערוך את הסיום בביתו. הוא ענה בשמחה, והזמינו לבוא עם החברותא שלו, למחרת אחה"צ בשעה מסויימת. כשהגיע למחרת בשעה היעודה, הגיע עם עוגות ושתיה לכעשרה אנשים שהזמין. כשדפק את הדלת, נענה ע"י אחד מבני הבית שלא הכירו שכעת אין אפשרות להיכנס מכיוון שיש עתה מסיבת סיום. תוך כדי דיבור ראה אותו רבינו והחוזה בידו שיכנס לתוך הבית. כשכנס, ראה לתדהמתו, שהשולחן ערוך וגדוש בכיבוד עשיר, הוא רץ לפניו, הניח שם את העוגות שקנה, ומיהר לעבר כותל המזרח, שם כבר חיכה לו ראש הישיבה. כעבור כמה דקות נכנסו לחדר למעלה משלושים איש, שרבינו דאג להזמין לסיום. לא רק בשמחת סיומים של בני הישיבה נטל רבינו חלק. כשהתפרסם עד כמה משמח אותו לשמוע על סיומים, הגיעו כמה פעמים יהודים שלא מבני הישיבה, וסיפרו לרבינו על סיומים שהם עורכים, ורבינו הגיע לשמוח איתם בשמחתם. פעמים שהגיע לסיומי שי"ס וסדרי שי"ס, וכמה פעמים אף הטרחה את עצמו ועזב עיסוקיו חשובים כדי להשתתף בסיומי מסכת של אנשים שלא היה לו ולישיבה שום קשר אליהם, והכל במטרה לעודדם להמשיך לעמול בתורה. סיפר רבי דן סגל שפעם פגש רבינו ביהודי הנמל לפרנסתו, אותו יהודי סיפר לו שבימים הקרובים הוא מסיים את השי"ס. רבינו שמח מאד ושאל אותו עם מי למד ובכמה זמן, בתוך הדברים סיפר היהודי שהוא עורך את הסיום ביום פלוני ובמקום פלוני. לתדהמתו, בשמחת הסיום, הגיע רבינו לברכו במזל טוב. אותו יהודי אמר לרבינו, שלא עלה על דעתו להטריח את רבינו לבוא לסיום, אולם רבינו לא הבין את תמיהתו: שמחה כזו גדולה, יהודי מסיים שי"ס, למה שלא אבוא לאחל מזל טוב! סיפור מדהים סיפר רבי צבי פרצוביץ כפי ששמעו מעד ראה. בערב פסח, סמוך לסוף זמן אכילת חמץ, הוא עבר ליד ביתו של רבינו, והנה הוא מבחין בתנועה ערה, אנשים נכנסים ויוצאים. כאשר התקרב, הבחין שמתקיימת שמחה בבית, הכוללת אוכל ושתיה. הוא שאל לפשר הדבר, ונענה שראש הישיבה עורך עכשיו סיום לאחד מבני הישיבה. התברר שאחד מבני הישיבה, בחור אמריקאי שבא ללמוד בישיבה נתקל בחוסר הבנה מצד הוריו לערך העצום שיש להחשיב "בן תורה", ולכן הם הפסיקו לתמוך בלימודיו. באותם ימי ערב פסח, סח הבחור לרבינו לפי תומו שהוריו הגיעו לחוג את סח הפסח בארץ ישראל. רבינו הציע לו: היות והינך כבדו ובערב פסח אתה מסיים מסכת, הזמן אותם לסיום בבית, אולי כבוד התורה שהוריד יראו במעמד זה, יחלחל להכרתם וגישתם תשתנה. ערב פסח, סוף זמן אכילת חמץ, אחד הזמנים להחזרים ביותר בשנה. אולם בכל מה שנוגע לגדל ולרומם תלמיד, אין הבדל בין זמן רגיל לערב פסח. דעתו של רבינו, זמנו, ביתו וכל אשר לו נתון במאמץ להצלחתו של תלמיד אחד.

ידוע מהצדיקים שזמן סיום הוא עת רצון גדול בשמים. יהודי חשוך בנים הגיע לרב מברסקי לבקש ממנו ברכה לישועה. אמר לו הרב: עצתי לך שתלמד מסכת ותסיימה, או שתשתתף בסיום, כי שעת סיום מסכת היא עת רצון, ותתפלל אז להקב"ה, וה' ירחם. שמע אותו יהודי שזמן של סיום מסכת הוא עת רצון, המתין להזדמנות שסיים הרב מברסקי מסכת, ובא לפניו שיברכו. הרב, שהיה שרוי בשמחה, הרעיק עליו ברכה, ואכן כעבור שנה נולד לו בן. לפני שתי דורות ה' בעל מופת ידוע הנקרא רבי מרדכי אמשינער. ובשנת תרע"ז היו באוקראינה פרעות ביהודים ע"י כנופיות פורעים, ודם יהודי היה הפקר ר"ל, וראש הכנופיה היה נקרא פלעווע. ובאו לר' מרדכי ואמרו לו שצריך לראות לחסל אותו, ואמר ר' מרדכי שכשהוא יעשה סיום מסכת אז זה עת רצון גדול ואכן כך היה כשסיים רבי מרדכי מסכת הוא ביקש מהקב"ה שהרוח תשא את פלעווע ותעניף אותו. ובאותה שעה נפח פלעווע את נשמתו בארמונו בלי שאף אחד ידע את הסיבה לכך. **באחד הסיומים** שנערכו בארצנו הקדושה נעמד אחד הלומדים וסיפר מעשה שאירע עמו. הלה היה אדם טרוד ביותר בעסקיו, וכדרכו של מסחר עסק גורר עסק, עד שהגיע למצב שלא נותר לו פנאי ללימוד התורה. והנה באחד הימים נפלה אמו למשכב, והיה חייב לטפל בה בכל יום במשך שעה. עד עברה על שנה, הלה טיפל מידי יום באמו במסירות, עד שהנפכה שעה זו לחלק מסדר יומו. כעבור זמן החלימה האמא ואז פנתה אליו אשתו ואמרה לו: בעלי היקר, הנה התפתנה לך שעה ביום, שבלאו הכי אינך רגיל לעסוק בה במסחר, אולי תצטרף לשעור בזמן זה! האיש, שביסודו אהב ללמוד, הצטרף לאחד משעורי התורה שהיו בעירי באותה תקופה והקפיד שלא להחסיר ולו יום אחד. כך התמיד בשיעורו, עד שזכה לסיים מסכת. ביום שסיים את המסכת, ערכו לו בני הבית מסיבה גדולה וזימנו את בני המשפחה ואת כל לומדי השיעור לסעודת סיום כיד ה' הטובה עליהם. בשעת הסיום, כשהוא שקוע בשמחת

מצוה, שמחתה של תורה, הביא אליו אחד מילדיו את הטלפון. על הקן נמצא אחד שותפיו לעסקים. אותו חבר הציע לו לקנות בתנאים נוחים מניות של חברה הנמצאת לפני פריצת דרך, וסיכויי הרווח בקניינית גדולים מאד. ההצעה היתה קוסמת ביותר, אך מידועתו שלא רצה לערבב את שמחת התורה ולהפריעה, ענה לדידו, שיואלץ בטובו להמתין עם הצעה זו למחר, מאחר שאינו רוצה להפסיק רגעים גדולים כאלו בענייני עסקים. כל מאמציו של הידיד לא נענו. למחרת, חלו תהפוכות בשוק המניות. אילו היה אדם זה קונה מניות אלה, היה הופך לעני בין לילה. זכות זו של לימוד התורה בזמן שהתפנה מעסקיו, עמדה לו שלא יאבד את נכסיו.

בתקופה שלפני כמאה שנה לישות בגד חדש היתה בארה"ק, יום של שמחה. בהיות רבי יצחק הוטנר ליד מאו לאביו ושאלתה ובקשתה שיאמר לה, בהיות ויש לה שמלה חדשה, מתי תחדש אותה? בשבת, בחג או ביום אחר? השיב לה האב: בשבוע הבא יצחק מסיים את מסכת בבא קמא. לסיום תלביש את השמלה החדשה. בלב גדוש שמחה אומרת האם לבנה: יקירי, את שמלתי החדשה אלבש בשבוע הבא לכבוד סיום המסכת. יצחק מביט באמו באושר הממלא את חלל ליבו עד שדימעה חמה נושפת על דפי הגמרא ומותירה רושם עמוק בנימי נפשו. **בסעודה שלישית** והמסתכלים בבית הכנסת כובאיוף הסמוך למעונו של רבי יהודה צדקה, מפשרטי העם, נהגו כפעם בפעם לאכול שמה ביום שבת בסעודה שלישית והיו שותלים ג"כ מעט משקאות חריפים. רבינו ראה את הדבר, ולא היתה רוחו נוחה מהתנהגותם, כי חשש לדעות הפוסקים שאולי זו סעודה (נשי שמח שכרות), שאין מקומה בבית מקדש מעט. מאידך גיסא, לא מלאו ליבו לבטל אותם, חס וחלילה, ממנהג של מצוה שישודו בקדושה כמו שלוש סעודות. חיפש, איפוא, דרכים משלו כיצד ללוות צביון מתאים לסעודה זו אם כי הוא עצמו לא השתתף בה. חיפש ומצא, התקין להם שבכל פעם שיתאספו לסעודה שלישית ישלבו בהם המלכה גם סיום של מסכתא, והיה טורח בעצמו לגייס לשם מטרה זו, בחורים שקנים משיבת פורת יוסף, שיבואו אל המקום כדי לערוך סיום על מסכת שלמדו מראשיתה ועד סופה, בהשתתפות המתפללים שהסבו לסעודה שלישית. והיה עומד על כך, שהבחור המסיים יטול ידיו וישב עמהם לסעודה, ולא יסתפק בטעימה בעלמא, וכל המשתתפים בה יהיו נגרים אחריה ותחשב להם אכילתם כסעודת מצוה. ואז היה נהיתה אווירה רצינית בסעודה ורבי יהודה היה מביא כסף לאותם בחורים שסיימו המסכת. **רבי משה שטרנבוך** בספרו טעם ודעת עה"ת כותב מה שהורה לו רבי אהרן מבעלזא שפעם בא אליו וסיפר לו שהוא לומד בחברון נעה לו רבי אהרן שמעתי שלומדים שם זמן שלם במסכתא אך אין מסיימים את המסכת, ואמר להם בשמי כשלומדים מסכתא ראוי ללמוד דווקא מההתחלה עד הסוף שמלימוד מסכתא בשלימות נברא מלאך ואז מחסר במסכתא המלאך שנברא הוא פגום עכ"ד. **חלק מהסיפורים** מלוקטים מספר יומא טבא לרבנן.

מעלת לימוד התורה בשבת:

איתא בילקוט שמעוני: ויקהל משה. אמר הקב"ה: עשה לך קהילות גדולות, ודרוש לפניהם בריבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות שבת ושת, ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה, איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני. בבית יוסף (אורח חיים סימן רצ) היא את המדרש הנ"ל, והביא עוד בשם המדרש: **"ויקהל משה"** אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אם אתם נקהלים בכל שבת ושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וקורין בתורה ונבניאים, מעלה אני עליכם כאילו מלכתם אותי בעולמי. יום השבת נקבע ליום שכולו קודש לתורה. וכבר מראשית הבריאה, הטבעי הקב"ה, שמחותו של יום השבת יהיה כולו קודש, לילה כיום לשקידה בתורה. ואיתא בתנא דבי אליהו רבה אע"פ שאתם עושים מלאכה כן ששה ימים, שבת יעשה כולו תורה, מכאן אמרו: ישיכים אדם וישנה בשבת, וילך לבית הכנסת ולבית המדרש, ויקרא בתורה וישנה בנביאים וכו' ע"ש. והעולה מזה, שקיום מצוות והגית הוא לו, ואחר השניה קובעין מדרש, כדאיתא במדרש: אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם: כשיכנסו ישראל לארץ, זה רץ לכרמו, וזה רץ לשדה, ואני מה תהא עלי? אמר לה: יש לי זוג שאני מזווג לך, ושבת שמו, שהם טעלים ממלאכתם ויכולו לעסוק בך. על כן צריך שיקבעו מדרש להודיע לעם את חוקי האלקים ואת תורותיו. ואסור לקבוע סעודה בזמן בית המדרש, כדאיתא בגיטין (לח): אמר רבא: שבגלל זה, שהאנשים קובעים סעודה בשבת בזמן הלימוד בבית המדרש, יורדים האנשים מנכסיהם. וידוע הוא מהחז"ל (ירושלמי שבת טו ג) שלא ניתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא שיעסקו בהם בתורה. **והשכר שיש ללומדים בשבת הוא גדול לעין ערוך: ובפרי עץ חיים**

לרבינו חיים ויטאל (שער הנהגת הלימוד) כתב שביום השבת נפתחים שערי חכמה להוגים בתורתו ולא ניתנה שבת אלא ללמוד תורה. כתב התנא דבי אליהו (פרק א') שבת יעשה כולו תורה. **כתב בספר שפת אמת** שהתורה שלומדים בשבת אין בה שכחה. וכן כתב הבן איש חי בספרו עוד יוסף חי דרושים (פרשת משפטים) שבת, הובא שיום השבת הוא זמן המסוגל שהלימוד לא יהיה משתכן. פעם נאמר לפני האבני נזר איזה חידוש בתורה, אמר האבני נזר חידוש גדול זה נאמר בשבת, ואמר שיש חידושי תורה, שאי אפשר שיתחדשו רק בשבת. **כתב הש"ח זו"ל**: שניה בשבת תענוג, ובלבד שלא ירבה בו יותר מדאי שלא יביאנו לביטול התורה, כי לא איברו בשבות אלא לגריסא. ובמשנה ברורה (או"ח ר"ע א סי"ק ג) כתב על מה שכתב הרמ"א שאם רגיל בשנת צהרים לא יבטלנו כי עונג הוא לו, וזו"ל: ומכל מקום לא ירבה בו יותר מדאי, שלא יביאנו לידי ביטול תורה, שאפילו תלמידי חכמים שלומדים כל השבוע שמצוה שיתענוגו ביותר, אין הפירוש שיבלו כל היום בתענוגים, רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם.

הח"ח היה אומר: אמרו חז"ל שקולה מצות שמירת שבת כנגד כל התורה כולה, לפי זה כל תיבה בדברי תורה בלימוד התורה היא מצוה, ואם כן כשעושים זאת בשבת, מכפילים כל תיבה ותיבה במספר תרי"ג, אם כן כשאדם יושב ולומד בשבת הרי אין סוף למצוות שיכול להוסיף על חשבונו. ולפי הגאון מווילנא כל אות שלומדים בתורה, היא מצוה בפני עצמה, ויצא שכשלומדים בשבת מכפילים כל אות ואתו במספר תרי"ג. ובדקה אחת ניתן ללמוד מאתיים מילים, וממילא בשבת שכרה של ידקת' לימוד שוויה מאה ועשרים ושתים אלף ושש מאות מצוות, ישענ' לימוד בשבת לפי חשבון זה שקולה כשבעה מיליון שלוש מאות חמישים וששה אלפים מצוות. הבה איש חי כותב בזה"ל גדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החול. בספר שערי זבול להרב זבולון המבורגר (עמ' תצא) כתב שעל פי המקובלים כל שעה של לימוד תורה של שבת היא כמו לימוד שבעים שנה בימי החול, וזהו תוספת תורה על כל ימי החול. ואמרו חז"ל דביטול תורה בשבת יותר חמור מימות החול.

רבי אהרן קוטלר עורר רעור שיש אברכים שמבזבזים שליש זמן מהחיים שלהם ולא לומדים בו ואח"כ מתפללים למה נכשלים. צריך לדעת, אומר רבי אהרן, שאדם המפסיק בלימוד בימי שישי שבת ואף יש המהדרים מיום חמישי אחה"צ, הרי זאת הסיבה לחוסר ההצלחה שלהם בדרך לעליותם, עכ"ד. ויש להוסיף את דברי הח"ח שהלימוד בשבת הוא שווה ערך ללימוד של כמה חודשים בימי החול, והיינו שעה בשבת שווה אלף שעות בחול, ולכן יש יצה"ר מיוחד למנוע מהאדם ללמוד בשבת. כמו"כ יש מכתב ידוע מהח"ח בגנות האנשים שמשקיעים בשבת שעות רבות לקריאת עיתונים ומספריהם.

הרב שך היה אומר: **בוודאי צריכין** אנו להתעורר במה שנוגע לליל שבת קודש, והנה בלילות שבת אלו החורפיים והארוכים כבר גומרים את סעות השבת בשעה מוקדמת יותר, ונשארו שעות רבות עד שהולכים לישון, היכן כל בחורי הישיבות ואברכי הכוללים!! למה אין בתי המדרשות והישיבות מלאים מפה אל פה? אין זאת אלא כי מעוררים אותנו ממרום להתחזק בעניין זה של שקידת התורה בלילות שבת, ובכך נסיר מעמנו את חרון אף ה'.

רבי שמעלקא מניקלשבורג היה בעל צדקה מופלג עד למאוד, עד שהיה מחלק את כל אשר לו, פעם אחת נכנס אליו עני והבית ריק אין בו מאום, אמנם התכשיטים של הרבנית כן היו, אבל הרבנית לא היתה בבית. ניגש הרבי אל הבר, שמתחתיו הוטמנו התכשיטים, שלף משם טבעת זהב שמעלצת באבן טובה, והגישה לעני. כשהעני יצא מהבית לדרכו, לפתע הרבנית באה הביתה, וכשראתה את העני יוצא שנתן לו, והיא הלא ידעה שהבית ריק, והבינה תיכף שנתן לו את הטבעת, וכאשר נכנסה לראתה שכן הוא, התחילה לעצוק מאד, הלא טבעת זו שוה שלש מאות אדומים, (מטבע זהב) והעני הזה אינו יודע את ערכה, וימכור אותה בעשרה אדומים... כשמעו רבי שמעלקא את דבריה, התחיל תיכף לרדוף אחרי העני, והעני כשראה שרודפים אחריו, חשב שרודף לקחת ממנו בחזרה, מיד התחיל לברוח. אבל הרב רדף אחריו ביתר שאת, עד שהשיגו, ואמר לו: זכור, טבעת היא יקרה מאד, ושויה ג' מאות אדומים, אזל תמכרנה בעד דבר מועט. זה היה בימות החול. ואח"כ בשבת קודש כשישב רבי שמעלקא בשולחנו הסתור עם אנשיו, סיפר להם את המאורע, ואמר להם זהו מה שאמר הקב"ה למשה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני רוצה ליתנה לישראל לך והודיעם, היינו שיודיע להם את הערך היקר של השבת, ולא ימכרוהו בעד דבר מועט, בעד אכילה ושתייה, אלא יישבו וילמדו תורה.

עדות מרגשת יש בספר חכמה ומוסר (דרך אמת פט"ו) על קהילת חלאב בסוריה בשנת תקס"ח, בליל שבת מתמלא בית הכנסת אורה והיו באים רוב הקהילה, וכמעט כולם לומדים בכנופיא אחת ספר ההילים מתחילתו ועד סופו בקול רם מילה במילה, ואח"כ קורים שיר השירים כולו. ומעידני על, שכל זמן שהיה מנהג הטוב הזה בידיהם, היה אור לישראל בכל מושבותם, לא היה להם כל אותם שנים שור עצב, ושום דאגה, ולא קרה להם שום רע לאחד מבני ישראל, וכל זמן שהיו תופסים מנהגים אלה בידיהם, היה שובע בעולם והכל בויול, ואין דאגה בלב איש על המחיה ועל הכלכלה, וכמה זקנים מופלגים היו בדור ההוא, ולית מאן דמת בלא ימיאנו, שהיו נתונים בלא צער. וביום השבת, לאחר שהיו נעורים כל הלילה, רוב הקהל מתאספים ובאים אחר חצות היום לבית הכנסת, ויושבים ולומדים תבורות חבורות, יש חברה שיש לאל ידה ללמוד ויושבים ועוסקים בהלכות שבת בשבת, והלכות פסח בפסח, והלכות חג בחג, דבר בעיתו. ויש חברה שלומדים אגדה ויש לומדים בספר הזוהר וכיוצא, ויש חברה שאינם יודעים ללמוד, אלא יושבים לפני החכם הדרש להם מענייני של יום, ואומר להם דברי מוסר וכיבושין ודברי אגדה המושכים את הלב, ויש חברה שהולכים לבית המדרש ומביאים את התשב"ר לפניהם, לראות מה למדו אותו השבוע ותמיד עיניהם של אלו להשגיח על בניהם, וסומכים על אלו הגזברים אשר נתמנו להשגיח על הדבר הזה, כל זה עושים ביום השבת, כל שבת ושבת.

סיפר רבי זיידל אפשטיין על התמדת הלימוד בלילות שבת בישיבת שער התורה בגרודנא בשבתות החורף. היו הבחורים מזדורים אחרי סעודת שבת להגיע לבית המדרש, כי בעלי בתים רבים מגרודנא, היו מגיעים ללמוד, והמאחר עלול לאבד את מקומו. עד חצות לילה היה בית המדרש מלא מפה לפה. רבי שמואל רוזובסקי סיפר: כיצד זקני גרודנא וישיביה היו מקפצים על השלג בלילות שבת של החורף, ומפלסים דרך אל בית המדרש, ועד שתיים אחרי חצות היה קול התורה מהדהד ברמה. רבי שלמה זלמן בלוך סיפר על העיירה אייזשישאק, רבי בליל שבת היה בית המדרש מלא עד אפס מקום, ועד חצות לא היה אפשרות למצוא מקום לשבת, רק מחצות ואילך כבר היה מקום לשבת. בעיירה פונביז' התקיים שיעור בליל שבת בבית המדרש הגדול שהתחיל לאחר חצות הלילה, ונמשך מספר שעות על ידי רב העיירה רבי יוסף שלמה כהנמן. לא אחת אירע בלילות החורף העזים כשהרחובות היו מכוסים בשכבת קרח חלקלקה, היו יהודים זקנים ותשושים, וזוחלים על ארבע לבית המדרש מפחד שיגיעדו על פני הקרח, אבל לוותר על השיעור בליל שבת איך אפשר. רבי יעקב ניימן ראש ישיבת אור ישראל בפתח תקוה סיפר: שכאשר היה נער באסטרלנקי יצא פעם בליל שבת בשלש לפנות בוקר אל בית הכנסת, כאשר סבר שלא יפגוש שם אדם. להפתעתו היה בית הכנסת הומה קהל, אלו שמים עיונים בסוגיא ואלו בלימוד הלכה, אלו בפרשת השבוע ואלו באמירת תהילים, כל אחד ואחד לפי ערכו חשב ספסלי בי מדרשא, עד כי היה צריך לחפש בדרךקו מקום ישיבה. על הנצי"ב מוולוז'ין מסופר שלאחר סעודת ליל שבת, היה נכנס לחדר שאין בו אור כדי שלא יטה את הנר, והיה חוזר בעל פה על כל מסכת שבת. מסופר על רבי חיים שמואלבץ שהיה לו קבעיות בליל שבת, לגומר את כל מסכת ביצה, באופן הזה שהיה אחרי תפלת ערביית היה מתחיל מתחילת המסכת כדי לנצל את הזמן שעד תחילת הסעודה, וגם בתוך הסעודה ביני וביני היה ממשיך, עד שהיה מסיים את כל המסכת. מסופר על המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין שהיה אכזב בסעודת ליל שבת כזית פת עם קצת דגים, וכן מרק בשו, ולאחר מכן היה לומד כמה שעות רצופות, רק לאחר שסיים תלמודו היה אוכל את הבשר לכבוד שבת, מפני שהרגיש שהבשר מרדים אותו, ורצה לשמור על צלילות המחשבה, כדי שלא לבטל מלימוד התורה בעיון. סיפר הרב כהנמן שבשבתות הקיץ היה החפץ חיים מסיים תפילתו בשעה שמונה וחצי, ומסיים סעודתו בתשע בבוקר, ועולה לבית המדרש ויושב ללמוד שמונה שעות רצופות.

בימי השבעה על רבי עובדיה יוסף הגיע מארה"ב רבי דוד עוזרי וסיפר לבנים, ולנוכחים סיפור מעניין על שקידתו העצומה של בעל היביע אומר, הוא סיפר שהרב התארח אצלו בביתו שבארה"ב, ובערב שבת שאל אותו הרב אם יכול להראות לו את חדר השינה בו ילון? לאחר שהראה לרב את חדר אכסנייתו, שאלה הרב אם יוכל לסדר באיון דרך שיהיה אור קטן בחדר למשך כל הלילה! והוסיף לבקש שלא יהיה אור גדול, כדי שרעייתו הרבנית ע"ה תוכל לישון ללא הפרעה. לאחר בדיקה קצרה פנה רבי דוד עוזרי לרב ואמר, שישנה אפשרות אחת, שבתוך הארון הגדול שבחדר, יש אור קטן, ואם יפתח את הדלת יוכל ללמוד בלי להפריע לרבנית בשנתה. הרב בדק את האור ואמר כי טוב הוא, אבל עדיין חושש שאולי האור יפריע לרבנית, ועכ"פ התרצה הרב בזה. והנה בבוקר של שבת סיפרה הרבנית, שהרב לקח כיסא

הכניסו לתוך הארון, ואת הדלת סגר אחריו וכך ישב ועסק בתורה כל הלילה.

סיפר האדמו"ר מצאנז בעל השפע חיים: בנערותי הייתי במחיצתו של הרב טעביל דוד צבי זמאן (מח"ס מנחת סולת ועוד). שגדלותו ניכרת מודת ספריו שהיה בקי בכל התורה כולה. וסיפר לי שבבחרותו וגם לאחר נישואיו היה לו שיעור קבוע בכל שבת קודש לחזור חצי סדר מועד. בשבת ראשונה היה חזור על מסכתות שבת עירובין ופסחים, ובשבת השנית היה חזור על שאר המסכתות שבסדר מועד, מדי שבת בשבת. ואמר לי שבצאת השבת דבקה לשונו לחכו ולא היה יכול לדבר. וכך חזר בכל שנה עשרים וחמש פעמים על סדר מועד, בנוסף לשאר לימודיו, ואמר לי שמרוב דיבור הפה שהיה דרכו בקודש ללמוד בקול רם כחשוכה היום במוציא שבת יבשה לשונו לחכו ואזלו כוחותיו עד שלא יכול להזיז אבר. והיה סיפק בידו להתפלל ולאכול סעודת שבת וגם ללמוד כשלש מאות וחמישים דף גפ"ת.

ידעיות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: השבוע אנו קוראים על מזבח וקרבתות שמכפרים, איזה כפרה יש כיום במקום הקרבתות: **תשובה**: אמירת קרבתות היא כמו הקרבת קרבתות. עוד דבר יש, אפשר לעסוק בחסד וכנאמר חסד חפצתי ולא זבח ועשיית חסד היא מכפרת יותר מקרבתות, ובלבד שלא יעשה את החסד על חשבון המשפחה. למשל חסדו מחכה לו בבית ומצפה לבואו והוא עוזר לאיזה חבר. או שהוא רוצה לתת את הדירה בזמן שזה על חשבון בני ביתו ע"ז לא נאמר חסד.

שאלה: מי שמאוד קשה לו ההכנות לשבת ולפסח, מה יעודד אותו להמשיך? **תשובה**: מובא בשערי תשובה סימן רנ סק"ב בשם האר"י שהזניח שאדם מזיע מההתאמצות לשבת זה כמו דמעות ומוחק לו את העוונות. וידוע שהיה אומר רבי אליהו לופיאן כן על הכנת הבית לפסח.

שאלה: רבינו תם בספר הישר כותב שכל אדם יש ימי אהבה וימי שאה. דהיינו שיש ימים שהוא קם בבוקר שמח ומרוצה יש לו מצב רוח הוא מתפלל לומד טוב ומרגיש ס"ד בכל העניינים. ויש ימים שהוא קם והוא לא יודע בשביל מה הוא קם, אין לו חשק לעשות כלום לא להתפלל לא ללמוד וגם לא לדבר עם אנשים ולפעמים זה גם בלי סיבה כלל, איך מתמודדים עם אותם ימים? **תשובה**: הסטיפלער היה אומר שאם האדם פנינים לעצמו שהימים האלו יעברו והכל יהיה בסדר הוא בוודאי יהיה רגוע יותר, כי אדם שנמצא בפנים הוא בטוח שחבר עליו ועלמו ולא יצא מכך לעולם ולכן הוא מתדרדר, אך אם יידע שהוא ייצא מזה וזה פשוט ימי שגאה, אז זה יכול מאוד להועיל לו.

שאלה: כמה צריך להזיזר מאוד בערבי פסחים? **תשובה**: לא להיות גב, והיינו לא להיכנס לחובות שאינו יודע מהיכן יחזיר אותם. ורוב החובות נובעים מזה שאנשים חיים בלי חשבון וכל מה שראויים אצל השני מוכרח להיות אצלם. וגדולי ישראל אמרו שד"ו הוא צרה גדולה בדורנו, ובפרט בערבי פסחים יש שעושים קניית בלי חשבון וכל מחשבה ונכנסים לחובות שמתגלגלים עם זה כל החיים. ולכן החכם עיניו בראשו וינהג בחכמה ויוציא רק מה שיש לו ויכול, ובלא"ה יצטמצם, ועדיף הקושי הזה, מאשר הקושי החמור של גלגול החובות, עד מצב של חוסר יכולת להחזיר, ר"ל.

שאלה: מה קרה לפני 97 שנה בשב"ק פרשת ויקהל פקודי? **תשובה**: בשב"ק פרשת ויק"פ כ"ז באדר תרפ"ו לסדר הטטור השלישי לשם שבו ואחלמה, נפטר בירושלים המוקבל רבי שלמה אלישיב מחבר ספרי "לשם שבו ואחלמה", סביו של הגר"ש אלישיב, ומחותנו רבי אריה לויך בתולדותיו מעיד על מה שאירע בהלוויתו במוצ"ש וז"ל: ואמנם ראינו פלא שכהלוא את ארוננו לא מעלת הר הזיתים מנחתנו כבוד והתחילה להתעסק בקברותו זכינו כל המשתתפים שמה לראות בעינינו עמודא דנהורא כעין מראה הקשת תחת כפת השמים ממזרח למערב עד סתימת הגולל כולר ראו ותמהו עכ"ל.

שאלה: האם בהיסטוריה של המדינה היו מקרים שקראו לסרבות בגלל מעשים של הממשלה? **תשובה**: כידוע מחנה הימין שפעמים רבות נבגד ונרמס ע"יי ממשלות שונות באכזריות אין קץ כל הגירוישים שעברו כל החוקים בהעבריו נגד רצונם ולמרות היותם רוב היהודים בארץ מאז ומעולם, מעולם אבל מעולם גם בזמן ההתנתקות הם המשיכו לעשות את רצון הממשלה והמשיכו להתפלל את התפילה הידועה לשלום חיליה, ואילו כיום הסרבנות זוכה לתמיכה גורפת על הפוליטיקאים שמשאל והתקשורת מעודדת אותה ומגנה בחריפות כל מי שנלחם נגדה, מבחינתם שהמדינה תחרב והימין לא ישלוט, וצריך לזכור שאותם אלו שתמיד צעקו לציבור החרדי שישאו בנטל למרות שצבא הוא לא מקום מתאים להם וכו'. רואים פעם אחר פעם כמה הצביעות שם חוגגת.

שאלה: מה היא המתנה הגדולה שהקב"ה נתן לנו? **תשובה**: שהוא שומע תפילות כל פה. וכמו שכתוב בתנא דבי אליהו אמר לו הקב"ה למשה כשאני רואה בני אדם אע"פ שאין בהם תהילה ושבח של תורה ומעשים טובים, רק בשביל שהן נעמדים ומוזין ומשבחים ומרבים תחנונים לפני אני נזקק להם וכופל להם מזוונותיהם. כמובן שצריך שיהיה מעומק הלב ולהאמין שרק הקב"ה יכול להושיע אותו.

שאלה: הצעה בנושא השתייגוע בבין הזמנים, כדי שישאר ביציאתו ככניסתו? **תשובה:** י"ל שבכדי להצליח בחיים, צריך עידים ופרויקטים, שזה נותן לאדם את הסיפוק והמהירות וההנאה והכח להתקדם, וכדאי לאדם שיקח על עצמו ללמוד ולשנן איזה פרק במשך הביה"י ויזכה גם ללמוד וגם לדעת, גם לבכלתך בדרך, וגם לזמן קצין נפלא. רבי גרשון אדלשטיין מביא תמיד שמי שרוצה לא לאבד את כל העליה של הזמן, יקבע בבין הזמנים כל יום ללמוד מוסר, ועי"ז מובטח לו המשך העליה גם בביה"י, וכדאי ספר מוסר שמושרך אותו ומתבאר אליו, והשפעת המוסר היא חזקה מאוד בהשפעתה על הנפש, ויש להוסיף מה שאמרו כל גדו"י שסיפורי צדיקים הוא ספר מוסר לא פחות טוב משאר הספרים.

שאלה: מגיע ובה ערב פסח וכל הלחץ מסביב שגורם לאדם לאכול הרבה אכילות רגשיות שמוזקות לגוף, מה יעשה בשביל להימנע מכך? **תשובה:** יש הרבה אנשים שבזמן לחץ, ההנאה שלהם היא לאכול בלי גבול, ואין זמן מתאים לזה מערב פסח החלץ מהנקיונות ושאריות המשלוח מנות המפתים. לכן ראוי לכל מי שחפץ חיים ארוכים ובריאים להוציא את עודפי הממתקים מהבית (אפשר להעביר למטבח של הכולל, ששם סיכוי רב יותר שייאכל במשורה), וכן להקפיד כל יום על ארוחות מזוניות, ואם חפץ לנשנש תוך כדי, יכין ירקות חתוכים לפרסות יפה וסוגי ירקות ירוקים, ודברים אלו רק יוסיפו לו שנות חיים.

שאלה: אחד מכללי הרמב"ם בהנהגת הבית הוא שיהיה דיבורו עמה בנחת. מתי יש להקפיד בזה? **תשובה:** ביתר שאת הדברים נאמרים על ערב שבת וחג שיהיה מלהרים את הקול זע"ו, ומובא בכף החיים סימן כז אות לה שבת שיש בו מחלוקת בערב שבת או בליל שבת יהיה להם מקרה רע באותו שבוע ולא יצאו נקיים מזה רח"ל. וכע"ז כתב החת"ס כיוון שע"י השבת מתברכים ששתי ימי המעשה ובשביל להחיות את הברכה צריך כלי, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, וא"י ברגע שיש ריב בבית בשבת מוקלקים כל ששתי ימי המעשה. ויש להוסיף שכעת ערבי פסחים מתחילים הנקיונות בבית, אם ראש הבית יחזור לבית כל יום, יתעניין ברוגע מה התקדם ויפרגן ע"כ מעל ליבו וגם ישתתף קצת בדברים, מובטח לו שהדבר יתקן את בני הבית להמשיך ביתר שאת הלאה בשמחה ובסיפוק. ובנוודאי שיהיה לא להעיר על מה שבגלל הנקיונות אין סדר וכדו'.

שאלה: בחור שחוזר לבין הזמנים הביתה, מה יעשו ההורים בשביל להעניס לו את השעות בבית, כדי שיאגור כוחות לזמן הבא וירגיש שהבית הוא משגעת וחממה בשבילו, ולא יסתובב בהרגשה שהשעות בבית הן סיר לחץ עבורו? **תשובה:** שמענו לא אחת על בחורים נורמליים לחלוטין שמשוועים למנוחה וחופש בלי לחץ של סדר יום, הם רוצים לישון ולישון כמה שאל להם, ולצערנו, גם לזמן מתי שבא להם, ואפילו שלפעמים זה גובל באיבוד מ"ע דאורייתא כקרי"ש בזמנה, וההורים מסכנים רוצים לראות את הנחת והם לא רואים, מה עושים? - דבר ראשון להיזהר לא להכניס את הבחור לחץ ולא להכביד בדרישה, אחת הוא יפתח מרד וכלום לא יועיל. מה שכן יעשו, זה לתכנן עמו את הדברים החשובים, כמו שיקום לכה"פ לזמן קרי"ש שהוא דאורייתא, וינהל איזושהו סדר יום, וברגע שיראה שבא לקראתו ומוותרים לו על רוב הדברים, הוא בודאי ישתדל לכה"פ בדברים שבאמת חשובים לנו להתאמץ, והכל יהיה בדרכי נועם. ובעזרת ה' בתחילת הזמן ירגיש רענונו וחשק להתחיל ברגל ימין.

יש להימנע מלקרוא מזרז לה שבת: שלחו רעיונות לנקיונות הבית לפסח בביא כאן את חלקם. א. לנקות תריסים גיבש ואח"כ בלח, לא לנקות ברטוב ממש כי זה הרבה עבודה מיותרת. ג. ניקוי דפנות המקרר - כדי שהן יבריקו ממש, מרחו מעט משחת שיניים לבנה על גבי סמרטוט לח ושפשפו. ד. הסרת שומנים מהכיריים - פזרו סודה לשתיה ולאחר מכן נגבו במטלית לחה. לכתמים עיקשים יותר, שפכו גם חומץ, תנו לחומר לתסוס מעט ולאחר מכן נגבו עם מטלית. ה. הסרת שומנים דביקים - בכדי להסיר שומנים המצטברים לעתים באזור המטבח (על החלונות, מכשירי חשמל וכו'), שפכו מעט אלכוהול 70% על צמר גפן ועברו על המקומות הדביקים. ו. ניקוי מניעת עובש בכלי מטבח - מקומות כמו מגירת הירקות במקרר או ארגז הלחם עלולים לצבור עובש עם הזמן. בכדי למנוע זאת וגם כדי להסיר כתמי עובש שכבר נוצרו, מומלץ לנקות אותם במים עם חומץ. אם כבר נוצרו ריחות לא נעימים של עובש, ניתן להוסיף מעט סודה לשתיה לתערובת שתעלים אותם. ז. אוכל שנשפך בתנור - כאשר התנור עודנו חם (יש להיזהר מכוויות!) פזרו מלח על הכתם. תנו לכתם ולמלח להתקרר, ואחר מכן גרדו אותו בעזרת כף טיגון מפלסטיק. ח. ניקוי המקרר, המקפיא, השיש, קרש חיתוך, תבניות או סירים שרופים - השוּו סודה לשתיה במים ורחצו למשך כחצי שעה. לאחר שהתערובת התקררה נקו בעזרת את האזורים הרצויים במטלית או סקוטשברייט. ט. הסרת כתמים צהובים מבגד ששכב בארון - מרחו על הכתמים משחת שיניים לבנה, המתינו מעט והכניסו

למכונת הכביסה. אם הבגד בצבע לבן ניתן להשרות אותו במים מושרים בתוספת חומץ או מיץ לימון כחצי שעה, ואז להכניס למכונת הכביסה. י. הסרת כתמים מבגדים - מרחו סבון כלים על הכתם והכניסו למכונת הכביסה. **חדר הרחצה: יא.** מניעה וניקוי עובש מווילון המקלחת - רססו את הווילון בחומץ מפעם לפעם, וכבסו אותו עם אבקת כביסה למעט חומץ. שהווילון לא יצא מהכביסה עם ריח של חומץ יש להוסיף מרכז. יב. תפיתות סתימות והפגת ריח רע מכיורים - שפכו מעט סודה לשתיה (2-3 כפיות) לתוך פתח הביוב בכיור ומיד לאחר מכן שפכו חומץ. חכו לשמוע תסיסה, והוסיפו שפכו מומקום מלא של מים ורחחים. שימו לב ששיטה זו מתאימה לסתימות קטנות. לסתימות גדולות יותר יש לקרוא לשרברב. מעט סודה לשתיה בשילוב מים ורחחים טובים גם לנטרול ריחות לא נעימים מפתחי הניקוז. **ניקוי כללי: יג.** טיפית הרצפה - שפכו לתוך דלי עם מים חמים כפית סבון כלים וחצי כוס חומץ. הרצפה תהיה מבריקה לא פחות משימוש באקונומיקה ושאר תכשירי ניקוי המיועדים לרצפות. יד. הסרת מדבקות - בכדי להסיר מדבקות ולכלוך דביק מצנצנות שפשפו קולה עם מטלית או סקוטשברייט. טו. הסרת כתמי רטיבות מהקירות - כתמי רטיבות הם עיקשים במיוחד, ולכן הפתרון הטוב ביותר הוא בכל זאת אקונומיקה שגם מחטאת מעובש. שפכו מעט אקונומיקה על מטלית ושפשפו העובש יורד בקלות והצבע לא ייפגע. טז. ניקיון צעצועים - בובות פרווה כבסו במכונה בתכנית לכביסה עדניה ללא חסימה וייבשו בתלייה או במייבש בחום נמוך. צעצועי פלסטיק ניתן לכבס בתכנית עדניה בתוך צפיית. זז. ניקוי כתמים משטיחים - ערבבו ליטר מים עם כף אבקת סודה לשתיה וכף נוזל כביסה. טבלו מברשת בתערובת והברישו את הכתמים. יח. ניקוי כתמי חלודה ממרצפות קרמיקה לבנות - שימו מספר טיפות לימון על האזור והמתינו כדקה (לא יותר מכיוון שהלימון עלול לפגוע במרצפת). פזרו מלח על אזור החלודה, קחו צמר פלדה, שפשפו ונגבו במטלית לחה. יט. ניקוי סימני שושים וצבע מקירות - שפשפו עם אלכוהול 70% או עם אצטון. כ. ואם כבר השתמשתם באקונומיקה - שפשפו את הידיים במעט לימון שיוציא את ריח האקונומיקה מהידיים.

עוד רעיונות כלליים ששלחו השבוע: א. בעניין מה ששאלו מה לעשות באציות של איפסון, יש להדביק קצותיהם בדבק 3 שניות. **עוד כתבו:** אפשר לכבס בקערה עם מים ורחחים וחומר ואח"כ לסחוט באופן ידני, ולדאוג שהחומים לא יכנסו לקערה. ב. לציפורן חודרנית: לנקות בחנות טבע/בבית מרקחת "חימר ירוק" זה מגיע כאבקה ומכניסם מזה כעין משחה. לא יקר ונשמר שנים) להניח על האצבע כמות מוכדדת ועבה ולעטוף בניילון נצמד למשך כמה שעות. הצפורן מתרככת ואפשר לקנות אלא כאב למשוך בעדינות את מה שחדר ולחתוך. החימר הירוק הוא חומר טבעי ומיוחד שתכונותיו "לשאוב" ולרפא וגם מאד מאד מרגיע. ולכן הוא יעיל אף להוציא קוצ וכן לכל הפצעים. **אחר כתב:** לכתב לפודיאטור. גם אנתוני סבלנו מכך, ורופאים כירורגים ופדיקוריסטים אמרו שבשיטת הטיפול של החיתוך שלהם זה תמיד חוזר ולפודיאטור יש שיטה שונה שאחרי הגזירה הוא מזריק חומר שלא יגדל באותו נקודה יותר ציפורן. הפודיאטור שהמליצו לנו הוא דר' קארפ 054-7888089 (המספר האישי שלו, יתכן שיתן מספר למזכירות תלבוט תור). **מישהו נוסף כתב:** לציפורן חודרנית להכניס תחתיה מעט צמר גפן ע"י קיסם (קצת כואב) וכך היא מתרוממת וגודלת ישר וכשגוזרים לא לגזור עד העור ממש. **ועוד אחד כתב:** לפעמים הרופא שחותך את הצד של הציפורן מהשרוש הוא מזיז את הרוגעים של הציפורן לצד ואין לה את תקנה אלא אם כן שורפים את השרוש של הציפורן בלייזר. ג. בענין מי ששאל על פצע קור, מניסיון של 20 שנה - אם זה עדיין לא הופיע אפשר למנוע ע"י הקפדה על הליכה עם כפתופ, אחרי שזה מופיע יש משחה שניתן רק עם מרשם רופא בשם "דרמובוט משחה" משחה חזקה ומועילה, בכל אופן לשנה הזאת זה לא אמור להיות רלוונטי כי לפי המגז אוויר העכשווי זה יעבור לבד.

התורה חסה. שאלות שנשלחו לעלון, למי שיש פתרונות ומעוניין לעזור יש לשלוח למייל שבשמן העלון: א. איך ניתן להסיר ריח של ההרטבה מבגד שחשוף יורד אף לאחר הרבה כביסות: ב. לעיתים קרובות מאד נהיה לי חורים בגרביים, אני קונה גרביים 80% כותנה, ומאד מהר נהיה לי חורים, אני מדגיש כי אני גורר ציפורניים באופן קבוע וקונה גרביים במידה המתאימה. ג. מי שיודע ומכיר פתרון לגרנולומה של החניכיים איזה טיפול יש לה במקום לחתוך את זה בלי ניתוח וכריתת: ד. מה עושים לאקזמה בדידים שחוזרות על הזמן. ה. מה עושים כשבגד בהיר ניצבע בכביסה עם בגד כהה. איך אפשר להחזיר את הבגד לצבע המקורי. ו. איך ניתן להוריד כתמי יין מחולצה?

שאלה בחושן משפט: אדם המעשן במרפסת ביתו ועשן שיגרירה עולה לשכן למעלה והוא מתלונן שזה מפריע לו וגורם לו לכבס את הבגדים התלולים בחבל שמועליו שוב האם יכול למנוע מהשכן לעשן במרפסת ביתו? מדין לא תונו

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר להשיג במיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

אסור לו לעשן. ומדין חושן משפט שהבגדים נצרכים לכביסה נוספת. משפט כהלכה.

הלכות הקשורות לפרשה ועוד

לט מג. ויבדך אותם. ברכות השחר: מנהג העולם לעמוד בברכות השחר. אבל אין חיוב לעמוד, ואפשר לאומרם בישביה, כמו בברכות הנהנין שמברכים בישביה. וכ"כ האבודרהם הל' תפילה והפמ"ג בפתחה להלכות ברכות. ור"ח פלאגי הורה לומר מיושב כדי לכוון היטב. והעב"ץ כתב שיש לאומרם בעמידה.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים:

א. איזה תרומה הביאו הנשיאים? אבני שוהם ואבני מלאים.
ב. את מי מלא ד' רוח אלוקים? בצלאל.
ג. מה היה 3 בכל אחד מקני המנורה? אצבעים.
ד. מהו צד ציורה? העיזים.
ה. איזה מזבח בפרשה היה מרובע? הטהרה.
ו. איך כתוב שהעם הפסיק להביא תרומה? ויכלא העם מהביאי.
ז. מה עשו לארון מסיבב? דר זהב.
ח. איך נקרא צמיד בפרשה? חח.
ט. מה הנשים אשר נשא ליבן... בחכמה עשו? טון את העיזים.
י. מה העונש של העושה מלאכה בשבת? יומת.
כ. איזה דבר יש במנורה, והוא גם בחולצה? כפתור.
ל. בשביל מה עשו את הבדים בטבעות על צלעות הארון? לשאת את הארון.
מ. איפה אסור להבעיר אש? בכל - מושבותיכם.
נ. איך נקראת תרומה? גדה.
ס. מה היו הכרובים עושים עם כנפיהם? סוככים.
ע. איזה יריעות עשה לאהל של המשכן? עיזים.
פ. איזה דבר יש במנורה וזה גם צומח באדמה? פרח.
צ. איך נקרא שנתקצבו להביא גדה? צבא.
ק. עם מה חיברו את היריעות אחת לא אחת? קרשים.
ר. הכמורת היתה אמה וחצי? רוחב.
ש. אחת מהתרומות שהביאו שאנו משתמשים בזה לחנוכה? שמן למאור.
ת. מצוה שכתובה בפרשה והיא שם של פרשה אחרת: תרומה.

חידות שינון הפרשה ע"פ סדר הא' ב': א. המילה הראשונה בפרשה? אלה.
ב. שם משקל של מחצית השקל? בקע לגולגולת.
ג. איזה שרשרות עשו על החושן? גבלות.
ד. מאיזה שבט היה אהליאב? דן.
ה. איך נקרא הלחם שהיה על השולחן? לחם - האפים.
ו. מאיזה שבט היה בצלאל? הכלי? ויכל משה.
ז. איזה חומר היה עליו ציווי מיוחד לקחת רק ממנו במלאכת המשכן? זהב התנופה.
ח. מה אומרים השבעו כולם ביחד? חזק חזק ונתחזק.
ט. איך היו מסודרות האבנים בחושן? טורים.
י. מאיזה שבט היה בצלאל? יהודה.
כ. איפה שמו את אבני השוהם? כתפות האפור.
ל. למה שמשו המים בכיור? לרחצה.
מ. על איזה אוהל מדובר בפרשה? מועד.
נ. איפה צד שמו את המנורה? גבה.
ס. אחת מאבני החושן? ספיר.
ע. מאיזה גיל הביאו מוסרי השקל? עשרים שנה.
פ. שם של אבן בחושן? פטדה.
צ. על מה היה כתוב 'קודש לד'?' ציץ.
ק. שם של ספר מפורסם שכתוב בפרשה? קודש החושן.
ר. מה היה בשולל המעלה? רימון ופעמון.
ש. באיזה שנה הוקם המשכן? בשנה השנייה.
ת. שם של צבע שכתוב הרבה בפרשה? תכלת.

חידות פרשת שבוע: א. בפרשת ויקהל משפט בן 5 מילים, 3 פעמים, באותו פסוק? - פרשת פקודי - 6 מילים צופות מסתיימות באות ו'! ובפרשת ויקהל - 4 מילים רצופות מסתיימות באות ת'!
ג. היכן בפרשה אותו דבר ובאותו פסוק כתוב עליו גם כזכר וגם נקבה? ד. בפרשת ויקהל שכונה חרדית בלוד, ובפרשת פקודי שכונה בירושלים; תשובות: א. פרק לח' פסוק כא'. ב. פרק לח' פסוק ג' ו', ויקהל, פרק לט' פסוק כו'- פקודי.
ג. את קלעי החצר 'את עמודיו ואת אדוניה'.
ד. פרק לח' פסוק לד' אהליהב בן אחיסמך, פרק מ' פסוק לח' כל בית ישראל.

חידון ידע טוב: א. היכן מוזכר הרמב"ם בתוס' בש"ס ב. מי מספרי התנ"ך רק פרק אחד? ג. איך בחשבון פשוט אפשר לדעת כמה זה 1+2+3+4+5 כך עד 500? ד. איך יתכן מצאיה עם שם וסימנים ולא צריך להחזיר? **תשובות: א.** ברכות מד' א', כתובות פו' א', מנחות מב' ב'.
ב. ספר נחום, ספר צפניה, ספר חגי.
ג. תוס' מנחות קו' כותב לכך תשובה ש: מחלקים את ה- 500 ל- 2 שזה 250 ומכילים ב- 500 וזה התוצאה (125000).
ד. גיט שניש ושרחורי עבדים, כי לא ידוע ממני נפל מהבגד טרם שנתן, או מהאישה אחר שקבלה.

חידות ילדים: א. איזה כתר שמים על האדם, אבל לא על ראשו?
ב. איזה כתר שמים תחת האדם? **תשובות: א.** כתר בשן.
ב. כסא 'כתר'.

חידון משמעותי מילים לפרשת ויקהל: ה' משמעותי למלה בער - בער - דלק, "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (שמות לה ג). "והנה הסנה בער באש" (שמות ג ב). **בער - בהמה,** "טיענו את בעירכם" (בראשית מה ו'). "ויסגר לברד בעירם" מצודת ציון: בעירם בהמתם (תהלים עח מח). **בער - השמיד, כילה -** "ובערת הרע מקירבך" (דברים יז ו'). זמן הבעור. **בער - שוטה -** "בינו בוערים בעם" מצודות דוד: שוטים (תהלים צד ח). **בער - שם אדם באידיש,** בתרגום לעברית: זרני.

פניו הר(י) וחניות של האביב

ימי חודש ניסן הם ימים של צמיחה ופריחה בכל היקום כולו. אתה הולך, ולפתע מתגלה המרבד הצבעוני במלוא זהירו. פתאום מתמלאים השדות פרחים ופרחי-פרחים בצבעים מרהיבים. חרציות צהובות, כלניות אדומות, רקפות ביישניות, חגיגה של ממש ץ כל אחד, במיוחד אלה שלמדו תורה ועסקו בעמלה ב-5 החודשים האחרונים בישיבות הקדושות ובכוללי האברכים, מעוניין לחלץ מעט את העצמות היבשות שהתנועעו במשך תקופה כה ארוכה ליד הסטנדרים ■ אם חשיבותו של בין הזמנים היא בַּמְנוּחָה שיש בו, אזי צריכים לדאוג שהבנים אכן ינוחו! ■ כל בר-בי-רב מבין שאין כאן חלילה וחלילה קריאה נגד ישיבות בין הזמנים, שבוודאי צריכות לקום ולהתייסד כדי שהבחורים, והאברכים, יישארו במסגרת לימוד כלשהי ■ אבל אסור לשכוח גם את הצד השני, שלמענו נועד בין הזמנים, והוא - המנוחה והרגיעה ■ בַּמָּקוֹם שהילדים יפתיעו אותנו ויציאו בימי חודש ניסן לבדם לטיול עם חברים מפוקפקים, נפתיע אנחנו אותם ונצא עמָהם, שלובי-יד, עם ה'הגדה', אל הגדה של הנחל הקרוב, נסביר להם במנוחה ובשמחה את מסרי ההגדה של פסח, ושם - ליד הפרחים הפורחים וסמוך לעצים המלבבים ושירת-היקום המציצת - נשתדל גם לפתוח את ליבם של הילדים ולשמוע מה מציק להם ■ תשאלו את מי שכבר עשה זאת

או 'הקשיים הללו הם מעבר לכוחי, מַעֲבָר למה שאני מסוגל', וכיצא-באלו נוסחאות.

אין דבר כזה. אין. ומי שנופל - מפיל את עצמו! ואין לו לבוא בטענות לאף אחד! רק אל עצמו!

הקלת-העומס

ובכל זאת, הפתרונות, ולפחות חלק מהן, צריכים לבוא מצדנו. אנחנו צריכים ליזום אותם, ולקוות לסיעתא דשמיא שתצליח את דרכינו ואת פתרונותינו. אי אפשר לשבת בחיבוק ידיים ולהמתין לעצות ולהמלצות שתגענה. חובה עלינו להשתדל להקל את המעמסה מעל כתפנו, ומעל כתפיו השחתות של הדור הצעיר, אלה העמלים במשך כל השנה על התורה ועל העבודה.

אחד הפתרונות היעילים ביותר, והזמינים ביותר, הוא הקלת-העומס במידת האפשר, במיוחד בבין הזמנים, ומתן

התקופה - סוערת; הימים - גועשים ורוגשים. אם גם המבוגרים שבינינו כבר לא שקטים כל-כך, מה יגידו צעירי הצאן, הסופגים את אימי-הפיגועים ויתר המרעין-בישין אל קרבם, וליבם אינו יודע מנוחה.

ובכל זאת, הקב"ה ברא אותנו בדור שכזה, ובתקופה שבה מתעצמים הנסיונות וגואים, וברור שבמקביל ניתנו לנו כל הכוחות ואיתני-הנפש על-מנת שנוכל לעמוד איתן בפני כל התרחישים.

זה ברור למעלה מכל ספק. ומדובר באחד מיסודות האמונה הפשוטים ביותר. אם הקב"ה הביא את הנסיון, את הקשיים ואת מעקשי-הדרך, הוא העניק לנו יחד עם זאת גם את היכולת המוחלטת לעמוד ולהתייצב איתנים ותזקקים מול כל הקשיים. נ-ק-ו-ד-ה. כך שאף אחד מאתנו אינו יכול ואינו מורֶשָׁה 'להתקפל' מפני הנסיונות המתחדשים עלינו מדי יום ביומו, ולומר 'אינני יכול כבר',

כל אחד, במיוחד אלה שלמדו תורה ועסקו בעמלה ב-5 החודשים האחרונים בשיבות הקדושות ובכוללי האברכים, מעוניין לחלץ מעט את העצמות היבשות שהתנועעו במשך תקופה כה ארוכה ליד הסטנדרים. כמו עולל פעוט המייבב בזרועות אימו ומצמץ בעיניו כאשר מוציאים אותו החוצה, בפעם הראשונה אל האור, כך יצהל כל בן-תמותה לקראת החמימות האביבית המופלאה האופפת את היקום בתקופה זו של השנה.

כי פשוט וברור שאסור שבבין הזמנים תהיה התפרקות. אבל, מה שצריך לעשות הוא לומר 'לא' להתפרקות שלילית, ולומר 'כן' להתפרקות חיובית.

אבל זה כן התפרקות ממתח ומלחץ שאולי הצטברו בימי הזמן, ובמיוחד בזמן התורף

הממושך שעבר עלינו. ואת המתח הזה צריך ומצווה לפרוק, אבל בתנאים ראויים, ובצורה חיובית. ראשי השיבות אומרים לתלמידיהם שאת מצורות האוורור בבין הזמנים היא ללמוד מסכת שלא לומדים אותה בשיבות, או ללמוד במקום שקט ושלו, וזו אכן עצה נפלאה, שאינה זקוקה להסכמה.

אנחנו מכירים ת"ת אחד מרמת אלחנן, שכמעט בכל בין הזמנים נוסע עם בניו, שלומדים בשיבות, למושב 'יסודות', ושם הם שוקדים על התורה במשך כל שעות היום. כיון שמדובר במושב חרדי, שאין בו מראות פריצות וכיו"ב, הרי שעצם השהות בו, בבית המדרש שלו וגם על המדשאות שמחוץ לבית המדרש, מעניקה אוורור מעולה לכל הכנים שלו. 'בין סוגיה לסוגיה אנחנו יוצאים קצת לדשא, קופצים לרפת, עושים ריצת-תחרות בשדות ובפרדסים של המושב, וחוזרים ללימוד בבית המדרש המטופח והנאה של 'יסודות'.

זו דוגמא אחת, מני רבות, של אבא הדואג לילדיו, ומעניין שבין הזמנים יעבור עליהם בצורה חיובית. 'יסודות' אינו ממוקם כל-כך רחוק מבני ברק; יש בו חברה חרדית ובית מדרש מאוד מרווח ובעל-השראה; ועצם הנסיעה לשם משחררת את הבחורים מהמתח שאולי הצטבר להם במשך הזמן.

בעוד שחבריהם נוסעים לטיולים בצפון, ומסתכנים באינספור סכנות גשמיות ורוחניות, הם נמצאים עם אביהם, ביחד איתו, בתוך בית המדרש, בין יהודים חרדיים, גם לומדים וגם 'מתפרקים', גם מתפללים בסוגיות הגמרא וגם מדברים בענייני יראת-שמים.

אפשרות למוח, ללב ולגוף כולו, להירגע, ולנשום עמוק יותר. כל זאת כדי לעשות איזושהי הפוגה במעמסה הכבדה המוטלת כיום על כתפיהם של בני-הדור.

מעטים, מתי-מספר ממש, יש בכוחם לעמוד ולעמוד ללא הפסקה. ולכן, כמעט ואי אפשר לקחת מהם דוגמא ומשל. תפקיד ה'הפסקה' הוא לחדש כוחות ולרענן את היכולות. ולצורך העניין לא משנה באיזה סוג של הפסקה אנחנו מדברים. זה יכול להיות כאשר הפעמון בחיידר מצלצל, לאות ולסימן שהילדים יכולים לצאת להפסקה, כמו שזה יכול להיות בסוף הזמן, כאשר הלומדים מקבלים הפסקה של כמה שבועות הנקראת 'בין הזמנים'.

ואם חשיבותו של בין הזמנים היא כמנוחה שיש

בו, אזי צריכים לדאוג שהבנים אכן ינוחו! כל בר-בי-רב מבין שאין כאן חלילה וחלילה קריאה נגד ישיבות בין הזמנים... שבוודאי צריכות לקום ולהתייחס כדי שהבחורים, והאברכים, יישארו במסגרת לימוד כלשהי. אבל אסור לשכות גם את הצד השני, שלמענו נועד בין הזמנים, והוא - המנוחה והרגיעה.

זו גם הסיבה שכל ראשי הישיבות במשך כל הדורות האחרונים אישרו את בין הזמנים, וסרבו לשמוע על רעיונות לגנוז אותו. כי המוח שלנו, ובמיוחד בימינו אלה, חייב מנוחה וריענון. אלא שהריענון הזה צריך להיעשות בצורה חיובית, והיינו עם ההורים, ולא בלעדיהם; במקומות שאין בהם שום בעיה חינוכית ומוסרית; וכל זה אכן בתנאי שגם לומדים בשעות מסוימות, ולא נוטשים חלילה את הלימוד למשך בין הזמנים.

בריאה מבלבלת

התורף חלף עבר, והלב מתרונן בשירת האביב. מתלהב ומתמוגג מאור השמש וחמימותה, והנפש רוצה לקשור כתרי שירה לעולמו היפה של הקב"ה. להתהלך ביערות ולהאזין לאושרת הרוח הקלילה בין ענפי האילנות, להתענג על ריח הפרחים, ולהאזין במדווח לציוצי הצפרים. הרי אביב זה - בין-חלון הוא. עוד מעט ואינו. שבו-שבועיים אחרי פסח, יקמלו הפרחים ויבלו.

בריאה מבלבלת מושכת אליה, בכבלים של אור וידידות, את כל בני האדם. נפשו של כל בן-אנוש הומיה לצאת החוצה, אל הצומת המבלבל, אל הדומם המתדש כנשר נעוריו.

נשחרר אותם מהאזיקים הכובלים את ידיהם ולהביאם לנקודת זינוק חדשה לקראת הקיץ הקרב ובא. נפתח להם לרווחה את כל ה דלתות, נייצב אותם כעמידים בפני כל רוח שאינה מצויה ונצילם מפני מלחמותיהם הטורפות והמאיימות של זאבי התקופה.

אסור לברוח מן המציאות שנכתפה עלינו דווקא בדור זה. הנסיגות האדירים המצויים בכל פינה מחייבים את הקשר האמין בין ההורים לילדים.

הפרדסים באזור השרון

חלק ניכר מאופיו של תודש ניסן מתבטא בפריחת העצים, בעיקר עצי ההדרים. העצים מתמלאים בפריחה משכרת בעונה זו, ריח ההדרים נישא באויר, מה שמביא עימו גם את ציפורי השיר המשמיעות קולות מיוחדים לכבודה של פריחה.

כמה מחקלי ההדרים בשרון אמרו לנו שאינה דומה שירת השחרית של הציפורים לפני תחילת הפריחה, לשירתן בעונת הפריחה. מי שיודע, יודע. גם החרקים מצטרפים לחגיגה... הצרצרים ממלאים את הפרדסים, החיפושיות והפרפרים אינם נחים לרגע, וגם לדבורת הדבש יש, כמובן, הרבה מה לעשות בתקופה זו.

אין ספק שזו התקופה היפה ביותר לצאת אל הפרדס הקרוב ולהכיר את המשפחות השונות של פרחי התפוחית, על מאפייניהם המורכבים; להתייחס להבדלים שבין פרח בודד לתפוחית שבה יש גם פרחים לשוניים וגם פרחים צינוריים; לעקוב אחרי הפעילות של דבורים, פרפרים וזבובונים המבקרים את הפרחים השונים המושכים אותם בצבע, בריח ובצוף; וגם להתבונן במינים שונים של זחלי פרפרים, המכרסמים את עלי הפרחים; לראות את שלל הצבעים, לשמוע את קולות הציפורים, ולדעת להאזין להן.

אחד האתרים הפורחים ביותר בארץ הוא אזור השרון, שעדיין מלא בפרדסים. אם היו שואלים אותנו, היכן המקום בו כדאי לבקר בתודש הקרוב, היינו מציעים ללא היסוס: לא לנסוע רחוק. לא להיטלטל בדרכי נוד, כפקקים ובסכנות, אלא לקפוץ לשרון, מרחק של כ-15 ק"מ מבני ברק. האמינו לנו שאם רק אפשר, כדאי למונע את הנסיעות הארוכות, ולו מפני הסכנות האימויות בכבישים.

כאן, בשרון הפורח, עוד תוכלו לעמוד ליד יהודי תימני ורששי, כזה שהגיע מתימן ב'מרכד הקסמים', וממשיך לעבד את פרדסי הדרי, כתמול שלשום, כאילו שום דבר כאן לא השתנה...

המושבים השלווים עטופים בצמחייה אינסופית, ובעיקר - בפרדסים ריחניים, שאנשי המושבים עצמם מחבבים להשתעשע בין הדריהם הפורחים בעונה זו. יש לה, לפריחת ההדרים הזו, ריח שגורם לאנשים לאבד את הראש... מרוב תענוג. או סתם לנשום עמוק. מי שלא הריח, לא יבין.

דווקא תקופת החופש היא הר-המחצב וכור ההתכה ביחסים שבין הורים לילדיהם. הוא הדפוס והוא המבחנה, הוא היוצר והסדנה, הוא ינקא וימשח בשמן המשחה את כל הפצעים והחבורות שאולי נפתחו במשך החורף הארוך שעבר עלינו.

אפשר לקחת מכאן דוגמא ומשל לרעיון מופלא מאין כמוהו ל'התפרקות' חיובית בימי בין הזמנים. זה כמובן לא חייב להיות ב'יסודות'; אנחנו מכירים עוד ת"ח הלוקח את בניו בבין הזמנים... ישיבת סלבודקה בבני ברק, כשהיכל הלימוד כמעט ריק, ואין בו אדם, ושם הם לומדים בצוותא ושואבים השראה מההיכל ששאב קדושה וטהרה במשך כל-כך הרבה שנים ע"י ענקי הדור שליט"א וצ"ל. גם זה, כמובן, נקרא 'שינוי אווירה', וצורת לימוד אחרת.

פרדסים ריחניים

רבים אינם זוכרים שלא לפני שנים רבות היה האזור שמעבר לגשר ברמת אלחנן נטוע בפרדסים ריחניים... אנחנו מכירים ת"ח מתושבי השכונה שבימי בין הזמנים היה לוקח את ילדיו לשם, אל תוך הפרדסים, ולומר איתם את ההגדה של פסח, ואת הלכות החג, כשבין לבין היו הילדים הקטנים משחקים 'מחבואים' בין העצים.

אז היום, כשהפרדסים מעבר לכביש כבר בגדר היסטוריה, אפשר לחפש מקומות אחרים. ויש כאלה. הקאמינו לנו שיש הרבה-הרבה מקומות, במרחק של קילומטרים ספורים מרמת אלחנן, שאפשר לשהות שם עם הילדים במנוחה ובשלווה. צריך רק לרצות לחפש אותם, ולהבין שהדברים הללו חשובים ונחוצים, והם כנפש

הילדים של הדור הזה, ומי שמונע את זה מהם, בתואנה של 'ביטול תורה', אינו נוהג בתוכמה, במינות עדין. אם הילדים והבחורים יקבלו את זה בגיל צעיר, הם לא יחפשו את זה אחר-כך בגילאים מבוגרים, כאשר אז הם עלולים להסתכן ולצאת עם רעיהם למקומות מסוכנים.

יצירת קשר עם הילדים

דבר נוסף שכדאי לשים לב אליו, הוא, שעצם היציאה עם הילדים בתקופת החופשה, הוא ענין הכרחי בתקופתנו. ומי שתושב שאפשרי לעבור את התודש שלפנינו בלי יצירת קשר הדוק עם הילדים, לא רק שהוא טועה טעות מרה, אלא שתוצאותיה של הטעות הזו תיחשפנה לפניו בתוך זמן קצר מאוד.

אין ברירה. חייבים, גם אם זה קשה, למצוא את הזמן עבור הילדים. עבור כל ילד וילד בפני עצמו. גם אם זה לוקח לנו שעות יקרות אחרות שהיו מנוצלות ללימוד תורה או לכל דבר חשוב אחר.

כמעט התבוננות ומחשבה תחילה, נוכל להתגבר על הקשיים ולצאת מהחופשה כשקשרי הידידות עם הילדים מחוזקים שבעתיים. כמעט תשומת לב לצרכיהם של הילדים נוכל לטעת בליבם את ההרגשה שרק אנחנו

ה'סרבנות' שלהם מול ההתגייסות שלנו לבורא-עולם

הרהורים לאור ההתפרקות וההתמוססות של כל ה'ערכים' עליהם גדלו האנשים 'שמעבר לחומת בית המדרש' ■ רחמנות על אחים תועים שדבקו כל השנים באידיאה בת-חלוף, בעוד הכתר הניתן בראשו של אבינו-שבשמים הינו לנצח-נצחים

הנבער, אבל כדאי להבין ולדעת שאין דבר המתרחש בעולם שאין בו מסקנות ליראי-השם.

השי"ת שולח לנו את המהומות וההפגנות הללו כדי להמחיש לנו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים שההתפוררות וההתמוססות שלהם היא הראיה לבטון היצוק שלנו, וביטוי חד מאין כמוהו לחוסן הבלתי-משתנה המצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

לא שאנחנו זקוקים לראיות על כך, אבל אם רצינו להוכיח זאת לאלה המבקשים להתקרב לתורה ולמצוות, הרי כדאי שנסתער עתה על היעד הזה כמוצאי שלל רב, ונעשה הפגנות המוניות, כדי להוכיח בשער-בת-רבים את צדקת-דרכנו.

הנה עכשיו יש בידינו ראיות מוחשיות ומוצקות מאין כמותן שאותו בן-ישיבה הלומד לבדו בבית המדרש, שווה פי אלף-אלפי-אלפים מכל אותם טייסים שהתהדרו תמיד ב'כנפיים' שלהם, וברגע אחד, משהרגישו שמישהו גונב להם את ההצגה, ואת 'המדינה', הם מורדים בכל ה'הנהגה' שלהם, שוברים את כל החומות, ולא אכפת להם משום דבר. גם לי, גם לך, לא יהיה.

ורק בן-הישיבה ממשיך לדאות בכנפיו, ולהמריא אל-על. רק הוא, והגמרא על הסטנדר שלו, אינם מחליפים את עורם. גם לא את הגוון שלהם. הכל נותר כשהיה, לנצח-נצחים

חלק בלתי-נפרד מהאיתותים

אם נעמיק בענין, נגיע מהר מאוד למסקנה שתהליך ההתפוררות הזה המתרחש ברחובות (שעל-פניו לא נראה כלל שיש לו סיכוי להתאחות בקרוב, וגם לא ברחוק...) – הוא חלק בלתי-נפרד מהסימנים שהקב"ה מאותת לנו שקרוב יום אידו, וכל האלילים כרות יכרתו, להפנות אליו כל רשעי ארץ, כדי שיכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון. לתקן עולם במלכות ש-ד-י!

כדי לתקן את העולם במלכות השם יתברך, הרי צריך לפני-כן לפורר ולמסמס את כל הכוח ויעוצם ידי השורר בעולם, ולהוכיח קבל-עם-ועולם שהכל, ממש הכל, כל מה שנשענתם עליו – הכל-הבלים ואין בו מועיל.

הכל מתפרק. מתמוטט ומתמוסס מול העיניים. מי שעוד חשב שיש לו על מה לסמוך, רואה שהכל הבל וריק. כל 'האמונות התפלות', כל ה'ערכים' שעליהם גידלו הרחוקים מתורה את ילדיהם, הכל-הכל מתמוסס להם בפרצוף.

והדברים מגיעים עד ליחידות המובחרות, אלו שהתהדרו ב'כנפי-הטיס' שלהם. גם לשם מגיעה הסרבנות, מה שמוכיח כאלף עדים עד כמה 'מוראה של מלכות' רחוקה מהם.

או האמת היא, שבימים כאלה צריכים לרחם על כל אלה המצויים מעבר למתרט. מוטות-האחיזה האחרונים שלהם מתרסקים במהירות שכזו שאיש לא צפה מראש, והם – נעבאך – אין להם כבר במה להיאחז. אם בעלי-מחשבה הם, ובעלי-מסקנה,

מה שהיו צריכים לעשות עתה זה להסתלק מיד מכל מה שאפף אותם בשנות-חייהם, ולברוח אל בית המדרש, שלא שינה את תדמיתו מיום בראו אלוקים שמים וארץ.

רחמנות על אחים תועים הרואים את הדגל שעליו בנו את עולמם, נשרף ומתכלה, ואינו משאיר אחריו גם פירור אחד לרפואה. רחמנות, רחמנות. אין לנו אלא להתפלל עליכם שבמקצט-הבינה שאולי נותרה בלבכם, תקבלו החלטה מהירה ותעשו פרסה' לכיוון בית המדרש. רק כאן תמצאו את אושרכם, ואת הדגל האמיתי שבו נפנף העם היהודי במשך כל שנותיו.

אין דבר אחד שאין בו מסקנות ליראי-השם

בקרב היראים לדבר ה', נדמה שהיחס לכל מה שקורה בימים אלה בחוצות הערים הוא, שלא צריך להתייחס. לא לגלות עיני בשום דבר, להתעלם לחלוטין. בסך-הכל הרי זה ענין 'שלהם', של הרחוקים מתורה ומצוות. וכי מה אנחנו שייכים למושגים כמו 'דיקטטורה משפטית', או לכל ההפגנות הנערכות ברחבי הארץ?

או נכון שמרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א אמר לנציגים החרדיים 'להנמיך פרופיל' בנושא, לעמוד מן הצד, כדי לא לכוון את האש אלינו. אבל נראה ש-מה שאין אנחנו צריכים להראות את עצמנו שייכים לענין, הוא ביחס לחילונים עצמם. אבל בפנימיותנו-שלנו, גם אם אכן לא צריכים להתעניין בפרטי-הפרטים המתרחשים אצל ההמון

כתר יתנו לך

האירועים האחרונים מאירים את זוהר-הכתר של אבינו-שבשמים באלפי נגוהות-של-אור. מרן הגר"ג זילברשטיין מניח את הכתר על ספר התורה - ביום המורים בשבוע שעבר

המשיח בשערי ארץ הקודש? הלא מ"ט שערי טומאה יקדמו את פניו!

לכן, היה ברור שלפני בואו של משיח, יצטרכו לקעקע את כל פניה ויסודותיה של האידאיה הכפרנית של מי שאינו מאמין בתורה ובמצוות, רח"ל. ואם עד היום חשבנו והיינו בטוחים שכדי להשמיד ולהחריב, ולערער את הכופרים, יצטרכו ל...פצצת אטום, או לפחות לכמה עשרות טילי-שיוט, היום אנחנו רואים שהקב"ה עושה זאת בצורה הרבה יותר קלה... הוא פשוט ממוסס את הכל מבפנים... מפרק את כל החומות עליהם נשענו הרחוקים. ואולי על זה נאמר (דברים, כ"ח נ"ב) 'זהצר לך בכל שעריך, עד רדת חומותיך הגבוהות והבצורות אשר אתה בושח בהן' - - -

לשפר את מעשינו

המסקנה הישירה שלנו מכל האירועים צריכה להיות חיזוק, חיזוק ועוד פעם חיזוק. כי אם כל זה מצביע על פעמי משיח, אתה הוא שאנחנו קרובים מאוד ליום בו יתגלה ה' פתאום,

והאור הגדול יזרח על ציון. וזה מחייב אותנו לחזור בתשובה שלימה, עד כמה שידינו מגעת, ולתקן ולשפר את מעשינו. וכשיודעים שתאריך-היעד הוא קצר ומהיר, המשימה הזו הופכת להיות קלה יותר. נפנה אפוא אל אבינו שבשמים בתפילה זכה וטהורה, ונשיח לפניו מקורות-לבנו ההומה: אבי, אבי! איך, איך, הגלתי לבין שבעים זאבים לעמק הבכא, על אם הדרך כך בודקה, אנכי בעמים נודדה. ואני - כה רכה וענוגה, תמיד הייתי בשושנים סוגה, ועתה מר לי ואני נוגה, טובלת בים דמע, צער ותוגה.

רוח עוועים בין סדקים חודרת, בחשכת-ליל-גלות אפילה וקודרת, רוח סועה וסער בשצף קצף, נושבת מזה אלפים שנות רצף.

רוב יגון וקדרות מחשכים, יסורים מגביהי-עוף אֵלֵי שחקים, מסביב - ים של שכול, אדה, אלוקים, לכנסתך מחול. רחם על בתך לך מפללת, קדם דודה בוכה ומייללת, שור נא ענייה סוערה, אל נא תיקרא עוד הבת הסוררה. כיסופי-עוז טמירים תקפוני, געוגעי-עד כמשברי-ים אפפוני, לגילוי כבוד מלכות מהרה, וחרבות-היכל לקומם חזרה.

אם בגלל איזושהי מחלוקת פוליטית ואי-רצון להכיר בהפסד, יכולים כל אלה שדיברו תמיד גבוהה-גבוהה, ועסקו ב'הייטק', או בכל מקצוע 'גבוה' אחר, לעזוב את ארץ ישראל, ולאיים בכך שהם אינם מוכנים יותר 'להגן' עליה, אות ברור הוא שגם לפני-כן לא קינן במוחם שום דבר ערכי, והשקר הזה מוכח עכשיו לעין כל.

הם עצמם לא יודעים על מה הם מפגינים... על מה הם נאבקים... ולכן, זה הזמן שלנו לצאת החוצה ולהפגין, לעשות נפשות לה'. הם עושים מדורות, ואנחנו נפעיל 'יוקיקן די נור', בהשאלה כמובן, כדי לחמם לבבות ולהעביר נפשות להשם יתברך, ולהוכיח שהוא - ואין עוד מלבדו.

גם אנחנו צריכים לראות בעיניים

ההוכחה הזו אינה מופנית רק להם, לאלה המצויים מַעֲבָר לגדר. גם אנחנו זקוקים לה לפעמים. גם לנו לא יזיק לראות את אור-האמת, ולדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד. גם אנחנו זקוקים לפעמים לראיה ניצחת שאין לנו לסמוך על צבא, לא טנקים, לא חיל-אוויר, לא ספינות קרב. כלום.

גם אנחנו צריכים לראות בעיניים שהצבא מתפרק, שכולם מתחילים לחשוש, ומתבטאים בביטויים חמורים על סרבנות. זו לא בושה להודות שגם אנחנו צריכים לפעמים לראיות כדי לסמוך רק על ה'.

מה הראיה שגם אנחנו זקוקים לראיה? - פשוט מאוד. בואו נבחן את עצמנו: אם יום אחד יודיעו לנו שהצבא פסק מלהתקיים. די. אין צבא. ובה-בעת יתקבל דיווח על מיליון ערבים מתכוננים לצאת מעזה ולחצות את הגבול ולהגיע לגוש דן. מה תהיה אז ההרגשה שלנו? האם נרגיש בטוחים, או שמא יזכרו המעיים שלנו מרוב פחד ודאגה?

נדמה, שהתשובה ברורה. אז הנה לנו ראיה ברורה, שגם אנחנו 'סומכים' במידה מסוימת על צבא ועל חיילים. כלומר, ב'ידיעה' אנחנו בבטוחים שרק הקב"ה מפעיל את כל העולם; אבל בהשבות אל לבבך זה לא כל-כך פשוט גם אצלנו.

והאירועים האחרונים צריכים לתת לנו את המוחשיות הנצרכת, כדי שנבין שאם הצבא מוכן לפעול רק ב'תנאי', ולא משנה איזה תנאי, אזי הוא אינו שווה גם כקליפת השום. כי היום יהיה תנאי כזה, ומחר אחר. ואנה אנחנו באים?

דרושים: עיניים לראות ואוזניים לשמוע

ההתפרקות הזו הנראית כיום בכל הערכים שלהם, מתרחשת מהר מאוד. מי שיש לו עיניים לראות, ואוזניים לשמוע, רואה ושומע שהעסק נגמר. שום 'פשרות' ושום 'מתווים' לא יועילו כבר להשבת הסדר על כנו. ומה שנשאר לנצח-נצחים היא רק התורה, בה דבקנו במשך כל השנים.

מי שירצה לראות בכך עוד סימן ברור לפעמי משיח, יוכל לעשות זאת בקלות. שכן, אחד התנאים ההכרחיים לבואו של משיח-צדקנו והתגלות אורו, הוא ההתמסמות של כל הערכים הפסולים, הכפרניים. מבלעדי זה, כיצד ייכנס

קטע צייט

כל נופה של הכנרת ושקף מהמרפסת בטבריה. מה נוכל ללמוד מכך?

המאבק ב'מלומדה' מלווה את האדם מישראל במשך כל ימי חייו

על דוגמא חיה ל'מלומדה' כותב לנו אחד מתושבי השכונה שנסע לטבריה לצרכי מסחר, וכאשר נכנס לביתו של הסוחר עימו היה צריך להיפגש, נדהם ממה שראו עיניו. הדוגמא הזו עשויה לשמש אותנו בעבודת השם, ולתת בידינו כלים מתאימים בהם נדע כיצד להתגבר על ה'מלומדה'.

דוגמא שכזו יעילה לעתים יותר מאשר שיחות ארוכות בנושא זה של ה'שגרה', והמאבק בה, וללמדנו פרק-מוסר בענין שכל-כולו משתייך ומתקשר לעבודת השם, ולכל פרט בעבודת האדם ליוצרו.

הסוחר עימו נפגשתי, מספר לנו האיש, מתגורר בדירה הממוקמת ממש-ממש מעל הכנרת, הנפרסת לפנינו במלוא יופייה והדרה. המדובר בדירה שבה יש מרפסת גדולה במיוחד, וכיון שאף בנין, או עצמים אחרים, אינם מסתירים את הנוף לבעלי-הדירה, אפשר לשבת בגזזטרה

הבית ולהשקיף על כל זוויתיה ופינותיה של הכנרת, וליהנות מהשקט והפסטורליה שאינם בנמצא במקומות אחרים.

אני הגעתי לביתו של הסוחר בטבריה בעת שהכנרת היתה סוערת במקצת. כידוע, הימה הגדולה של טבריה מחליפה את עורה בתוך זמן קצר ביותר; כל ילד טברייני יספר לך כיצד תחליף הכנרת, בשעות אחר הצהריים, את השקט האופייני שלה בקול רעש גדול.

אותה כנרת, שעד לפני דקה - המים שבה לא נעו ולא נדו, תתהפך בין-רגע ותהיה לסוערת מאין

כמותה. לפתע כמו תיעור התמונה לחיים. רוח מזרחית תעיר את הכנרת, והאגם החלקלק שהיה סמל לרוגע, יחל לגעוש ולרעוש.

והמחזה הזה נגלה לנו ממש מול העיניים. הגלים הגבוהים סחפו כל הנקרה בדרכם, עצי האקליפטוס המיתמרים נעו אף הם בקצב הגלים, מטעי הבננות היו כמתגוננות בפני הרוח, ואפילו הצרצרים הפזורים בהמון חגו בקצב סוער. אבוי לו, לאותו ביש גדא, אשר יילך שולל אחר מראה-התעתועים השליו של הכנרת בשעות הבוקר והצהריים, ויימצא בלב-ים מבלי לדעת שהמחזה הרגוע עלול להתחלף, באחת, לסערה אדירה.

'הסער הזה שאתה רואה עכשיו, אינו נמשך כל העת', אומר לי בעל הדירה. 'בלילה שוב תנוח לה

הכנרת, וכמו תחזור התמונה. ירח ישתקף, ואורו יישבר אל גליו הקטנים של אגם שחור ושקט'.

אני, מספר היהודי מרמת אלחנן, שאינני רגיל במראות אלה, עמדתי כמסומר למקומי, והבטתי במחזות-האלוקים שנגלו מול עיניי. כשהגיעה העת לשבת לפגישה, ולשוחח על הנושא שלשמו הגעתי לטבריה, הצעתי לבעל-הבית לשבת במרפסת הגדולה הצופה אל הכנרת, ולדבר שם. לפליאתי הוא 'עושה לי פרצוף', ורומז לי שמצדו עדיף להידבר בבית פנימה. פליאתי גברה עוד יותר, כשהוא התבטא ואמר 'אם

אבל כשיהודי תופס שמדובר כאן ביצירה של בורא כל העולמות, שכינס את המים הללו אל מקום אחד, ומתבונן בכך שוב ושוב, הוא ימצא תמיד את הריענון הנדרש לו כדי להתפעל ולהתפעל, ולא להפסיק מלהתפעל כי עוצמה רוחנית, ורגש רוחני, לא מסתיימים לעולם.

אז הנה לפניך פטנט בדוק, אמרתי לבעל-הבית, כיצד להגיע למצב של התרגשות תמידית ממראה-הנוף הנפרס ממרפסת-ביתך. ו'התרגשות' לא צריכה להיות בצורה חיצונית. מי שצריך להתרגש ולפעום, הוא הלב, שהתפעמותו נוצרת גם מהבינה-השכלית של האדם.

יתר על כן; אינך צריך לקחת את זה כאיזשהו פרויקט גדול מדי. גם בדרגות הרוחניות שלך, ושלי, ושל כל יהודי חרדי ממוצע, אפשר להגיע למחשבות מסודרות בענף הנ"ל, ולהתרגש כל פעם מחדש עם כל יציאה למרפסת!

האיש שמע והאזין לדברים בתשומת-לב, והבטיח לעבוד על עצמו, כדי לממש את הדבר. ואכן, לא להאמין; לאחר כחודש וחצי הוא מתקשר, ומבשר לנו על שינוי של ממש שחל בהתייחסותו אל נוף-הכנרת הפרוס למרגלות גזוטרטו. לקחתי את הדברים שלך ברצינות, ועבדתי בכיוון שהצבעת עליו, ומה אומר לך? - היתה זו עצה טובה שלא מקבלים כל יום... גם שמעתי לקולך בנקודה הזו שלא לעשות מזה עסק

אתה חושב שאני נהנה להיות במרפסת, ולהסתכל על הנוף, הינך טועה. כמה פעמים אפשר ליהנות? - כשעברנו דירה לכאן, הסתכלתי על הנוף המדהים הזה יום-יומיים-שלושה, וזהו. זה נגמר. הפעם האחרונה שעשיתי זאת, היתה לפני זמן רב'.

ואני, ממשיך האיש, אחד השכנים ברמת אלחנן, לא יכולתי להמשיך הלאה בפגישה. מה? להתגורר במקום שכזה, ולא ליהנות מיפי הבריאה, מחוכמתו של השם יתברך שברא לנו כינרת שכזו, שאנשים מכל רחבי תבל מגיעים כדי לצפות בה, ובתועלת העצומה שהיא מביאה למדינה שלימה? איך אפשר?

כיון שגם אני, וגם הסוחר שאיתו נפגשתי, נמנים על יושבי בית המדרש, ויש לנו מושגים ברוחניות, החלטתי לא להרפות מהענין. לאחר שסיימנו את פגישתנו העסקית, אמרתי לו שאינני מסוגל להאמין שהוא קם בבוקר, ולא מביט בנוף הפרוס לרגלי ביתו, ואומר שם את ברכות השחר! נכון, הוספתי, שיש מצב של 'הרגל', שאדם מתרגל למראות-נוף, וכבר אינו מתפעל מהם. הכל נכון.

אבל כל זה רק אם מסתכלים על הנוף כמשהו גשמי ולא מבינים שיש כאן בריאה מופלאה של הבורא. במצב כזה, בוודאי שיש הרגל ו'מלומדה', שהרי כמה פעמים אדם יכול להסתכל על דבר יפה, גם אם יהיה הכי-יפה בעולם? בסופו של דבר כל אחד מתרגל לדירה חדשה, למכונית חדשה, וכבר לא מתפעלים.

לכל דבר אפשר להתרגל. גם לנוף שבזה הנשקף מהמרפסת

גדול מדי, ופשוט יצאתי למרפסת, והבטתי במראות-הבריאה של הכנרת כיצירת-כפיו של הקב"ה.

והמבט השתנה כולו ברגע אחד! גם בני הבית שלי לא יודעים מה קרה לי... הם רק רואים שאני נמצא בגזוזטה הרבה יותר זמן...

האיש הודה לי בכל פה ובכל לשון על העצה הטובה שנתתי לו. ואם נרצה, ממשיך השכן מרמת אלחנן, נוכל להעביר את הנושא גם אלינו, ולראות כיצד גם אנחנו יכולים להיעזר בכך, גם אם לא מדובר על הכנרת, ולא על מראות-נוף בכלל, אלא כדי להשתחרר מה'מלומדה' העוטפת אותנו בכל מה שמתייחס אל עבודתנו הרוחנית, נאמר כך:

העצה הנ"ל (שאגב, שמעתיה מפי כמה אישי-מוסר) יכולה לעבוד בכל תחום. כאשר אנחנו מנסים ומתאמצים לשבור את כוח-ההרגל, נתקלים בדרך-כלל בקשיים, שכן כוח-ההרגל הוא אחת התופעות הנפוצות ביותר אצל כל אדם, ואפשר להבין את זה... בהתחלה הכל נחמד, הכל מרתק, נעים ומרענן, אבל כאשר חולף הזמן, מתרגלים...

כל זה כשמדובר בחפצים גשמיים, ובהסתכלות גשמית, אבל כאשר המבט הוא רוחני, הכל נראה אחרת. כלומר, אם נמאס לי להסתכל בנופה של הכנרת, אז נמאס, ומדוע שאמשיך להביט במראה הזה? אבל אם זה נכנס להגדרה של עבודה רוחנית, אז שווה לעבוד על זה!

וכיצד עובדים? - פשוט מאוד. יוצאים מדי בוקר למרפסת, וחושבים שהמחזות היפהפים הללו הם מעשי-ידיו של הש"ת, והוא-עצמו בראם ועשאם כדי שאנחנו נוכל ליהנות מהם. ואז החזות הנופית לובשת אספקלריה אחרת, מבט אחר לגמרי על כל טיפה וטיפה ממימיה של הכנרת.

למדנו מכאן, ראשית-לכל, כמה ה'מלומדה' מוטבעת בנו, וכמה קשה להיפטר ממנה. אם אפילו כשמדובר בנוף יפהפה שכזה, אחרי זמן קצר מתרגלים וכבר אין בו שום קמפוז של הנאה, הרי יש מכאן הוכחה חד-משמעית על עוצמתו של הכוח הזה באדם!

ומצד שני ברור, שאם ה' טבע בנו את הכוח הזה בעוצמה שכזו, סימן שהוא-הוא עשוי להיות המנוף והמדריך הראשי לעבודת השם. צריך רק למצוא את הדרך, את הפתרון המתאים והעצה הנכונה, כיצד להתגבר על כוח-ההרגל.

ומי שמחפש באמת, חזקה עליו שימצא את מבוקשו, בס"ה. הוא ימצא כבר את הדרך 'להתחדש' מול ה'מלומדה' והש"ת יסייע בידו למצוא חידושים שירעננו אותו ואת עבודתו. צריך רק לרצות! לרצות! וישבו פש לרצות! כי לכל בעיה יש פתרון, ולכל 'מלומדה' יש התרענויות וכוח-של-חידוש. ולמשל: סיפר לי אברך ת"ח ובן-עליה, אומר האיש מרמת אלחנן, שבמשך שנים חיפש לעצמו דרכים ועצות כיצד להגיע

לרענונות תמידית בכל מה שקשור לענייני הבית, והיחס שהתורה דורשת מהאדם להעניק לאשתו.

תמיד שמעתי, אמר האברך, שהרענונות של החתן ביום חתונתו וביום שמחת-ליבו יכולה להישאר עד זקנה ושיבה, ואדרבה בכל שנה שחולפת מאז החתונה עשויה הרענונות ההיא של שמחת הנישואין לצמוח ולהגיע לשיאים חדשים, וכל זאת אם נוקטים בעצות מעשיות, אבל לא ידעתי כיצד אפשר להגיע לכך.

עד שפעם התעורר בליבי רעיון מצוי, פשוט מאין כמוהו. זה היה כשנקלע לידי האלבוש עם תמונות החתונה שלי. בהבזק-של-רגע הוצאתי משם כמה תמונות, הנחתי אותם בכיס חליפתי, ומדי פעם שלפתי אותן והסתכלתי בהן.

ותאמינו לי, הצפייה בתמונות, מתוך מטרה רוחנית טהורה להתרענן וליישם את ההתעלות הגדולה שהיתה לי בזמן החתונה - כל אלה פעלו בצורה בלתי-רגילה, והצלחתי לרענן את ההרגשות שבליבי.

וזה רק דוגמא קטנה לעצה טובה ויעילה המתעוררת בראשו של מי שמבקש לעלות ולהתעלות, ולהילחם ב'מלומדה'.

גם עניינה של התפילה נידון תמיד בהקשר ה'מלומדה', שכן יהודי העומד מדי יום 3 פעמים להתפלל לפני בוראו, בוודאי צריך להיאבק נגד כוח-ההרגל. רבים מיושבי בית המדרש מנסים ומתאמצים ומשקיעים כוחות רבים על-מנת להגיע רעננים לתפילה, ואיך אומרים - לא תמיד מצליחים... וכידוע...

והדרך היא לחפש פתרונות מעשיים, שיהיו כרוכים בביצוע חידושים הקשורים לתפילה. זה יכול להיות כרוך בחיזוק עצמי בכוחה של התפילה, ע"י הנחת פתקים בסידור שעליהם ייחרט באותיות גדולות ש'הכל תלוי בהשם יתברך, וממילא הכל תלוי בתפילה שלי'. זה יכול להיות כרוך בהשלט הלחץ מעל עצמנו לפני בואנו לתפילה ובהשתדלות להגיע רגועים, כי אדם המגיע רגוע להתפלל, כל התפילה שלו נראית אחרת; וזה יכול להיות כרוך גם בביצוע 'מעשים קטנים' כדוגמת לבישת חליפה מיוחדת לתפילה, העשויה להעלות את רמת-התפילה שלו, וכו'.

אדם שאינו שוקט על שמרו, יעשה ויצליח בס"ה. גם בדור שלנו, ריוו-הנסינות, אפשר ואפשר להצליח במאבק נגד ה'מלומדה', אם נדע ובין שכוח-ההרגל והשגרה הם נציגיו של היצה"ר בעבודת השם.

וגם בנושא זה של המאבק נגד ה'מלומדה' צריך להדגיש שהקב"ה לא תובע מהאדם יותר ממה שהוא מסוגל, ואם אנחנו חיים בדור שהרבה דברים שהיו פעם עבירים, נעשו כיום בלתי-עבירים, או קשים למעבר, גם הש"ת יודע מכל זה, ואינו תובע מאתנו את שאנחנו לא יכולים. אבל את מה שאנחנו כן יכולים, הבה נעשה בשמחה ובטוב-לבב. נילחם ב'מלומדה', ונצליח בס"ה.

הוס שעדיין לא סֵפֶר על רעידת האדמה ב'אנטקיה' שבתורכיה: הבתים שבהם הותקנו מזוזות מהודרות - לא נפגעו כלל

**עדותו המדהימה של הרה"ג רבי אברהם חיים,
שליחו המיוחד של מרן הגאון רבי שמעון
בעדני זצ"ל לתורכיה, לאירן ולתוניס, שהגיע
גם עד דמשק שבסוריה**

צמרמורת עזה פקדה אותו בעת ששמע את הדיווח הראשוני על רעידת האדמה שהחריבה את העיר העתיקה 'אנטקיה'. הוא שהה אמנם באיסטנבול, שהמרחק ממנה עד אנטקיה גדול מהמרחק שבין ירושלים לעיר זו, אבל ההרגשה שלו הייתה שהוא שם, בעיר העתיקה, ש-4 גשרים מחברים אותה עם אנטקיה החדשה.

מה שחיבר בין הרה"ג רבי אברהם חיים לאנטקיה הן המזוזות המהודרות שהותקנו שם על ידו לאחרונה בבתיהם של המשפחות היהודיות הבודדות שנותרו בעיר זו, שארית מהקהילה היהודית המאוד-עתיקה שהעבירה את חייה במרחב התורכי הזה. פעילות מסועפת רבת-שנים התנהלה ע"י הרב חיים בין המשפחות היהודיות באנטקיה, ורק לאחרונה הותקנו שם אותן מזוזות מהודרות.

מה שהרעיד את מחשבותיו של הרב חיים היה הקשר הידוע בין המזוזה לחוסנו ועמידתו של

הבית היהודי. כיון שלא בכל הבתים הספיקו להתקין את המזוזות, ובית-פה ובית-שם עדיין נותרו ללא המזוזות המהודרות, הצטמרר הרב חיים במחשבתו אולי אולי...

ובדיוק כפי שעלה בליבו, כן היה. לא עבר זמן רב עד שנודע לו שכל הבתים שבפתחיהם הותקנו המזוזות, נותרו שלמים, ולא קרה להם מאומה. גם אנשי המקצוע של ממשלת תורכיה לא הבינו כיצד קרה הדבר, ששני בתים שהיו ממש צמודים אחד לשני, האחד נחרב עד היסוד, ואילו השני נותר על מקומו שלם, ללא פגם.

זה אחד הסיפורים שלא סופר עדיין על גורלה של העיר אנטקיה בתורכיה שחלק ניכר ממנה נחרב עד היסוד ברעידת האדמה שאירעה שם לפני כחודש וחצי, וזה אחד הקטעים המרגשים ששמענו בביתו של הגר"א חיים בבני ברק, רגע לפני שהמריא שוב בדרכו לתורכיה, להמשיך בפעילות התורנית שהוטלה עליו לפני יותר מ-17 שנים ע"י הגאון רבי שמעון בעדני זצ"ל. אלבומי התמונות שבאמתחתו של איש-שיחנו מגלים טפח ומכסים טפחיים מפעילותו רבת-ההשראה.

הפעילות הייחודית המתקיימת כאמור יותר מ-17 שנה ברציפות, נוצרה מכוחו של הגאון רבי שמעון בעדני זצ"ל, שהיה הכוח המניע שיום וייסד, דרבן והמריץ, וגם מימן, את הפעילות.

'לא רק שבחיי-חיותו כמעט אף אחד לא ידע על שליטתו של הגר"ש בעדני במצבן של הקהילות היהודיות במדינות אלו, אלא שגם לאחר פטירתו, כאשר החלו לדבר על דאגתו ומאמציו הבלתי-נלאים לקירוב רחוקים, עדיין רק מתי-מספר ידעו שפעילות זו הגיעה עד לתורכיה, לאירן ולתוניס.

'הנושא הזה בער כאש בעצמותיו של מורי-ורבי, מעיד הרב חיים. 'הוא לא היה מסוגל

להירדם בלילה על יצועו, כאשר נזכר שבמדינות הללו יש יהודים שיתכן שאינם יודעים אל"ף-בי"ת בענייני יהדות ושמירת המצוות, ואינם זוכים להכניס לפיהם מאכלי-בשר כשרים'.

משערי העיר העתיקה ההיא הצליח מיוזענו לשלוח 'מצרכים יהודיים' גם אל תוככי דמשק הסורית. ואם עדיין לא הסתפקתם בכך, לכו אל האי ג'רבה שבתוניס ותשמעו על המהפכה האמיתית שנוצרה שם ע"י הרב חיים, וכמה הכרת-הטוב מחויבת לו קהילת 'איש מצליח' בראשות הגאון רבי מצליח חדר.

'לקיים'

מחיר מיוחד על הספר המיוחד

של מרן הגאון

רבי יצחק זילברשטיין

מאות סיפורים חדשים והלכות מרתקות על סדר 'ספר המצוות הקצרי' של מרן החפץ חיים זצ"ל

053-310-3388

ושמחת בחגך - שמחה ללא גבולות

ספרי השמחה של מרן הגר"י זילברשטיין

המתנה
לחג
הפסח

המתנה
לחג
הפסח

לחנך בשמחה'

הספר מיוסד על העקרון שבדורנו אי אפשר לחנך ללא שמחה ואהבה. האנשים והמוסדות שרכשו את הספר, דיווחו אחר כך שהמורים/ות קיבלו מכך תועלת מרובה עד מאוד, והדברים שנכתבו שם - סייעו להם במלאכת החינוך באופן בלתי-תואר. בספר מובאים מאות סיפורים ודוגמאות, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, וכמו כן - מתפרסמות בספר גם מאות תשובות בהלכה של הגר"י זילברשטיין, בנושאי חינוך, הכי-מרתקים שיש.

'שמחה בבית'

הספר, על 920 עמודיו, הוא אחיו-התאום של הספר 'לחנך בשמחה', והפך אף הוא לרב-מכר של ממש בקרב הורים ומחנכים. 'שמחה בבית', נסוב בעיקרו על האושר והשמחה הספוגים בין כתלי הבית היהודי, והביטוי העיקרי בספר מוקדש לרוממותו של הבית, במונחים של תקופתנו, וכן לערכיותה הנשגבה של המשפחה - בכל מה שקשור למונות-הדעת והאושר הפנימי המקננים בה! בספר מופיע קונטרס-הדרכה מפורט של מרן הגר"ח קניבסקי בענייני שידוכים, וכן הרחבת-דברים של מרן שליט"א על אגרתו הידועה של מרן החזו"א בענין הבית. כל זה יחד עם מאות סיפורים ודוגמאות כיצד ניתן להתגבר על כל הקשיים המתעוררים בדורנו, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, בסגנון הכי-מרתק שיש.

'מצוות בשמחה'

שני הכרכים של הספר 'מצוות בשמחה' עם דבריו המופלאים והמרתקים של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בנויים אף הם על סדר הפרשיות, אבל לא לפי סדר הפסוקים, אלא לפי סדר 'שרשי המצוות' של 'ספר החינוך', העוסקים כידוע בעניינים מוסריים, ומסגנונם הקולח נדמה כאילו נכתבו בימינו. גדולי המחנכים מעידים על התועלת המרובה שהביאו ספרים אלה, וזאת בשל ייחודיותם של לקחי-המוסר וסגנון הדברים המתאים מאוד לבני הדור הזה. כך יוכל אבי-המשפחה - וכמובן גם המורה והמלמד בכיתותיהם - לספר לילדים על המצוות בהן עוסקת הפרשה, ולהסתעף מזה אל רעיונותיו וסיפוריו המאלפים של הגר"י זילברשטיין - דבר שלא היה עד היום, כשכל הספרים התמקדו בפסוקי הפרשיות.

'שבת בשמחה'

ספרנו זה יוצא לאור-עולם בס"ד כדי להנחיל את הידיעה החשובה שמי שידוע כיצד לנצל את ה'מנוחה' הניתנת לנו בשבת, בדרך שהש"ת רוצה שננוח בדור זה, בְּדָגֶשׁ על 'דור זה', לא יצטרך לחפש מדי שבוע 'בית הארחה' אחר להתארח בו בשבת. הוא יוכל לנוח בביתו-שלו, ו'לנפוש' שם במשך השבת על בסיס 'אש"ל ופנסיון מלא'. הוא יוכל להתפלל בבית הכנסת שלו, ולאכול את סעודות השבת בסלון-ביתו, ולהרגיש שהוא נמצא במלון שוויצרי המעוטר ב-5 כוכבים. מטרותנו העיקרית בספר זה, היא להנגיש את מושגי השבת לפני כל יהודי באשר-הוא, שיהא באפשרותו להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת-השבת וטהרתה. לפני 'המושגים הגבוהים', השבת הוא יום של מנוחה. מנוחה-הדעת. יום של 'ינפוש'. ובמונחים שלנו: יום של שחרור מהעומסים הכבדים ולחצי-הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה. ומי אינו מעוניין בשמינית-שבשמינית של מנוחה-הדעת, בעולם כה סוער ורוגש שבו אנחנו חיים ???

לפרטים: מ. מ. צורן - 053-310-3388
מייל - 6776168@gmail.com

בית יהודי

בשערי ביתך, אתה מחויב להחליף את הפיוז, ולהתנהג בשום-שכל, למען ולטובתך האישית!

הבית בכלל, והרעיה בפרט, צריכים להיות מחוץ לתמונה! מחוץ להרגשות התוקפות אותך בחוץ! גם אם בהיותך עם חברים, אתה נוטה להתרגז ולכעוס, ובוודאי שגם זה לא טוב, אבל כשתפתח את דלת-ביתך, תיכנס עם חיוך, עם חיוך רחב... ושוב, כל זה למען. למען החיים הטובים שלך.

תגידו: וכי אפשרי הדבר? האם אין זו דרישה שאין אנחנו יכולים לעמוד בה? והתשובה: זה אפשרי, ועוד איך. רק להשקיע מעט מחשבה, והכל יסתדר בעז"ה.

מחשבה על כך שזה פשוט כדאי. שהאדם הכי קרוב אליי, דהיינו בן-הזוג, חייב לראות שאני מכבד ומוקיר אותו, ואז גם הוא יעניק לי יחס דומה. והנה לפנינו המשוואה לחיים טובים ושמחים.

שְׁחֹזֵר לפני הכניסה לבית

אחת העצות היעילות ביותר שתגרומונה לכך שלא נכעס ולא נתרגז בבית, היא - להכין את עצמנו לפני הכניסה הביתה, ולחשוב מראש אלו דברים עלולים 'להדליק' את האווירה, ולהיערך להם מראש, כך שלא נופתע ולא נעמוד בפני מצבים שלא התכוננו להם.

אם אתה חוזר לאחר יום שלם של היעדרות מהבית, ויודע, למשל, שבבית יש עכשיו אורחים, ואשתך לא תוכל להתייחס אליך כראוי, ואולי אף לא הכינה לך את הארוחה המתבקשת - הִכֵּן את עצמך לכך מראש! צייר במוחך את התגובה שלה, האומרת 'אוי, שכחתי להכין לך אוכל'.

ולפני שתיכנס, שְׁחֹזֵר גם את התגובה שתגיב, ותוציא בפה כבר עכשיו, עוד לפני שתדפוק בדלת, את המילים 'רעייתי, אני מבין אותך, ואין לי שום טענות; הרי יש לנו אורחים ואת היית עסוקה איתם, וזה בדיוק מה שהיית צריכה לעשות; וברור לי שלא היה לך פנאי לשום דבר אחר!'

חוזר שוב ושוב על סגנון התגובה הזה, וקבל על עצמך - מראש - שלמרות שהינך מאוד-מאוד רעב ועייף כתוצאה מההיעדרות מן הבית, אינך מתרגז, אלא משתדל להראות פנים עם חיוך.

ואז תדפוק, ותיכנס.

ואם תראה ותיווכח שאכן זו המציאות הנצבת לפניך, ובגלל האורחים אשתך שכחה להכין לך את הארוחה, הרי הינך יודע כבר מה לעשות! הרי שְׁחֹזֵר את זה רק לפני שנייה!

שוכחים מה קיבלנו על עצמנו...

זו אחת העצות הכי-הכי יעילות שתפתורנה לנו המון בעיות. וזאת בהתחשב בעובדה שכבר הוזכרה לעיל, שכולנו מעוניינים בשלום-בית, ואף אחד אינו רוצה להפר אותו, ואנחנו רק מחפשים את העצה היעילה כיצד להגיע לכך. השחזור הנ"ל עשוי לפתור דילמות רבות שאנחנו נתקלים בהם בענין שלום-הבית. כי הנה אמר לנו בעל-בית אחר, חשוב ביותר, שכדי להעצים את שלום-הבית קיבל על עצמו לא

אחת העצות היעילות ביותר לשלום בית: להתכונן לפני הכניסה הביתה, ולחשוב על כל מה שעלול/עשוי להיות

בואו נדבר גלויות: אף אחד מאתנו אינו מעוניין ביצירת בעיות בשלום-הבית שלו. אדרבה; כל בר-דעת רוצה ושואף להגיע למצב שביתו יתנהל על מי-מנוחות. אלא מה?

מדוע בכל אופן אנחנו נתקלים בבעיות כה חמורות בבית היהודי, שאורו וזהרו התעמעמו כל-כך לאחרונה? למה? למה זה קורה? הרי אנחנו באמת-ובתמים לא רוצים את הבעיות הללו? הרי אנחנו מאוד מאוד מעוניינים להגיע אל 4 כתלי ביתנו ולמְצָאם נינוחים ושקטים, רגועים ושלווים? אז מה בדיוק קורה לנו? מה? איך נסביר לעצמנו את ההתרגזויות (במקרה הטוב...) בתוך הבית, ואת רגעי-הכעס שאינם נגמרים?

אז נכון שהתשובה העיקרית לכך נעוצה במצבנו הכללי, על כל המתחים ורגעי-הלחץ שאנחנו נתונים בהם כל העת, בשל המצב הבטחוני/הכלכלי/החינוכי, שגם הם נוצרים כגלגל-שלג אחד גדול, וכרוכים יחד באותה טבעת, ונובעים מאותה סיבה.

אדם הנתון בלחץ קיומי, מאיזו סיבה שלא תהיה, קשה לו להתייחס בנחת ובמנוחה אל העומדים מסביבו. וכיון שעקרת הבית היא זו המצויה תמיד לידו, הרי שהיא (או הוא) הראשונה להינזק ולצאת חבולה מכך.

ובאמת, המצב הנורא הזה - כשאנחנו הולכים ברחוב וחוששים מפיגועים ומכל-מיני פגעים רעים שלא יבואו לעולם - מוציא כל בן-דעת מדעתו, ולכן 'אפשר להבין' שכאשר הוא מגיע לביתו, הוא פשוט אינו שולט בעצמו!

'אפשר להבין', אמרנו; אבל תירוצים אלה שווים לכפרות... למה? - פשוט מאוד. כי בראש ובראשונה הם פוגעים בנו. אז גם אם נבין את עצמנו עד מחר, אבל כאשר פגיעה בשלום הבית תדרדר אותנו לתהומות, מה הועילנו בכך שהבנו את עצמנו?

הרי אדם הנכנס לביתו ואינו מוצא שם את ארבע-אמותיו השקטות והנינוחות, אין אומלל ממנו!

לכן, הבה נפסיק 'להבין' את עצמנו, ונחתור להגיע לחוף-מבטחים של חיים טובים המבוססים על שלום-בית אמיתי. די עם כל התירוצים וה'הבנות'; גם אם בלכתך ברחוב הינך כעוס/מתוח/רגוז/או כל מילה אחרת המקבילה להגדרות אלו, כאשר אתה נכנס

לסרב לאשתו אף פעם. כל מה שהיא מבקשת ממנו (והיא לא מבקשת דברים מוגזמים...) הוא קם ועושה מיד, ללא שהיות.

'קבלה זו קיבלתי על עצמי, כיון שידעתי שבמקרים רבים אני סתם מתעצל לקיים את רצונה, ולא בגלל שיש לי איזושהי סיבה לכך. אשתי מרגישה בכך, והדבר גורם לה עגמת-נפש.

'לכן חשבתי שקבלה זו יכולה לסייע לי במאוד בסידור העניינים בבית, הוא אומר, ומרגיש שקיבל על עצמו בל"ג לבצע כל דבר שאשתו תבקש, גם אם זה יהיה קשה, ולמשל אם אשתי תבקש ממני לעשות משהו בדיוק כשאני עסוק באמצע דבר חשוב, אינני מתחשב בשום דבר, אלא קם ועושה'.

אז מה הבעיה?

כי קבלה לחוד, ומעשים לחוד. לא פעם הוא שוכח את הקבלות שלו, וממילא שוב חוזרים העניינים לסורם. והעצה הזו שתוארה לעיל, עשויה לסייע במידה רבה ליהודי זה.

כי ברגע שהוא ישחזר את הקבלה לפני הכניסה לביתו, הדברים יעמדו לו בראש, והוא יזכורם היטב. ואז, כשאשתו תבקש ממנו משהו, הוא יזכור את הענין, ויקום מיד למלא את רצונה.

אז הנה לפנינו עצה אחת, מאוד-מאוד יעילה. שמאחוריה המון בעלי-נסיון המוכנים להעיד שההכנה הזו, לפני הכניסה הביתה, יסייע להם באופן בל-יתואר בשמירה על שלום הבית.

לא רק גדולי עולם!

בכלל, כותב הגה"צ רבי אביגדור מילר, ה'הכנה' צריכה להיות חלק בלתי-נפרד מהוויית החיים שלנו. ולא דוקא בהכנה למצוות, אלא לפני כל מעשה, כדאי היה מאוד שהאדם יכין את עצמו, וידע לקראת מה הוא הולך, ומה עלול לקרות במהלך האירוע הספציפי, כדי שיוכל להתכונן לקראת הבאות במנוחה ובשלום.

כל המעשה ייראה אחרת, אם נתכונן אליו כדבעי. גם אנחנו, בקט-שכלנו, מבינים את חשיבותה של ההכנה; גם אנחנו שמענו על גדולי-עולם שהכינו את עצמם לפני שנכנסו לביתם, ואולי אף הזדמן לנו לראות אותם עושים זאת בפועל, אבל במציאות - אנחנו סבורים שזה מתאים רק לגדולי עולם...

ולא בחוכמה אמרנו זאת. כי כל אחד, בדרגתו-הוא, מן הראוי שיכין את עצמו לפני כל אירוע, במחשבה ובמעשה, כדי שלא ימצא את עצמו בלתי-מוכן להתמודדות.

בדיוק כמו שכל בר-דעת מבין שלקראת אירוע גדול וחשוב בו הוא צריך לנאום, עליו להתכונן כראוי, כדי שלא יפלוט מילה לא נכונה, וכיו"ב, כך צריך להתכונן לפני כל דבר שאנחנו עומדים לעשותו.

היא-היא דרך החיים

רבי אביגדור מילר זצ"ל, בסדרת 'זועדים' שמסר, האריך בחשיבותה של הכנה זו, ובעצם לזה התכוונו חז"ל במאמרם 'איזהו חכם הרואה את הנולד'. ועוד:

'צאו וראו איזו היא דרך ישרה שידבק בה האדם וכו', ר' שמעון אומר הרואה את הנולד'.

הרי שאין זה רק בגדר עצה טובה, אלא היא-היא דרך החיים שראוי שידבק בה האדם, וכמו שבאמת אפשר לראות בחוש שההכנה היא יסוד החיים, עד שכל הצלחתו של האדם תלויה בזה.

וכך כותב רבי אביגדור מילר: 'כי אמנם אם נתבונן נראה, כי ענין זה, להיות רואה את הנולד, כולל בתוכו הרבה פרטים, אשר הם מיסודי חיי האדם. בראש ובראשונה, ודאי כלול בה הראיה והפיקוח על העתיד הגדול, דהיינו מצבו בעולם הנצחי, ולהתכונן לעשות רק מעשים כאלו שיביאו לו תועלת לעולם הבא. והיינו שישים לבו לכל מיני הזדמנויות ואמצעים העומדים לרשותו לקניית השלימות, כדי לזכות לעולם שכולו טוב. אבל גם נכלל בזה הראיה וההתבוננות, בעניינים העתידים לבוא עליו בעולם הזה, וכמו לחשוב שיגיע פעם לימי זקנה, ושצריך להתכונן לזה. וגם על הנולד היותר-קרוב כגון מה עתיד לקרות עימו במשך השנה.

'אמנם, נכלל בזה אף לראות מה יכול להתרחש בעוד עשרה רגעים, ואפילו לפקח על חמשה הרגעים הבאים, הוא גם כן בגדר ראיית הנולד הנצרך לחכמה גדולה, והוא גם חיוב גמור.

'אמנם באמת זה מן הדברים הקשים, מפני שהוא נגד טבע האדם הרואה רק את ההווה, וחי רק עם הרגע הזה. וכאמור, חיוב הזהירות הוא בכל שטחי החיים, היינו לא רק בעניינים רוחניים, אלא גם בעניינים גשמיים.

'עבודה גדולה מוטלת עלינו, להישמר ממכשולים שיכולים לבוא, וכל שכן להישמר מלגרום בידים שום מכשול. ולמרות שאין זה דבר קל, לחיות כל הזמן עם חשבון כזה, אבל אנו צריכים ליקח את הדבר ברצינות, ואי אפשר לזלזל בזה, כי פעמים שהחיים ממש תלויים בזה.

הפסיד את ההשפעה על המתקרבים

הגר"א מילר מספר מעשה שהיה בבחור שניסה לקרב כמה צעירים לשמירת המצוות, והם כבר החלו לעשות צעדים משמעותיים אל תוך עולם התשובה. פעם סיכם עם הצעירים הללו להיפגש באחד מגני העיר, אבל כשהגיע לשם פגשוהו כמה גויים, שכשראו שהוא לבוש בבגדים של יהודי חרדי, הטיחו בו דברי חירוף, בנוכחות הצעירים המתקרבים.

והוא - לא היה יכול לשתוק לדברי החירוף הללו, והשיב לגויים כגמולם בשפה בוטה ונלוזה, והכל בפני המתקרבים, שכאשר שמעוהו בכך, וראו שגם שפתי-שלו אינה נקיה, חזרו בהם מההתקרבות להשי"ת, ולא רצו כבר לשמוע ממנו אף מילה בענייני יהדות.

אילו היה אדם כזה מכין את עצמו לקראת היציאה לגן, וחושב על כל מה שעתיד להתרחש שם, כולל היתקלות שכזו עם הגויים, והיה מחליט מראש לא להיגרר אחריהם, אלא לשמוע לעצת שכלו ולא להשיב להם כאיוולתם, לא היתה מתרחשת התקלה הגדולה, ואז היה מצליח לקרב את הצעירים לתורה ולתשובה.

להתכונן למתח ועצבים...

כמו כן, במעט מחשבה והתבוננות-לפני, היו באים על פתרון מחלוקות רבות וענייני שלום בית. וכך כותב רבי אביגדור: 'אנשים צריכים להכין את עצמם לאפשרויות של מתיחת העצבים השכיח בביתם, ולהחליט לשמוע לעצת התורה, ולהיות מאלו הנעלבים ואינם עולבים וכו', ולא לענות על פליטת דברים קשים, וכל שכן שיש חיוב על כל אחד להיזהר שלא להוסיף יגון על אנחה בבואו לביתו, שלא יכנס עם איזו טענה או עצבות.

יודוע על מעשים רבים ממאורעות העולם שנגמרו באסונות רחמנא ליצלן, אשר היו יכולים להינצל מהם, אם היו נזהרים מלכתחילה בשמירה הראויה והיו מתכוננים לזה.

למשל, שמירה יתירה הנצרכת מכל מיני שריפת אש, כגון אלו העלולים לבוא בגלל נרות שבת וחנוכה ויאהרצייט. כמו כן צריך לשמור החלונות והמעקה מנפילת ילדים, וכיו"ב הרבה. והרבה תאונות דרכים היו נמנעות אם היו הנהגים שומרים על כללי הזהירות ומכינים עצמם לזה. גם הולכי הרגל, קודם שירדו לרחוב, צריכים לחשוב, הרי יתכן שישתנה הרמזור ואין כדאי למהר בבהלה ולהכין עצמו.

ויש עניינים רבים שנכתב בהם איסורים מפורשים בתורה, כמו הלאו של ולא תשים דמים בביתך, הכולל כל ענייני הסכנות הנמצאים בבית, כמו סולם רעוע, וכדומה, וחייבים להתכונן ולמונעם בעצת התורה.

ואפילו אם היה רק מתבונן בהנולד הקרוב, עם העצה הראויה, היה כבר בבחינת חכם גדול הרואה את הנולד, והיה ניצל מהרבה צרות.

מִרְן רַבִּי מִיכַל בִּיקֶשׁ מִקְרָבוֹ לְהִגִּיעַ אֵלָיו רַק מִחוּר

ז'כן צריך הכנה להצליח בדרכו בחיים עם הבריות, עם משפחתו ושכניו. ובפרט בכל מצב חדש שנכנס אליו, צריך להכין עצמו מקודם לזה, ולצייר במוחו איזה מכשולים עשויים לעמוד בדרכו ועלול להיות נתקל בהם, ולהכין את עצמו בעצות מראש, איך להתגבר על כל התקלות.

יונוע גם לדברים שבכל יום, וכגון כשהולך לחתונה, יחשוב באיזה מכשולים עלול להיכשל שם, ומה הם הפתרונות והעצות לזה, וכן כשיבוא קרוב-משפחה לבקר, יחשוב מקודם מה ידבר וכו'. כל זה הוא חינוך המחשבות.

מִרְן הַגַּר"י זִילְבֶּרשְׁטֵיין שְׁצִיט אֶת דְּרָרֵי הַנִּיל שֶׁל הַגַּר"א מִילֶר, הוֹסִיף וְאָמַר: זְכוּרֵנִי מַעֲשֵׂה שֶׁהָיָה אֶצֶל מִרְן הַגָּאון רַבִּי מִיכַל פֵּינְשְׁטֵיין זצ"ל, שִׁיּוֹם אֶחָד הוֹדִיעַ לוֹ שֶׁאֶחָד מִקְרָבָיו - שֶׁלֹּא נִפְגַּשׁ עִימוֹ לַמַּעֲלָה מִיּוֹבֵל שָׁנִים - הִגִּיעַ מְרוֹסִיָּה, וְרוֹצֵה לְהִיפָּגֵשׁ אִתּוֹ.

מה היא תגובתו של אדם מן השורה, כאשר מודיעים לו

בשורה כעין זו? - הוא נכנס מיד להתלהבות והתפעמות-הלל, ומבקש שהקרוב יגיע אליו באופן מידי, כי אין לו אפשרות להמתין יותר...

ומה עשה הגאון ר' מיכל זצ"ל, שזכינו שיתגורר שנים רבות בשכונתנו? - הכנה! הוא הבין שאין זה הזמן להתרגשות רגעית, שלא תביא בכנפיה כל תועלת, ולכן ביקש להכין את עצמו כראוי לקראת המפגש.

עוד, זאת. הגר"מ פיינשטיין הבין שמן הסתם אין לקרובו זו תפילין מהודרות, אם בכלל, ולכן ביקש לסדר לו זוג תפילין, ולשם כך הוא זקוק הרי להכנה של יום שלם, לפחות.

עם כל הרצון הטבעי לפגוש קרוב משפחה שלא ראהו כל כך הרבה שנים, ביקש הגאון לומר לאיש ההוא שיגיע אליו רק מחר... כי אז יהיו גם התפילין מוכונות...

טבע בני האדם לחיות רק עם ההווה

ונמשיך לצטט מדבריו של הגר"א מילר בענין ההכנה הדרושה לפני כל מעשה.

חתן הנכנס למשפחה חדשה, צריך הרבה הכנה שלא יאמר שום מלה רעה, ומאידך יתכן שחמותו תאמר איזה דבר, והוא - בגלל אי-הכנתו - יענה שלא כהוגן, ויגרום לעצמו צרות רבות. כמו כן המחזות, בשעת האירוסין והנשואין, צריכים להיות מוכנים לכל התגרות השייכות והמצויות להתעורר בכתובה. וכן בכל מצב בחיים, ובפרט במצב חדש, צריך להכין ולצייר מקודם את הנולד.

וכל זה אפילו במכשולים גשמיים. ובדאי צריך גם כן לצייר לעצמו מכשולים רוחניים, באיזה איסורים הוא עלול להיכשל, ולהיזהר מהם.

טבע בני אדם לחיות רק עם ההווה, וכאשר מעוררים אותם להתבונן על העתיד, הקרוב או הרחוק, הרי מזה ומזה הם עצלים. אמנם, אחרי שראינו עד כמה נחוצה היא הדרך של ראיית הנולד, אז דעת לנבון נקל, שאנו מחויבים להשתדל לילך בדרך הזה.

אמנם כבר אמרנו שדבר זה אינו דבר קל כלל, כי לצייר כראוי מקודם מה שעלול שיקרה, הוא דבר קשה. ולא ישיגו בקלות, משום שאינו רואה את הנולד בחוש, ונצרך לפקחות וחכמה גדולה, וגם צריך הרגל כדי לשום לבו לזכור כל מה שנכשלו כבר, הוא ואחרים, וללמוד מן העבר על העתיד.

וכל זה הוא עבודה גדולה בחינוך המחשבה. ולא לחנם קבעו חז"ל את השם "חכם" למי שהולך בדרך הזו של ראיית הנולד! אמנם אנו מוכרחים בזה. וכמו שראינו כי לפעמים יש בזה הצלת נפשות ממש.

ומי שילך בדרך זו, מובטח לו שיצליח בשלום-הבית שלו.

מִרְן הַגָּאון רַבִּי מִיכַל פֵּינְשְׁטֵיין זצ"ל עִם הַרַ"ג רַבִּי אֶשֶׁר אֵלִיאָז זצ"ל, שֶׁלִּפְנֵי חֹדֶשׁ חָל יוֹם הַשָּׁנָה ה'תשנ"ט - 19 לִפְטִירָתוֹ

דריסה - ה' רצה!

קריסה - מה פתאום!?

לא פשוט הוא לסחוף כל-כך הרבה אנשים בכל רחבי תבל לאמונה בבורא עולם. זה לא פשוט, ואין ספק שזו היא זכות עצומה ונוראה שהתגלגלה לידי משפחות פאלי ולדרמן, אם כי בוודאי ובוודאי שהם לא מאחלים זאת חלילה לאף אדם בעולם!

משפחת פאלי הפכה שלא ברצונה לכתובת שהכל יזכרוה, עד עולם, כמי שגרמה ליהודים שמעולם לא ידעו אמונה מה היא, להאמין בכוחו של הבורא ובשליטתו המליאה בהנהגת העולם. לפנינו רק 3 סיפורים ששמענו בימים אלה מבני המשפחה, שימחישו לנו כמה מדובר.

בתום ימי ה'שבעה' עלו בני המשפחה לקברם של שני האחים הקדושים והמהורים שנרצחו בפיוע הנורא, ושתמונתם הרעידה את מיתרי-הלב של כלל ישראל.

כשהגיעה המשפחה להר המנוחות, הם מוצאים שם צוות תקשורת

מהמפורסמים ביותר בארץ, שביקשו להנציח את המעמד. במהלך האירוע אמרו אנשי הצוות לבני משפחת פאלי: דעו לכם, הערוץ שלנו הוא החילוני ביותר במדינה, על כל מה שכרוך בכך. אבל, ברגע ששמענו את בני המשפחה שלכם מדברים באמונה כל-כך צרופה, וראינו שאינכם באים במענות לאף אחד, ושאין בכם יצרי-נקמה וכו', החלטנו – כל אנשי הערוץ – לומר פרקי תהלים לזכותכם, ולעילוי נשמתם של ילדיכם הקדושים. לא להאמין!!!

אתם הצלחתם לעשות לנו, המשיכו ואמרו אנשי הערוץ שהגיעו להר המנוחות, את מה שלא הצליח אף אחד לפניכם. מעולם לא קרה שמישהו, או משהו, יצליח לשכנע אותנו לומר פרקי תהלים. רק מפני שראינו איך אתם מצליחים להאיר את החושך הנורא באמונה זכה,

העדות של צוות הערוץ החילוני בבית העלמין; עדותה של המיילדת ב'מעיני הישועה', וההתפעלות

מ'עוונותי גרמו' של רבי אברהם-נח - כל אלה, ואלפי עדויות שהגיעו מכל רחבי תבל הוכיחו שהפיוע

ב'רמות' הפעלה את כוח-האמונה לרמות-על, וגילה על ההשגחה הפרטית הקיימת בעולמנו, והוכיח שבד-בבד עם השבר הנורא, מעניק השי"ת את כל הכוחות לעמוד בו מתוך חוסן נפשי

געגועי-אמונה של מאמינים שצלחו קשיים בשלום

ולמעשה לפסגות כל-כך גבוהות של שלימות באמונה, זה מה ששכנע אותנו בצדקת-דרככם!

הסיפור השני התרחש סמוך ל...חדר הלידה בבית החולים 'מעוני הישועה', לשם הגיעה בתה של משפחת פאלי, מרת י. לבין, עם אמה, הרבנית י. פאלי. הגאון רבי שמואל פאלי שליט"א מספר לנו שכאשר התוודעה המיילדת לזכותה של הסבתא המלווה את בתה ללידה, וידעה שמדובר ברבנית פאלי, החלה להזויל דמעות ואמרה בהתרגשות רבה:

אני אשה חילונית ואף פעם לא קרה לי שמישהו הצליח להדליק בי זיק של אמונה. היו כאלה שניסו, ולא הצליחו. כששמעתי את מה שקרה לכם, ואת דברי האמונה שהשמעתם ברכים, זה טלטל אותי בצורה שאינני יכולה לתאר. הלב שלי נקרע לגזרים, ולא יכולתי להישאר יותר באדישות. התחלתי לחשוב על האלוקים, ועל כך שהוא מנחל את העולם, ולא אנחנו.

והסיפור השלישי התרחש לאחר שאב-המשפחה, הרב"ג רבי אברהם-נח שליט"א, החלים קמעה, והרופאים החליטו שהגיע הזמן לגלות לו את אשר אירע. ביום שלאחר מכן, כך נודע, התקיים דיון בנושא באחד הערוצים הגדולים, החילוניים, וכל הנוכחים הביעו שם את דעתם שמעולם לא נשמע כדבר הזה שאדם יקום מחולי וטראומה שכזו, ולא יבוא בטענות לאף אחד, אלא יתלה את האשם בו. המלים הראשונות שיצאו מפיו של רבי אברהם נח, לאחר שפרץ בכבי, היו: 'עוונותי גרמו לכך'!

גם הוא לא ביקש נקמה, לא בא בטענות אל העירייה שלא הציבה כמונדות בתחנה שבה אירע הפיגוע, לא התדיין עם שר כזה או אחר ש'הבטיח' במחון לאזרחים... לא מעניין אותו מאומה; 'אני אשם', 'עוונותי גרמו', וזהו.

זו דרכה של אמונה פשוטה החודרת ללבבות. אמונה, שבאמת הכל מן השמים, מידו הרחומה והמיטיבה של השם יתברך! ובמצב כזה, אל מי אפשר לבוא בטענות, אם לא אל עצמנו? הרי זו הדרך שכולנו הולכים בה, עמו"ש, והלוואי רק באירועים טובים ומשמחים.

וכשאנחנו בטוחים כזה, יש באפשרותנו להעביר את הדברים הלאה, גם אל כל יתר אחינו היהודים שלא חונכו על ברכיה של האמונה הפשוטה והטהורה הזו. כשהם שומעים את הדברים יוצאים מפינו בצורה חותכת, חד-משמעית וללא כל ספקות, הרי שיסודי-היסודות הללו נקלטים במוחם ובתודעתם באופן בלתי-מעורער.

תו-החיבר של המשפחות, הפתיע גם את כל הקרובים והמקורבים, וגם את אלה היודעים פרק בהלכות במחון. הכל השתוממו להיתקל ביהודים שהאמונה הצרופה שלהם כבורא עולם, הוא מוחלטת!

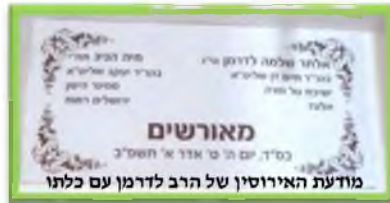
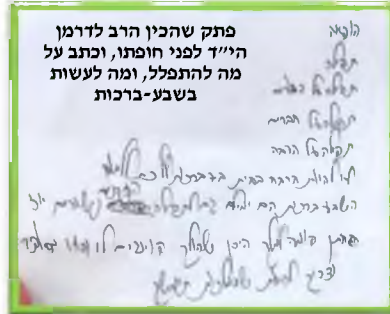
כל המנחמים שהגיעו לבתי המשפחות נוכחו לדעת בכירור גמור שהאחים וההורים, כמו גם הסבים והסבתות, הרגישו באופן הכי-ברור שהיתה זו גזירה מן השמים, והנרצחים באו לעולם הזה כדי לחיות בדיוק את מה שנקצב להם, ולא שניה אחר יותר, וממילא – אפשר למצוא בכך משען ומשענה, ולא ליפול לזרועות העצב והצער, הפוקדים את אלה שאינם מאמינים רח"ל.

כמה זכויות צוברת אם-שכָּחָה שְׂכָחָה אמונה יוקדת! לא להאמין איך הצליחה הגב' פאלי להעמיד מדינה שלימה על הרגליים, מתוך הבעת אמונה ובטחון באלוקי ישראל.

היינו נוכחים בבית משפחת פאלי ביום הראשון של ימי ה'שבעה', בעת שכל כלי התקשורת צבאו על הבית, וראינו בעינינו כיצד הם, אנשי התקשורת, 'מתפוצצים' לדעת מהיכן שואבים את החוסן הלא-מצוי הזה.

והאם-הגיבורה משיבה ואומרת, 'שזה רק בגלל הידיעה שאנחנו מצויים בידיו הטובות של הבורא, המעניק לנו בדיוק את מה שהוא צריך להעניק'. והם, ממשיכים 'להתפוצץ', לא בדיוק מבינים איך היא מסוגלת לדבר בנחת-רוח שכזו...

ואתה מרגיש שזה אמיתי, ולא מדובר בהצגה או ניוף-דברים וגוזמאות, ולא שהם עדיין לא מעכלים את הצרה הנוראה שהתרגשה עליהם. הם דורכים על קרקע המציאות, ויודעים את אשר לפניהם, ומה מצפה להם בהמשך הדרך, ועם כל זה נתלים ונסמכים על אבא שבשמים, הטוב והמיטיב לכל.

חמור שכזה. לא כן? ואם ראינו שהמציאות היתה שונה, וההשגחה הפרטית החליטה ליטול דווקא את נשמותיהם-שלחם, הרי לנו הראיה הבדוקה שהיתה זו אכן השגחה פרטית!!!

צריך לזכור גם את עוצמת ההשגחה שבאה לידי ביטוי באנשים שהיו ממש ליד הנפגעים, במרחק של סנטימטרים מהם, ולא נפגעו. כך היה עם הגב' לרמון תחי, שעמדה ממש ליד בעלה חי"ה, והוא נהרג והיא אפילו לא נשרטה.

הרעייה-האלמנה תחי מספרת שהיא ובעלה חי"ה עמדו

ראשונים בקצה התחנה, והמחבל שהגיע במהירות פגע תחילה ברבי אלטר-שלמה, ודרסו למוות, ואילו אני שניצבתי ממש לידו ניצלתי באופן נסי שאי אפשר להסבירו ולתארו במלים. זו רק אחת הראיות החותכות שיש בידינו כדי להוכיח שמדובר בגזירה מן השמים, וזה מעודד אותנו במאוד, אמרה בנבחרת-נפש עילאית.

וכך היה גם עם צביקי פאלי, אחיהם של שני הילדים שנהרגו. צביקי זה, הלומד בישיבה לצעירים, היה אמור לצאת מהרכב של אביו, כדי לנסוע באוטובוס עם שני אחיו, לשמחת השבע-ברכות בבית משפחת מכובדנו הגאון רבי שמואל פאלי שליט"א.

אלא שבזאת כל העולמות רצו, והם, הקטנים, כבר יצאו מהמכונית, יחד עם אביהם, והוא, צביקי, נשאר שם, כי הקב"ה רצה, כפי שאמר הבחור לכל כלי התקשורת, שעמדו גם הם נפעמים מגודל בטחונו הנשגב בהשם יתברך.

לא היתה שום סיבה הגיונית, שאני אשאר ברכב, שכן הייתי צריך ללוות את אחי הקטנים. אבל נשארתי שם כי ה' רצה כך, אומר הבחור.

השית' פעל ועשה כך, לא כדי שהדברים יישארו כמזכרת-נצח רק בבית משפחת פאלי, אלא בליבו של כל אחד מאתנו. נצייר את התמונה הזו במחשבותינו, שצביקי נשאר במכונית, למרות שאין כל סיבה לכך, ובדיק בשניות אלו מניח המחבל הנתעב עם מכוניתו, והורג את שני אחיו, רח"ל, והוא נשאר בחיים.

אנחנו חוזרים על הסיפור, למרות שאולי רובנו מכירים אותו, כדי לידע להודיע ולהודיע שיש אלוקים בעולם, והכל-הכל נעשה ברצונו ובהשגחתו, ואין מי שמסוגל להזיז עלה קטן ללא הסכמת הבורא.

אחת המסקנות החשובות ביותר, ואולי החשובה ביותר שאפשר היה להסיק ממה שעבר על משפחות פאלי ולרמון, היא, שבד-בבד עם האסון הנורא שהתרגש על המשפחות, הקב"ה נתן גם את הכוח להתמודד עם השבר, והאדם אינו יכול לומר 'אין לי כוח'.

כי הכוח נמצא אצלך בכות, וצריך רק להוציאו אל הפועל. אם חלילה לא היינו מאמינים ביסוד הזה, הרי כל האמונה היתה עלולה להתרופף בידינו. השית' יעמיד אותנו בנסיון, ולא ייתן לנו את הכוחות לעמוד בו? היתכן בדבר הזה?!

ולכן, בכל נסיון ובכל קושי באשר-הוא, המתרגש על האדם, ולא משנה כלל באיזו דרגה מתבטא הקושי בפועל, יש לאדם את כל הכוחות כדי לצלוח את הנסיון בהצלחה רבה, ואף לצאת ממנו ביתר-חיוק, יותר ממה שהיה עד היום. שהרי לשם כך ניתן הנסיון.

ומי שנשבר ומתמוטט, עושה את הטעות הגדולה ביותר, ועושה זאת על דעת עצמו, וחבל. כי הוא מפסיד את ההזדמנות לעלות ולהתעלות על-ידי הנסיון.

לאחר שעברו כבר 30 ימי האבל, ניתן לקבוע עוד שאחד המאפיינים המובהקים ביותר של הפיגוע המחריד היה שההשגחה הפרטית התגלתה בו בכירור רב, וזאת ע"י ה'פינצט' המדויקת שבה נבחרו קדושים אלה לעלות לפני כסא הכבוד.

דווקא היום ניתנת בידינו אפשרות לעקוב אחר ההשגחה הפרטית המדהימה שליוותה כל פרט ופרט בפיגוע המזוויע. וזו היא חובתנו בעולמנו, להחזיר ללב את הידיעה שהשית' משגיח על כל בראיו, ועל כל אחד ואחד מהם, יהיה מי שיחיה, והעניינים לא זזים בכוחות עצמם. הידיעה הזו מכניסה בנו, ללא ספק, הרגשה של בטחון עילאי.

אחת ההוכחות הבדוקות להשגחה פרטית היא, שבני-אדם, בשר-ודם, היו אומרים שאם היו שואלים אותם, הם לא היו נוהגים כפי שנהגה ההשגחה...

כלומר: אנחנו היינו אומרים ששני הילדים הצדיקים, שעל פי כל העדויות היו באמת צדיקים וקדושים, כמו גם האברך הרב לרמון חי"ה, שהיה שלם-ומושלם בכל מידה עליונה, הם האחרונים שצריכים להיענש בעונש

למלך זכו, וצריך לראות שהמלכות תימשך! דהיינו להמשיך את הנחנת המלכות אל הבית עצמו! מדהים!
והנה באה ה'פינצט'ה של הקב"ה, ולקחה את הצדיק הזה מן העולם - - -

רבי יעקב הניג שליט"א, אביה של הגב' לדרמן, אומר שיתכן שסוד-הצלתה הפלאי של בתם נעוץ בכך שבתקופה האחרונה - כפי שסיפרה להם - היא אומרת תמיד את פרק התהלים 'יושב בסתר עליון', שהוא סגולה להצלה מכל פגעים רעים, כידוע.

התמודדותו בתורה של הרב לדרמן החלה כבר בגיל צעיר, ואת זאת שמענו בבית חוריו באלעד. מה שמוסיפים לנו ההורים לבית הניג הוא, שאת דרכו לכולל מדי יום עשה חתנם ב-3 אוטובוסים, בעוד שהיה באפשרותו לנסוע רק בקו אחד.

כששאלוהו על מה ולמה הוא עושה כך, השיב, שבאופן כזה הוא מגיע לכולל כמה דקות מוקדם יותר, 'זוה שווה לי את הכל, את הטרחה ומלטולי הדרך, ואת ההוצאות הכספיות', אמר.

הענין הוא, מציניים ההורים, שכל הנחנה טובה שאימץ לעצמו עשה בקביעות מדהימה, ולא החמיץ פעם אחת. את הנסיעה ב-3 האוטובוסים עשה גם ביום רביעי האחרון לחייו, כאשר בירושלים ירד גשם שוטף,

אבל הוא אינו מוותר על הנחנה שלו, וגם כגשמי הסחף הללו הוא עובר מאוטובוס לאוטובוס... והוסיף על כך ואמר, 'ש'שמים יניחו גם את משקלם של האוטובוסים על השלחן, וישלמו לי גם על זה'...

והנה באה ה'פינצט'ה של הקב"ה, ולקחה את המתמיד הזה מן העולם - - -

אם נקפין 19 שנים מאוחר יותר, ונגיע להתונתו של אלתר-שלמה עצמו, נספר שהיינו המומים מהפתק שנמסר לידינו, ובו מפורטים כמה קבלות שהוא מקבל על עצמו לעשות בזמן החופה. הדבר הראשון הוא 'הודאות', להודות 'לך' על כל מה שעשה עימו עד היום. להלן הוא כותב: תפילה על ההורים, תפילה על החברים, תפילה על הרבי.

עכשיו שימו לב לקבלה הבאה שלו: לא להיות הרבה בבית ב-7 ברכות, אלא ללכת ללמוד! וגם: החתן דומה

אחת המסקנות החשובות ביותר ממה שעבר על משפחות פאלי ולדרמן, היא, שבד-בד עם האסון הנורא שהתרגש על המשפחות, הקב"ה נותן גם את הכוח להתמודד עם השבר, והאדם אינו יכול לומר 'אין לי כוח'.

כי הכוח נמצא אצלך בכוח, וצריך רק להוציאו אל הפועל

אחת ההוכחות הבדוקות להשגחה פרטית, היא, שבני-אדם היו אומרים שאם היו שואלים אותם, הם לא היו נוהגים כפי שנהגה ההשגחה... כלומר: אנחנו היינו אומרים ששני הילדים הצדיקים, שעל פי כל העדויות היו באמת צדיקים וקדושים, כמו גם האברך הרב לדרמן הי"ד, שהיה שלם-ומושלם בכל מידה עליונה, הם האחרונים שצריכים להיענש בעונש חמור שכזה. לא כן? ואם ראינו שהמציאות היתה שונה, וההשגחה הפרטית החליטה ליטול דווקא את נשמותיהם-שלם, הרי לנו הראיה הבדוקה שהיתה זו אכן השגחה פרטית!!!

בני משפחת לדרמן מוציאים בפנינו קלסר ענק עם מאות קבצים מודפסים, שזכה אלתר-שלמה להוציא בימי חייו, משיעוריו של ראש הישיבה. בנוסף נמצאו בארנון מחברות-מחברות ובהן חידושי תורה. באחת המחברות היו ממצאים מדהימים, שנדמה ש'קומי-מספר הגיעו לדרגה כזו.

הרב אלתר-שלמה הי"ד חישוב שם לא רק את מספר השעות שלמד, ולא רק את מספר הדקות, אלא גם את מספרן של ה...שניות. כיון שחששנו שהקוראים לא יאמינו למשמע אונס, צילמנו את הטבלאות השונות עם חישובי השניות שלמד, והן מוצגות כאן כמסמך כתוב וחתום...

ואם היו שואלים אותנו, בוודאי היינו אומרים שמתמיד כזה צריך להיות לפחות עד

120; והנה באה ה'פינצט'ה של הקב"ה, ולקחה אותו מן העולם - - -

החיובים השופעים והארת-הפנים נבעו אך ורק מהאמונה הזכה שפעפעה בו. האבא שליט"א מספר על דבר שאירע בשבוע האחרון לחייו, הממחיש את אמונתו הגדולה של הבן, שידע והרגיש שחלל מגיע מידו האהובה והרחומה של השם יתברך. הפרטים נסובים אודות רכישת דירה לבני הווג, והיתה דירה שהציעו לנו בטבריה, במחיר סביר, ואלתר-שלמה הגיע לראותה כמה פעמים, ואף ביטל לשם כך בלית-ברירה את הלימודים בכולל והתאמן להגיע עד לטבריה.

בסופו של דבר, בשבוע האחרון לחייו, ביטלו בעל-הבית והמתווך את העסק, ואמרו שהמחיר לא מתאים להם. כשהגיעה השמועה לאוזניו של הרב לדרמן, לא כעס ולא הקפיד במאומה, רק אמר: 'אם הם ביטלו, סימן

מס' תלמיד	שם	מס' תלמיד	שם	מס' תלמיד	שם
520240000	5702400	96930	1584	64	3
561600000	5616000	93540	1560	65	4
552960000	5529600	94100	1536	64	5
544320000	5443200	92660	1512	63	6
520240000	5202400	91220	1488	62	7

לדעתי זו היא צוואתו של הרב לדרמן הי"ד. לחזק את הלימוד בימי ששי, ולקבוע חברות בין השכנים.

מרחק לא גדול מפריד בין בית הוריה של הגב' לדרמן, ובין ביתה של משפחת פאלי. תחילה נכנסנו לת"ת 'דרך תבונה', שם למדו הילדים הקדושים, ופגשנו את מנהל הת"ת, הרב גבריאל קוסובר.

כמנהל הת"ת, הוא אומר, כששמעתי שתלמידיי נפגעו, שמתי פעמי על-אתר 'לשמגר'.

כדי להיות לעזר ולאחזקם להורי הילדים. ואכן, האמא לבית פאלי כבר היתה שם, והנה מגיע רכב של זק"א והמתנדבים המסורים מוציאים משם את 'השקית הלבנה'.

האם, שתפגין בימים הבאים את עוצמת גבורתה הנפשית ובמחוננה כאלוקים חיים, כבר ידעה שמידת הדין פגעה במשפחתה, אבל לא ידעה איזה ילד מילדיה הובא זה עתה 'לשמגר'. היא מנסה לשאול את הנוכחים, ואת אנשי זק"א עצמם, איזה ילד הביאו עכשיו, אבל כולם התחמקו ולא רצו להודיע על מיתתו של ישראל יעקב.

לגדול הצמרור, ולאחר שנודע לה שמדובר בבנה יעקב ישראל, מספר הרב קוסובר (שהיה כמעט עד יחיד לאירוע), היא ניגשת אל האלונקה עליה היתה מונחת השקית הלבנה הסגורה, רוכנת על גופת בנה, מחבקת אותו, ואומרת בקול בוטח:

'אני מקריבה אותך כקרבת לה'. תתייצב מול כסא הכבוד ותבקש רחמים עלינו ועל עם ישראל כולו' – – – ויחרדו הלבבות. במיוחד מאחר שהיה זה החיבוק היחיד של האם שלא זכה לתגובה!

הרב אלתר-שלמה לדרמן הי"ד. למעלה, חישובי השניות והדקות של לימוד התורה

ואות משמים שזו לא הדירה שלנו, והש"ת ייתן לנו דירה יותר טובה! ואכן, חלפו-עברו כמה ימים, והרב לדרמן הי"ד הגיע לדירה יותר טובה, בשמי-שמים.

החיובים והארות-הפנים לא היו מהשפה ולחוף. הם נבעו מעומקה של נשמה גדולה המעוניינת לסייע גם לאחרים. בימי השבעה הגיעו למשפחת לדרמן כמה אברכים חשובים שסיפרו שלמדו בישיבה בזמנו של לדרמן, ז"היינו חלשים מאוד בלימוד, והוא ורק הוא טיפה אותנו, ואלמלא הסיוע שלו היינו כיום במקום אחר, העידו. אחד

מהם אף אמר שלדרמן לקח אותו כפרויקט מיוחד, וממש עמד לצדו בכל החולשות והכשלונות, 'עד שעמדתי על מקומי'.

ימים ספורים לפני פטירתו עלה לבדו להשתתף על קבר הסבא-רבה שלו במרומי הר המנוחות, כיום הזכרון שלו. היום ההוא היה גשום במיוחד, ורק הוא לא רצה לוותר על הקביעות, ועלה להתפלל שם. והנה, לא עברו ימים ספורים והתברר שהוא עמד אז על חלקת-האדמה העתידה להיות מקום-מנוחתו שלו... הרב לדרמן נקבר ממש באותו מקום, ליד סבו, שעליו ניצב זמן קצר לפני שנהרג על קידוש השם.

לקראת צאתנו מן הבית נכנס אחד השכנים שהתגורר עם הקדוש הרב לדרמן הי"ד באותו בנין וסיפר שימים ספורים לפני עקידתו 'הוא ניגש אליי, ואמר שבימי ששי יש רפיון גדול בלימוד בהיכלי התורה, ושאל האם אני מוכן ללמוד איתו מדי יום ששי, כדי למלא את החלל שנוצר. סיכמנו שנתחיל ללמוד ביום ששי הנוכחי, ולבסוף קרה מה שקרה, והוא יזכה כבר לחברות אחרות בשמים, מספר השכן, ודומע. ומוסיף:

הנוכחים המעטים שהיו באותו רגע בכית ההלוויות היו בטוחים שלאחר מעמד מרטוט שכזה של צידוק הדין היא תתמוטט, ולא תחזיק מעמד. אבל אז אירע ההיפך הגמור. לאחר שהתעורר נידון איך להודיע את הדבר להוריה במשפחת ברונר (ששיכלו לפני קצת יותר משנה את בנם הגאון רבי דוד וצ"ל) אמרה הרבנית פאלי 'אני מכירה את ההורים שלי, ויודעת בדיוק באיזה מצב הם נמצאים מאז פטירת אחי, ואני אתקשר אליהם'.

היא נוסלת את המלפון ומתקשרת אל אביה ואומרת לו: 'אבא, אתה יודע כמה מאמצים עשית כדי לחזק אותנו בשנה האחרונה בעקבות האסון שאירע במשפחתנו. אז אני רוצה לספר לך שעכשיו היה פיגוע, וזכינו להקריב בו קרבן נוסף לח', את בננו המיוחד יעקב ישראל הי"ד' – – – כמו כן התקשרה אל יתר קרוביה והודיעה להם מה שקרה.

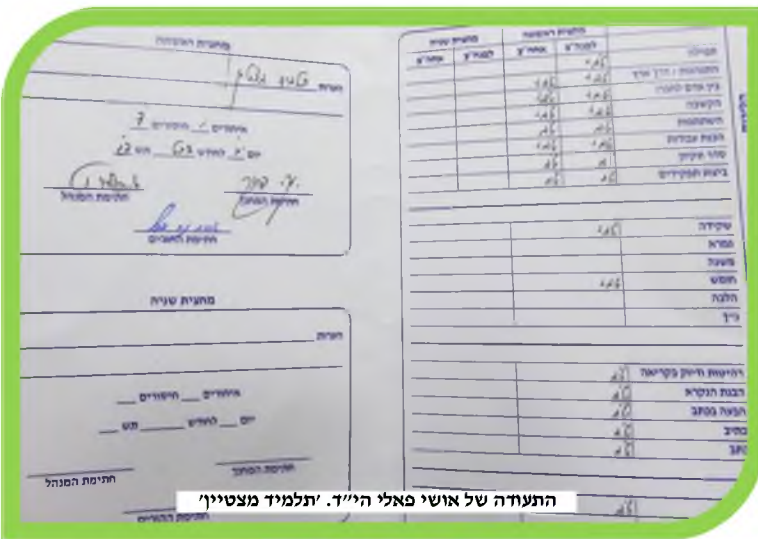
והנה באה ה'פיניצטה' של הקב"ה, והביאה אסון שכזה על משפחה בעלת-אמונה שכזו.

גילויי האמונה הללו נמשכו לאורך כל ימי ה'שבועה', כאשר החוסן הנפשי למול הגזירה הנוראה בולט לעין-כל. האם לבית פאלי היא אחת מפעילות הקירוב

הגדולות באזור ירושלים מטעם ארגון 'אילת השחר', וכששואלים אותה כל כלי התקשורת 'איזה מסר את מעוניינת להעביר לציבור', היא משיבה: תראו, אשר-מנחם שלי נולד בתשעה באב, ולכן הוספנו לו את השם 'מנחם'. קיוונו שיבוא משיח, א כל עתה רחק ממני מנחם, ועזבנו לנפשנו, וכל מה שאני רוצה לבקש ששני הקורבנות הללו לא יהיו לחינם, אלא כל אחד ואחד יחזק את נגעי לבבו'.

בת"ת 'דרך תבונה' מספר לנו המנהל הרב קוסובר על שני ילדים זכים וטהורים, שהיו חביבים עד מאוד אצל כל חבריהם, ומעולם לא פגעו באף אחד. כדי להוכיח שהדברים שהוא אומר אינם בבחינת 'אחרי מות' – קדושים אמור', מוציאה המנהל את התעודה האחרונה שקיבל אשר-מנחם בט"ז בשבט, והוחזרה על ידו למשרד הת"ת, בחתימת אביו הרח"ק רבי אברהם נח שליט"א.

'הנה, התעודה הזו עם כל ציוני ה'שוב מאוד+' שיש בה, נכתבה לפני הפיגוע, כך שברור שילד זה, כמו אחיו

התעודה של אושי פאלי הי"ד. 'תלמיד מצטיין'

אושי וענקי הי"ד

יעקב ישראל, נמנו על מצטייני הת"ת בכל התחומים ובכל המובנים.

בהספדו בחלוויה אמר הרב קוסובר, לקול בכיית ההמונים, 'שיאנחנו שומרים לכם את המקום בכיתה ובחידור, וכשיבוא משיח תוכלו מיד לחזור למקומותיכם'. כיון שכך ביקשנו מהמלמד של אשר-מנחם, הרב יעקב פרנק, להראות לנו היכן בדיוק ישב הילד... הרב פרנק נכנס בחדרת-קודש לכיתה, ומצביע על מקומו של אשר-מנחם, שם ישב רק תמול-שלושום.

והנה באה ה'פיניצטה' של הקב"ה, ולקחה דווקא את הילדים הכל-בך טובים הללו מן העולם – – –

'קיבלנו כאן מסר ברור מאת הבורא יתברך, שנתן לנו כאלה שני ילדים מתוקים, שעכשיו נלקחו מאתנו, ובוודאי שהדבר לא קרה בגלל החטאים שלהם, כי הם ילדים שאין בהם חטא. אחד מילדיי הקטנים אמר 'שאוילי הדבר קרה לנו מפני שלא השתתפנו מספיק בצרה שהתרגשה על תורכיה' – – – מהרת-הדעת של ילד.

הגדת הגאון מטשעבין "דובב מישרים"

פניני תורה ודברי אגדה בעניני הפסח

משלחנו של מרן שר התורה הגאון מטשעבין זצוק"ל

מתוך ים בלתי נדלה של הגדות רבות, מתנוצצת לה הבשורה המשמחת על הופעת הגדה של פסח "דובב מישרים" הכוללת חידושים וביאורים, מערכות ותשובות, עובדות והנהגות, פניני תורה ודברי אגדה בעניני הפסח משלחנו של מרן שר התורה הגאון רבי דוב בעריש ויידנפלד מטשעבין זצוק"ל.

הגדה זו מופיעה לאחר שנים רבות של צפיה בקרב תלמידיו ושוחרי תורתו של בעל הדובב מישרים, אשר זכו במשך שנים לשמוע בשמו של מרן חידושים רבים בעניני הפסח והמועדים אך לכלל מקשה אחת מעולם לא באו, וההגדה שהפציעה זה עתה כוללת בתוכה יותר משש מאות עמודים בהם היא מאספת את מיטב אוצרותיו התורניים של הגאון מטשעבין, חלקם רואים אור לראשונה וערבים על אוזן שומעיהם, מאירים עין כל רואיהם, ומשיבים נפש דורשיהם, וכפנינים ואבני חן שזורים לאורך כל הספר סיפורים מענינים ומעשי רב מחייו עתירי המעש של הגאון מטשעבין, וממאורי החסידות וגאוני הדורות הקודמים שאותם זכה אותו גדול לשמש.

ההגדה נערכה ונכתבה ע"י הרה"ג ר' נחום סילמן שליט"א שידידו רב לו בעריכת ספרים בתורתם ומשנתם של גדולי הדורות ומאורי האומה. יצירת פאר זו נכתבה בבהירות רבה בשפה השווה לכל נפש בד בבד עם שימת דגש על הדיוק במסירת הדברים, ומלבד זאת השכילו לערוך את פנים ההגדה והלכותיה ברוב פאר והדר, באותיות מאירות עינים ובעיצוב מרהיב עין, ובאופן המותאם לקיום מצות הלילה של "למען תספר" בבד בבד עם "עונג יום טוב" אמיתי.

אין לנו אלא לקלס ולומר שאכן ראויה הגדה של פסח זו שתעלה ותפאר את שלחן הסדר של בני הישיבות והוגי התורה, שוחרי החסידות ועמך בית ישראל, לישא וליתן בה במועד חודש האביב כדרכה של תורה.

כבר עתה, ימים אחדים לאחר צאתה לאור, זכתה ההגדה לפרסום רב ובקרב ציבורים רחבים הולך וגובר הביקוש להגדה, שכן הכל חפצים להדר ולקיים את מצות סיפור יציאת מצרים בהגדה ובחידושי תורה שיצאו מפיו של רבן של ישראל, ולדובב שפתותיו של אותו גאון וצדיק בהגדלת תורתו והאדרתו.

להשיג בחנויות הספרים.

הפצה: יפה נוף.

לפרטים בטל: 052-7682413

חזר למלאי!

הבשורה

– : שאף אחד לא נשאר
אדיש מולה!

נדיר
ומיוחד

מאות גליונות
ומכתבים מנדולי
ישראל, שנשא
ונתנו בסדרת
ספרי "מועדים
וזמנים"

מועדים וזמנים החדש

ספר היסוד של
מין פוסק הדור

הגר"מ שטרנבוך שליט"א

חידושי הלכה משורשי הסוגיות
שעולם התורה נוהג לפיהם
כבר שבעים שנה, כעת
בהוצאה מפוארת ומדוקדקת,
מסודר מחדש על סדר השו"ע
עם הוספות חדשות ונדירות

אלפי ציונים והוספות חדשות מכל
כתבי מין שליט"א, בהם מאות כתבי
יד שלא נדפסו מעולם!

ניתן לרכוש במוקדי המכירות:

אופקים - משפ' קסל רח' ההגנה 420 | **אחיסמך** - משפ' קצנשטיין רח' שבט אפרים 5 | **אלעד** - משפ' שטרנבוך רח' רמב"ם 7 | **אשדוד** - משפ' רוזן רח' האדמיר מפיטסבורג 47 | **בית שמש** רמה א' - משפ' צוקרמן רח' ניצנים 5 | **רמה ב'** קרית הרמ"א - משפ' סאמעט רח' רבי יהושע 3 | **אשדוד** 0556788630 | **רמה ג'** - אוצה"ט שעל ידי הישיבה הקדושה רח' חבקוק 7 | **רמה ג'** 0583280311 | **רמה ג'** - משפ' גליס רח' תמר 4 | **ביתר גבעה א** - משפ' באום רח' דף היומי 29 | **דירה** 0527616369 | **גבעה ב** - משפ' לקס רח' אדמו"ר ויז'ניץ 13 | **בני ברק** איצקוביץ - משפ' שטרנבוך רח' אליהו הנביא 9 | **גבעת הישיבה** - משפ' איראם רח' הרב הירש 21 | **השומר רבי עקיבא** - משפ' שטרנבוך רח' כהנמן 61 | **נאות יוסף** - משפ' שטרנבוך רח' בן נחיה 1 | **הדש** מערב העיר - משפ' טרוביץ הרב קוק 10 | **מרכז העיר** - "ספרים געשעפט" מתחת ביהמ"ד סאטמאר | עזרא נחמיה - ר' יעקב 0548408200 | **הדש** פרדס כץ - משפ' ויסטון טרומפלדור 21 | **הרי יונה** - משפ' צייטלין רח' פינחס מילר 5 | **חיפה** - משפ' שיינמן רח' ארלוזורוב 38 | **טבריה** - משפ' דינר 14 | **טלזסטון** - משפ' גרטנר רח' בלור 64 | **ירושלים** בית וגן - משפ' שטרנבוך רח' בית וגן 40 | **גבעת שאול** - משפ' לוי רח' יונתן בן עוזיאל 14 | **הר נוף** - משפ' זייבל רח' קצנלבון 6 | **מרכז** - "ספרי הישיבה" ע"י ישיבת מיר | **הדש** "גירסה" מול זכרון משה | "ספרים ווינקעל" עלי הכהן 15 | **נוה יעקב** - משפ' אריאלי רח' גולק 5 | **סנהדריה** - משפ' הולס רח' בלוי 37 | **רמות א'** - משפ' כהן רח' רביבים 26 | **רמות ג'** - "סיפרא" רח' שלום סיון 30 | **רמות ד'** - משפ' שטרנבוך רח' זריצקי 12 | **רמות פולין** - משפ' דובר רמות פולין 63 | **ג'** 0504146186 | **קרית יובל** - משפ' אנסי רח' אולסונגר 113 | **רמת שלמה** - משפ' פיינשטיין רח' כהנמן 7 | **רוממה** - משפ' קלמנוביץ רח' ראש פינה 1 | **ב'** 0583207076 | **הדש** שכונת הצפון - "שער הספר" סורוצקין 31 | **כרמיאל** - משפ' סובול רח' צה"ל 57 | **מודיעין עילית ברכפלד** - משפ' סוקל רח' רבי יהודה הנשיא 7 | **הדש** חפציבה - משפ' שטרן אשר שלמה 5 | **נאות הפסגה** - משפ' ברויער רח' רמב"ם 28 | **כניסה (מרכז)** 0548498761 | **קרית ספר** - משפ' דונט רח' שדי חמד 4 | **קרית ספר** - משפ' שטרנבוך רח' נתיבות המשפט 83 | **נתיבות** - משפ' גולדברג רח' חיל הנדסה 27 | **נתיבה** - "ספרים טובים" רח' רע" 2 | **עפולה** - משפ' רונברג רח' הרצוג 8 | **כניסה** 0533173523 | **הדש** פתח תקוה - משפחות גרינוולד רח' התשעים ושלוש 16 | **רנסים** - משפ' הורביץ רח' סביון 38 | **כניסה** 5271218980 | **צפת** - משפ' וולדשטיין 0533177437 | **תל ציון** - משפ' טורעצקי רח' | **אהבת ישראל** 0533189504

מוקד מכירות ראשי ולהזמנות מרוכזות: 9237*

079-4945961

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 122 | פר' ויק"פ תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מזן רשכבה"ג רבינו הגד"ג אדלשטיין שליט"א

בעת שהביאו משלוח מנות מהאדמו"ר מבעלזא אמר ראשי הישיבה פרק תהלים לבריאותו השלימה וחיוזק הכוחות של הרבי ואיחל שיהיה לו רפואה שלימה ואריכות ימים ושנים טובים

מזן גאון ישראל הגד"ד לנדו שליט"א בימי הפורים

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדריים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

עשה למען חתונות ילדך

השתדלות

בנשיאת המאן רבי בבדאל יוסף לוי שליט"א
והמאן רבי ישראל גוס שליט"א

מדרן פוסק הדוד הגר"מ שטרנבוך שליט"א

מדרן הגר"א נבנצל שליט"א בקריאת המגילה

מדרן הגר"מ גרינמן שליט"א במשלוח מנות

מדרן עמוד ההודאה הגר"י זילברשטיין

המשגיח הגה"צ ר' דודון דוד גולד שליט"א

הגאון הגדול ר' ישעיה קלאד שליט"א ר"י "בנסת התורה"

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בדריים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

הלוואה כשרה. פריסה נוחה.

השתדלות

בנייתו והקמתו של בניין יוסף לוי שליט"א
והקמתו של בניין יוסף לוי שליט"א

מדין ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א
במושא חיזוק בהיכל ישיבת מיד צלום: שלומי טריכטר ואיציק ו.

הג"ד מיכאל פרץ שליט"א
בעל האהלי שם, מכסיקו,
בכרית מילה לננו

הגאון הגדול רבי יעקב קרפ שליט"א
ראש ישיבת 'קדית מלך'
בקריאת המגילה בהיכל הישיבה

ימי הפורים בישיבת "בית מדרש עליון" בב"ב צלום: ש.פ.ה

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

תרומה ממעשרות לכתחילה

השתדלות

בנשיאות המאן רב גבריאל יוסף דוד שליט"א
המאן רב ישראל גנס שליט"א

מעמד כנס היסוד לשיבה הגדולה דמות בית שמש בבית רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ובהשתתפות גדולי ראשי הישיבות

למידע והצטרפות לתוכניות:
בעלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

עד 240,000 ₪ הלוואה לחתונות הילדים

השתדלות

בנישואות המאן רבי גבריאל יוסף שליט"א
והאמן רבי ישראל גרשון שליט"א

זה ספר

תולדות חיים!

לראשונה יו"ל יצירה מקיפה
ומושלמת לתולדות חייו
קורותיו ומשנתו של
מרן שר התורה זצוק"ל

- (חלק א') תיאור חי ופרטים חדשים על תחנות חייו ובתי לימודו מערש לידתו בפנסק לימי נעוריו בבני ברק של מעלה
- פרק גדול ומיוחד על גידולו במחיצת אביו מרן הסטייפלר זצוק"ל
- פרקים מתולדות חיי אביו מרן הסטייפלר זצוק"ל
- על רוח נובהרדוק והאווירה של משפחתו (משפחות, קניבסקי, קרליץ וברזם)

מבוסס על מה שסיפר רבינו ומעדויות בני משפחתו ותלמידיו, בקודש פנימה.

לפרטים: a8485255457@gmail.com

500 תמונות צבעוניות
שטרם נראה כמוהו - ומסמכים נדירים

תולדות חייו ומשנתו של רבינו הגדול מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
ימי ילדותו בבני ברק של מעלה ולימודו בת"ת ר"ע, ונפארת ציון ובי"י
משולב עם פרקי תולדות אביו מרן הסטייפלר זצוק"ל

לרגל יום השנה לפטירת מרן שר התורה זללה"ה

• בשורה לשוחרי הלכה •

יצא לאור הספר הנפלא

"שמענו כן ראינו"

פסקים ותשובות – חלק שני

מרבן של ישראל מרן שר התורה

רבנו חיים קניבסקי זללה"ה

ממח שדן לפניו והעלה

חרה"ג

ר' שמעון הכהן ברעכער זצ"ל

מאות שאלות ונידונים

על ענייני

• שבת ומועדים •

ועניינים בתנ"ך, ש"ס ואגדה

ובשולי הגליון

למעלה מ-1500 הערות

והארות להרחבה,

מראי מקומות וציונים לתשובות

וכתבי מרן שר התורה זללה"ה

מתוך ספריו

הכל ערוך בשפה ברורה

להבין דבר ה' – זו הלכה!

ספר 'דברי שי"ח'

קצות דרכיו, הליכותיו והדרכותיו

של מרן שר התורה

הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מעל אלף
עמודים

יצירת פאר מרתקת
משיגו ושיחו של מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל.
ערוכה ומחולקת לפי עניינים
ונושאים, בתוספת המדור
המפורסם 'עלי שי"ח' במלואו.
מבית היוצר של הגליון הנודע
מזה עשר שנים 'דברי שי"ח'

ניתן להשיג בחנויות הספרים

להזמנות מרוכזות ולפרטים: 053-3145900